

2

Aşıq ƏLƏSGƏR

BÜTÜN
ƏSƏRLƏRİ

Az 2008
2427

AŞIQ ƏLƏSGƏR

BÜTÜN ƏSƏRLƏRİ

99402

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

Qanun – 2008

98115

ARXIV

113(2=#3)-4

Az2

Kitab hədiyyə məqsədilə nəşr olunur.

Tərtib edən:
Qabil ZİMİSTANOĞLU

Redaktor:
Nəriman ƏBDÜLRƏHMANLI

Aşıq Ələsgər. Bütün əsərləri.

Bakı, Qanun, 2008, 488 səh.

Kitabda aşıq sənətinin güdrətli nümayəndəsi olan ustad Aşıq Ələsgərin bütün şeirləri və dastan-rəvayətləri toplanmışdır. Toplu böyük sənətkarın irsini öyrənmək baxımından qiymətli mənbədir.

Kitab tədqiqatçılar və oxucular üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Q 1500005104 sifarişli - 08
AB 022051

Az2

© Qanun – 2008

© A.Ələsgər

DƏDƏ ƏLƏSGƏRİN ÖMÜR YOLU

Azərbaycan aşıq şeirinin ən böyük nümayəndələrindən hesab olunan Dədə Ələsgər aşıq yaradıcılığının bütün sahələrinə müraciət etməklə ədəbiyyatımızda dərin iz buraxıb. Böyük sənətkar xalq dilindən maksimum yararlanaraq qoşduğu gərayılı, təcnis, müxəmməs, qoşma və digər aşıq şeir növləri ilə həm məzmun, həm də forma rəngarəngliyi baxımından təkcə Azərbaycan şeirinə deyil, ümumən türk şeirinə misilsiz töhfələr verib. Şeirlərinin böyük əksəriyyətini bədahətən deyən Aşıq Ələsgər dodaqdəyməz, müxəmməs, cıqalı təcnis, gərayılı, qıflbənd, divanı və s. şeir növlərilə özünün bənzərsiz sənət nümunələrini yaradıb. Görkəmli şairimiz Səməd Vurğun Dədə Ələsgər yaradıcılığına heyretini bu cür ifadə edib: "Hansı mövzuya əl atıram, hansı daşı qaldırıram altında Dədə Ələsgərdən bir nişanə görürəm". Bu, böyük şair tərəfindən Aşıq Ələsgər yaradıcılığına verilən ədalətli və şişirdilməyən bir qiymətdir. Məktəb təhsili almadan dünyəvi elmlərlə yanaşı İslamı da də-

3

Aşıq Ələsgər. BÜTÜN ƏSƏRLƏRİ

rindən bilən Aşıq öz yaradıcılığında dini mövzulara da böyük yer verib. Ümumiyyətlə, xalq həmişə onun yaradıcılığına və istedadına Haqdan gələn bir vergi kimi baxıb.

Onun böyük sənətkar kimi formalaşmasında, aşıq şeirinin yüksək zirvələrini fəth etməsində təkcə böyüyüb boya-başa çatdığı Göyçə aşıq mühiti deyil, həm də Göyçə aşıq məktəbinin tanınmış nümayəndəsi, ustadlar ustadı Aşıq Alıdan uzun illər dərslərinin alması da əvəzsiz rol oynayıb. Yaşadığı mühit və həmçinin Aşıq Ali kimi bir sənətkardan hərtərəfli dərslərinin alması, üstəlik, özünün qeyri-adi istedadı Ələsgərin bənzərsiz və yaddaqalan əsərlərin yaratmasına yol açmış, özündən sonra gələn sənətkarların yaradıcılığına ciddi təsir göstərmiş, Ələsgər məktəbi yaratmışdır. Elə ona görə də Göyçə aşıq məktəbindən söz düşəndə gözələrimiz önündə ilk öncə Dədə Ələsgər, onun rəngarəng və misilsiz yaradıcılığı canlanır.

Aşıq Ələsgər 1821-ci ildə Qədim Oğuz yurdunda - Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində Alməmməd adlı kasıb bir kişinin ailəsində anadan olub. Əsasən əkinçiliklə məşğul olan Alməmməd kişinin böyük külfəti - dörd oğlu, altı qızı olub. Ailə kasıb olduğundan Alməmməd kişi Ələsgəri işləmək üçün Kərbəlayı Qurban adlı həmkəndlisinin evinə kö-

məkçi verib. Özünün mərifət-qanacağı, qabiliyyəti ilə Kərbəlayı Qurbanın yanında hörmət qazanan Ələsgər bu evdə işlədiyi 4 il müddətində ailənin ən əziz adamlarından birinə çevrilib. Həmin ərəfədə Kərbəlayı Qurbanın yeganə övladı Səhnəbanıya vurulan və onu dərin məhəbbətlə sevən Ələsgər qıza olan sevginin təsirindən şeirlər yazmağa başlayıb. Məsələdən xəbər tutan Kərbəlayı Qurban xeyli şad olub və hətta Ələsgəri evində saxlamaq məqsədilə Alməmməd kişi ilə bu barədə söhbət də edib. Amma Kərbəlayı Qurbanın qardaşı Pullu Məhərrəm məsələni eşidən kimi işə pəl vurub və Səhnəbanını zorla oğlu Mustafaya alıb.

İlk məhəbbətindən ayrı düşən Ələsgərin yaradıcılığında bundan sonra fələkdən, zəmanədən şikayət yer almağa başlayıb. Gətdiyi toylarda və məclislərdə özünün nakam məhəbbətinə həsr etdiyi şeirlərini oxuyub.

Kərbəlayı Qurbanın evindən ayrıldıqdan sonra Ələsgər dövrünün ən görkəmli aşığı, ustadlar ustada qızılzəngli Aşıq Aliyə şagird olub. Deyilənlərə görə, Aşıq Ali İrana, İraqa, Türkiyəyə səfər edib, gəzdiyi ölkələrdə və şəhərlərdə Aşıq Duraxan, Aşıq Zəki, Aşıq İqbal və Əsmərlə dəyişərək onları bağlayıb. Onun Türkiyə səfərinə aid dastan da aşıqlar tərəfindən söylənilir.

Aşıq Ələsgər ustad bir aşıq kimi tanındıqdan sonra çoxları onun şagirdi olmaq, sənəti və yara-

dıcılığı ilə yaxından tanış olmaq niyyətinə düşüblər. Aşıq Ələsgər də hər kəsi özünə şagird götürməyib. Ustad səsi və istedadı olan, hər şeyin yerini bilənləri aşıqlıq sənətinin incəlikləri ilə tanış edib, onları ustad aşıq kimi yetişdirib. Onun yetirmələrindən Göyçənin Daşkənd kəndindən Aşıq Nəcəfin, Qızılvəngdən Aşıq Mustafa və Aşıq Yusifin, Nərimanlıdan Aşıq Mikayılın, Aşıq İsanın, Zoddan Aşıq Qasım və Aşıq Ağayarı, Böyük Qaraqoyunludan Aşıq Əsədin, Böyük Məzrədən Aşıq Qiyasın, Zərzibildən Aşıq Nağı və Aşıq Sayadın, Ağkilsədən Aşıq Qurbanın, Cildən Aşıq Yunisin və başqalarının adlarını çəkmək olar.

Aşıq Ələsgər sazı sol əli ilə çalıb, sağ əlilə pərdələr üzərində gəzdirib, onun zil, nazik səslə şirin oxumağı olub.

İlk sevgisindən ayrı düşən Ələsgər uzun müddət subay qalıb və nəhayət 40 yaşında Kəlbəcərin Yanşaq kəndində Kalvayı Zeynalın bacısı Anaxanım ilə evlənib.

Zəhməti çox sevən Aşıq əkinçilik və dülgərlik etməyi çox xoşlayıb. Heç kimə ağız açmadan özünün arabasını, kərəntisini və təsərrüfatda işlətdiyi digər əşyaları nizamlayıb və aşıqlıq etmədiyi vaxtlarda əkin-biçinlə məşğul olub.

1905-ci ildə erməni daşnaklarının törətdiyi milli qirğın, axıdılan nəhəng qanlar Aşıq Ələsgər yaradıcılığına təsirsiz ötüşməyib.

Təxminən 1908-ci ildə oğlu Başırın Aşığın xalası oğlu Molla Rəhimi bilmədən güllə ilə öldürməsi ona güclü təsir edib və cənazəsi üstündə "Kəsildi" rədifli şeirini söyləyib.

1915-ci ildə isə Aşıq daha bir kədərli hadisə ilə rastlaşıb. Həmin il həm qardaşı Məşədi Salehin oğlu, kürəkəni və sevimli şagirdi olan Aşıq Qurbanı cavankən itirib. Bu hadisədən sonra Aşıq əlinə saz götürərək bir daha məclislərə çıxmayıb. Aşıq Qurbanın vaxtsız vəfatı ona o qədər təsir edib ki, heç sazi evdə də köynəyindən çıxartmayıb.

1916-cı ildə Aşıq digər bir bədbəxt hadisə ilə də rastlaşıb. Həmin il kəndin kovxası Məşədi Qasım Türkiyə sərhədində işləmək üçün Ələsgərin oğlu Əbdüləzimi fəhlə göndərmək istəyib. Əbdüləzimini etirazı ilə qarşılaşan kovxa onu qamçı ilə döyüb. Hadisədən xəbər tutan Ələsgərin böyük oğlu Başır Məşədi Qasımı güllə ilə vuraraq qaçaq düşüb. Xoşbəxtlikdən Məşədi Qasım ölməyib və onu Aşığın dostu qannılı Hacı Nağı uzun müalicədən sonra yenidən həyata qaytara bilib. Hadisə ilə əlaqədar Əbdüləzimi və Ələsgərin qardaşı Xəlili həbs ediblər. Aşıq bu işin üstündə xeyli əziyyət çəkib, nəhayət qardaşının və oğlunun azadlığa çıxmasına nail olub.

1917-ci ildə isə qardaşı Xəlilin vəfatı Aşığın qəm-qüssəsini bir az da artırıb.

1918-ci ildə isə ermənilər Göyçəni viran edib, yerli əhalini güllə-baran edəndə xeyli adam çovğu-

na-borana düşərək həlak olub. Həmin ərəfədə erməni daşnaklarının Ələsgərin sevimli şagirdi Aşıq Nəcəfin belinə qaynar samovar bağlayaraq qətlə yetirməsi böyük sənətkara sarsıdıcı təsir göstərmiş.

Aşıq Ələsgər həmin qaçxaqac dövründə Kəlbəcərin Qanlıkənd (Qalaboynu) kəndində sığınacaq tapıb və Göycəyə qayıdana qədər böyük mənavi əzab-əziyyətlərlə üzləşib.

Ömür-gün yoldaşı Anaxanımı isə 1922-ci ildə itirən aşıq ondan 4 il sonra - 1926-cı il martın 7-də dünyasını dəyişib. Ölümündən iki gün əvvəl bütün qohum-əqrəbanı yanına çağıraraq vəfat edəcəyini və buna görə onlara hazırlıq işləri görməyi tapşırıb.

Göycənin Ağkilsə kəndində qəbiristanlıqda dəfn olunan Ələsgərə qəbirüstü abidə qoyulub. Dağlıq Qarabağ ətrafında baş vermiş məlum hadisələrdən sonra ermənilər əksər qəbiristanlıqlarımızı kimi Ağkilsə kəndinin qəbiristanlığını da dağıdıblar. Həmin vaxt Dədə Ələsgərin qəbiri və qəbirüstü abidəsi də erməni vəhşiliyinin qurbanı olub.

ALLAHIN ADI İLƏ

İbtidada "əlif" - Allah,

"Be" - birliyə dəlalətdi.

"Te" - təkdi, vahidi-yekta,

Arif bu elmə bələddi.

"Se" - sabitdi doğru yola,

"Cim" - ucadı, bax calala,

"He" - mehribandı halala,

Münkir ondan xəcalətdi.

"Xe" - birdi xaliqi-əkbər,

"Dal" - doğru doqquz fəlaklər,

"Zal" - zikr eylə dildə əzbər,

"Re" - rəsulumuz Əhməddi.

"Ze" - zəbanı aç xudaya,

"Sin" - salam et, getməz zaya,

"Şin" - şövq elə o mövlaya

Qeyri-söhbət məsiyyətdi.

"Sad" - səbri-Şahi-Heydəre,

"Zad" - zərbın vurdu Əntərə,

"Ta" - tərif çıxdı göylərə,

Ağam kani -şücaətdi.

"Za" - zülm edəcək düşməyə,

"Eyn" - həyatı-çəşməyə,

"Geyn" - gül-gülü-dövrənə,

"Fe" - fəna, "qaf" - qiyamətdi.

"Kaf" - "kun" ilə tutub qərar,

"Lam" - lal, necə hesab verər?!
 "Mim" - möminə yol göstərər,

İsmi-paki Məhəmməddi.

"Nun" - nida eylər hər zaman,

"He" - həmiyə yetər fərman,

"Vav" -vay deyər, yatma, oyan,

Sanma səhni-zərəfətdi.

"Ye" - yekdi adil padişah,

"Lam-əlifla" - birdi Allah.

Ələsgər, tutduğun günah

Bağışlansa, çox hörmətdi.

QOŞMALAR

A BİVƏFA, A BİMÜRVƏT, NAİNSAF

A bivəfa, a bimürvət, nainsaf

Keçən günlər heç yadına gəlməzmi?!

Yoxsa unudubsan əhd-peymanı?

Leyli Məcnununu yada salmazmı?!

Ayrılıq bizlərə oldu müqərrəm,

Hicrandan ciyərim bağladı vərəm,

Quldan xəta gələr, ağadan kərəm,

Məşuq aşıqına kərəm qılmazmı?!

Ələsgərəm düşdüm eldən avara,

Axtardım, dərdimə olmadı çara.

Bir iyidin əli yetməsə yara,

Qocalıb, başına küllər olmazmı?

ARASINDA

Təzə aşnaqlıqla köhnə dostluğun

Fərqi var qış ilə yaz arasında.

Namərdə qaydadı: kəsər basdıgın,

Hər kəs hesab çəksin öz arasında.

Qüdrətdən ucalan zülm ilə enməz,
Haqdan yanan çıraq bad ilə sönməz.
Dost dostdan inciyər, qəlbində dönməz,
Olar bir az ərkinaz arasında.

Adam var danışır, anlamır sözün,
İçməmiş piyandı, itirir özün,
Bu işveyi nazın, o qaşu gözün,
Hörməti var şeyitbaz arasında.

Ələsgərəm, qəmə möhnətli yüküm,
Fil çəkməz bu dərdi, mən necə çəkimi?
Haqq ilə nahaqqı axtaran hakim
Tapar qulaq ilə göz arasında.

ANNAX BƏY

Eyvanın, otağın mübarək olsun,
İmarəti al qumaşdı, Annax bəy!
Bü yerdə gördüyüm bəylər içində
Səxada hamıdan başdı, Annax bəy!

Qazax bəylərindən qonağı gəldi,
Bir həftə ziyafət göyə yüksəldi,
Şah Abbas şülənli məclis düzəldi,
Hatəm süfrəsini aşdı, Annax bəy!

Bəylərin bəyisən, xanların xanı,
Unutma insafı, satma imanı,

Əldə əsas tutma qəni dövrani,
Neçələri gəldi keşdi, Annax bəy!

Vaxt olacaq ömür yetəcək başa,
Hörmət qoy hamıya, hörmətli yaşa,
Bu dünya işinə qılсан tamaşa,
Mal-dövlətin sonu puşdu, Annax bəy!

Yazıq Ələsgərin çoxdu nalası,
Silinmir könlünün açılmır pası.
Hər zaman qəm çəkir, saxlayır yası,
Gəşt eyləyir gözü yaşdı, Annax bəy!

BƏYİSTAN

Dodağın qönçədi, dişlərin sədəf,
Qaşların qüdrətdən qara, Bəyistan!
Gəl elə süzdürmə ala gözlərin,
Vurma ürəyimə yara, Bəyistan!

Eşq əhliyəm, dərd çəkməkdən üzülləm,
Nəsildən nəcibsən, əslini billəm.
Bir saat camalın görməsəm ölləm,
Görsəm də yanaram nara, Bəyistan!

Qəza-qədər məni kəc dolandırır,
Sevəni sevəndən tez usandırır.
Bülbül özün oda vurur, yandırır,
Qönçə meylin versə xara, Bəyistan!

Ələsgərəm, doğru yoldan azmaram,
 Hərçayı gözələ tərif yazmaram.
 Yüz il keçsə, əlim səndən üzmərəm,
 Çəksələr dillimdən dara, Bəyistan!

BƏYLƏRİN

Arif məclisində vəsfin eyləmə,
 Var yanımda amanatı Bəylərin.
 Atadan, babadan çörək sahibi,
 Mərdanədi əsli, zati Bəylərin.

Elə ki, yetişdim mən otağına,
 Elə sandım düşdüm cənnət bağına,
 Müşk, ənbər düzülüb hər bucağına,
 İrəflərdə cavahratı Bəylərin.

Markiz, mavzer, süzən, aynalı, berdon...
 Səhv düşdüm sayında, doqquzda, ya on,
 Meşoğunan patron, qutuynan piston,
 Yox kimsədən ehtiyatı Bəylərin.

Neçə padışahlar orda olub cəm,
 İki dəviş "yahu" deyir dəmadəm.
 Səddə İsgəndərdi, səxada Hatəm,
 Var evində xan bəsatı Bəylərin.

Canım qurban olsun belə bir dostə;
 Mərtəbəsi hündür, nəfsi şikəstə.

Müşküldə qalanlar gəlirlər bəstə,
 Qan bağlayır məsləhəti Bəylərin.

İbrahim tək hörmət qoyur mehmana,
 Heydər kimi nəzə çəkir düşmana,
 Qələm zülfqar tək kəsir hər yana,
 Evlər tikir "zarafatı" Bəylərin.

Coş edən dərya tək moc verir təbi,
 Məddahi-mövladı, budu səbəbi.
 Firəng, rusi, farsı, türki, ərəbi-
 Beş dil ilə var savadı Bəylərin.

Ələsgər ərz etsin, sən mətləbi qan,
 Olmaz bu təmkində nə sultan, nə xan;
 Fəğirə məhəbbətli, dostə mehriban,
 Yaxşı keçər qiyamatı Bəylərin.

BU DAĞLAR MƏNİM

Yayda yaylağımdı, qışda oylağım,
 Yazda seyrangahım bu dağlar mənim.
 Köçürüb ellərin payız ayları,
 Gözüm görüb, könlüm budu ağlar mənim.

Bir yaqut yanaqlı, yasəmən xallım,
 Dəhanı kövsərlim, ləbləri balım.
 İlə ilqar verib Leyli misallım,
 Onçu məskənimdi bu dağlar mənim.

Kamil ovçu itirəndə maralı,
Kəsilər aramı, səbri, qəralı.
Ələsgəram, düşdüm yardan aralı,
Çəkildi sinəmə bu dağlar mənəm.

BAX-BAX

Şəriət oxuyan, təriqət bilən,
Haqlıq eyləyirsən, haqq dinə bax-bax!
Qalmayıb dünyada "mənəm" deyənlər,
Həzrət Süleymanın taxtına bax-bax!

Oxuduğun Quran hardadı, hanı?!
Hansı yola dəvət edir insani?!
Salıbsan zindana gözəl bir canı,
İqbalına bax-bax, baxtına bax-bax!

Ələsgərin könlü geyib qaralar,
Şəfa bulmur qəlbindəki yaralar,
Qoca səfa sürər, gözəl saralar,
Tarixinə bax-bax, vaxtına bax-bax.

BİLƏ

Abbasdan Heydərə şikayətim var,
Göyüş təsdiq edə, hər mahal bilə.

İyid cavanlıqda dəli gərəkdi,
Qocaldıqcdə mərfət tapa, hal bilə.

Ağıldan nöqsanam, kamaldan azam,
Haçan olsa, Göy aşıqdan mən sazam,
İstəyirəm sana bir dastan yazam,
Qoburnat eşidə, yaranal bilə.

Yazıq Ələsgəram, abdal olmuşam,
Seçilib gövhərdən züal olmuşam.
Sən ağ çalsan, mən də göy çal olmuşam,
Lazımdı ki, çalın qədrin çal bilə.

"CAN" DESİN

Yaradan yaradıb külli-ələmi,
Arif olan bu fərmana "can" desin.
Yeddi yer, yeddi göy, yeddi də damu,
Səkkiz cənnəti-rizvana "can" desin.

On iki ay qərar qoyub - bir ildı,
Altısı mütəssil, həm mətədildı,
Üçü bəddı, həmrəh olmaq müşküldü,
Qəsd eylər qovğaya, qana "can" desin.

Novruzda bahara deyərlər "bəli",
Gah kamala yetər, gah olar cəli,
Gün vurañda günəylərdən səhəli,
Qüzey istər zülmətə, "can" desin!

Kitabxanası

Yazın bir ayında xoş keçsə illər,
Zoğ edib rüşdən açılar güllər,
Qışın zəhmətini çəkən bülbüllər,
Şeyda olsun, gülüstana "can" desin.

Kükrər dağlar bir-birindən deyini,
Seçmək olmaz gədasını, bəyini,
Pərvərdində səbzə libas geyini,
Göydən yağın ab-neysana "can" desin.

Aranda olanlar meyl eylər dağa,
İsti vurur, bürkü dollar otağa,
Bəzənib gözəllər, çıxar yaylağa,
Mənzilgahlar ol mehmana "can" desin.

Yaylaq müntəzirdi, yolların gözlər,
Boyun əyər bənövşələri, nərgizlər,
Çəsməyə yetəndə gəlinlər, qızlar,
Göllərdə çalxanan sona "can" desin.

Olar gözəllərin əhdi-peymanı,
Alaıq qurulcaq kəsər qurbanı.
Ələsgər şəninə desin dastanı,
Fəxr eləsin, doğan ana, "can" desin.

ÇƏKİRSƏN*

Müxənnət zamana, bimürvət fələk,
Şamı sübhə, sübhü şama çəkirsən.
Ləhzədə açırsan min cürə kələk,
Gah pozursan, gah nizama çəkirsən.

Çox həsrətlər görmür öz kimsəsini,
Vaya döndərirsən toy məclisini.
Tərəqqi-tənəzzül kəməncəsini
Gah zilləyib, gah da bəmə çəkirsən.

Səksən il qurğuna qaldım tamaşa,
Səndə bir etibar görmədim, haşa...
Heç kəs dövrən sürüb çıxmadı başa,
Əkməz kotan kimi xama çəkirsən.

Bərhəm olsun təqdir, pozulsun yazı,
Bu qurğuya heç kəs olmaz ırazı;
Eşşəyə çullayıb əbrü atlazı,
"Köhlən" deyib, şahlıq dama çəkirsən.

Arpadan incikdim, bitmədi gəndüm,
Darıyan dareqan heç deyil fəndim.
Candan bezdim, öz-özüməndən iyərəndim,
Axırımı nə həngəmə çəkirsən!?

Ələsgər qəlbinə saldın işığı,
Məclislər zinəti, el yaraşığı.
Əzizliklə saxladığın aşığı,
Zəlliliklə imtahana çəkirsən.

ÇƏKMƏYƏ

İnsan payız ölə, yazda dirilə,
Zimistanda boran-qarı çəkməyə.
Günü-gündən işi düşər müşkülə,
Hər kəs namus, qeyrət, ari çəkməyə.

İncik olma qoca aşığın yaşından,
Vaqif ol könlümün eşq atasından.
Bülbül gül yolunda keçər başından,
Əgər gül köysünə xarı çəkməyə.

Eşq ucundan tapdı xatolar məni,
Qul deyə Həbəşdə satalar məni,
Qoyub top ağzına atalar məni,
Bəlkə canım bu azarı çəkməyə.

Xəstə könül gəzər bu təmənnada,
Mərdlərin mövlası, sən yetiş dadad!
Mərd iyidə ölüm haqdı dünyada,
Yoxsul olub, ahu zarı çəkməyə.

Ələsgər, dəstini üzmə damandan!
İstə mətləbini Sahib-zamandan!
Məhəmməd ümməti çıxmaz zindandan,
Ta ki, Ağam Zülfüqarı çəkməyə.

ÇIXIBDI

Ay həzarat, gəlin sizə söyləyim,
Bu dünyanın xəyanəti çıxıbdi.
İnsaflar azalıb, mürvət gödəlib,
Qazıların mazarratı çıxıbdi.

Əlimizi aparıbdı sərt ayaz,
Ruzumuz olubdu gündən-günə az,
Molla şeytan olub, axund şeyitbaz,
Məşədi, kalvayı lotu çıxıbdi.

Qoçular, quldurlar qatar taxırlar,
Fəqir-füqərəyə yan-yan baxırlar,
Kimi istəsələr vurub yıxırlar,
Beşatanın çataçatı çıxıbdi.

Pristav, naçalnik gələndə kəndə,
Obanı, oymağı vururlar bəndə,
Xərc üstə çoxları düşdü kəməndə,
Qamçıda belinin qatı çıxıbdi.

Gəzirlər havalı ağalar, bəylər,
Çalışır qan-tərdə naxırçı, nökr.
Müxtəsərin deyir Aşiq Ələsgər,
Kovxanın, kattanın zəti çıxıbdi.

DAĞITSIN

O cəllad-qaşların qəhri, zəhməti
Qəsd elər cismindən canı dağıtsın.
Gözün talan salıb Azərbaycana,
Dilin istər Alosmanı dağıtsın.

Şahmar zülfü, mina gərdən, mötədil,
Zəbərcət kəlməli, misali-bülbül.
Allahı seversən, bircə danış, gül,
Dərdi, qəmi, bu sevdanı dağıtsın.

Uruhum, cismanım, nəbzim, həyatım,
Zinətım, zivərim, adım, isbatım,
Lisanından gəlməyəndə baratım,
Naləm istər bu dünyanı dağıtsın.

Yazıq Ələsgər deyər, ay qaşı kaman,
Belə mürvət olmaz, aman, ələman!..
Hər kim dostdan dosta qandırsa yaman,
Tufanasın kərəm kanı dağıtsın.

DAĞLAR

Bahar fəslı, yaz ayları gələndə,
Süsənli, sünbüllü, lalalı dağlar.
Yoxsulu, ərəbabı, şahı, gədanı
Tutmaz bir-birindən aralı dağlar.

Xəstə üçün təpəsində qar olur,
Hər cür çiçək ağır, lələzar olur,
Çəsməsindən abi-həyat car olur,
Dağıdır möhnəti, məlalı dağlar.

Yazın bir ayıdı çox yaxşı çağın,
Kəsilməz çeşməndən gözəl yığnağın,
Axtarma motalın, yağın, qaymağın..
Zənbur çiçəyindən bal alı, dağlar!

Yayın əvvəlində dönürsən xana,
Son ayda bənərsən yetkin bostana,
Payızın zəhməri qoyur vırana,
Dağıdır üstündən calalı, dağlar!

Gahdan çiskin tökər, gah duman eylər,
Gah gəlib-gedəni peşiman eylər,
Gahdan qeyzə gələr, nahaq qan eylər,
Dinşəməz haramı, halalı dağlar.

Ağ xələt bürünər, zərnişan geyməz,
Heç kəsi dindirib keyfinə dəyməz,
Sərdara söz deməz, şaha baş əyməz,
Qüdrətdən səngərli, qalalı dağlar.

Keçər ellər, düşər səndən aralı,
Fırqətindən gül-nərgizin saralı,
Ələsgər Məcnun tək yardım yaralı,
Gəzər səndə dərdli, nalalı, dağlar!..

DAĞLAR

Bir ay yarım nobahardan keçəndə,
Car olur köysündən sellərin, dağlar!
Çalxanır dəryalar, çıxırış qazlar,
Zəməm zümrüməli göllərin, dağlar!

Hanı mən gördüyüm qurğu-büsatlar?!
Dərdməndlər görsə, tez bağı çatlar;
Mələşmir sürülər, kişnəmir atlar,
Niyə pərişandı halların, dağlar?

Hanı bu yaylaqda yaylayan ellər?!
Görəndə gözümdən car oldu sellər...
Seyr etmir köysündə türfə gözəllər,
Sancılmır buxağa güllərin, dağlar!

Hanı mərd iyidlər, boş qalib yurdu?!
Səxavətdə Eldar nurlənanurdu;
Erkək kəsib, ağır məclis qururdu,
Şülən çəkiliydi malların, dağlar!

Gözəllər çeşməndən götürmür abı,
Dad verə dəhanda Kövsər şərabi.
Xaçpərəstlə düşdü bund inqilabı,
Onunçün bağlandı yolların, dağlar!

Sarı Nərdən* top-tüfəngin atılı,
Qısır Murğüz** Şah dağına çətli.

*Gədəbəy rayonu ilə Göycə arasındakı dağlardan birinin addır.

**Şah dağı silsiləsində dağlardan biridir.

Bir əmliyin bir tümənə satılı,
Necoldu dövlətin, malların, dağlar?!

Kəpəz, Murov, Qonur* - gör neçə dağ var...
Üstünə nur yağsın, ay dəli Qoşqar!
Yayın ortasında yağdırırsan qar,
Səf çəkib üstündə sərdarın, dağlar!

Elə ki, çən gəldi, qaraltı qaşı,
Dumana qərq olur dağların başı.
Düşəndə gürg ilə kəlbin savaşı,
Uzun çəkir qilü-qalların, dağlar!

Haliyam Eldarın var cümləsindən;
Gecə yatmır bir-birinin bəhsindən,
İyid nərəsindən, güllə səsindən,
Dəyməmiş tökülür kalların, dağlar!

Həsənnənə, Həsənbaba** qoşadı,
Xaşbulaq yaylağı xoş tamaşadı.
Arsız aşiq elsiz niyə yaşadı?!
Ölsün Ələsgər tək qulların, dağlar!

DƏLİ ALI*

Gün kimi aləmi tutubdu adın,
İyidlər sultanı, xanı, Dəli Ali!

*Dağ adlandır.

**Xoşbulaq silsiləsində yaylaq adlandır.

Pirim Şahi-Mərdan verib muradın,
Artırıb şövkəti, şanı, Dəli Ali!

Süzəni götürüb minəndə ata,
Fələk əhsən deyir boya, būsata,
Nəyə çəkib təpinəndə saldata,
Sel kimi axıdır qanı, Dəli Ali...

... Namərdlər əlindən çəkirlər haşa,
Namuslu iyidsən, səni yüz yaşa.
Tüfəngin gülləsi işləyir daşa,
Tək qaytarır yüz düşmanı, Dəli Ali.

Dərs alıbdı o Əliyyi-ələdan,
Xof eyləmir Xeybər kimi qaladan.
Gəzən zəlzələdən, yaman bələdan
Hilfz eyləsin kərəm kanı, Dəli Ali!

Məclisində duran canlar sağ olsun,
Həmişə məclisdə bu damağ olsun,
Sərdar bağışlasın, üzün ağ olsun,
Sən sürəsen bu dövrəni, Dəli Ali!

Ələsgərin toy işi var əlində,
İşi təhər tapmır Göyçə elində.
Sənin kimi mərd iyidin yolunda
Qurbandı aşığı canı, Dəli Ali!

DOLANIR*

Axşam-sabah, çeşmə, sənin başına
Bilirsənmi, neçə canlar dolanır?!
Büllur buxaq, lalə yanaq, ay qabaq,
Şahmar zülfü pərişanlar dolanır.

Afərin xudanın haqq-sayına!..
Camalları bənzər bayram ayına,
Belə gözəllərin xaki-payına
Mənim kimi çox qurbanlar dolanır.

Gördüm gözəlliyin bizə bildirir,
Qaş oynadır, xəstə könlüm güldürür,
İşvəyi naz ilə adam öldürür,
Qəməzəsində nahaq qanlar dolanır.

Məni qoca gördü, ürbəndin aşdı,
Ala gözələrinə gözüm sataşdı,
Huş başımdan getdi, xəyalım çaşdı,
Mürği-ruhum asimanlar dolanır.

Adım Ələsgərdi, Göyçə - mahalım,
Dolanım başına, mən qadan alım,
Hüsünün şöləsinə xəstə xəyalım
Pərvanədi, şəmistanlar dolanır.

DÖNÜBDÜ¹⁰

A bimürvət, axı səndən ötəri
Ah çəkməkdən bağrım qana dönübdü!
Qədd əyilib, gül irəngim saralıb,
Xəzan dəymiş gülüstana dönübdü.

Dindirirəm, danışmırsan, gülmürsən,
Xəbər alıb ev halını bilmirsən,
Endiribən məclisimə gəlmirsən,
Yoxsa taxtın Süleymana dönübdü?!

Dal gərdəndə siyah zülfün hörübsən,
İnkər eyləməynən, İlqar veribsən.
Yazıq Ələsgərdən üz döndəribəsən,
Ya baxt yatıb, ya zamana dönübdü.

DÜŞDÜ¹¹

Çərşənbə günündə, çeşmə başında
Gözüm bir alagöz xanıma düşdü.
Atdı müjgan oxun, keçdi sinəmdən,
Cadu qəməzləri qanıma düşdü.

İşarət eylədim, dərdimi bildi,
Gördüm həm gözəldi, həm əhli-dild.
Başını buladı, gözündən güldü,
Güləndə qadasi canıma düşdü.

Ələsgəram, hər elmidən haliyam,
Dedim: sən təbibəsən, mən yaralıyam,
Dedi: nişanlıyam, özgə malıyam,
Sındı qol-qanadım, yanıma düşdü.

DAYANMAZ

Könlümün şüşəsi, saqın ki, sınar,
Toxunarsa ayna daşa, dayanmaz.
Əl dəyməmiş yaralarım sızıldar,
Vursan sinəm üstə maşa, dayanmaz

Xəstə könül istər nari görəndə,
Ya dost dostu, ya yar yanı görəndə.
Bülbül gül üstündə xarı görəndə,
Qan ağlar, rüxsarı yaşa, dayanmaz.

Ələsgər də nazlı yara qul ola,
Yanıb cismi atəşinə kül ola.
Canı çıxar, dərd ürəkdə bol ola,
Qəm qalxıb başından aşa, dayanmaz.

DƏYMƏMİŞ

Dad sənin əlindən, a qanlı fələk,
Könül həsrət qaldı, yara dəyməmiş!

Köhnə yaram qövr eylədi təzədən,
Təbib nəşər vurdu yara dəyməmiş!

Gözüm qaldı "əlif", "bey"də, "yasın"də,
Yaradanım, kömək eylə ya sında.
Qaldım səməndər tək qəm dəryasında,
Yandı balü pərim nara dəyməmiş!

Ələsgər, üsyanın çıxıbdı sandan,
Öldürsən zənburu, əl çəkməz şandan.
Hərcaıydan, müxənnəsdən, nadandan,
Nə söz qaldı sənətkara dəyməmiş!?

DOLANSIN¹²

Gərdəninə neçə şahmar dolanıb,
Könül istər o şahmara dolansın.
Ərzim alıb, iltimasım tutmasan,
Məcnun olsun, bu dağlara dolansın.

Bəyənmişəm xəsyətini, halını,
Yaradan bol verib huş-kamalını,
Sən Allah gizlətmə mah camalını,
Şöləsinə qoy, füqərə dolansın.

Bal bahalananda qınıldı arı,
Yağ satanlar mala saldı azarı,
Min manata qalxdı dareqan, danı,
Nə gün çıxsın, nə sitara dolansın.

Dad sənin əlindən çarxı-kəcmədar!
Ürəyimdə yüz dərmansız yaram var;
Aşıq - dəyirmançı, ağa - çarvadar,
Sərraf gəlsin, bu bazara dolansın.

Zalim cəllad nə giribdi qəsdimə,
Xəbər verin övladıma, dostuma,
Şahlar şahı sayə salsın üstüma,
Ələsgər tək baxtı qara dolansın.

DÖNDÜ, NƏ DÖNDÜ

Çarx dolandı, baxtım tapdı tənəzzül,
İqbalım idbara döndü, nə döndü!
Can deyən dostlarım, sux gözəllərim
Ovsun almaz mara döndü, nə döndü!

Fərhad gördü, sevdi Şirin camalın,
Şirin dost əlindən şirin cam alım,
Şirincə dövlətim, şirincə malım,
Axrı zəhrimara döndü, nə döndü.

Dad sənin əlindən çarxı-kəcmədar!
Günüm qara keçdi, işim ahu zar.
Hay verrəm, qiy vurram, eyləmir şıkar,
Tərlan baxtım sara döndü, nə döndü!

Qəza qədərinə fəhm eylə, bir gül,
Tərəqqidən təvəllüddü tənəzzül.

Müşriki göndərdi hakimi-adil,
Şümr sitəmkara döndü, nə döndü!

Bu dərd qaldı Ələsgərin canında,
Haqq nahaqq seçilər haqq divanında.
Gövhər zibil oldu nadan yanında,
Dünya mənə tara döndü, nə döndü!

DÖNÜBDÜ

Fələyin qəhrindən, el tənəsindən,
Dərdim artıb, bir ümmana dönübdü.
Eşqin firqətindən, yar həsrətindən,
Bahar mənə zimistana dönübdü.

Eşqin girdabında düşmüşəm ləngə,
Torbakeşlər tənə qılır peşəngə,
Gübrə şirə dönüb, muşlar pələngə,
Bəqə qızıb, kərgədana dönübdü.

Arif, bu sözləri fikr eylə dərin,
Artırma dərdini sən Ələsgərin.
Qiblənümə məhəbbətli dilbərin,
Meyli bizdən qeyri yana dönübdü.

DÜNYADA

Qafil könül, bu nə yoldu tutubsan,
Sərf edirsən nə kamaldı dünyada?!
Dövlətə qul olub, gül tək açılma,
Çox sənin tək güllər soldu dünyada.

Kibridən qəlbində bərkitmə bəri,
Top dəyər dağılar bürcü, hasarı.
Yüz sənin tək ahu gəzən şahmarı,
Fələk kəməndinə saldı dünyada.

Guşumda sırğadı, sinəmdə dağdı,
Ağıllı unutmaz neçə ki, sağdı,
Dövlətdən qismətin beş arşın ağdı,
Çəkdiyin qovğadı, qaldı dünyada.

Fələk bəhrəm edib çox nizamları,
Söndürüb zülm ilə yanan şamları,
Hayıf cavanların gül əndamları,
Mara, mura qismət oldu dünyada!

Yığılar məxluqat, qurular məşər,
Boyunlarda kəfən, əllərdə dəftər,
Onda vay halına, yazıq Ələsgər,
Özün getdin, sözün qaldı dünyada!

DÜNYADA

Bir ay yarım nobahardan gedəndə,
Könül gəşt eyləyib gəzə dünyada.
Sırrını verməyənən düşməyə, dostə,
İnanmaynan hər cür sözə dünyada.

Əcəl gəşt eyləyib göydən enəndə,
Hayıf cavanları salır kəməndə.
Hər zaman bunları gözüm görəndə,
Köhnə yaram olur təzə dünyada.

Əzrayıl bir kəsdi, görünməz gözə,
Nə ağıla baxır, nədə ki sözə,
İndi də gözünü zilləyib bizi,
Tutub mən fəqiri qəzə dünyada.

Gecələr qoynuma girən kimsənə,
Gizlin sirlərimi bilən kimsənə,
Öləcəkdi, kimdi qalan kimsənə,
İstəyir yaşasın yüzə dünyada.

Bir insan ki haqq dediyin bitirsə,
Hər məclisdən bir mərifət götürsə,
Ata-ana sözün yernə yetirsə,
O, yaqın ki çəkməz cəzə dünyada.

Loğmadan kəc olan, ağıldan qanmaz,
Lobbaz adam mərd qabaqda dayanmaz.
Adam var ki, dediyindən utanmaz,
Hey hərzə danışar üzə dünyada.

Ələsgərin sözün eşitsin ellər,
Bitsin bənövşələr, açılıs güllər!...
Hər zaman oxuyur şeydə bülüllər,
O da aşiq olub yazə dünyada.

DÜNYADA

Varlıyan dost olub, yoxsula gülümə,
Çox da havalanıb coşma, dünyada.
El səni istəyib, qabağa çəkse,
Ağır ol, alçağa düşmə dünyada!

Dərdini bölüşdür qədir bilənnən,
Vəfalı dost olmaz üzə gülənnən.
Bir adam ki "sən öl" desə yalannan,
Onun körpüsündən keçmə dünyada.

Bu sözü bəyanər bir arif, əyyar,
Bədəsil kimsəyə yapış, nə yalvar.
Qonşuya söyləyib, aləmə yayar.
Sırrın seyraquba açma dünyada.

Yaxşı oğul əgər bir yaxşı ata,
Öluncə heç kəsə yetirməz xata,
Yeri gəlsə, xeyir verər elata,
Onun arxasından qaçma dünyada.

Ələsgər, söylənin sözün adınan,
Arif məclisində hər isbatnan.

Bir dost sənə olsa, sirri yadınan,
Onu düşməninəndən seçmə dünyada.

DANIŞMA¹³

Bir adamsan, bir adama namə yaz,
Mahalı incidib, eldən danışma!
Ara qarışdırıb, seyraqub olma,
Kar çıxmaz qovğadan, qaldan danışma!

Göyçənin qonağa çoxdu hörməti;
Qaysava, qayğanaq verir ləzzəti,
Pilov, dolma, kabab, əmliyin əti...
İnsaf elə, tək motaldan danışma!

Əgər şəirsənsə, gəl eyləyək bəhs;
Bir sözünə min söz deyim dəsbədəs.
Himanın dümbündə lağəri - məkəs,
"Zənbur mənəm", - deyib, baldan danışma.

Kalman çarıq bizə adəti-nasdi,
Müəlməna persoy deyən xənnasdi.
Ulağın eşşəkdi, yükün kirbasdi,
Əbrü ətlas, tirmə, şaldan danışma!

Nəçə aşiq qaçırmışam meydandan,
İstəyirsən bir-bir keçirim sandan,
Gəmirib kəngərdən, içib ayrırandan,
Coşub kərgədandan, fildən danışma!

Adım Ələsgərdi, mərdü-mərdana,
On iki şayirdim işlər hər yana,
Tülküsən, aslanla girmə meydana,
Danasan, sürtünüb kaldan danışma!

DÜŞƏRSƏN¹⁴

Məğrurluq eyləyib, ustadam demə,
Vaxt olar, bir yerdə dara düşərsən.
Daş tülək deyilsən, çolpa balasan,
Sərgərdan qalarsan, tora düşərsən.

Alçaqda dayan ki, çıxasan başa,
Tülküsən, aslanla girmə savaşa.
Gəl yapışma gücün çatmayan daşa,
Götürə bilməzsən, zora düşərsən.

Bizə satmagının işvə-nazını,
Zimistana döndərəmə yazını;
Soyaram libasın, allam sazını,
Yal-quyruğu yoluq, yola düşərsən.

Saxla dilin, özün üçün yağıdı,
Aşiq Ələsgərin odlu çağıdı,
Çalar qaynağına, səni dağıdı,
Göydən yerə para-para düşərsən.

DÜŞMÜŞƏM

Hərcayının, dilbilməzin ucundan,
Dönə-dönə nə ziyana düşmüşəm!
Doymaq olmaz gözəllərin boyundan,
Pərvanə tək yana-yana düşmüşəm.

Dövlətim çox oldu, qıymadım pula,
Kor oldu gözlərim, yapışdım dula,
Nə ölür, nə itir, canım qurtula,
Məcnun kimi biyabana düşmüşəm.

Ələsgər keçibdi namus-arından,
Aləm yatmaz mənim ahı zarımdan,
Boşasam qorxuram oğlanlarımdan,
Boşuya bilmirəm, qana düşmüşəm.

EYLƏMİŞƏM

Ala gözlüm, səndən ayrı düşəli,
Hicranın qəmiylə kef eyləmişəm;
Ah-vayınan günüm keçib dünyada,
Dərd alıb, qəm satıb, nəf eyləmişəm.

Səndən ayrı şad olmuram, gülmürəm,
Canımdan bezmişəm, ölə bilmirəm,
Nə müddətədi qulluğuna gəlmirəm,
Bağışla təqsirim, səf eyləmişəm!

Həsrat qoyma gözü gözə, amandı!
Yandı bağrım, döndü közə, amandı!
Keçən sözü çəkmə üzə, amandı!
Hədyan danışışam, laf eyləmişəm.

İnsafdı mı, gülə həmdəm xar olalı?
Tülək tərən ovlağında sar olalı?
Ələsgər istər ki, bir bazar ola,
Seçmişəm gövhəri, saf eyləmişəm.

EYLƏ¹⁵

Yeri, göyü, ərşi, kürşü yarıdan,
Adil padşahsan, ədalət eylə!
Könlümün nöqtəsini çıxart qarıdan,
Məni doğru yola dəlalət eylə!

Bir sövdaya düşdüm, candan usandım,
Heç kəsə demədim, ürəkdən yandım.
Bir təmiz ad ilə ellər dolandım,
Nə "çor" deyən oldu, nə "qələt" eylə.

Qəddim əyib, qəm xırqəsi geyirəm,
Məhəbbət odundan taam yeyirəm,
Leyli-nahar "ya hu!", "ya hu!" deyirəm,
Çıxıbdı qəlbimdən "ibadət eylə".

Nə bələya düşdüm mən baxtı qara;
Məhəbbət oduna heç olmaz çara.
Qalmışam zindanda aciz, avara,
Günahkar, sərgərdan, xəcələt eylə.

Xəstə könül, sürün dost irahına,
Müşkülün həll edən qul pənahına.
Ələsgər, yön çevir şahlar şahına,
Yapış ətəyindən, şikayət eylə!

EYLƏR¹⁶

"Can" deməklə, candan can əysik olmaz,
Məhəbbət artırar, mehriban eylər.
"Çor" deyənin nəfi nədi dünyada,
Abad könlü yıxar, pərişan eylər.

Nakəs adam danışqda saz olar,
Kərəmdən kəm, səxavətdən az olar.
Nütfədən qarışan şeyitbaz olar,
Mərd də sığışdırmaz, nəhaq qan eylər.

Bir gün Mansır qalxar, gəli toxmaq - yay,
Dağlara atmağa eylər haqq-say,
Seçilməz məhşərdə nə şah, nə gəday,
Xalqı-ləmyəzəl haqq divan eylər.

Məzəmmət eyləmə mən binəvani,
Sahibi-səltənət, ey gövhər kanı,

Mənim sözüüm doğru yoldan çıxanı,
İnşallah, qaytarar, müsəlman eylər.

Mən istərəm alim, mömin yüz ola,
Meyli haqqa doğru, yolu düz ola,
Diliylə zəbanı üzbəüz ola,
Ələsgər yolunda can qurban eylər.

ƏVƏZDİ

Gözellər sultanı, ay Səlbi xanım,
Sallanışın bir mahala əvəzdi.
Gözlərinə qiymət qoya bilmirəm,
Qaşın min түмәнlik mala əvəzdi.

Sürahi gərdənli, qəddi mötədil,
Səni gül yaradıb Cabbarı-Cəlil.
Ləblərin şirəsi Abi- Səlsəbil,
Ləzzəti dünyada bala əvəzdi.

Ələsgərin ağıln aldın səridəndə,
Saf gövhərsən, sərraf seçib dəridəndə.
Sən bir gülsən şəbnəmlərin tərindəndə,
Demək olmaz sənə lala əvəzdi.

GEDİB Dİ¹⁷

Eşidin, məclisdə arif olanlar,
Sərrafam, gövhərim, kanım gedibdi.
Ah çəkibən, yar yoluna baxmaqdan,
Yəqin bilin, yarı çanım gedibdi.

Nazik barmaqlıdı, şümşad əllidi,
Ayna qabaqlıdı, siyah tellidi,
Şəkər söhbətlidi, şirin dillidi,
Tuti kimi xoş zəbanım gedibdi.

Müddətli gözümdən olubdu ıraq,
Əridib ürəymi dərdü qəm, fəraq.
Büllur buxaq, lalə yanaq, ay qabaq,
Ala gözlü Səhnəbanım gedibdi.

İş sənə agahdı, qadir ilahi!
Eşq əlindən itirmişəm irahi.
Ələsgərəm, budu sözün kütahi,
Yar gedəndə din-imanım gedibdi.

GETMƏ, AMANDI¹⁸

Gözəllər sultanı, mələklər şahı,
Alagöz cananım, getmə, amandı!
Dərdindən xəstəyəm, çəkirim ahı,
Ölürəm, loğmanım, getmə, amandı!

Camalın göyçəkdi bayram ayından,
Görən doymaz qamətindən, boyundan.
Layiq deyil qurban kəsım qoyundan,
Sənə qurban canım, getmə, amandı!

Sən mələkzadəsən, ay mina gərdən,
Görənin ağlını alırsan sərdən.
Kəsmə iltifatın qul Ələsgərdən,
Kərəmli sultanım, getmə, amandı!

GƏLİB Dİ

Xəstə könül dərdü qəmdən ayıldı,
Bu gün məclisimə bir can gəlibdi.
Şöləsi aləmi edib münəvvər,
Zahir deyil, özü pünhan gəlibdi.

Onun bu gəlməyi gör nəyə bənzər;
Nə xana, sultana, nə bəyə bənzər,
Misirdən gəlmiş bir köynəyə bənzər,
Kənanda Yaquba dərman gəlibdi.

Ələsgər görcəyin candan usanıb,
Camalından şəmsü qəmər utanıb,
Nə behiştə bu cür qılman yaranıb,
Nə dünyaya belə insan gəlibdi.

GÖZƏLDİ

Ey şeyx, incik olma Yaxşı xanımdan,
Arif olan hər insana gözəldi.
Göz baxanda, könül doymur zalımdan,
İstəyirsən məni qına, gözəldi.

Ruhun təzələnsin görəndə gərək,
Sən onun könlündə, o səndə gərək.
Haqqa şükür qılsın hər bəndə gərək,
Kim nə deyir bu dövrana, gözəldi.

Çox baxıbsan, sənin gözün doyubdu,
Ələsgərin ciyərini oyubdu.
Çəkən çəkib, hər nişanın qoyubdu,
Xub yaraşır zinət ona, gözəldi.

GÖZƏLLƏR¹⁹

Səhər vaxtı, mənim müşkül çağımda,
Çıxdınız qarşıma dəstə, gözəllər!
Camalın şöləsi nuri-təcəlla,
Görsə, şəfa tapar xəstə, gözəllər!

Qəmgin idim, sizi görüb gülürəm,
Qaşınız qıblədi, səcdə qılırəm,
İkram ilə sizə sarı gəlirəm,
Siz də gəlin asta-asta, gözəllər.

Minəş günə bənzər, Əsli bir Aya,
Şəms olub, ələmə salıbdı saya.
İncimərəm, qəsəm olsun xudaya,
Qədəm basa gözüm üstə gözəllər.

Sizi gördüm, çaşdı aqlım, kamalım,
Güllüyə qurbandı dövlətim, malım.
Olmayaydı bir qocalıq, bir ölüm,
Yaşayaydı bu həvəsdə gözəllər!

Pərzad məlakədi, Gövhər bir xanım,
Görən kimi yandı dinim, imanım.
Yazıq Ələsgərəm, sərgərdan canım
Qurban sizi kimi dosta, gözəllər!

GÖRDÜM²⁰

Gedirdim, güzarım düşdü bu dağa,
Ovçu bərasində maralı gördüm.
Yatıb, inildəyir, durur boylanır,
Bir neçə yerindən yaralı gördüm.

Zalım ovçu onu alıb nişana,
Dəyib yaman güllə, bələyib qana,
Çox incidir, dönür o yan-bu yana,
Kəsilibdi səbri, qəralı, gördüm.

Təbib olsam, yaraları bağlaram,
Sinəm üstən düynlərəm, dağlaram.

Ələsgərim, o səbəbdən ağlaram,
Ananı baladan aralı gördüm.

GÖRÜRSƏNMİ OĞRUN BAXAN GÖZƏLİ

Görürsənmə oğrun baxan gözəli,
Tərən kimi necə cılələlənibdi?!
Öz nurundan xələq eyləyib ilahi,
Gözləri qüdrətdən sürmələlənibdi.

Xoş saatda xoş gəliribdi cahana,
Yoxdu gözəlliyə qüsurlar, bəhəna;
Qənd əzilib dilə, dişə, dəhəna,
Qaymaq dodaqlara bal bələlələnibdi.

Ələsgər qurbandı belə gələnə,
Sona kimi cumub eşqin gölünə,
Gümüş kəmərlər xub yaraşır belinə,
Yaxası qızıldan düymələlənibdi.

GÜLƏNDAM²¹

Səni gördüm, əl götürdüm dünyadan,
Qara gözlü, qələm qaşlı, Güləndam!
Alma yanağına, bal dodağına
Baxan kimi ağlim çaşdı, Güləndam.

Tovuz kimi xoş bəzənib durubsan,
Ala gözə siyah sürmə vurubsan,
Sağ ol səni, yaxşı dövrən qurubsan,
Bu dünyanın sonu puşdu, Güləndam!

Hec demirsən Ələsgərim hardadı?
Səbəb nədi gülün meyli xardadı?
Mənim gözüm qoynundakı nardadı,
Aşığa lütf etsən, xoşdu, Güləndam!

GÜLLÜ

Tovuz kimi qalxdı çeşmə başından,
Bütün gözəllərin gözəli, Güllü!
Almadı yanağın, büllur buxağın,
Dodaqların meyli, məzəli, Güllü!

Qıya baxdın, məni saldın zillətə,
Yusif kimi necə düşdüm qütbətə,
Hicran qəmi məni salıb möhnətə,
Səni gördüm, dərdim azalı, Güllü!

Ələsgər qurbandı, ay boyu minə!
İncidən, mərcandan düzüb köysünə.
Tərsə üzün görsə, tez gələr dinə,
Alim görsə, gedər saz alı, Güllü!

GÜLPƏRİ

Tanı səni qüdrətindən yaradıb,
Gözəlliyinə yox bəhana, Gülpəri!
Dodaqların batıb bala, qaymağa,
Qənd əzilib dil-dəhana, Gülpəri!

Ay gözəl, əlindən çəkirəm aman,
Səndən ayrılalı halımdı yaman,
Kırpiklərin oxdu, qaşların kaman,
Gözlərin qəsd eylər cana, Gülpəri!

Sızıldar həmişə, şən çəkər arı,
Gövhəri axtarıb tapar xirdarı.
Vallah, sənin kimi vəfalı yarı
Dəyişməm sultana, xana, Gülpəri!

Ay gözəllər xası, əziz, mehriban,
Olmaz bərabərin huri, nə qılman.
Oğrun baxıb güldün yaşmaq altından,
Bir od saldın din-imana, Gülpəri!

Tovuz kimi sərdə telin oynasır,
Onda eşqin bəhri qaynayıb daşır,
Yazıq Ələsgərim, xəyalım çasır,
Getmə göz önündən yana, Gülpəri!

GETDİ

Addadı gül fəslı, gəldi zimistan,
Xəzan oldu, bağlar soldu da getdi.
Şeyitbazlıq edib, şərab içənlər,
Canını odlara saldı da getdi.

Ribani-sələmi halal bilənlər,
Orucdan, namazdan kənar olanlar,
Məhşər günü üzü qara gələnlər,
Nari-cəhənnəmə daldı da getdi.

Zülm ilə enməz haqdan ucalan,
Yüksələr fəqirin qeydinə qalan,
Hər kim çuğul oldu, söylədi yalan,
Şeytan imanını aldı da getdi.

Aldanıb dünyanın cah-cəlalına,
Haram qarışdırın öz halalına,
Xəyanət eyləyən qonşu malına,
Haqqın divanında qaldı da getdi.

Sol əldə kağız var, sağ əldə qələm,
Bir yanda nəşə var, bir yanda ələm,
Ələsgər tək şirin zəban, xoş kəlam,
Bivəfa dünyaya gəldi də getdi.

Aşıq olub diyar-diyar gəzənin,
Əvvəl, başda pürkamalı gərəkdi.
Oturub-durmaqda ədəbin bilə,
Mərifət elmində dolu gərəkdi.

Xalqa həqiqətdən mətləb qandırır,
Şeytanı öldürə, nəfsin yandırır,
El içində pak otura, pak dura,
Dəlisınca xoş sədəli gərəkdi.

Danışdığı sözün qiymətin bilə,
Kəlməsindən ləli gövhər süzülə,
Məcəzi danışa, məcəzi gülə,
Tamam sözü müəmmalı gərəkdi.

Arif ola, eyham ilə söz qana,
Naməhrəmdən şəm əyləyə, utana,
Saat kimi meyli haqqa dolana,
Doğru qəlbi, doğru yolu gərəkdi.

Ələsgər, haqq sözün isbatın verə,
Əməlin mələklər yaza dəftərə,
Hər yanı istəsə, baxanda görə,
Təriqətdə bu sevdalı gərəkdi.

Hər kəs sərdən keçib mərdü mərđan,
Baş qoysun bu yolda, meydana gəlsin!
Dərya dilim dalğa vurdu, bulandı,
Qarq olmaq istəyən ümməna gəlsin!

Dayansın qarşıda, gətirsin tabı,
Ayılsın qəflətdən, unutsun xəbri,
Sualıma dərhal versin cavabı,
Gətirməsin üzr, bəhanə, gəlsin!

Ələsgərəm, mən tutaram bu bəhsi,
Hardan çıxdı abi-həyat çeşməsi?
Neçə fərdi ismi-əzəm duası?
Zikr əyləsin dildə nişana, gəlsin!

GÖRMƏDİM

Bivəfanın, müxənnəsin, nakəsin,
Doğru sözün, düz ilqanın görmədim.
Namərdin dünyada çox çəkdim bəhsin,
Namusun, qeyrətin, arın görmədim.

Namərdi özümə mən dost əylədim,
Yolunda canıma çox qəsd əylədim,
Söyüddən bağ saldım, peyvəst əylədim,
Almasın, heyvasın, narın görmədim.

Nəfs aldatdı, hər yetənə xan dedim,
 Bihudə kollara gülüstan dedim,
 Əbəş yerə bivəfaya "can" dedim,
 Zəhmətin çox çəkdim, karın görmədim.

Huşum çəşdi, düşdüm olmaz oyuna,
 Yetmədim gözəlin əsli-soyuna,
 Aşıq oldum simasına, boyuna,
 Hayif ki, kamalda dərin görmədim.

Ələsgər, elmində olma nabaləd,
 Doğru söylə, sözün çıxmasın qələt,
 Şahiddə iman yox, bəydə ədalət,
 Alimlərin düz bazarın görmədim.

HAYIFSAN

Danışdıq, barışdıq mərhəmət ilə,
 İnciklik araya qatma, hayıfsan!
 Sən tacir olmazsan bir manat ilə,
 Namusu, qeyrəti atma, hayıfsan!

Mövlam mənə nəzərindən salmayıb,
 Huşum cəmdə, ağılim heç azalmayıb,
 Fani dünya Süleymana qalmayıb,
 Oyan bu qəflətdən, yatma, hayıfsan!

Siz tələş eylərsiz iynə-biz ilə,
 Bizimki də gəlib gedər söz ilə.

Əyri ol əyriylə, düz ol düz ilə,
 Hər yetəni sən aldatma, hayıfsan!

Düşəndə məclisə, ağır yığnağa,
 Mənə hörmət qoyur irəncbər, ağa,
 Söz uzansa, həcv çıxar qurşağa,
 Sözün dalın çox uzatma, hayıfsan!

Qəsəm olsun xudkeşlərin sərinə,
 Yalan söz iyidi salar dərinə,
 Köhnə dağarcığı tumaş yerinə,
 Aşıq Ələsgərə satma, hayıfsan!

XOŞ GƏLDİN

Tər lan tamaşalı, maral baxışlı,
 Qədəm qoyub, asta-asta, xoş gəldin!
 Yolun sadağası can ilə başdı,
 Qurban sənə kimi dostla, xoş gəldin!

Biz ki ilqar keçirmişik aradan,
 "Amin" desən, tez düzəldər yaradan.
 Könlüm yasdan çıxdı, qəlbim qaradan,
 Gülə-gülə bu həvəsdə, xoş gəldin!

Gözəllər sultanı, ay mələkzadə,
 Özün kimi gözəl yoxdu dünyada.
 Sən ki Ələsgəri salıbsan yada,
 O səbəbdən gözüm üstə, xoş gəldin!

XURŞİD

Camalın şöləsi nuri-təcəlla,
Çıraqlan eyləyib mahalı, Xurşid!
Açıldı niqabın ay qabağından,
Aldı başdan ağlı, kamalı, Xurşid!

Sərv kimi sığal verib anası,
Guşunda guşvara, qızıl tanası.
Bağçalar bülbül, göllər sonası,
Dağların ceyrani, maralı Xurşid!

Sağdışı Mələkdil, var toy-büsatı,
Anası Nazənin, Həməzdi zati.
Ələsgərəm, bu cür qızın qiyməti
Min tümən başlıqdı, bahalı Xurşid!

İNCİMƏRƏM

İstər dara cəkdir, istər qul eylə,
Qoymuşam əmrinə qol, incimərəm.
Həsəratından Məcnun oldum səhrada,
Alırsan canımı al, incimərəm.

Həsəratından saralıban solanam,
İzin versən, yar, başına dolanam,
Əlli yol çapılam, yüz yol talanam,
Bir şey deyil dövlat-mal, incimərəm.

Ələsgərəm, yandım eşq ataşında,
Gözüm qaldı kirpiyində, qaşında.
Qazdır məzarımı çeşmə başında,
Sal sinəm üstündə yol, incimərəm.

İTİBDİ¹²

Müxənnət zamana, ay kəcirəftar,
Sitəmindən necə canlar itibdi!!?
Zülmünü nümayan eylədin aşkar,
Qurğular pozulub, sanlar itibdi.

Şər işdən nə tapdın, söyləsən, qanam,
Necoldu büsatım, dəmim, dəmxənam?!
Tülkü havalanıb, deyir aslanam,
Tuf dağından ac aslanlar itibdi.

Müxənnət meydanda "mənəm" deyibdi,
Bu dərd Ələsgərin qəddin əyibdi,
Kor yapalaq kəklik alıb yeyibdi,
Laçın ölüb, o tarlanlar itibdi.

İÇİNDƏ

On səkkiz min aləm, yetmiş iki dil,
Ülfət qılır bir bazanın içində.

Kimi ətlaz geyir, tirmə qurşayır,
Kimi üryan gəzır qarın içində.

Qafilsən, işindən tapmayıbsan baş,
Üz döndərər səndən qohum, yar, yoldaş.
Torpaq soyuq, bədən üryan, kəfən yaş,
Tək qalarsan dar məzarın içində.

Mən demək nə lazım, özün bilirən,
Bir gün yaranıbsan, bir gün ölürsən,
Arsız-arsız nə gününə gülürsən?!
Yandırarlar səni narın içində.

Ələsgər söyləsin, sən mətləbi qan,
Belə qərar qoyub qədiri-sübhan.
Unutma ilqarı, itirmə iman,
İman durar düz ilqarın içində.

İNDİ

Mikayıl, sən tanı qoca babanı,
Kəm ağlın nə kəsir bu toydan indi?!
İrəzi olmurdun sazı çalmağa,
Döşə bozartmadan, piloydan indi.

Bəlkə Qayım ağa düz eyləyirdi?!
Artırıb dərdimi yüz eyləyirdi.
Dinmirdim, qəlbimi köz eyləyirdi,
Ancaq ki qurtardım aloydan indi.

Mərd adam görəndə ər kimi tanı,
Dolandır gözünü, hər kimi tanı,
Ustan Ələsgəri nə kimi tanı,
Sanasan açıldı cıloydan indi.

KAMİL OVÇU ÖLMƏYİNCƏ USANMAZ²³

Kamil ovçu ölməyincə usanmaz,
Əldən qoymaz belə sərxoş maralı.
Eşq oduna yanan aşkara yanmaz,
Pünhan-pünhan mənim kimi saralı.

Öldürsələr qorxum yoxdu qanımdan,
Yolunda keçmişəm şirin canımdan.
Tərk oldum vətəndən, xanimanımdan,
İnsaf deyil, gəzmə məndən aralı.

Aşıq Ələsgərəm, söylənin adım,
Budu ürəyimdə mətləb-muradım,
Sənin ərin ölsün, mənim arvadım,
İkimiz də qalaq yaslı, yaralı.

KİMİ

Adı Tərlan, özü tərlan balası,
Cilvələlib tərlan tavan kimi.

Üzün görən xəstə düşər müttəsil,
Turuncun növrəstə nobarı kimi.

Qabaq ayna - çəkilibdi varğa,
Dodaq qaymaq, gül yapışib yanağa,
Dolanır gözləri canlar almağa,
Şölə salır xanlıq fanarı kimi.

Bu gözəl Zeynəbin nişanasıdı,
Ləbləri qırqların peymanasıdı,
Dəhanı şahlığın xəzanasıdı,
Düzülüb dəndanı mirvarı kimi.

Mələklər şahıdı, gözəl sərvəri,
Xəstəyə dərmadı buxağın təri,
Camalını görən olur müştəri,
Misirdə Yusifin bazarı kimi.

Ələsgər gəlibdi əcəb yığnağa,
Şəki, Şirvan bir telinə sadağa,
Nəcə zinət verib eyvan, otağa,
Ətri qoxur Bağdad baharı kimi.

KÖYNƏYİNƏ

Güləbatın qıyı tər sinən üstə,
Nə gözəl yaraşır, qız, köynəyinə.
Sinən Kəbə, köynək Kəbə örtüyü,
İzin versən sūrtəm üz köynəyinə.

Gözəl yaranıbsan qalı-bəladan,
Yanağın göyçəkdi güldən, laladan,
Zərgər gül doğrasın zərin tiladan,
Əlindən gəldikcə düz köynəyinə.

Ələsgər də dost yolunda sürünür,
Sinən üstə dərdə dərman görünür,
O köynəyə nar məmələr bürünür,
Onçu qurban olluq biz köynəyinə.

KƏSİLDİ²⁴

Nagah badi-sərsər əsdi üzümə,
Ömür bostanımın tağı kəsildi.
Öz əlimdən xata dəydi özümə,
Bədəndən qolumun sağı kəsildi.

Qəza tutdu, qədər məni budadı,
Ağılatdı dostları, güldürdü yadı,
Zəhrimara döndü ağzımın dadı,
Əlimdə şərbətim ağı kəsildi.

Könlüm yasdan çıxmır, qəlbim qaradan,
Bu dərdü möhnətdən, bu macəradan.
Dövlət getdi, hörmət qalxdı aradan,
Qapımızdan dost ayağı kəsildi.

Nə müddətdi qurtarmıram zülümdən;
Qəzanın qılıncı dəydi belimdən,

Bir tülək tərlənim getdi əlimdən,
Ürəyimin bəndi, bağı kəsildi.

Çox qaçdım qəzadan, olmadı çara,
Bir vurmuşdu, bir də vurdu dübarə,
Çinovniklər istədlilər qurtara,
Dostlarım özümə yağı kəsildi.

Qul Ələsgər işin müşküldü müşkül,
Dərdini deməyə yoxdu əhli-dil,
Döy başına, fəğan eylə müttəsil,
Daha deyib-gülmək çağı kəsildi.

QADAN ALIM

Səhər-səhər bağda gəzən nəzənin,
Dəstinlə qönçəni üz, qadan alım!
Süsəndən, sünbüldən, lalə, nərgizdən,
Siyah tellərinə düz, qadan alım!

Sallanıb-sallanıb özünü öymə,
Elə süzgün baxıb qəlbimə dəymə,
Yaralı bağrıma, gözəl, daş döymə,
Qoyma sinəm üstə köz, qadan alım!

Göyərçinsən, eyvanıma qonasan,
Ərz eliyəm, dərdi-dilim qanasan.
Əyri telli, yaşılbaşsız sonasan,
Gəl bizim göllərdə üz, qadan alım!

Durub hüsnün kitabına baxıram,
Şirin canım atəşinə yaxıram,
Şövqə gəlib şirin-şirin oxuram,
Çatmır tərifinə söz, qadan alım!

Aşıq Ələsgərin qədrini bilsən,
Ağladıb, çeşminin yaşını silsən.
Əgər qədəm qoyub, bir bizə gəlsən,
Yerin var göz üstə, göz qadan alım!

QAŞLARIN²⁵

Ay nəzənin, ay qabağın altından
Nə göyçək çəkilib qara qaşların?!
Gözlərin süzüldü, canım üzüldü,
Vurdu ürəyimə yara qaşların.

Əslin mələk, cismnin huri-qılmandı,
Camalın şoxundan ciyərim yandı.
Ədalət hakimdi, adil divandı,
Rəhm eləmir günahkara qaşların.

Gözlərin görənin canını alır,
Həsratini çəkən vaxtsız qocalır,
Sərdarı, sultanı taxtından salır,
Bərhəm vurur ürüzgara qaşların.

Gözüm qaldı hilal qaşın tağında,
Məcnun oldum, qaldım Leyli dağında,

Yazıq Ələsgərin qoca çağında,
Zülm ilə çəkdirir dara qaşlarını.

QIRMIZI²⁶

Yanağı qırmızı, buxağı ağdı,
Çıraqbən eyləyib ağı qırmızı.
Ala gözlərinə gözüm sataşdı,
Əridi ürəymin yağı qırmızı.

Qüdrətdən çəkilib qaməti-şahbaz,
Mərnus dizlilik geyib, çəpkəni ətlaz,
Buxaq düymələnib kağızdan bəyaz,
Mərcan düzüb boyunbağı qırmızı.

Sərrafam gövhəri, kanı itirdim,
Hesabı, dəftəri, sanı itirdim,
Üzün gördüm, din-imanı itirdim,
Çəkdi sinəm üstə dağı qırmızı.

Ələsgərin meyli ondan üzülməz,
Əgər ayrı düşsə, şad olub gülməz.
Xəstə düşər ölməsə də, dirilməz,
Müxtəsəri, sözün sağı, qırmızı.

QALDI Kİ, QALDI

Durur nişanası Ağrı dağında,
Nuhun qiyaməti qaldı ki, qaldı.
Yarı tərəqqidi, yarı tənəzzül,
Çoxunun qisməti qaldı ki, qaldı.

Özü öz işini bilməyən nadan,
İbrət eləməzmi şahdan, gədadan?!

Hatəm nə müddətdi gedib dünyadan,
Bizə səxavəti qaldı ki, qaldı.

Ələsgər dönmədi öz ilqarınnan,
Biri xilaf deyil yüz ilqarınnan,
Sazınnan, sözünnən, düz ilqarınnan,
Ellərdə söhbəti qaldı ki, qaldı.

QALMADI

Qərinələr keçdi, dövrən dayışdı,
Pozuldu qurğular, nizam qalmadı.
Zamana bəd gəldi, insan bic oldu,
Seyddə, mollada inam qalmadı.

Yığılın danışaq, qəlyan çəkənlər,
Bostan becərənlər, əkin əkənlər.
Ananov kağıza tütün bükənlər,
Qurtardı tənəki, saman qalmadı.

Necoldu Serbiya, Çernoqoriya?!

Əl-ayaq altında itdi İtalya,

German bomba atdı, qan oldu dərya,

Qırıldı, dünyada insan qalmadı.

Bağlanıb zavodlar, kəsilib qəndlər,

Qaynamır samovar, artıbdı dərdlər,

Niyə ağlamanın yazıq arvadlar;

Söklüldü döşəklər, yorğan qalmadı.

QANAN OLA²⁷

Can qurban eyləsən, layıqdır, layıq,

Bir yar ki, mətləbi tez qanan ola.

İşarətlə, qaş-göz ilə anlaya,

Nəinki deməklə söz qanan ola.

Canım qurban olsun o əhli-dilə,

Qaşların oynada, gözündən gülə.

Dilin tərpənməmiş dərdini bilə,

Qurbanam gözünə, göz qanan ola.

Belə yar yetirə bəxtin kövkəbi;

Dəsti qana ürəkdəki mətləbi.

Nə lazım dil deyib, tərpətmək ləbi,

Nə keçsə, könlündən düz qanan ola.

Ələsgər söyləyər söz müxtəsərin;

Ağlı kamil ola, kamalı dərin.

Eşidənlər deyə: "əhsən", "afərin",

Əgər məclisində yüz qanan ola.

QOYMADI

Hec kəs mənim kimi keçib sərindən,

Sinəsin oxlara nişan qoymadı.

Könlü pərvazlandı yarı görməyə,

Qar kəsdi yolları, boran qoymadı.

Yar çıxdı qarşıma, yaman halımda,

Gözüm qaldı o bimürvət zalımda,

Söynalı başını qoydu yolumda,

Hüseyn pəl vurdu, Hasan qoymadı.

Ağ çit dizlik geyib göbəsi ala,

Gör necə çinləyib qabağa, dala,

Əndamin quyruqdu, asta çalxala,

Aldı məndən dinü iman qoymadı.

QOCA BAXDIM

Nə sevda tapıbsan, nəyə talıbsan,

Hansı qəflətdəsən, gəl, qoca baxdım!

Ya məndən küsübsən, ya qocalıbsan,

Bu sınıq könlümü al, qoca baxdım!

Çəkilib pünhana sən, deyirsən, döz,
Qiyamət odundan pisdli tənə söz,
Gümüşüm tunc oldu, zərü zibam bez.
Qəlp çıxır aldığım mal, qoca baxdım!

Özüm aşıq oldum, oğlum gülləçi,
Bildim ki, qalacaq dövlətin üçü;
Qırıldı mal-qoyun, qalmaqadı keç,
İndi də yıxılıb kal, qoca baxdım!

Mardan şirə çəkib, daşdan keçərdin,
Dəryalardan ləlü gövhər seçərdin,
Pərvazlanıb Qafdan Qafa uçardın,
Keçən günü yada sal, qoca baxdım!

Təqdir üçün yaxşı deyil bu adət:
+ Gah güldürür, gah da verir xəcalət,
İyidlər at vermir, gözəllər xələt,
Gəlmir tənəkəynən bal, qoca baxdım!

Səksəni, doxsanı keçibdi yaşım,
Gor deyər tərənir balalı başım.
Əzrayıl həmdənim, məzar yoldaşım,
Daha köç təblihi çal, qoca baxdım!

Ələsgər kəsilib səbrü aramdan,
Oxlayıbsan, qanlar axır yaramdan,
Haqq ilə qıl sövdə, əl çək haramdan,
Halaldan mətləbin al, qoca baxdım!

QƏRİB-QÜRBƏT ELDƏN QIZ SEVƏN OĞLAN²⁸

Qərib-qərbət eldən qız sevən oğlan,
Yaxın qonşusundan soruş halını.
Bir kəlmə qulluğa buyurmaq olmaz,
Tanrı qırsın qız doğanın belini.

Altı aydır düşüb bir çuxa bəhsi,
Üç aydan bir gəlmir cəhrənin səsi,
Paslanıbdi iyi, çıxmır düycəsi,
Küllüklərdə gəzir corab millini.

İşə buyuranda, - "naxoşam", deyir,
Öynədə bir badya doğrama yeyir,
Qonşuyunan dalaşır, uşağı döyür,
Kəsən yoxdu bu zalımın dilini.

Axşamdan yıxılır, çeşdətək yatır,
Həftədə hanaya bir argac atır,
Gün batan çağında balatı qatır,
Çırmamır qolunu, yumur əlini.

Ələsgər sözünü deyər üzünə,
Güllə dəysin pis övladın gözüne.
Zibil çıxıb uşaqların dizinə,
On beş fəhlə arıtdammaz külünü.

QOHUM BİLDİK, QOYDUQ ADAM YERİNƏ

Qohum bildik, qoyduq adam yerinə,
Xələt verdik, gəl Başirin toyuna.
Qaçdınız pünhanda daldalandınız,
Lənət müxənnətin əsli-soyuna.

Muxənnətlər vədə verdi, gəlmədi,
Qəza qəhr eylədi, iş düzəlmədi.
Bic sövdəyar xırda heyvan almadı,
Öküz getdi, cöngə getmir boyuna.

Ağıllılar belə qoydu şuruti;.
Pulu bacarmayan göndərsin çiti.
Xaloğlu Qəfərdi gəllədar iti,
Kəm salın başına, getsin qoyuna.

Sən niyə gəlmədin, bəs, İmamalı?!
Dağıtdın ölkəni, yıxdın mahalı;
Səni də aldatdı dünyanın malı,
Zəhər Qələndərin pencər payına.

Qara Cəfər irəşbərdi, ustadi,
Çıxıbdı hər yerdə söylənir adı,
Kasıbdı, məzlumdu, yoxdu bir zadı,
Hayıf zəhmətinə, haqqı-sayına!

LEYLİ

Dönə-dönə axtaralar dünyanı,
Olmaz sənin kimi qələmqaş, Leyli!
Əyninə geyibsən zərü zibani,
Üstündən düzübsən daşu qaş, Leyli!

Ah çəkibən, niyə köysün ötürdün?
Göz yaşınla şəcərələr bitirdin.
Hayana göndərdin, harda itirdin?
Hanı yanındakı yaşılbaş, Leyli?

Əhli-halam, dərdin nədi, qanıram,
Yaralı canımdan çox usanıram,
Ələsgərəm, alışmışam, yanıram,
Alova düşərsən, geri qaş, Leyli!

LƏZZƏT ÇƏKƏR

İki sevgi bir araya gələndə,
Həsərət qucaxlaşar, qol ləzzət çəkər.
Ortaliqda işvə, qəmzə, naz olar,
Zənəxdən tərində xal ləzzət çəkər.

Gəlin gəldi, təzə gərdək qurulu,
Oğlan öpər, əldən düşüb yorulu,
Aralıqda şux məmələr qınılı,
Şövpədən düşsünə əl ləzzət çəkər.

Ələsgər də eşq oduna alışı,
Göz gözə baxanda halın soruşu,
Yar ki yara həsrət ilə qovuşu,
Dodaq busə içər, dil ləzzət çəkər.

MÜŞGÜNAZ²⁰

Sübhün çağı mah camalın görəndə,
Xəstə könlüm gəldi saza, Müşgünaz!
Sona tək silkinib, gərdən çəkəndə,
Bənzəyirsən quya, qaza, Müşgünaz!

Könlül qəmgün, ürək dərdli, vərəmli,
Səni gördüm səxavətli, kərəmli,
Bir mirzə lazımdı əli qələmli,
Mən deyəm, vəsfini yazı, Müşgünaz!

Camalın görəndə aya bənzəyir,
Sallanışın Züleyxaya bənzəyir,
Qabaq ayna, qaşın yaya bənzəyir!
Qiymət yoxdu ala gözə, Müşgünaz!

Dörd tərəfin bənövşəli bağ olsun,
Həmişə yediyin bal-qaymaq olsun,
Sağ-solunda qardaşların sağ olsun,
Corabları yaxşı bəzə, Müşgünaz!

Ötkün sözüm, kəsgin baxtım olaydı,
Ağ otağım, zərrin raxtım olaydı,

Ələsgəram, cavan vaxtım olaydı,
Qəddim əyib qəhri-qəza, Müşgünaz!

MƏNƏM²⁰

Ağıldan kəm, huşdan çaşqın, dildən küt,
Naqabil, kəlməsi bisəmər mənəm.
Məcnun kimi viranələr küncündə,
Sərgərdan, səhrayıl-qələndər mənəm.

İbadət vaxtında müşkül hal oldum,
İblis əməlində pürkamal oldum,
Qəza vurdu, sin içində lal oldum,
Hər sözü dillərdə bir dəftər mənəm.

Sənətim məsliyə, yoxdu savabı,
Nəkreynə dilim tutmaz cavabı.
Ədalət hakimin payı-turabı,
Kamil ustadlara qul kəmtər mənəm.

Dolandım bihudə, gəzdim əfsana,
Tabe oldum nəfsə, uydum şeytana,
Xeyir əməlim yoxdu mərdü mərdana,
Günahkar, günahkar, günahkar mənəm.

Dünyanın cıfəsi aldatdı məni,
Unutdum üqbani, tutdum dünyanı.
Bağışla taqsırım, ya kərəm kani,
İrəhm eylə, yazıq Ələsgər mənəm.

MƏNİ

Xədd ağardı, isbat oldu qocalıq,
Bəyənmir gəlinlər, qızlar da məni.
İqbal üz döndərib, baxtım yatıbdı,
Gör necə qoyubdu düzlərdə məni!

Layiq deyil qəmzə sata yar yara,
Sərraf yoxdu, dərdim çəkə bazara,
Məcnun kimi necə qoydu avara,
Tanrı burda səni, bizlərdə məni.

Yazıq Ələsgərdən dönüb üzləri,
Dost yad olub, yada salmır bizləri.
Bivəfa gözəlin tənə sözləri,
Yandırıb oclarda, közlərdə məni.

MƏNİM

Ay ağalar, gəlin sizə söyləyim,
Pərişan keçibdi bu halım mənim.
Ala gözlərini hər gün görməsəm,
Dincəlmərəm, gəlməz qərarım mənim.

Aşıq oldum ala gözün özünə,
Eşq əlindən yuxu gəlmir gözümə,
Rüsxət ver, üzüm qoyum üzünə,
Qoy sönsün ataşım, bu narım mənim.

Bağlayan sidiqini, gəl min bir ada,
Deyən, Ələsgəri salmışan yada,
Bivəfaynan kam almaynan dünyada,
Dönməz ilqarından maralım mənim.

MƏNİM

Bilmirəm ki, nə bəlalı qul oldum,
Əzəl qara gəlidi iqbalım mənim.
Nə zamankı nəzərimə sataşır,
İtir ağılım, huşum, kamalım mənim.

Ataş tutub, öz-özümə yanaram,
Məcnunuyam, Leyli günün sanaram,
Ölənədək sevdiliymi anaram,
Dönməz cananımdan xəyalım mənim.

Əsli-Kərəm kimi mən oda yandım;
Eşqə düşdüm, öz canımdan usandım,
Bimürvətin ataşına qalandım,
Bir soruşan yoxdu əhvalım mənim.

Siyah zülfün dal gərdəndə hörəsən,
Əl uzadıb qönçə gülün dərəsən,
İstəsən ki, Ələsgəri görəsən,
Göyçə mahalıdı mahalım mənim.

Sulidin, firudin* dilim əzbəri,
Oxusam, xoş gələr avazım mənim.
Qunut, rüküm, bir də səcdəm səhv olsa,
Neyləsəm, səhihdi namazım mənim?

Günahkardı nə ki yoldan azan var,
İki mələk - xeyir-şəri yazan var,
Ərəsət var, Qıl körpü var, qazan var,
Orda qəbul olsun niyazım mənim.

Ələsgərə şəri böhtan deyənlər,
Şeytana qul olub riba yeyənlər,
Zəkatsız dövlətə halal deyənlər,
Onlardan halaldı bu sazım mənim.

MƏHƏMMƏD

Üç yolla piyada gəldim qapına,
Olmadin dərdimdən halı, Məhəmməd!
Allahimməsəllim, - gördüm üzünü,-
Əla Məhəmmədin və Ali Məhəmməd!

Təvəqqe eylərəm, gəl, keçəni sal,
Etibann yoxdu, əvvəl haqqın al,

*Üsuli-din, firudi-din

Qardaşıqda uzun çəkər qılı-qal,
Pis keçər bu işin dalı, Məhəmməd!

Aşıq Ələsgərəm, zari-dil, xəstə,
Gözüm yolda qaldı, qulağım səsdə,
Bir gəliş gələrəm anlamaz dostə,
Dəyməmiş tökülər kalı, Məhəmməd!

NƏ DAMAĞI VAR

Göz gözə baxanda məhəbbət ilə,
Ciyər alışmağın nə damağı var!
Ortaqda işvə, qəmzə, naz olar,
Küsüb-barışmağın nə damağı var!

Quşnarov tütünlə Ananov kağız,*
Bükə pərosunu bir norəstə qız,
Bir o ola, bir sən, bir otaq yalqız,
Deyib-danışmağın nə damağı var!

Dura qulluğunda canu başınan,
Nazu qəmzəylinən, gözü qaşınan,
Gah yalvarmağınan, gah savaşınan,
Köysünü açmağın nə damağı var!

*Quşnarov - tütün fabriki, Ananov isə cığara fabriki sahibi olub. İstehsal olunan məhsullara əhali sahibkarların adını veribləmiş.

Könlün müştəq ola xəttü xalina,
Mələkə şəklinə, mah camalına.
Alma kimi yanağının alına
Gözün sataşmağın nə damağı var!

Yazıq Ələsgər, canın qurban elə sən,
Görməyibsən, ləzzətini biləsən.
Danılasan, oynayasan, güləsən,
Öpüb sarmaşmağın nə damağı var!

NƏFSLƏ MƏRİFƏT

Nəfs ilə mərifət girdi savaşa,
Mərifət deyir: "Belə kar eyləməynən!".
Nəfs deyir: "Baxma naqqal sözünə,
Xeyrin gələn yerdə ar eyləməynən!".

- Günahkardı nə ki yoldan azan var,
İki mələk - xeyir-şəri yazan var,
Qiyamət var, qıl körpü var, qazan var,
Rövşən yollarını tar eyləməynən!

- Zimistan çəkmişəm, yeni yaz olub,
Üzüm gözəllərə payəndaz olub,
Sözüm bəyənilib, işim saz olub,
Sən Allah, siftəmi kor eyləməynən!

- Haqq bizə göndərib dəlili-ayət:
Oruc tut, namaz qıl, eylə ibadət,

Mehdi qoşununda olma xəcalət,
Məhşərdə yerini nar eyləməynən!

- Ələsgərlə, lovğa-lovğa danışma,
Belə sualları məndən soruşma.
Nə xeyrimə, nə şərime qanışma,
Qarışsan, çıx, yeri dar eyləməynən!

NİŞANASI"

Ay ariflər, gəlin sizə söyləyim,
Kəsilib üstümdən yar nişanası.
Dost uzaq olmaqla könül yad olmaz,
Ölünce qəlbimdə var nişanası.

Nütfədən pak olan özü pak olar,
Namərdədən törəyən bil, napak olar.
Əndəlib qan ağlar zəhri çək olar,
Görsə gül üstündə xar nişanası.

Ələsgərim, qərq olmuşam bu qəmə,
Hədyan sözlər dağ çəkibdi sinəmə.
Nakəs müxənnətdən mətləb diləmə,
Yoxdu namus, qeyrət, ar nişanası.

OYNAMASIN

İltimas eylərim gedən canlardan,
Dost-düşmən içində yar oynamasın!
Canandı, oynamaq ona xoş gəlir,
Bizə əysikliyi var, oynamasın!

Xudam, mərdin işin salma müşkülə,
Əhli-dili yetir sən əhli-dilə,
Bülbülü gülə yaz, gülü-bülbülə,
Qönçənin üstündə xar oynamasın!

Ələsgərim, gözəllərdi əzbərim,
Belə mürvət olmaz, kərrari-kərim!
Zəhmət-zillət çəkən yazıq əllərim,
İnsafdimi, səndə nar oynamasın!?

OLA³²

Hər yetən gözələ "gözəl" demərəm,
Gözəldə gərəkdi işvə-naz ola.
Buxağından ətri-bənövşə gələ,
Qoynu gülşən ola, bahar, yaz ola.

Hər görəndə həsrət ilə sarısa,
Deyə-gülə şirin-şirin danışa,
Əl dəyəndə tez-tez küsə, banşa,
Ortalıqda söhbət ola, saz ola.

Nə uzun, nə gödək - münasib gərək,
Ağzı, burnu nazik, dodaq kip gərək,
Əndam büllur, bədən güldən saf gərək,
Baxtim vura, bu nişanda qız ola.

Ərdən boşanmışdan bir az kənar dur,
Əri ölən gözələ bax, boynunu bur.
Ələsgər torunu bir tərllə qur,
Bəlkə, tora düşən bir şahbaz ola!

OLA BİLMƏZ

Sərraf yüz bəzəyə səngi-siyahı,
Üzdən mütəlladı, ləl ola bilməz.
Məkəs fəğan eylər zənbur sövtilə,
Künhü yox, fəmində bal ola bilməz.

Qafil olma, dilim, düşmə həvəsədən,
Hərcayı sözüylə incimə dostdan,
Muşlar pələng olmaz, tülkülər aslan
Danalar meydanda kəl ola bilməz.

Ustad dərin, kamal dərin, söz dərin,
Qoydun sinəm üstə eşqin gözlərin.
Qabiliyyətsiz, mərifətsiz qızların
Yüzü bir dərdlimənd dul ola bilməz.

Müddətli həsrətim camalın görəmə,
Mətləbimi mürtəzadan dilərəm.

Müxənnəsdə səxa, nakəsdə kərəm,
Namərdin cibində pul ola bilməz.

Könül, doğru yoldan gəl olma kənar,
Əyri yola gedən bir gün utanar.
Bu bir müəmmadı, ariflər qanar,
Nadan bu elmidən hal ola bilməz.

Ələsgərəm, cəm eylərəm dəftəri,
Mərdlərin vəsfidi dilim əzbəri.
Naxçıvan xanları, Şəril bəyləri
Səxada Səmədə qul ola bilməz.

OLAR

Haqq meyi İslama haram buyurub,
Dərd tüğyan eyləsə, mey içmək olar.
Dostun məzəmməti adam öldürür,
Düşmənlə döyüşüb, söyüşmək olar.

İyid odu namusunu atmasın,
Dost - ölünca dostu yalan satmasın.
Bir baş ki, ilqara qurban getməsin,
Onu bir qarpıza dəyişmək olar.

Ələsgərəm, mən yetiyəm hər işə;
Bir könül ki, bir könüllə barışa,
Göz gözə baxanda halın soruşa,
Aləm düşman olsa, görüşmək olar.

OLACAQDI

Dedim: könül, içmə eşqin camını,
İçsən, dünya sənə dar olacaqdı.
Ya dost olma, ya zəhmətdən incimə,
Dost yolunda boran-qar olacaqdı.

Aldanma dövlətə, uyma dünyaya,
Halaldan kəsb eylə özünə maya.
Zinakar, haramxor yetişməz baya,
Dosta xain baxan kor olacaqdı.

Sərgərdan qalmışam mən bu hesaba,
Fələk qurğusuna əhsən, mərhəbə!
Növrəstə gözəllər tapmasın hava,
Qönçənin həmdəmi xar olacaqdı.

Hesabdarlar gələr çəkər hesabı,
Günahkarlar necə gətirər tabı,
Mizan, sirat, sual, qəbir əzabı-
Bu işlər qabaqda var, olacaqdı.

Ələsgər, bilirsən qüdrətin sirin,
Zülmətə işıq var, acıya-şirin.
Zikr eylə dilində mərdlərin pirin,
Qorxma, dar günündə yar olacaqdı.

OLMAZ

Qabiliyyətdə, mərifətdə, kamalda,
Bu cahanda sənin kimi can olmaz.
Camalını görən tapar imanı,
Görüb ayrı düşən müsəlman olmaz.

Səni görən aşiq düşməz həvəsdən,
Əl götürməz bu söhbətdən, bu bəsdən.
Müxtəsəri, meylin dönsə hər kəsdən,
Gözündə nur, cəsədində qan olmaz.

Qüdrətdən çəkilib qaməti-şahbaz,
Sən gələn yollara üzüm payəndaz.
Mən ölüm, aç üzün, çox eyləmə naz;
Göz gözə baxmasa, mehriban olmaz.

Gözəlliyin haqq isbata yetirib,
Əsmər yanağında güllər bitirib,
Züleyxa tərmini səndən götürüb,
Sən sifətdə mələk, nə qılman olmaz.

Ələsgərəm, eşq oduna sarışdım,
Fırqətdən yandım, yandım alışdım,
Gizlin dərdim mən Loğmana danışdım;
Sənsiz bu dərdimə heç dərman olmaz.

OLMAZ

Bu dünyanı mən təcrübə eylədim,
Namərd körpü salsa, onda ad olmaz.
Bir mərd ilə ağı yesən, şirindir,
Yüz namərdlə şəkər yesən dad olmaz.

Yadın oğlu yağlı aşə mehməndir,
Dar günündə görərsən ki, usandı.
Düşman günü düşmanınla düşməndir,
Yüz il keçsə, qohum səndən yad olmaz.

Ələsgərin sözün yetir nisaba,
Sərf edənələr səbt eləsin kitabə,
Heç namərdin adı gəlməz hesabə,
Mərd bir olar, onda iki ad olmaz.

OLMAZ

Arif məclisində bir söz söyləyəm,
Nə hədyan, nə çaşqın, nə qələt olmaz.
Nütfədən pak olan, loğmadan halal,
Mərifət elminə nabeləddə olmaz.

Bir haqq söz söyləyəm, ariflər qanar,
Müxənnətlər etdiyiindən utanar.
Varlıqda dost olma, yoxluqda -kənar,
"İyidəm" deyəndə bu adət olmaz.

O dünyanı, bu dünyanı gözləyən,
Həm savabı, həm üsyani gözləyən,
Namus qədri bilib, nani gözləyən,
İnşallah heç yerdə xəcalət olmaz.

Bir şəxsin sənəti istəmək ola,
Səxavət etməz, Hatəm təy ola,
Dövlət tapa, gədəliqdan bəy ola,
Başı ərsə çıxsa, ədalət olmaz.

Ələsgər, mətləbin xudadan istə,
Kərəm olmaz müxənnəsdə, nakəsdə.
Bəylük, göylük, səylük olan məclisdə
Qaç ki, orda xeyir-bərəkət olmaz.

OLMAZ³³

Söyüddü zətiniz, billəm, mollalar,
Uca boy verərsiz, barınız olmaz.
Dildən dost olarsız, könüldən əyri,
Doğru-dürüst etibannız olmaz.

Yoxsulun malını halal bilərsiz,
Şəriətdən kənar mətləb dilərsiz,
Əysik danışırsız, artıq gülərsiz,
Namus, qeyrətiniz, anınız olmaz.

Ələsgər ərz eylər, ariflər qana,
Gövhər sözü eyləyirsiz əfsana,

Qəlbədən xainsiz şahı-mərdan,
Məhşər günü mədətkarınız olmaz.

OLMAZ, OLMAZ

Aşıq olan eşqə düşər, dərd çəkər,
Mənim kimi dərdi yüz olmaz, olmaz.
Hər ağacdən sandal, hər yarpaqdan gül,
Hər torpağın tamı duz olmaz, olmaz.

Sözün yeri gəldi, qoy deyim bari,
Əşidənlər məni görməsin kəri.
Aşığın nisyəsi, kürdün ilqarı
Dəsələr, inanma, düz olmaz, olmaz.

Zikirsiz mömini şeytan aldadar,
Sayqısız iyidi düşman aldadar,
Ağılsız cahalı kərşan aldadar,
Günü keçmiş qarı qız olmaz, olmaz.

Görməmişəm öküz yeriyə yorğa,
Gədədən bəy olmaz, dəlidən dargə.
Suda çimmək ilə sağsağan, qarğa,
Göldə silkələnilib qaz olmaz, olmaz.

Ələsgər, sərrafsan, gövhəri tanı,
Dosta qurban olsun düşmənin canı.
Comərdin kisəsi, mərdlərin nani,
İnşallah, ölüncə az olmaz, olmaz.

OLMUŞAM

Ələsdi bürrəbbüküm qalu bələdan,
Mərdin mövlasına nökar olmuşam.
Sürmüşəm üzümü xaki-payına,
Elm tapıb, sinədəftər olmuşam.

On bir aydı mənim üzüm gülmədi,
Qəza qəhri məndən heç üzülmədi.
Yaxşı dostlar yaman gündə gəlmədi,
Dostlarımdan çox mükəddər olmuşam.

Baxt yatanda qohum-qardaş yad olu,
Məğrurluq eyləyən namurad olu.
Bayram günü İslam olan şad olu,
Mən qəmgin olmaqdə kafər olmuşam.

Ələsgərəm, düşdüm qəza qəhrinə,
Fələk top bağladı ömrüm şəhrinə,
Eynim yaşı döndü Ceyhun nəhrinə,
Ağlamaqdan zarü müztər olmuşam.

OLMUŞAM MƏN

Qəm yoldaşım olsan, halım bilərsən,
"Əlif"dən qaməti "dal" olmuşam mən.
Gecə-gündüz ahu-fəğan etməkdən,
Dərdə, qəmxanəyə yol olmuşam mən.

Viran etdin könlüm evin tikməkdən,
Çıxdı gözümlə qanlı yaşlar tökməkdən,
İl müdəmi həsrətini çəkməkdən,
Alışib, odlanıb, kül olmuşam mən.

Sultanımsan, gəl sinəmdə otu, ağa,
Səndən ayrı daxil olmam otağa.
Şamama üçün əl uzatmam otağa,
Ələsgərəm, kəmtər qul olmuşam mən.

ÖLDÜRÜR

Dərdim çoxdu, dindirməyin həzarat!
Məni bir alagöz ceyran öldürür.
Qılıncsız, tüfəngsiz alır canımı,
Kimsə bilmir, pünhan-pünhan öldürür.

Heç bilmirəm neyləmişəm, neylərəm,
Xəncər alıb, qara bağrım teylərəm,
Bir canım var, yara qurban eylərəm,
El desin: "Aşıq də qurban öldürür".

Ələsgərəm, bir gözələ mehmanam,
Ölməyincə çətin dönəm, usanam,
Əzrayılı qanlı tutmasın anam,
Məni bir kirpiyi peykan öldürür.

SALAMATDI*

Pasibanı oldum dost irahının,
Soruşdum, öyrəndim, yar salamatdı.
Belə məlum olur şahlar şahının,
Mənə mərhəməti var, salamatdı.

Çox obadan, ağır eldən keçibdi,
Pələng, əjdahalı koldan keçibdi,
Coşqun dərya, daşqın səldən keçibdi,
Öldürməyib boran-qar, salamatdı.

Çox əziyyət verib yağmur, bərfü bad,
Xətrinə dəyməyib nə düşməni, nə yad,
Gözün aydın olsun, könlün olsun şad,
Çəkməginən intizar, salamatdı.

Təb dəyişib, haldan-hala dönübdü,
Cilvələlib, bir marala dönübdü,
Ləblərinin şəhdi bala dönübdü,
Qoynundakı bir cüt nar salamatdı.

Ələsgərim, baxtı qara çək məni,
Qul adına sat, bazara çək məni,
Gülləynən öldürmə, dara çək məni,
Dil deyir: güllədən dar salamatdı.

SARI KÖYNƏK

Cilvələlib nə qarşımda durubsan,
Anam sənə qurban, ay sarı köynək!
Mələksən, çıxıbsan cənnət bağından,
Heç kim olmaz sənə tay, sarı köynək!

Doymaq olmur işvəsindən, nazından,
Fərə kəklilik kimi xoş avazından,
Yel vurdu, ürbəndi atdı üzündən,
Elə bildim doğdu Ay, sarı köynək!

Gözəlsən, tərifin düşüb mahala,
Zər kəmər yaraşır qaməti-dala,
Ləb qönçə, diş inci, yanağın lala,
Çəkilib qaşların yay, sarı köynək!

Gərdənə yaraşır qızıl hamayıl,
Görənin ağlını eyləyir zayıll,
Həsərin çəkənlər olubdu sayıl,
Yığır qapılardan pay, sarı köynək!

Tuti dillli, sərv boyulu Salatın!
Yoxdu mərhəməti bu səltənətin,
Göndər gəlsin Ələsgərin xələtin,
Eyləmə əməyin yay, sarı köynək!

Oğrun-oğrun daldalardan baxırsan,
Alırsan cəsəddən canı, sevdiyim!
Müjganların sinəm üstə çaxırsan!
Tökürsən bədəndən qanı, sevgilim!

Dolandım dünyanı, gəzdim baş-başa,
Sənin kimi gözəl görmədim haşa,
Qərç oldum dəryaya, düşdüm ataşa,
Od alıb əndamım yanı, sevdiyim!

Haçan doymaq olar belə bir yardan?
Buxağı büllurdan, sinəsi qardan.
Kəsmə iltifatın, salma nəzərdən,
Ələsgər tək binəvanı, sevdiyim!

SEÇİLMİŞ

Xublar məclisinə güzər eyelədim,
Gördüm gözəllərin xası seçilmiş.
Baxdım, diqqət ilə nəzər eyelədim,
Gül əndamı, tər libası seçilmiş.

Olum sadağası bu gözəllərin,
Mərfətdə kamilidi, kamalda dərin,
Əsəli - müsəffadı şəhdi ləblərin,
"Əsəl" baldı, "müsəffa"sı -seçilmiş.

Demə Ələsgərin ağılı zayıldı,
Şəmsü qəmər mah camala mayıldı,
Gözüm gördü, könülüm qəmdən ayıldı,
Şikəstə qəlbimin pası seçilmiş.

SƏNƏ QURBAN

Bir sözümlə var sənə pünhan deməli,
Qail olsan, deyim, gül, sənə qurban!
Nə müddətdi həsrətini çəkirəm,
Söyləyim, dərdimi, bil, sənə qurban!

Mənim cünunluğum hər mahal bildi,
Dərd məni söylətdi, düşmənlər güldü,
Bivəfa qızlardan əlim üzüldü,
Eylərəm canımı qul, sənə qurban!

Ələsgəri gözədən qoyma irəğa,
Könül tab gətirməz dərdə, fərağa,
Leyli kimi vədə versən bulağa,
Məcnunam gözələm, il sənə qurban!

SİNƏMDƏ VAR

Billirsən könlümün nədi davası,
Neçə yaraların, yar, sinəmdə var?!

Yandırır canımı eşqin havası,
Bimürvət, demirsən qar sinəmdə var.

Olmaz bir bu qədər işvə, qəmzə, naz,
Payız keçdi, qış dolandı, oldu yaz.
Allaha xoş gedər, dilin qurumaz,
Nə olar, deyəsən nar sinəmdə var.

Gəlirəm, altıma palaz atmırsan,
Səbəb nədi, məni alıb, satmırsan?
Axşam olur, gəlib yerdə yatmırsan,
Məlum, qocalıqdan kar sinəmdə var.

Yazıq Ələsgərəm, yorğun, naçağam,
Belə işlərindən evdən qaçağam,
Çox qocalmamışam, hələ qoçağam,
Bir az namus, qeyrat, ar sinəmdə var.

SİNƏN ÜSTƏ

Müddətli gəzirəm mən "tabib"- deyə,
Xəstəyəm, dərmanım var sinən üstə.
Süddən ağdı, baldan şirin məmələr,
Qüdrətdən xəlc olub, yar, sinən üstə.

Düşübsən nadanla gövhəri bilməz,
Ağlasan, gözünün yaşını silməz,
Nə qocalmaz, nə köhnəlməz, nə ölməz,
Hər kimsəki, görsə nar sinən üstə.

Fidan əkib, şəcərələr bitirirəm,
Bağbanıyam, tər şamama götürürəm,
Vədə versən, ilqarına yetirirəm,
Bülbüləm, qoymaram xar sinən üstə.

Ələsgər qurtarmır dərdü fəraqdan,
Söhbət nə lazımdı belə uzaqdan.
Əmib kam alaydım, dildən, dodaqdan,
Etsələr də qanım car sinən üstə.

SİĞİŞMAZ

Baxtım tərəqqidə, işim tənəzzül,
İki sifət bir iqbala sığışmaz.
Şəriəti anla, mərifəti bil,
Şərü böhtan doğru yola sığışmaz.

Nadansan, qanmırsan xeyir-şərinə,
Tərsə oxuyaram xoş dəftərini.
Tanı adamını, bil müştərini,
Qarğı mizraq qil çuvala sığışmaz.

Ələsgərə satma bu ərkinəzi,
Heç kəs olmaz belə işdən ırızı,
Tökəram hörməti, alaram sazı,
Şişər başın, bu mahala sığışmaz.

ŞİRİNDİ³⁶

Bir gözəl görmüşəm Çayqılıclıda,*
Boy-büsəti, hər növrəği şirindi.
Bəstə boyu, ağ əndamı, gül üzü,
Baxdıqca qaşının tağı şirindi.

Həsərət baxan doymaz ay qabağından,
Şahmar zülf tökülüb solu sağından,
Öpən ölməz onun gül yanağından,
Əmmək üçün dil-dodağı şirindi.

İncik olub ulusundan, elindən,
Ənkabut tək can asılır telindən,
Yazıq Ələsgərə nazik əlindən
Mərhəmət eyləsə ağı, şirindi.

ŞAIR NAĞİ³⁷

Qarıxdırma Şəməşəddini, Göyçəni,
Kəndindən kəndimə yaz, Şair Nağı!
Hərca dilin salar bəlaya səni,
Çox da bilsən, danış az, Şair Nağı!

Arvadlar ki, əlin vurur qalağa,
Yuyarlar, gün vurur, çıxardar sağa,

*Kəlbəcər rayonunda kənd adıdır.

Xub yaraşır sənini kimi ulağa,
Noxta, torba, palan, biz, Şair Nağı!

Bir ocaqdı, hədyan demə təndirə,
Dədən çox yeyibdi, söymə pendirə,
Qəza vurdu, başın keçdi kəndirə,
Sağlıqdan ümidin üz, Şair Nağı!

Göyərək gıcirtkan, baş verib çasır,
Doldur dağarcığı Göyçəyə asır,
Elə billəm, qoca çaqqal ulaşır,
Olsa sənini kimi yüz, Şair Nağı.

Şəməşəddin iyiddi, aləmdə məşhur,
Aldədədə olur möcüzat zühur,
Əl çəkməyəm səndən dəm olunca sur,
Vaxt ikən qəbrini qaz, Şair Nağı!

ŞAIR NAĞİ³⁸

Bir şair çıxıbdı Yekəallardan*,
Bəyənəməyib Göyçəlinin gərməsin.
Simeh tapıb, heç qurtarmaz azardan,
Onun dərdin heç gözlülər görməsin.

Birisi molladı, biri kalvayı,
Haqq özü buyurub mehmana sayı.

*Tovuz rayonunda kənd adıdır.

Adı şair, özü himarın tayı,
İncidib, qonağa zəhmət verməsin.

Molla Əli naməni yazandan bəri,
Bu söz çox incidir qul Ələsgəri.
Təvəbbə eylə var, Şəmşəddinin bəyləri,
Acıqlanın çal köpəyə, hümməsin!

TELLİ

Şahmar zülflərini gördəndən bəri,
Dərdim artıb, dönüb ümmana, Tellil!
Ay kimi şox salıb ayna qabağın,
Çoxların eyləyib divana, Tellil!

Görən mail olur hər nizamına,
Neçə pərvanələr yanır şamına,
Yaraşır libasın gül əndamına,
Mən deyirəm mərdü-mərdana, Tellil!

Yaradan pozmasın bu növrəğini,
Başatan yandırısın şam-çırağını,
Ala gözlərini, gül yanağını,
Tərsa görsə, gülər imana, Tellil!

Ağ buxağın işıqlıdı büllurdan,
Ləblərin innabı, dəhanın dürdən,
Yaradan xəlc edib bir qətrə nurdan,
Düşübsən ellərə, nişana, Tellil!

Ələsgərəm, şad olardım dünyada,
Səni gördüm, dərdim oldu ziyada,
Üzün bəri döndər, ay mələkzadə,
Səni and verirəm peymana, Tellil!

TAPILMAZ³⁹

Yazıq aşıq, vermə ömrünü zaya,
Qədir bilən can bu yerdə tapılmaz.
Kişidə abır yox, arvadda həya,
Nə ədalət xan bu yerdə tapılmaz.

Çərxi-fələk mənı saldı kəməndə,
Bunların oduna düşmüşəm mən də.
Adları bəndədi, özü şərməndə,
Əsil müsəlman bu yerdə tapılmaz.

Bu gün tapıb azdan-çoxdan alırlar,
Sabah günün qayğısına qalırlar,
Qırıq-quruq, fətir-fütür salırlar,
Ac doyuran nan bu yerdə tapılmaz.

İki mələkə var asılıb dardan,
Sövm-salat sağıt olub bunlardan,
Xeyir mələkəsi qalıb sərgərdan,
Savabi-ehsan bu yerdə tapılmaz.

Bica işdi mən bu sözü deməyim,
Ölүbdü sədarım, tutulub bəyim.

Ağ otağım, əlvan yorğan-döşəyim,
O şövkəti-şan bu yerdə tapılmaz.

Ələsgər veranda xəstə düşgünən,
Eyham anla, sözün üstdə düşgünən,
Şahi-Xorasana bəstə düşgünən,
Dərdinə dərman bu yerdə tapılmaz.

TÖKÜLDÜ

Bir dili qurumuş "gaf", "lam", "sat" dedi,
Yandı, ürəyimin yağı töküldü.
Huş başımdan getdi, ağlım dağıldı,
Əlimdə istəkan sağı töküldü.

Abad könlüm yenə oldu tari-mar,
Köhnə yazarım eylədi qabar,
Qabağımda taam oldu zəhrimar,
Sanasan, süfrəmə ağı töküldü.

Ələsgərəm, bir ilqardan ötəri,
Xəstə könlüm ağlar nardan ötəri.
Bir gül bəsləyirdim yardan ötəri,
Xəzən vurdu, gül yarpağı töküldü.

ÜZÜN BÜRÜMƏ

A bimürvət, həsrətini çəkməkdən,
Yetişmişəm cana, üzün bürümə!
İllər ayrısıyq, fürsət düşəndə,
Çəkilib pünhana, üzün bürümə!

Yusif kimi məni saldin azara,
Təbibimsən, eylə dərdimə çara,
Ya buyur cəllada, ya çəkdir dara,
Ya yetir dərmana, üzün bürümə!

Yazıq Ələsgərəm, mən sənə qurban,
Xəstəyəm, dərdimə gəl eylə dərman.
Sən mələkzadasan, ay huri, qılman,
Gəlmişəm qurbana, üzün bürümə!

ÜRƏYİMDƏ

A bimürvət, nainsafın balası,
Mən səni sevmişəm sağ ürəyimdə.
Həsrət çəkdim, ortalığa qan əkdim,
Qara nöqtə qoydun ağ ürəyimdə.

Mərifət şərbətin içə bilmirəm,
Şəriət daryadı, keçə bilmirəm,
Sırr sözüm yadlara açə bilmirəm,
Qaldı qiyamətə dağ ürəyimdə.

Ələsgər heç çıxmaz qəm libasından,
Göz doymur gözünün təmənnasından,
Cəhənnəm xofundan, eşq havasından,
Əridi, qalmadı yağ ürəyimdə.

VARIYMIŞ

Nələr gördüm, gəşt elədim dünyanı,
Hər bir işin qilü-qalı varıymış.
Yaxşı günün olumuşsa yamanı,
Yaman günün yaxşı halı varıymış.

Haqq sözə gərəkdi düz qiymət olsun,
Qiyməti verməyə mərifət olsun.
İnsanda insanlıq, səxavət olsun,
Neylərəm ki, cah-calalı varıymış.

Qayım ağa, niyə fikrə dalırsan?
Yoxsa ki özündən hesab alırsan.
Sayılmaz mehmana keçə salırsan,
Saydığın qonağa xalı varıymış.

Çox gəzmışəm, az görmüşəm danəndə,
Deməliyəm sözün yeri gələndə.
İnsan üzün görməyəsən dönəndə,
Açılanda xoş camalı varıymış.

Ataş alıb çox da yanma, Ələsgər,
Sənətindən heç usanma, Ələsgər,

Öz-özünə qubarlanma, Ələsgər,
Dünyanın Urusdam-Zalı varıymış.

YAVAŞ GET

Geyinib, qurşanıb seyrə çıxan yar,
Alagözlü Səhnəbanım, yavaş get!
Bir qiya baxanda evlər yıxan yar,
Cəllad olub tökmə qanım, yavaş get!

Mən sənə aşiqəm, sən mənə xata,
Dəhanın bənzəyir qəndə, nabata,
Ləbin tənə vurur abi-həyata,
Qoynu cənnət-rizvanım, yavaş get!

Ələsgərəm, oldum dəli, divana,
At müjganın, sinəm qoydum nişana.
Sallanışın bənzər huri-qılmana,
Kəbəm, qibləm, din-imanım, yavaş get!

YAYLAQ

Könlüm qaranquş tək uçub qoynuna,
Gəzir hər yamacı, hər yanı, yaylaq!
Ruhum təzələnilir, məst olur ürək,
Görəndə bu çağı, bu halı, yaylaq!

Kəkotu, qırxbuğum, qaymaqçıçəyi,
Bənövşə, qantəpər, qızlar örpəyi,
Qoyun mələşməsi, çoban tütəyi,
Çəkir uzaqlara xəyalı, yaylaq!

Qırxqız, Alaqaya, Çilgöz, Nanışlar,
Muroy, Uzunyoxuş, Dəlidağ, Qoşqar!
Hansı oğul, deyin, sizi unudar?!
Düşərmə el sizdən aralı, yaylaq!?

Ələsgər köynəkdən çıxartsın sazı,
Yenə cuşa gəlsin eşqi, avazı,
Tərifləsin allı-yaşılı yazı,
Unutma bu böyük kamalı, yaylaq!

YARAŞIR

Sallana-sallana gələn Salatin,
O sərxoş yerişin yola yaraşır.
Salıbsan gərdənə heykəl həmayıl,
Qızıl bazubəndlər qola yaraşır.

Sinəm dərd əlindən oldu yaralı,
Səni görənlərin çasır xəyalı,
Bürüyüb zülfünü başının şalı,
Heratı kəlağay şala yaraşır.

Könlüm mayıl olub siyah telinə,
Nazik barmağına, şümşad əlinə.

Əcəb qurşanıbdı incə belinə,
Gümüş kəmər qəddi-dala yaraşır.

Olmaz sənin kimi bir qönçə dəhan,
Behiştədən gəlibsən, ay huri, qılman!
Tutubsan dəstində bənövşə, reyhan,
Gülgəz yanağına lala yaraşır.

Yazıq Ələsgərə çoxdu zavalın,
Aparır ağlımı günəş camalın.
Nə göyçək görünür üzündə xalın,
Gülgəz zənəxdanın xala yaraşır.

YAXŞIDI

Gəşt elədim, bu dünyanı dolandım,
Kəlbəcərin xeyir-şəri yaxşıdı.
Məscid, minarəsi, məktəbxanası,
Torpağı şirindli, yeri yaxşıdı.

Züleyxa təmkində gözəllər hamı,
Siması, libası, qurğu, nizamı,
"Qardaş" deyib, dindirirlər adamı,
Hörmətləri, mərfətləri yaxşıdı.

Hasanalı Kəlbəcərdə bir xandı,
Zümrüd kəlməlidı, fəsih zəbandı,
Kamil kamandardı, atıb vurandı,
Qovğa günü iyidləri yaxşıdı.

Yeyin olsun Nəbi bəyin iqbalı,
İsgəndər cəlalı, Hatəm səxalı;
İnəyin kərəsi, beçənin balı,
Çayı, qəndi, samavəri yaxşıdı.

Ələsgər mərd gördü, bir dastan açdı;
Tərhan qaynaqlıdı, aslan savaşıdı,
İyidlərdə Nəbi hamıdan başdı,
Gözəllərdə Nənəpəri yaxşıdı.

YAŞILDI, YAŞIL

Addadı zimistan, gəldi nobahar,
Şamamanın tağı yaşıldı, yaşıl.
Bəzənib nəzənin, al-əlvan geyib,
Eyvani, otağı yaşıldı, yaşıl.

Qafil olma bu bazarın içində,
Aldatma özünü varın içində.
İbrahim dayanıb narın içində,
Güldü solu, sağı, yaşıldı, yaşıl.

Ələsgər gözündən tökər qanlı yaş,
Əhli-dil ustada canımdı peşkaş.
Cəbrayıl dəryadan çıxardı bir daş,
İçində yarpağı yaşıldı, yaşıl.

YAZIQ

O qəmli könlünü, müşkül halını,
Düşünən də yazıq, bilən də yazıq!
Ağlasan ağlaram, mən səndən betər,
Dağladın sinəmi güləndə, yazıq!

Bir mərdi sevəydin, sirdaş olaydın,
Könlün istəyəne peşkaş olaydın.
Ya da quruyaydın, bir daş olaydın,
Bəzənib bu evə gələndə, yazıq!

Ələsgər durarmı mətəh satmasa,
İyid sarsıyırmı baxtı yatmasa!?
İki könlü bir-birini tutmasa,
Alan da yazıqdı, gələn də yazıq.

YAMAN AT^{no}

Bu dünyada üç şey başa bələdi:
Yaman oğul, yaman arvad, yaman at.
İstəyirsən qurtarasan əlindən,
Birini boşla, birni boşla, birni sat.

Ov keçdi bərədən, ata bilməzsən,
Uçdu getdi əldən, tuta bilməzsən,
Yerisən, yüyürsən çata bilməzsən,
Görürsən ki, baxtin yatdı, sən də yat.

Qılma Ələsgəri məhrumi-didar,
Tərəhhüm et mənə bir-busə, ey yar,
İsmin üç hərfə eyləməm aşkar:
Biri "gaf"dı, biri "lam"dı, biri "sat".

YANDIRIR

Arif olan insafından keçməsin,
Mən fağırı eşq ataşı yandırır.
Heç kimsəni eşq oduna düşməsin,
Ahəni əridib, daşı yandırır.

Hər kəs görmək istər yarı pünhandan,
Yüz il çəkər ahü zarı pünhandan.
Atəşi ürəkdən, narı pünhandan,
Kirpiyi od vurur, qası yandırır.

Bivəfa gözəli tez tapsın əcəl,
Yüz il qalsa, ondan çıxmaz xeyr əməl,
Ərə "get-get" deyər, oynasa "gəl-gəl",
Həm ərinə, həm oynası yandırır.

Yalan yoxdu, bir az səndən kəsirəm,
O səbəbdən məhlənizdə yəsirəm,
Firqətindən yarpaq kimi əsirəm,
Rüxsarını eynim yaşı yandırır.

Vaxdın keçdi, xəttin çaldı, Ələsgər!
Sərf edirsən nə kamaldı, Ələsgər?!

Bir sirr gördü, heyran qaldı Ələsgər:
Ayaq oda yanmır, başı yandırır.

YAXŞIDI

Arif olan, gəlin sizə söyləyim,
İyid sözü mərd-mərdana yaxşıdı.
Kişi gərək dediyindən dönməsin,
Bilqardan bir zənana yaxşıdı.

Qəlbi düz olanın evi hac olu,
Qonşuya kəc baxan özü ac olu.
İkiarvadlılıq mardan acı olu,
Bez geydirsən bir canana yaxşıdı.

Ələsgər kövsərdən badə içəndə,
Gəşt eyləyib, mərd-namərdi seçəndə,
Güzəran xoş olub, gün xoş keçəndə,
Ağ otaqdan tövləxana yaxşıdı.

YAXŞI XANIM

Xeyir-duam sənin üstündə qalsın,
Süz gətir çayımı, dur, Yaxşı xanım!
Mərifət əhlisən, nəcibzadəsən,
Tökülür üzündən nur, Yaxşı xanım!

Aşığın lisanı gərək düz tökə,
 Əysik danışmağa xəcalət çəkə.
 Könlü azğın olsa, ürəyi ləkə,
 Yeriyərmə onda sur, Yaxşı xanım!

Ələsgər ərz eylər, yoldan çıxanın,
 Kələk işlədənin, evlər yıxanın,
 Dosta, duz-çörəyə xain baxanın,
 Alacaq gözünü tor, Yaxşı xanım!

YETMƏDİ

Ömrüm ah-vay ilə keçdi dünyada,
 Həsərət qaldım, əlim yara yetmədi.
 Neçə namə yazdım canan elinə,
 Heç birisi o diyara yetmədi.

Nə doyunca nazlı yarı görmədim,
 Nə dilimlə əhvalını sormadım,
 Bağ bəslədim, qönçə gülün dərmədim,
 Xəzan oldu bağçam bara yetmədi.

Dağların köysündə qar nişanası,
 Gül üstə görünür xar nişanası,
 Ölürəm, qəlbimdə yar nişanasa,
 Gözü yolda, intizara yetmədi.

Gözü yaşlı, ey füqərə Ələsgər,
 İşə əysik, baxdı qara Ələsgər,

Olmadı dərdinə çara, Ələsgər,
 Həsərət əlin ol dildara yetmədi.

YAXŞI HÖRMƏT İLƏ, TƏMİZ AD İLƏ

Yaxşı hörmət ilə, təmiz ad ilə,
 Mən dolandım bu Qafqazın elini:
 Pirə ata dedim, cavana qardaş,
 Ana-bacı bildim qızı, gəlini.

Hər kəs bu dünyanı fani bilməsə,
 Həm savabı, həm üsyanı bilməsə,
 Namusu gözləyib, nanı bilməsə,
 Əli Zülfüqarı kəssin belini!

Bədəsildən hərgiz olmaz heç əsil,
 Lənət sənə gəlsin pis soy, pis nəsil!
 Fırıb, fəsad ondan qalxar müttəsil,
 Ölüncə tərgitməz öz əməlini.

Yaxşı tanı, dağıtmayan huşunu,
 Dostun oğraşsan, qandım işini,
 Badkeş bənd eləmə, çək qəmişini,
 Nəzmə cəzm eyləmə şeytan felini!

Yazıq Ələsgərəm, bir kəminə qul,
 Əysik sözü hərgiz etmərəm qəbul,
 Bəndeyi-xudayam, ümməti-Rəsul,
 Dost tutaram Şahi-Mərdan Əlini.

ZÜLFƏRİN

Ay nəzənin, xatirinə dəyməsin,
Gərdəndən ayrılıb qara zülfərin.
Ala gözlərinə mail olmuşam,
Günahkaram, çəkir dara zülfərin.

Gözəl, sən də muradına çatmadın,
Bənnə olub, sınıq könül yapmadın,
Tərılan idin, öz tayını tapmadın,
Getdi, qismət oldu sara zülfərin.

Ələsgər də eşqə düşüb oxuyur,
Müjganların sinəm üstə toxuyur,
Əndamından qızıl güllər qoxuyur,
Qoyma dağılmağa, dara zülfərin.

GƏRAYILAR

BİLMİRƏM⁴¹

Küsmə, a bımürvət gözəl,
Dərdim çox, dözə bilmirəm.
Üz bürüyüb qaçma məndən,
Mən sənsiz gəzə bilmirəm.

Salmırsan üstümə saya,
Cavan ömrüm gedir zaya,
Qəvvəs tək düşüb dəryaya
Çalxanıb üzə bilmirəm.

Ələsgərin məlul çağı,
Könül olub qəm dustağı,
Sinəmin doxsandı dağı,
Yetişər yüzə, bilmirəm.

CEYRAN

Durum dolanım başına,
Qaşı, gözü qara, Ceyran!
Həsəratından xəstə düşdüm,
Eylə dərdə çara, Ceyran!

Söz eşidib, ərzim qansan,
Mən yanırım, sən də yansan.
Özün bir tülək tərlansan,
Niyə uydun sara, Ceyran?!

Ələsgərəm, abdal ollam,
Eşqin girdabında qallam.
Küsdürmüşəm, könlün allam
Yalvara-yalvara, Ceyran!

GƏLMƏDİ

Yaralandım yar əlindən,
Gözlədim yanı, gəlmədi.
Məxmər köynək, qızıl kəmər
Heç bizə sarı gəlmədi.

Mən yazıq çəkdim səfani,
Müxənnət sürdü səfani.
Görürsənmi bivəfani,
Kəsdi ilqarı, gəlmədi.

Ələsgərəm, mən neylədim,
Dosta müdam "can" söylədim.
Yolunda qurban eylədim
Bu külli-varı, gəlmədi.

GƏLSİN

Gedin deyin o gəlinə:
Ölürəm, yanıma gəlsin.
Gəlsə, bəlkə, tapam şəfa,
Batmasın qanıma gəlsin!

Dəryada çox olar balıq,
Mətləbini versin xalıq.
Çit tuman, atlaz arxalıq
Yar geysin, yanıma gəlsin!

Dəryaların adası var.
Ələsgərin sədası var.
Mərdin nə ki qadası var,
Namərdin canına gəlsin!

GÖZƏL

Nə baxırsan pəncərədən,
Xumar gözün süzən gözəl?
Seyraqubla aşna olub,
Bağrım başın əzən gözəl!

Büllur buxaq, bəyaz gərdən,
Ağlımı aparır sərdən.
Yaxasına hərdən-hərdən
İnci, sədəf düzən gözəl!

Qəlbimi yandırdın oda,
Sırr sözümü vermə yada.
Uyubsan zalım xoryada,
Məndən kənar gəzən gözəl!

Gümüş kəmə, incə belli,
Ağ biləkli, nazik əlli,
Ay qabaqlı, siyah telli,
Ürəyimi üzən gözəl!

Xəyalım çasır güləndə,
Pünhan dərdimi biləndə,
Ələsgər sizə gələndə,
Sığallanıb bəzən, gözəl!

GÖRƏNDƏ¹²

Köhnə yaram təzələndi
Alagöz yarı görəndə.
Canım odlara qalandı,
Nazlı nigarı görəndə.

Qarşı gəldi qələm qaşdı,
Ay qabaqlı, siyah saçdı,
Huş dağıldı, ağılım çasdı,
Çəmli-xumarı görəndə.

Qurbanıyam bu dilbərin,
İncə bel, gümüş kəmərin

Könlü güldü Ələsgərin,
Dürüst İlqan görəndə.

GÜLXANIM

Səhər-səhər siğal verir
Ayna qabağa Gülxanım.
Tay olmaz dağlarda lala
Gülgəz yanağa Gülxanım!

Vəsfın yayılıb mahala,
Maşallah o xəttü xala.
Müştaqam ləbində bala,
Qaymaq dodağa, Gülxanım!

Mələkzadə, huri, qılman,
Qəza qəddim qılıb kaman.
Məni həsrət qoyma, aman,
Büllur buxağa, Gülxanım!

Xub çəkilib qəddi-dallar,
Ağ üzündə qara xallar.
Mədhin eşidən cahallar
Düşüb sorağa, Gülxanım!

Ələsgərəm, qadan allam,
Getməərəm, yanında qallam.
Pərvanəyəm, qurban ollam
Şama, çırağa, Gülxanım!

XƏBƏRİN VARMİ¹⁴

Ala gözli, nazlı dilbər,
Elindən xəbərin varmı?
Dörd bir yanın bağça, söyüd,
Külündən xəbərin varmı?

O zaman ki, gəldim siza,
Mayıl oldum ala göza.
Zibilin çıxıbdı dize,
Külündən xəbərin varmı?

O vədə ki, gəlin oldun,
Qabırğası qalın oldun,
Qaynanana zalım oldun,
Dilindən xəbərin varmı?

Daha düşübsən hənəkdən,
Suyun qurtarıb sənəkdən,
Məməni çıxıbdı köynəkdən,
Tulundan xəbərin varmı?

Ələsgərlə çəkmə dava,
Ariflər baxsın hesaba:
Cehizindi qırıq tava,
Malından xəbərin varmı?

XOŞ GƏLDİN

Qədəm qoyub asta-asta
Sən bu diyara, xoş gəldin!
Süzdürüb ala gözləri,
Qaşları qara, xoş gəldin!

Oğrun durub, qiya baxdın,
Müjganın sinəmə çaxdın,
Cismimi yandırıb yaxdın,
Salıban nara, xoş gəldin!

Qaynayıb, peymanım dolub,
Sarılib gül rəngim solub.
Həsərin çəkməkdən olub
Sinəm sədpara, xoş gəldin!

Dostun vəfasını gördüm,
Seçib, sevib, könül verdim.
Təzələndi köhnə dərdim,
Dərdimə çara, xoş gəldin!

Sinəmdə eşqin dəftəri,
Sənsən dilimin əzbəri.
Yazıq Aşıq Ələsgəri
Çəkməyə dara, xoş gəldin!

KEÇDİ¹⁴

Pəncərədən qəfil baxdım,
Qarşıdan bir sona keçdi.
Bir ox atdı, qaş oynatdı,
Müjganları cana keçdi.

Ala gözlərini gördüm,
Təzələndi köhnə dərdim,
Yolunda can qurban verdim,
Baxmadı qurbana, keçdi.

Sərv boylu mələkzadə,
Camalından içdim bada.
Ələsgəri saldı oda,
Qoydu yana-yana, keçdi.

KƏKLİK

Həsəratini çəkə-çəkə,
Dərdim yetdi yüzə, Kəklilik!
Qız, sən Allahu seversən,
Ürbənd tutma üzə, Kəklilik!

Dostdan dostu bu nə fənddi,
Zülfün boynuma kəmənddi?!
Dişin dürdü, dilin qənddi,
Dodaqların məzə, Kəklilik!

Geydiyin yaşıl, əlvandı,
Elədiyin nahaq qandı.
Ələsgər sənə qurbandı,
Sən gələndə bizə, Kəklilik!

MARAL

Səhər-səhər çəsmə üstə
Durur boyu bala, Maral.
Ala gözlər girib qəsdə,
İstər canım ala, Maral!

Sevdim zalım, bağı daşı,
Almaz kirpik, qələm qaşı.
Tərən görüb yaşılbaşı,
Sağın, qaynaq çala, Maral!

Ağ üzdə xalın bənövşə,
Az qalır bağrımı deşə.
Məcnunluqdu mənə peşə,
Düşmüşəm mahala, Maral!

Öpmədim ala gözündən,
Doymadım şirin sözündən.
Məni ayırıb özündən,
Salma daldan-dala, Maral!

Camalındı şəmsü qəmər,
Vəsfın olub dildə əzbər.

Ucundan yazıq Ələsgər
Dönübdü abdalə, Marall!

MƏN⁴⁵

Gözəl, sana məlum olsun,
Alışmışam, yanırım mən.
Ala gözlər süzüləndə,
Canımdan usanırım mən.

Hansı dağın maralısən?
Hayıf, bizdən aralısən!
Sən də yardan yaralısən,
Duruşundan qanırım mən.

Mənim adım Ələsgərdi,
Dərdim dillərdə əzbərdi.
Xalların dürrü gövhərdi,
Sərrafiyam, tanıram mən.

ÖLDÜRƏCƏK BU QƏM MƏNİ

Ala gözlü, telli ceyran,
Öldürəcək bu qəm mənə!
Həsəratından oldum xəstə,
Öldürəcək bu qəm mənə!

Təbibimsən, yetiş dada,
Pərvanəyəm, yandım oda.
Sən atlısan, mən piyada,
Öldürəcək bu qəm mənə!

Ələsgərdi mənim adım,
Aləmi yandırır odum;
Heç yerdə yoxdu imdadım,
Öldürəcək bu qəm mənə!

TELLƏRİN⁴⁶

Ay qız, sənin nə vədəndi,
Kəsilib qısa tellərin?
Kəlağayı əlvan, qıyqacı,
Üstündən basa tellərin.

Yanaqların güldü, solmaz,
Oxladın, yaram sağalmaz.
Qaşın cəllad, gözün almaz,
Bağrıma kəsə tellərin.

Bağban ağlar bar ucundan,
Xəstə ölər nar ucundan.
Ələsgər tək yar ucundan
Batıbdı yasa tellərin.

ÜZÜN MƏNDƏN NİYƏ DÖNDÜ

Gəl, ey mehri-məhəbbətim,
 Üzün məndən niyə döndü?
 Ağzı şəkər, ləbi qəndim,
 Üzün məndən niyə döndü?

Ayrılıqdan ölüm yeydi,
 Həsərin qəddimi əydi.
 Nə dedim, xətrinə dəydi,
 Üzün məndən niyə döndü?

Aşığa yoxdu qadağa,
 Müştəqdi dilə, dodağa.
 Ələsgər sənə sadəgə,
 Üzün məndən niyə döndü?

YAYLAQ⁴⁷

Gözəllər seyrangahısan,
 Görüm səni var ol, yaylaq!
 Açılsın gülün, nərgizin,
 Təzə mürğüzər ol, yaylaq!

Gözüm qaldı siyah teldə,
 Bülbül öldü meyli güldə.
 Kimsəm yoxdu qürbət eldə,
 Sən mənə qəm-xar ol, yaylaq!

Mən səni görəndən bəri,
 Sənəm oldu qəm dəftəri.

Yazıq Aşıq Ələsgəri
 Öldür, günahkar ol, yaylaq!

YERİDİ

Bir gözəl keçdi qarşidan,
 Sallandı, yana yeridi.
 Kirpik çaxdı, oğrun baxdı,
 Od saldı, cana, yeridi:

Ovçu tək bərədə durdu,
 Qaşlarından kaman qurdu,
 Müjganın sinəmə vurdu,
 Qəmzəsi qana yeridi.

Hanı belə huri, qılman?!
 Eyləmir dərdimə dərman.
 Çəşmin yaşı olub ümman,
 Yaşılbaş sona yeridi.

Camalın bənəzətdim aya,
 Əhsən qüdrət verən paya.
 Endirib salmadı saya
 Dost mehribana, yeridi.

Dedim: qız, getmə, amandı,
 Ələsgər oduna yandı.
 Dedi: qocadı, pirandı,
 Mərdü mərdana yeridi.

BAĞLAMALAR

AY NƏDƏN OLDU⁴⁶

Yerin, göyün, ərşin, kürsün, insanın
Künhü, bünövrəsi ay nədən oldu?
Yeri göydən, göyü yerdən kim seçdi?
Hikmətin dərsəsi ay nədən oldu?

Yeddi qat göz nə növünən quruldu?
Neçə qəndil, neçə sütun vuruldu?
"Sən kimsən?", "Mən kiməm?", - kimdən soruldu?
Ustadlar ustası ay nədən oldu?

Nədən loh yarandı, nədəndi qələm?
Neçə hüruf o məclisdə oldu cəm?
Aləmi-ərvahda qurulan ələm
Ayəsi, şüqqəsi ay nədən oldu?

Mansının toxmağı, İsrafil suru,
Kəbənin Zəməmi, Musanın Turu,
Nitqimin guyası, didəmin nuru,
Sərimin sevdası ay nədən oldu?

Yazıq Ələsgərəm, intizarım var,
Alımsənsə, məni eylə xəbərdar:
Elmi hardan tapdı cümlə aşıqlar?
Şəri-müəmması ay nədən oldu?

BİLƏSƏN

Təriqlə mərifətə qulaq ver,
Şəriətdə yol-ərkani biləsən.
Həqiqətdə nədən xəlc eylədi haqqı
Ərşi, kürsü, asımanı, biləsən?

Şəcərətil-yəqin harda bitibdi?
Təşbihi dünyada nəyə yetibdi?
Neçə kökdü, neçə budaq atıbdı?
Neçədi yarpağın sanı, biləsən?

Onları xəlc edən xudam qənidi,
Səxavət əhlidi, kərəm kanidi.
Əsabi-Kəhf neçə nəfər can idi?
Adları nə idi onu biləsən?

Süleyman, İsgəndər Zülqədər hanı?
Dolandı nə qədər, gəzdi hər yanı?
Belə qərar qoyub kərəmin kanı -
Vacibdi dünyanı fanı biləsən.

Yazıq Ələsgərəm, sənə qulam mən,
Nurun hörmətindən əhli-diləm mən.
Buyurasan, xidmətinə gələm mən,
Sərimdəki bu sevdanı biləsən.

BİZDƏN SALAM OLSUN ARIF OLANA

Bizdən salam olsun arif olana,
Haqq nə gündə xəlq eylədi dünyanı?
Yer ilə göy nə saatda bəhs etdi?
Yer nə üstə bəndə saldı asmanı?

Asman nə istədi bari-xudadan?
Xuda nə əmr etdi ərşi-ələdan?
Kim idi gəldi, kimi apardı haradan?
Nə surətdə gördü Məscid-Əqsanı?

Nə ab ilə orda aldı dəstəməz?
Neçə rükət ədə eylədi namaz?
Neçə kimsənəyə oldu pişnamaz?
Onlar baqıdımı, olubmu fani?

Tez verəsən bu sözlərin isbatın;
Nədəndi binası Abi-Həyatın?
Hardadı məqamı Mələk əl-movtun?
Nə tövr ilə alır insandan canı?

Bu təzə kəlamdı, olsun yaqini,
Kəbə - qibləm, dinim - Məhəmməd dini,
Atam Alməmməddi, Göyçə sakini,
Adım Ələsgərdi, yaxşı bir, tanı!

BU GÜNLƏRİ BİR HİKMƏTƏ TUŞ OLDUM⁹⁹

Bu günləri bir hikmətə tuş oldum,
Adı-sanı hər ələmdə deyilir.
Şəriət ətini haram buyurub,
Halal olan sümükləri yeyilir.

Müdam ayağından kəsilməz abı,
Abını kəsəndə heç olmaz tabı.
Çox əziz yaradıb kərəm sahibı;
Toxmağınan təpəsinə döyülür.

Ələsgər ərz eylər, ariflər qana,
Üç ayda, dörd ayda o gəlir cana.
Lətifdə xörəyi, qarışar qana,
Dərmanı var cəsədində yayılır.

DANIŞAQ

Hikmət məclisində əyləşən alim,
Gəl səninlə yol-ərkandan danışaq!
Ələst ələmindən, qalı-bələdan,
Nuri-Əhməd yaranandan danışaq!

Kürsü, lohu, qələm nədən yarandı?
Neçə min il gərdiş vurdu, dolandı?
Nə əmr oldu, qərar tapdı, dayandı?
Əvvəl nə xətt yazdı, ondan danışaq?

Təmusah balığın qədəri nədi?
Nə yeyir, nə içir, mədan nədi?
Həqiqət qapısının açarı nədi?
Onu açib-bağlayandan danışaql!

Əgər haqq aşışsan, "meydana gəl" de!
Əhli-ruhsan, sözlərində "gözəl" de!
Farsıyyət bilirsən şeiri qəzəl de!
Ərəbxansan, gəl, Qurandan danışaql!

Ələsgər, qəm çəkmə, Xuda kərimdi!
Yetmiş iki yolun hansı qədimdi?
Həzrəti-Musanın anası kimdi?
Bir xəbər ver, o dövrandan danışaql!

OLUR

İki bədən gördüm, altmış başı var,
Müttəsildi onda qeyri sirr olur.
İki uruh gərdiş vurub dolanır,
Gahdan iki olur, gahdan bir olur.

Birisi sultandı, gəzir taxt üstə,
Biri gah sağ olur, gah zaman xəstə,
Qocaldıqca olur təzə, növrəstə,
Cavanlıqda qoca olur, pir olur.

Yüz səksən qolu var, oynar anıyan,
Üç yüz qulağı var, san-hesabınan,

Beş kəlmə danışır afitabınan,
Kəlməsində gövhər olur, dür olur.

Aşıq Ələsgər bu hesaba yetişdi,
Onu cəm eyləyən bir dənə quşdu,
Gahdan bəzircandı, gahdan dərvisdi,
Gah padışah olur, gah vəzir olur.

SÜBHÜN ÇAĞI BİR HİKMƏTƏ TUŞ OLDUM⁹⁰

Sübhün çağı bir hikmətə tuş oldum,
Desəm inanmazlar, sirri - sübhandı.
Yeddi qat qalandı, daşsız, kərpicsiz,
O qalada bir əjdaha pünhandı.

Nə qədər baxıram, yoxdu gözləri,
İki buynuzu var, bəhri-şəspəri,
Nə əl-ayağı var, nə balı pəri,
Seyr eləyir, nə gərdişi-dövrəndi?!

Nə zamankı sərin çıxardır dərdən,
Yeddi qat qalanı tərpədir yerdən,
Qaldım aciz, zəlil, heyran, sərgərdən,
Bilmədim çinidi, ya üstüxandı?

Dindirrəm, dillənmir, yoxdu zabani,
Ona tərtib verir kərəmin kanı,

Özü dincdi, heç incitmir insanı,
Heyif, ismi doğrulara düşmandı.

Səhərdən-səhərə edir seyranı,
Götürür qalanı, gəzir hər yanı,
Aşıq Ələsgərəm, bu müəmmarı,
Hər kəs tapsa, canım ona qurbandı.

YEDDİDİ¹

Məğrurluq eyləyib, ustadam deyən,
O hansı ağacdı, tağı yeddidi?
O ağacda bir quş yuva salıbdı,
Çarpaz sinəsinin dağı yeddidi.

Bir hikmət görmüşəm, xəyalım çaşıb,
Huş başımdan gedib, dilim dolaşıb,
Şahın qulluğunda bir qul əyləşib,
Bədən birdi, əl-ayağı yeddidi.

Bir ali məclisdə var yeddi sağı,
Dolanır, dövr edir, yox əl-ayağı,
Nə piltəsi vardı, nə də ki yağı,
Şölə çəkən şux çırağı yeddidi.

Onun gərdişində bir azca ləng var,
Aləmə əyandi, görünür aşkar,
Bir kasa içində on beş rəng var,
Qarası yeddidi, ağı yeddidi?

Ələsgər, sözlərin də, müttəsildi,
Nə oldu, dəhnədən suyu kəsildi?
İl uzunluğa bahar fəslidi,
O hansı bağbandı, bağı yeddidi?

MÜXƏMMƏSLƏR**APARIR**

Mərd iyidin məclisindən
 Aşıq gəlir, at aparır;
 Tər tökür, zəhmət çəkir,
 Açır hər büsat, aparır;
 Bu dünyanın şöhrətini
 Demə bilsə aparır;
 Mərdlərə canım sadağa,
 Zəhləmi bədzat aparır.

Ölmək var, dirilmək var,
 Qail ol miyata, gedən!
 Qəlbində şeytan mətahın
 Alıb sata-sata gedən!
 Sirat əl-müstəqim ilə
 Tapar səni xata, gedən!
 Zülm ilə, sələm ilə
 Yığib ziyarətə gedən!
 Ziyarətə getmək deyil,
 Urusa sursat aparır.

Bilirsən ki, ölüm haqqı,
 Bu nə təlaşdı dünyada?!
 Kimi gördün ki, qəzadan

Qurtardı, qaşdı dünyada?!
 Çoxlarını fəlak qoyub
 Gözü qan-yaşdı dünyada.
 Səxavətsiz dövlət, bilin,
 Barsız ağacdı dünyada;
 Nəfi yox, zəhməti çox,
 Sel gəlir, afat aparır.

Ovçusan, bərədə dur,
 Maral gəlir, at keçməsin.
 Möminsən, qafil olma,
 Vaxtı-ibadət keçməsin.
 Tülkü gəlib aslan olub,
 Eşşək gəlib at keçməsin.
 Muxənnət ilə namərdin
 Əlinə fürsət keçməsin;
 Halalı harama qatır,
 Şeytana sovqat aparır.

Sözümün bir parasını,
 Saxlamışam xəlvətdədi;
 Zamana muxənnət olub,
 Sur indi muxənnətdədi.
 Bir az namus gözləyənin
 Axır, boynu kəmənddədi;
 Dünyada "iyidəm" deyən
 Ölüb, ya qəzəmətdədi;
 Bu dünyanın ləzzətini,
 Bilin, bıqıryat aparır.

Qılıçdı* qardaşlıqlarım
Dedi bir dana, vermədi;
Çarx dolandı, iقبال yatdı,
Döndü zamana, vermədi;
İsmayıl ilə İrvaham
Mərdü mardana vermədi;
Sarıdaşlı** Bayramalı
Qaçdı pünhana, vermədi;
Aşığın danasın vermir,
Yüz manatın tat aparır.

Ələsgərəm, vəsf elərəm,
Budu təlaşım Xanlara***;
Şahi-Mərdan kömək olsun
Əziz qardaşım Xanlara!
Hatəm kimi mətləb verir
Düşəndə işim Xanlara;
Nə ki aşıq gördüm deyir:
Qurbandı başım Xanlara!
Kimisinə mal bağışlar,
Kimi yüz manat aparır.

*Kəlbəcərdə kənd adı.

**Kəlbəcərdə kənd adı.

***Xanlar Kəlbəcərin Ağdaş kəndindən olub.

ARTIQDI

Bir gözəl gördüm bu gün
Canlarda candan artıqdi.
Qaməti sərv ağacı,
Zülfü reyhandan artıqdi;
Qabağı ayna kimi,
Qaşı kamandan artıqdi;
Dodağı qaymaq təhər,
Dəhanı şandan artıqdi;
Gözləri dan ulduzu,
Şöləsi şamdan artıqdi.

Qoşulub üç gözələ,
Bağlan seyrən eləyir;
Birisi sağında gedir,
Söhbəti hər yan eləyir.
Birsi solunda durub,
Canını qurban eləyir;
Dalinca bir özgəsi
Əmrinə fərman eləyir;
Özü rəyyat balası,
Hökmü sultandan artıqdi.

Şah kimi divan qurdurub,
Gözəllərə cərmə kəsər.
Yanaqlar lalə kimi,
Çöhrəsində tellər asər;
Durna tək sığallanıb,
Ürəyimi dardan asar;

Ağlımı başdan alıb
Ciyərimə dağlar basar;
Buxaqda filfil kimi
Xalı mərcandan artıqdi.

Çevrilib dörd yanına,
Deyəsən ki tərlan baxır;
Çalmasını əyri çalıb,
Telləri altından çıxır;
Zülfünə şənə çəkib,
Gözlərinə sürmə yaxır;
Qoynu cənnət bağidi,
Müşki ilə ənbər qoxur;
Boyu xoş bənövşədən,
Ətri süsəndən artıqdi.

Yeridikcə ikram elər,
Zərli corab gül başmağa;
Hər tərəf yaxa pulu,
Adət edib oynamağa;
Ləbləri məzələlənib,
Daldalanıb zər yaşmağa;
Mələklər həya eylər
Üzbə-surət danışmağa;
Görmədim bərabərin,
Deyəm ki, bundan artıqdi.

Tovuz kimi sığallanıb,
Zər-zibə əlbət geyinib;
Hər zaman bəzekli gəzir

Eyləyib adət, geyinib;
Gümüş kəmər incə belə
Qurşanıb, rahat geyinib;
Qənövzdən dizliyi var,
İpəkdən xələt geyinib;
Tərifli düşüb ellərə
Şuru cahandan artıqdi.

Gül üzə ayna tutub,
Qələm qaşı əymələdi;
Tellərinə şənə çəkib,
Gözlərini sürmələdi;
Açılmışdı ağ sinəsi,
Məni görüb düymələdi;
İstədim irəli gedim,
Yoldaşları hərbelədi;
Dedilər: yaraşmazsan-
Bu xanım səndən artıqdi.

Çəkəndə dəstəsini,
Yeriyəndə xanasına;
Zülf dəyər topuğuna,
Oxşar göllər sonasına;
Qızıl üzük xub yaraşır
Ağ əllərin xinasına;
Maşallah, səd afərin
Bu gözəlin anasına!
Doğubdu insan deyini,
Huri-qılmandan artıqdi.

Kəklik tək səkə-səkə
Yüz işvə-nazla yeriyir;
Könlümə bahar gətirir,
Çiçəkli yazla yeriyir;
Pişvaza Aşıq Ələsgər
Əlində sazla yeriyir;
Bülbül tək cəh-cəh vurur,
Bir xoş avazla yeriyir;
Ona bu günkü məclisi
Cəmi dövrandan artıqdi.

BAHALIQ

Görməmişdik səksən ildə
Bir belə yaman bahalıq.
Dad hazar! Dad! Əlindən!
Çəkirik aman, bahalıq!
Mal satan, taxıl satan
Satırlar iman, bahalıq!
Gen dünya bizim üçün
Olubdu zindan, bahalıq!
Günü-gündən dərdimiz
Eyləyir tüğyan, bahalıq!
İndən belə başımızda
Namərdlərin töhmətid;
Hansı məclisə gedirsən,
Arpa, danı söhbətid.

Kartof ilə ayranaşı
Süfrəmizin nemətid;
Buraya bahalıq salan
Qeyri yerin millətid;
Nə işə əl atırıqsa,
Oluruq peşman, bahalıq!

Nə mal yoxdu sataq, yerdə
Nə də keç, toğlu, qoyun;
Əkmədik qardalı, dan,
Başımıza gəldi oyun;
Ağ lavaşı bəyənməyən,
İndi arpa cadı yeyin;
Ələsgərin bu dərdini
Gedin, dərdbilənə deyin;
Ac, susuz, açıq, çıpaq
Sürürük dövrən, bahalıq!

BAXIN

Ariflər fəhm eləyin,
Süzüb gedən yara baxın!
Eyləyib müjganları
Sinəmi sədpara, baxın!
Aşığa rəhm eləmir,
Zalim sitamkara baxın!
Çəkirəm həsrətini
Mən yazıq bimara baxın!

Axır, məni çölə salıb
Eyləyəər avara, baxın!

Yaraşır əndamına
Yaşılı, alı gözəlin;
Ayaqda sağrı başmaq,
Başında şalı gözəlin;
Tərif, səs-sorağı
Tutub mahalı gözəlin,
Hər yana şölə salır,
Günəş camalı gözəlin;
Açılıb yaxabəndi
Ağ sinəsi qara baxın!

Alıbdı xoş saatda
Yaradandan pay bu sənəm;
Behiştin pərisinə,
Hurilərə tay bu sənəm;
Göy üzündə gərdiş edən,
Bədirlənmiş ay bu sənəm;
Niyə məndən üz döndərib
Eylər ömrüm zay bu sənəm?!
Tülək tərindən ayrılıb,
Uymaq istər sara, baxın!

Bəzənib çıxır yenə,
Qəsd edir cana sallanır;
Baş əymir o, sərdara,
Sultana, xana, sallanır;
Bürümür gül camalın,

Mərdü mərdana sallanır,
Yusifə dama salan
Züleyxayana sallanır;
Görəni eşqə salır,
Gözləri xumara baxın!

Gözəl bəyaz gərdənə
Həmayılın taxtı, keçdi;
Daldadan mənə sarı
Oğrun-oğrun baxdı, keçdi;
Binəva yazıq canımı
Eşq oduna yaxdı, keçdi.
Nəqafil müjganını
Ürəyimə taxtı, keçdi;
Dostunu endirməyən
Zalım vəfadara baxın!

Danışır, gəlir xoşa,
Dilbərin şəkərdi sözü;
Yaraşıqda, boy-buxunda
Budu gözəllərin gözü;
Gün kimi şölə verir
Gül camalı, göyçək üzü;
Qəlbimdə ocaq qalayıb,
Bağrıma basıbdı közü;
Ciyərimin ataşına,
Sinəmdəki nara baxın!

Tökülüb dal gərdənə
Gözəlin dəstə telləri;

Eyləyib Ələsgəri
Sağalmaz xəstə telləri;
Qıymayıb oynatmağa
Vəfali dosta telləri;
Neca qıvrım-qıvrım olub
Giribdi qəsdə telləri;
Gündə yüz yol canım alan
O zülfü şahmara baxın!

BETƏR

Bir gözəl gördüm bu gün
Yusif-Kənandan betər;
Gül yanaq, ayna qabaq,
Huriyi-qılmandan betər;
Göz görüb gül camalın,
Bağrım olub qandan betər;
Dərdlərə dərman edir,
Hakimi-loğmandan betər;
Yandırır eşqi məni
Atəşi-suzandan betər.

Ay gözəl, mürvət elə,
Əslı deyın yandı Kərəm;
Səhrada Məcnun kimi,
Leyli deyib, ah çəkərəm;
Şirinin Fərhadı tək,
Sahibi-səngi düşərəm;

Şeyx Sənan şövqdən
Söylədi: billah, kafərəm;
Həsərindən olmuşam
Mən Şeyx Sənandan betər.

Hüsünün arşın zinnəti,
Qaşın hilala vermərəm;
Süleyman həşəmətin
Şənü cəlalə vermərəm;
Ləblərin şəhdi şəkər,
Ləzzətdə bala vermərəm;
Telinin bir muyunu
Küllü mahala vermərəm;
Ay qabağın şöləsi
Mehri-dirəxşandan betər.

Görmədim mən bir belə
Gözəllər şahı, müxtəsər;
Bir görüb, ayrı düşən
Çox çəkər ahi, müxtəsər;
Camalın xəcl eylər
Şəms ilə mahı, müxtəsər,
Bilmirəm, mən xəstənin
Nədi günahı, müxtəsər;
Başımдан aşan dərdim
Eyləyir tüğyandan betər.

Ələsgər, bir fəhm elə,
Gözəllər sərdandı bu;
Hüsündə Züleyxa tək

Firıştə kirdandı bu;
Yer üzündə varmı tayı,
Görən, kimin yaradı bu?
Dəhani gül qönçəsi,
Dədanı mirvarıdı bu;
Ləblərin ləzzəti var,
Kövsəri-rizvandan bətər.

BİRƏ⁵²

Qanlıda* qonaq qalanda
Canıma sataşdı birə;
Bədənimi elə yandırdı,
Deyəsən ataşdı birə;
Günümü ah-vay elədi,
Gözümü qan-yaşdı birə;
Əl atdım, birini tutam,
Bacarmadım, qaşdı birə.

Axşamdan dəstə-dəstə
Gəlib yatağa doldular;
Daraşdılar köynəyimə,
Başdan-ayağa doldular;
Kimi şalvara, sertoya,
Kimi papağa doldular;
Sayın, hesabın bilmədim,
Gördüm həddən aşdı birə.

*Göycədə kənd adıdır.

Bu yan - o yana dönməkdən
Daha məndə can qalmadı;
Əynimdə tuman, köynək,
Üstümdə yorğan qalmadı;
Soydular göy zəli tək,
Bədənimdə qan qalmadı;
Həm sağdan, həm soldan
Zənbur kimi saşdı birə.

Durdum, çıraqı yandırdım,
Hərə bir yana qaçdılar;
Axtardım, tapammadım,
Dalda-pünhana qaçdılar;
Kimi yastığa, döşəyə
Kimi yorğana qaçdılar;
Burnu biz, qarnı xaşal,
O neyvət, pils başdı birə.

Qoymadılar bir sökənəm,
Durdum ayağa qaçmağa;
Dörd tərəf qonşulara,
Sola, ya sağa qaçmağa;
Tüstülüdən* pünhan keçib,
Qızılbulaağa** qaçmağa;
Tökülüb yolu kəsdilər,
Gör nə tufan aşdı birə.

Gördüm ki, bacarmıram,
Açıdım, aşkara dedim;

*Göycədə kənd adıdır.

**Göycədə kənd adıdır.

Hay saldım Qanlıya gecə,
İstəyəm dostlara dedim,
Qoymayın, birələr məni
Çəkəcədi dara!- dedim;
Gələndə harayçılar
Yolda qabaqlaşdı birə.

Yazıq Ələsgər deyər,
Birə məndə qoymadı can;
Sübhədək cəng elədim,
Əllərindən çəkdim aman;
Eşitdi gəldi haraya
Qızılbulanlı Qəhrəman;
Yetişəndə acılandı,
Dedi: nə savaşdı, birə?!

BU GÜN

Aləmin padşahi,
Sən yetiş imdada bu gün;
Naqafıl qarşımiza
Çıxdı mələkzadə bu gün;
Göz gördü gül camalın,
Könül içdi bədə bu gün;
Ürcah oldum kirpiyi ox,
Qaşları cəllada bu gün;
Can cəsəddən ayrılır,
Gedir bu sevdada bu gün.

Ovçuyam, görməmişəm
Belə bir sərxoş maralı;
Tökülüb şahmar zülfü,
Bürüyübdü qəddi dalı;
Hüsndə Züleyxa tək,
Loğmana bənzər kamalı;
Solmasın gül irəngi,
Pozulmasın bu cəlalı!
Mələklər "amin" desin
Ərşi-müəllada bu gün.

Bəzənib başdan-baş
Əbrü atlas, ala gözəl;
Heratı ipək kalağay
Örtüb qəddü dala gözəl;
Dili şəkər, dişi inci,
Dodaq batıb bala, gözəl!
Allahı seversən, məni
Salma qilü-qala, gözəl!
Səni görəcək dərdim artır
Olubdu ziyada bu gün.

Ətəkli gümüş kəmər
Yaraşır incə belinə;
Dəstinə şənə alıb,
Nə siğal verir telinə;
Mərifətdə yoxdu tayı,
Afərin belə gəlinə;
Yaşılbaş sonalar kimi
Cumubdu eşqin gölünə;

Bivəfalar əlindən
Gəldim, axır, dada bu gün.

Ələsgərəm, mən deyirdim,
Pərvanə afsana yanır;
Şövdədən bir od düşüb
Cismimə, mərdana yanır;
Deyirəm, danışırım,
Dönürəm hər yana, yanır;
Ürəyim bir Kərəmə,
Bir də Şeyx Sənana yanır;
Qələbdən yas tuturam
Məcnuna, Fərhada bu gün.

DEYİN

Dəli Alının vəsfini
Yazmışam dastana, - deyin!
Afərin, şeyirdlərim,
Gedəndə hər yana deyin!
Eşidib Göyçə mahalı,
Küllü-İrəvana deyin!
Addayın Şahtaxtından,
Təbrizə, Tehrana deyin!
Üz tutun Alosmana,
Qarsa, Qağızmana deyin!
Qoymayın, unutmayın,
Mərd durun, mərdana deyİN!

Kor olsun düşmənləri,
Qalsın yana-yana, deyİN!

Gedərsiniz Alosmana,
Qərİb qeyri-ləzzətdədi;
Hamsının mərhəməti
Aşığa məhəbbətdədi;
Paşalar qəfə, qəsdində,
Şahzadələr sovetdədi;
Soruşsalar: "Əcəm oğlu,
Ər hansı məmləkətdədi?"
Emin allah, paşa əfəndim,
Get Gəncəbasana, - deyİN!

Gülüstan-irəmə bənzər
Yaylağının hər büsatı,
Yönü qibləyə çeşmənin
Car olur abi-həyatı;
Ağ alaçıq, əlvan çadır,
Naxış vurubdu xəyyatı;
Samuğun, Qarasaqqalın
Gəlibdi hər meyvəcati;
Evinin ətri-ənəbri
Bənzəyir rizvana, - deyİN!..

Sərim qurbandı sərinə,
Ay atanın nər balası!
Tuf dağıdıb, ordu pozan,
Səf yaran, sərdar balası!
Səxavətdə misli-Hatəm,

Səddə İsgəndər balası;
Qurşayıb kəmərinə
Şahi-Qəzənfər balası;
Qəniminə qan ağladır,
Bac vermir düşmana, - deyini!

Hansı yerdə dava düşüb,
İyidlilik Asdan eləyib;
Şahmar kimi gərdən çəkib,
Düşman bağrın qan eləyib;
Xod verib beşatana,
Dağıdib, şan-şan eləyib;
Mirzələr qəzetə yazıb,
Aşıqlar dastan eləyib;
"Mərhaba", "əhsən", "afərin";
"Can" belə oğlana!- deyini!

Sıdqın Allaha bağlayıb,
Çağırır Şahi-Heydər;
Öz nəslindən, öz soyundan,
Var bir neçə iyidləri;
Hər biri qovğa günündə
Pozur bir fəvci-ləşkəri;
Saxlayır aşpazxanada
Neçə zəlilli, müztəri;
Hatəm kimi bir qapısı
Açılıb ehsana, - deyini!

Molla Qasım kamandardi,
Əsədi gördüm mardana;

Əl-ayağı od ələyir
Elə ki girdi meydana;
Mağar hündür tikilmişdi,
Alçaqdaydı aşpazxana;
Məcmayılar qol ağrıtdı,
Zəhmət verdi çox cavana;
Bu sözlər çapa vurulsun,
Getsin bir zamana, - deyini!

Balçılı Kalvayı Əli
Cavan bir oğlan kimidi;
Şəriətdən mətləb qanır,
Təriqətdən xan kimidi;
Həqiqətdən kəlmə kəsir,
Ləli-Bədəxşan kimidi;
Hüsndə Yusifi-sani,
Kamalda Loğman kimidi;
Padşah vəzir götürər
Addasa İrana, - deyini!

Sillistçi, doxdur, pristav
Bezənhəbəzən yeridi;
Əyri işlərə sığal səkib,
Verməyə düzən yeridi;
Dəli Alı əl belində,
Çiyində süzən yeridi;
İsmayıl Mələk əl-mövt tək
Candan can üzən yeridi;
Dedi: "brat, bajalüsta,
Gəlməsin oğlana, - deyini!"

Elə dərəcə Qəhrəman koxa,
Gəncədə Ali söylənir;
Dövlət, həşəmət, Mağr
Şəni, calalı söylənir;
Səddə İsgəndər kimdi,
Hatəm səxəli söylənir;
Zəfəranlı ağ plovu,
Əmliyi, bali söylənir;
İlahim bərhəm vurmasın
Bu qurğu, dövrana, - deyin!

İyidlikdə yox əvəzi
Sağ olsun Bala Məşədi;
Girəndə meydan içinə
Alınmaz qala Məşədi;
Vəsfini dastan edirəm,
Düşsün mahala Məşədi;
Köhlən at üstə çıxanda
Hamıdan əla Məşədi;
Rüstəmin Rəxşi kimi
Gətirir cövlana, - deyin!

İyidlərin sərkərdəsi
Məşədi Məhəmməd hanı?
Gəzən afatdan, bələdan
Hifz eləsin kərəm kanı!
Sıdqın Allaha bağlayıb,
Çağırır Şahi-Mərdanı;
Yeddi ağacdan - yeddi ağaca
Gözü görəndə düşmanı,

Süzən tufəng cingildəyir,
Güllə qaçır qana, - deyin!

Hər məclisdə duaçıyam,
Günbəgün ucalır səsim;
Bariləhim, irəhm eylə,
Yerə düşməsin nəfəsim;
Oğul ver iki qardaşa,
Bir qurban da özüm kəsim!
Mən deyirdim çox iyiddi
Əsəd ilə Molla Qasim;
Köhnə kişilər deyirlər:
"İyid Bayramxana deyin".

Min iki yüz doxsan dördə*
Ələsgər tapdı əsəri;
Eşq ilə nəfs məni
Dolandırır bəhri-bəri;
Dilimdə ahi-canan,
Sərimdə zəhmətin təri;
Qəddimi xəmə eləyib
Qəhri-qəzanın qədəri;
Xacə Nəsirdi, gəlib
Çıxıb bu meydana, - deyin!

*Miladi təqvimə ilə 1875-ci il.

DOLANIR

Bu günkü məclisimdə

Görün, necə can dolanır?!^{*}

Bəzənib tovuz kimi,

Huriyi-qılman dolanır;

Aləmə aşıkardı,

Aşıqdan pünhan dolanır;

Qaşları cəllad olub,

Qəmzəsində qan dolanır;

Şəst ilə xaki-payına

Gör neçə qurban dolanır?!^{*}

Hər yanı axtarmışam,

Yaranmayıb belə afat;

Xaliqın nurundandı,

Zikr olunur ismi "həyat";

Üzünü görən kimsə

Gərək çevirsin salavat;

Diriyə ölüm yoxdu,

Mürdələr də tapar həyat;

Meylini döndərəndə,

Çarx dönür, dövrən dolanır.

Əndam ağ, bədən nazik,

Gərdən misli-sürahıdı;

Çöhrəsi şölə saçır,

Göylərin şəmsü mahıdı;

Qaş qara, gözlər ala -

Bu ki mələklər şahıdı;

Qınama Ələsgəri,

Gözəlliyin məddahıdı;

Qüdrətin nəqqaşına

Olubdu heyran, dolanır!

ELƏYƏK

Çağır Küküynən* Müxtəri

Otağa, yığnaq eləyək!

Özgə yerdən gələn varsa,

Gətirin qonaq eləyək!

Dolduraq istəkanları,

Yoldaşları sağ eləyək!

Peyğəmbərin qulluğunda

Üzümüzü ağ eləyək!

Keşişin tərifin deyim,

Kef çəkek, damaq eləyək!

Keşiş ağa damaxdadı,

Tellərinə şana çəkim!

Yazdırın qəzetlərə,

Qurdurun zastana** çəkin!

Bildirin mülüklərə,

Sultan ilə xana çəkin!

Çağırın papasları,

Ədalət divana çəkin!

*Addır.

**Zasedanie deməkdir.

Boynuna zəncir vurun,
Xinzırı dustaq eləyək!
Soruşdum əhvalını,
Bəyəndim halın keşişin;
Put yarım nişan gəlsin,
Boynuna salın keşişin!
Dağdın fağirlara
Dövlətin, malın keşişin!
Gəc yaxın sifətinə,
Qırxın saqqalın keşişin!
Çıxarda q məmləkətdən,
Ölkədən İraq eləyək!
Özü mömin sayılan
Əməli şeytana baxın!
Törətdiyi fitnə-fəsad,
Dedi yalana baxın!
Bu əməl harda yazılıb,
İncilə, Qurana baxın!
Zəburə, Söhfə, Tövrata,
Axtarın, hər yana baxın!
Gətirin kitabları,
Bir varaq-varaq eləyək!
Biçarə Aşıq Ələsgər
Sərgərdan qaldı bu işə;
Bu qurğuya, bu būsata,
Bu qanuna, bu gedişə,
Ümidvaram ruhanilər

Elin nəzərindən düşə;
Ata sataşan mollağa,
Gəlini tutan keşişə,
Xaçpərəstli-müsəlmanlı,
Yığilin, nasaq eləyək!

ELƏYİB

Xaliqi-Ləməyəzəl - Allah
Möcüz nüməyan eləyib;
Görün, bir qətrə mənindən
Nə cürə insan eləyib!?
Ona fəthi-nüsrət verib,
Bəbir pəhləvan eləyib;
Səfalının yaylağında
Dörd dəfə meydan eləyib;
Hər kimə xişm ilə baxsa,
Xofu hərasan eləyib.

Xaçpərəstli-müsəlmanlı
Cəm oldu Göyçənin eli;
Döyüləndə kus - nağara,
Xişmə gəlib, oldu dəli;
Əlini qoyub köysünə,
Hərdən çəkərdi "Ya Əlil!"
Atdı göyə pəhləvanı,
Düşdü yerə, sındı beli;
Kalvayı Molla Hümətli
Bir dəstə reyhan eləyib.

Meydanalı şövq elədi,
 Üstüncə bəylər yeridi;
 Seyistandan Rüstəm qalxıb,
 Maliki-Əjdər yeridi;
 Dərya kimi çaşa gəlib,
 Şir kükrəyib, nər yeridi;
 Gördü bəylər qafil olub,
 Aşıq Ələsgər yeridi:
 - Amandı, girmə meydana,
 Çoxların peşman eləyib!

İqbalları yeyin olsun
 Əsədin, Molla Balının;
 Qasım ilə Nağı bəyin,
 Mədəd ilə Sevdalının;
 Muxənnətlər daldasında
 Gizləndi dünya malının;
 Kalvay Hüseyn baxıb gördü,
 Şoru çıxıb şorcalının*;
 Aşığa bir cəngə verib,
 Könlnünü rövşan eləyib.

Kalvay Hüseyn kimi iyid
 Gəlməyib ruylə-zəminə;
 O kişi sidqin bağlayıb
 Haqqın ismi-əzəminə;
 Yaşıl yüzlükləri beş-beş
 Gedir çinelin** dəminə;

*Şorca - Göyçədə kənd adıdır.

**Məhkəmə üzvü mənasında

Çinellər baş-başa durub,
 İşi salırlar "çəminə":
 - İsgəndərə tənbeh yoxdu,
 Şah belə fərman eləyib.

Yoxdu Göyçə mahalında
 İsgəndər tək iyid gəzən;
 Dost yolunda başın qoyub,
 Düşmənin canını üzən;
 Yoxsulların əlin tutub,
 Ac doyuran, əysik düzən;
 Bir düjün tufəngin gördüm,
 Aynalı, berdanqa, süzən...
 Berdanqaya nabalədəm,
 Aynalı beş qan eləyib.

Sağ yanında Qaraxacın
 Çox yaxsıdı bir adət;
 Samavar qaynayıb coşar,
 Çatmadan qurtarmaz əti;
 Hər gələnə hörməti var,
 Aşığa cəngə xələti;
 Peyğəmbər süfrəsin silkib,
 Heç üzülməz bərəkəti;
 Nəfi mindən-mindən gəlir,
 Çox gədalər xan eləyib.

Alagöllər, Qaraxaç,
 Keytidi başın, Səfali!*

*Keyti - dağ adıdır, Qaraxaç, Səfali isə yaylaq adlandıır.

Səndə əylənən xan olur,
Gəlir peşkaşın, Səfali!
Çəsmələrin Abi-həyat,
Mərcandı daşın, Səfali!
Gözəllərin zinatidi
Alın, qumaşın, Səfali!
Aşıq Ələsgər bəyənilib,
Vəsfini dastan eləyib.

FATMANIN

Tutubdu yer üzünü
Bəhsi, sadəsi Fatmanın;
Yayılib günəş kimi
Şoxu, ziyası Fatmanın;
Qabiliyyət-mərfət verir
Ata-anası Fatmanın;
Bayramdan nişanadı
Əldə hənası Fatmanın;
Qaf dağının maralı
Kürün sonası Fatmanın.

Bu gələn Fatmadımı?
Hüsnünün cəlalına bax!
Yanaqlar gül yarpağı,
Zənəxdanın xalına bax!
Dişləri dürr dənəsi,
Ləblərinin balına bax!
Geyinib zər-zibani,

Tirməsinə, şalına bax!
Yaraşır qamətinə
Cəmi libası Fatmanın.

Yaradan tay yaradıb
Huriyə, qılmana, yəqin;
Düşübdü yer üzünə
Behiştədən nişana, yəqin;
Hər kim görsə üzünü,
Olacaq divana, yəqin;
Baxanda ala gözlər
Lərzə salır cana, yəqin;
Qəsdı can almaqdımı,
Nədi davası Fatmanın?!

Qadir mövlam bəxş eyləyib
Dövləti varından, gözəl;
Buxağı ağ yaranıb
Dağların qarından gözəl;
Məmələri baş verib
Behiştin narından gözəl;
Yarı özünə layiq,
Özü də yarından gözəl;
Yetibdi mənzilinə
Əhdə vəfası Fatmanın.

Saatın xoş vaxtında
Xəlq eləyib kərəm kani,
Belə gözəl görməmişəm,
Çox gəzmişəm bu dünyanı;

Görərsə, camalını,
Kəfər də tapar imanı;
Yazı Aşiq Ələsgər
Olsun payının qurbanı;
Dəysin şirin canına
Dərdi, qadası Fatmanın!

GƏLİN

Geyinibsən tər əndama
Tər-təzə libası, gəlin!
Bil, məni valeh elədi
Qaşların qarası, gəlin!
Günəş tək camalının
Yayıb ziyası, gəlin!
Yaxşılının yaxşısisən,
Gözəllərin xası, gəlin!
Aşığı şövqə gətirdi
Hüsnün təmənnası, gəlin!

Necə gözəl bələlib
Zənəxdanın xala sənin;
Qənd əzilib dəhanına,
Ləblərin piyala sənin;
Qaşın qüdrətdən çəkilib,
Bənzəyir hilala, sənin;
Buxağın dağlar qarıdı,
Yanaqların lala sənin;

Şəhla gözlərin eyləyib,
Billah, məni ası, gəlin!

Boyun minadan çəkilib,
Qəddü-qamətin nə gözəl!
Ağılin, huşun, dərrakən,
Sözün, söhbətin nə gözəl!
Xasiyyətdə yoxdu tayın,
İşin, adətin nə gözəl!
Sədan düşüb hər mahala,
Şanu-şövkətin nə gözəl!
Gözlərindən həya eylər
Göyün sürəyyası, gəlin!

İnanmıram kamalına
Həkim-i loğman yetişə;
Bəlkə, səndən əlac ola,
Xəstəyə dərman yetişə;
Mərifətdə, qanacaqda
Hanı sənə can yetişə;
Kənar gaz seyrəqubdan,
Qoyma ki, böhtan yetişə;
Amandı, uyma sara,
Tərlənin sonası, gəlin!

Gəlməsən məclisimə,
Məclisimdə dövrən olmaz;
Elə fərman verirsən ki,
Şahda belə fərman olmaz;
Qurbanın olan çoxdu

Mənim kimi qurban olmaz;
Sənin tək behiştə də
Huri, mələk, qılman olmaz;
Bir sənsən yer üzünün
Xub mələkzadəsi, gəlin!

Hər baxışın canlar alır,
Qəmzələrin qandı, gözəl!
Mürvət elə aşığına,
Öldürmə, amandı, gözəl!
Kərəm Əslidən öləri
Ataş tutub yandı, gözəl!
Fərhad Şirinin yolunda
Gör necə qurbandı, gözəl!
Sən məni Sənan elədin,
Tərsalar tərsası, gəlin!

Bəzanib sallanırsan,
Göldə üzən sona kimi;
Süzdürüb ala gözləri,
Baxırsan biganə kimi;
Yandırdın hüsnün şamına
Sən məni pərvana kimi;
Dolandım səhraları
Bir dəli-divana kimi;
Ələsgəri Məcnun etdi
Əşqinin sevdası, gəlin!

GƏLİR

Yetişib bahar fəslı,
Yar Leyli dağından gəlir;
Sanki Fərhadın Şirini
Sürüdən, sağından gəlir;
Dəstində lələ, nərgiz,
Behiştin bağından gəlir;
Sallanıb ala gözlüm
Sərin yaylağından gəlir;
Alvızın tərlanı tək
Yenə ovlağından gəlir.

Sona tək sığalanıb,
Bəzək veribdi başına;
Gözünə siyah sürmə
Vəsməni yaxıb qaşına;
Təzəcə yetmiş olar
On beş, on altı yaşına;
Allahın əziz bəndəsi
Gəlir hər kəsin xoşuna;
Tərifı düşüb ellərə
Hamı sorağından gəlir.

Gəzmışəm, görməmişəm
Bələ boyu bəstə xanım;
Camalın bayram ayı,
Görən düşər xəstə, xanım!
İnciməm qədəm qoysan
Əgər gözüm üstə, xanım!

Çəllad kimi giribdən

Can almağa, qəsdə, xanım!

Məcnunun çöllər gəzib,

Sənin fərağından gəlir.

Necə yayınır, çalxanır,

Göllərin sonasına bax!

Başında herat kalağay,

Altının cunasına bax!

Tanrı bəxtəvərinin

Əlinin xinasına bax!

Boynunda mina silsilə,

Zülfünün şanasına bax!

Tökülüb burma birçəyi,

Ucu qulağından gəlir.

Qövr eylədi köhnə yaram,

Gözüm gördü yarı yenə;

Alışdı, təzələndi

Sinəmin dağları yenə;

Qoynu Cənnət bağidi;

Yetişibdi bari yenə;

Bimürvət, Ələsgərdən

Əsirgər nübari yenə;

Müşkü ənbər qoxusu

Onun buxağından gəlir.

GÖZƏL

Yaraşır əndamına

Geyindiyn san, gözəl!

Yaradan verib sana

Belə ixtiyarı, gözəl!

Dolub əttar sinəne

Bağçaların barı, gözəl!

Lütf eylə, mən xəstədən

Əsirgəmə nari, gözəl!

Tök mətahın xırd eylə

Aç indi bazarı, gözəl!

Səni görəndən bəri

Olmuşam dəli-divana;

Az qalib Kərəm kimi

Od tuta, cismim yana;

Kafər görsə rəhm elər

Mənim kim müsəlmana;

Bir üzünü bəri döndər,

Səni and verrəm Qurana!

Məcnun tək firqətindən

Gəzəram dağları, gözəl!

A bimürvət, az qalib

Canımı ala gözlərin;

Salıbdı mən yazığı

Nə qalmaqala gözlərin;

Mən qiymət qoyammaram,

Dəyər mahala gözlərin;

Yüz ilin xəstəsini

Gətirir hala gözlərin;

Bir də görsəm üzün,

Çəkməyəm azarı, gözəl!

Əl uzaq, qəlbim yaxın,

Bələdəm hər bir halına;

Görcəyim valeh oldum

Həbəşi xəttü xalina;

Zənburam, sızıldaram

Dodaqlarının balına;

Yaylaqlar ceyranısan,

Əhsən o gül camalına!

Mərmərdən bəyaz sina

Savalanın qarı, gözəl!

Ağlımı sərdən aldı,

Baxdım gözün alasına;

Canı qurban eləyəm

Belə gözəllər xasına;

Libas əndama uyur,

Əndam uyur libasına;

Ələsgər Məcnun olub

Düşüb Leyli sevdasına;

Sayıləm, bir sayə sal,

Üz döndərmə bari, gözəl!

GÖZƏLƏ

Canımı qurban eləyəm,

Bir belə tərən gözələ;

Hal bilən, şirin gülən,

Dosta mehriban gözələ;

Boy uca, gərdən mina,

Zülfü pərişan gözələ;

Dolanıb mürği-ruhum,

Olubdu mehman gözələ;

Xəstəyəm, yalvarıram

Hakimi-Loğman gözələ.

Gözəl xanım cılvelənib

Gözəllərin xası kimi;

Görəni Məcnun eyləyir,

Leylinin sevdası kimi;

Ala gözlər şölə çəkir

Göyün Sürəyyası kimi;

Çəpgani hər rəng çalır,

Peyğəmbər xırqası* kimi;

Baratdı, Behiştədən gəlib,

Geydirib qılman gözələ.

Gözəl kəklik al geyinib

Gözəllər xasından gözəl;

Silkilir, gərdən çəkir

Göllər sonasından gözəl;

*Xırqa (xırqə) - üst paltar növü.

Qabliyyət, mərifət tapıb

Ata-anasından gözəl;

Libas əndamına layiq

Əndam libasından gözəl;

Gözəlliyi cəm veribdi

Xalığı-sübhan gözələ.

Qəmgin idim, xələt verdi,

Məlul könlüm aşdı gözəl,

Arıfsən, əhli-ruhsan

Can ənə peşkaşdı gözəl!

Ay qabaq şölə verir,

Qaşın göyçək qaşdı, gözəl!

Nə qədər gözəl görmüşəm,

Hamısından başdı Gözəl;

Cavanşir gözəllərinin

Cəmisə qurban gözələ!

Fələkdən gileyliyəm,

Mənə günü qara verib;

Mömini zəlil eyləyib,

Suru günahkara verib;

Tərlanı sara yazıb,

Tər qönçəni xara verib;

Ələsgər Məcnun olub,

Meylini dağlara verib;

Tərk edib ibadəti

Bağlayıb dastan gözələ.

HƏCƏR

Naqafil çıxdın qarşıma,

Gözəllər sultanı, Həcər!

Gəzmişəm, görməmişəm,

Sən kimi insanı, Həcər!

Dışlәрin dürr dənəsi,

Ağzın gövhər kanı, Həcər!

Ay qabaq şölə verir,

Cahan çırqabanı, Həcər!

Qırçın düzüb libasına,

Qabağının teli göyçək;

Qaş qara, gözlər ala,

Yanağının gülü göyçək;

Dəhan baldı, dodaq qaymaq,

Şirin ləhcə, dili göyçək;

Şəkər sözün bəndə salıb

Tutiyi-imranı, Həcər!

Başında herat kalağay,

Hər paltarı darayıdı;

Bəşərə bənzətmək olmaz,

Göydə mələklər tayıdı;

Turuncılar baş göstərib,

Qoynu Behişt sarayıdı;

Aşıq görüb bu dünyada

Cənnəti-Rizvanı, Həcər!

Ağ ipəkdən dizliyi var,

Köynəyini geyib sarı;

Gərdənə həmayıl salıb,
 Ətəyə düzüb mirvanı;
 Yaradandan istəmişəm,
 Var əlində ixtiyarı,
 Sara qismət eyləməsin
 Sən kimi tərlanı, Həcər!

Gözəllərin gözüsən,
 Sədan düşüb hər mahala;
 Qaşların cəllad olub
 Qəsd eləyir canlar ala.
 Mən sənə "bacı" dedim,
 Xalq düşməsin kəc xəyalə,
 Ələsgərdən incik olma,
 Gözlərin qurbanı, Həcər!

XIRDACA QIZ

Naz ilə gəldin otağa
 Leylinişan Xırdaca qız!
 Tovuz kimi cılvalənib,
 Artırıb şən Xırdaca qız.
 Camalına mail olub
 Huri-qılman, Xırdaca qız!
 Səni görən cavanlarda
 Qalmaz iman, Xırdaca qız!

Adı Kövsər, ləbi kövsər,
 Dürr düzlülü zənəxdana;

Gərdəndə qızıl həmayıl,
 Şölə salıbdı hər yana;
 Aşıqinə zülm elədin,
 Od qaladın şirin cana;
 Kərəm eylə, ayaq saxla,
 Getmə, dayan, Xırdaca qız!

Gözəlliyin binadandı,
 Tanıram əsli-soyunu;
 Səd afərin nəqqaşına,
 Şüşədən çəkib boyunu;
 Allah bir vəsilə salsın,
 Hacı Ali tutsun toyunu;
 Kəsilsin xaki-payında
 Neçə qurban, Xırdaca qız!

Ələsgərəm, tərifini
 Düzürəm dastana, gözəl!
 Eşitsin, fəxr eləsin
 Səni doğan ana, gözəl!
 Şükür haqqa, xudam yazıb
 Tərlanı tərlana, gözəl!
 Mehdi kimi ölkəmizdə
 Yoxdu oğlan, Xırdaca qız!

KİMLİ

Dəli Ali bir sədd açıb
 Şah Abbas dövrünü kimi;

Yanında yoldaşları var
Azərbaycan xanı kimi;
Zeynalabdin bəy bəzənib,
Misirün sultanı kimi;
Hər yana kağız dağıldı,
Süleyman fərmanı kimi;
Yetmiş iki millət gəldi,
Ərəsat divanı kimi.

Neçə çinovniklər gəldi,
Çox ağır keçdi yığnağı;
Bir yanı Qanıq, Qavır,*
Bir yanı Qoşqarın dağı;
Aləm çıraqban göründü,
Xoddandı çehil çıraq;
Şəmkirdən düyü çəkildi,
Sarıyaldan** gəldi yağı,
Hər yana qəflə işlədi,
Xotkar bəzircanı kimi.

Günün günorta vaxtında
Gəldi Alının dəstəsi;
Hər birisi bir iyiddi,
Bir qoşunun sərkərdəsi;
Gördüm asmana dayandı
"Öldür-rəm", "öldür-rəm" səsi;
Yaponiyadan tufəng gəlib,
Yeddi ağac vurur gülləsi;

*Çay adlandır.

**Yaylaq adıdır.

Zərbindən dağlar titrəyir,
Bərqin dırəxşanı kimi.

İyidliyin səbəbinə
Ona deyirlər "Dəli Alı";
Şücaətdə Qəhrəmandı,
Loğmana bənzər kamalı;
Bariləhim, irəhm eylə,
Pozulmasın bu cəlalı;
Bir sərkarda camışı var,
Üç sərkarda qoyun-malı;
Mehtərdə qırx atn gördüm,
Cəlalın türkmanı kimi.

Alı kimi iyid yoxdu,
Onu tək doğub anası;
Süzən əldə, ətək bəldə,
Var iyidlik nişanası;
Vallahül-əzim, belədi,
Açıq, sözün mərdanası;
On beş gün şülən çəkildi,
İşlədi aşbazxanası;
Erkək yan-yana kəsildi,
Minanın qurbanı kimi.

Alı məclisə gələndə,
Mətəl qaldım işlərinə;
Atanın sərdar oğludu,
Sərim qurbandı sərinə;
Səxavətdə əla gördüm,

Yazdım Hatəm dəftərinə;
 Şabaşa beşlik qızıllar
 İşlədi qəpik yerinə;
 Neçə mücrülər açıldı,
 Sərrafın dükanı kimi.
 İyidlikdə yox əvəzi,
 "Afərin!" dedim Aslana;
 Dağıstan formu geyinib,
 Təmkinə qızılbaşyana;
 Süzən tufəng cingildəyir,
 Patronu səyrişir qana;
 Koroğlu tək nəre çəkir,
 Coşub girəndə meydana;
 Tuf dağıdır, ordu pozur,
 Qüdrətin aslanı kimi.

Ata-baba iyiddilər,
 Bəynmişəm əslə-zatın;
 Doğruluğun səbəbinə
 Mövlam veribdi baratın;
 Əli kəmərbəsdəsidi,
 Cəm eyləyib hər bəsatın;
 Fərsəti düşməne verməz,
 Əldən qoymaz ehtiyatın;
 Kəpəzdə ovun gözləyir,
 Alvızın* tərələri kimi.

*Alvız - dağ adıdır.

Cəfər ağa bir iyiddi
 Girəndə meydan içinə;
 Yalavıyr şimşək kimi,
 Bələnir al-qan içinə;
 Zərrəcə gələməz eyninə
 Düşsə yüz düşman içinə;
 İsgəndər tək səddi çıxıb
 Yeddi Dağısan içinə;
 Şəninə dastan yazıram
 Rüstəmin dastanı kimi.

İçlərində bir seyid var,
 Onlara rəhbər kimidi;
 O ki Məşəd Məhəmməddi,
 Bir nər oğul nər kimidi;
 Qızılhacılı Allahverdi
 Maliki-Əjdər kimidi;
 Min yaşasın İsmayılı,
 Nərəsi Heydər kimidi;
 Xaşbulaqda meydan açdı
 Koroğlu meydanı kimi.

Beş min manat nağd yığıldı,
 Dalda qalanın bilmədim;
 Yüz erkək - öyəc kəsildi,
 Toğlunun sanın bilmədim;
 Xərcindən bərxurd olmadım,
 Nəfin, ziyanın bilmədim;
 Nisəyə qalan xələtlərin
 Doğru-yalanın bilmədim;

Nağdından mətləbim verdi
Kişi kərəm kanı kimi.

Biçarə Aşıq Ələsgər,

Gəldin, gətdin hər nə isə;

Haqq səni sərraf yaradıb,

Qiyamət qoy yaxşıya, pisa;

Tat oğlu, Bala Maşədi -

Onlar gələndə məclisə

Hamıdan çox pul verdilər,

Qızıl ilə dolu kisə;

Aşıqlar güzəran tapdı,

Bəylər güzəranı kimi.

MALADES

Mərhaba, namxuda,

Afərin, əhsən, malades!

Cahanda yoxdu tayın,

Dünyada təksən, malades!

Həmi ağsan, həmi çağsan,

Həmi də köksən, malades!

Xudam səni xoş yaradıb,

Belə göyçəksən, malades!

Hurilər padişahi,

Nazlı mələksən, malades!

Mən sənə qurban olum,

Ay səri sevdalı gözəl!

Ləblərin şəhdi-şəkər,

Misli beçə balı, gözəl!

Qüdrətdən nəqs olunub

Zənəxdanın xalı, gözəl!

Zərrəcə gəlməz eyninə

Bu dünyanın malı, gözəl!

Gözü tox, könlü təmiz,

Özünə bəysən, malades!

Aşıq Ələsgər deyər,

Bu duruşun xan kimidi;

"Xan" deyib səhv olmuşam.

Huriyi-qılman kimidi;

Qabiliyyət, mərifətini,

Kamalin Loğman kimidi;

Məclisdə dolanmağın

Alıcı tərhan kimidi;

Hansı evə qədəm qoysan

Qızıl dirəksən, malades!

MƏLƏK

Mən səni bənzəmişəm

Huriyə, qılmana, Mələk!

Baxışın canlar alır,

Qəmzən səkir qana, Mələk!

Qaşın qüdrətdən çəkilib,

Oxşayır kamana, Mələk!

Xalının bir dənəsin
Vermərəm cahana, Mələk!
Üzün görüb ayrı düşən
Qalar yana-yana, Mələk!

Geyinib əndamına
Əbrü, ətlaz, ali, gözəl;
Xara don, zərin nimtənə,
Başındakı şalı gözəl;
Bəxtəvər gümüş kəmər
Qucur qəddi-dalı gözəl;
Qulağında qızıl sırğa,
Zənəxdanda xalı gözəl;
Qılıbsan hüsnün şamına
Sən mənə pərvana, Mələk!

Əslin düz, nəslin yaxşı,
Olmuşam elinə mail;
Oxuyan şeyda bülbüllər
Bağında gülünə mail;
Tuti-yi-şirin zəban
Olubdu dilinə mail;
Həftəng mürği-tovuz
Pərişan telinə mail;
Zülfünlə tor qurubsan
Alicə ərəlanə, Mələk!

Gözəlin məclisində
Şirin söhbət, saz dolanır;
Hüsnədən könüllərə

Bahar keçir, yaz dolanır;
Süzür, gəlir səkə-səkə,
Sanki quba-qaz dolanır;
Qaşında kirpiyində
İşvə, qəmzə, naz dolanır;
Gözlərin cəllad olub
Qəsd eləyir cana, Mələk!

Gözəllər dəstə-dəstə
Qulluğuna sana gəlir;
Ağa, rəiyyə, bay, gədə
Əmrinə fərmana gəlir;
Aşıq, alim, molla, seyd
Dad çəkir, amana gəlir;
Dəlilər daxil düşür,
Mərizlər loğmana gəlir;
Xəstədi, Ələsgəri
Sən yetir dərmana, Mələk!

MOLLALAR

Göycəyə məlum olsun,
Yıxıb İrani mollalar.
Millətə göz açmağa
Vermir amanı mollalar.
Fəxr ilə libas geyir,
Artırır şanı mollalar.
Yemə fağırın malını,

Yolunu tanı, mollalar!
Müztərə zülm eləyən
Haqdan utanı, mollalar!

İrandan adlıyan molla
Avam tapıb göyçəlini;
Adını binamaz qoyur,
Kəsir kəsibin əlini;
İrzini halal bilir,
Qəzaynan yeyir malını;
Uzadır vələzzalini,
Qarışdırıb əhvalını;
Boylana-boylana qalır
Bizim ruhanı mollalar.

Ağılsız arvadları
Gör nə ilə fəndə salır;

Şeytana tabe olub,
Onçu molla gec qocalır;
Harda bir vay eşitsə,
Quzğun kimi qanad çalır;
Dağıdır, viran qoyur,
Salır tufanı mollalar.

Harda bir gözəl görsə,
Dostluq qatır, yol eləyir;
Telindən cadu yazır,
Tez özünə mal eləyir;

Yığılır qarğa kimi,
Bir-birinyən qal eyləyir,
Həmdini dürüst bilmir,
İrvəni halal eləyir;
Yalansa, sizə xəsm olsun
Haqqın Qurani, mollalar!

Yazı yazıb oda salma,
İrəhmin gəlsin yazıya;
Şövqdən çörək yemir,
Nəzillib, dönüb taziya;
Sizi bu kefdə qoymazdım,
Qurban olasız qaziya;
Aşıq ilə bacarmazsız
Qoymayın bazı-baziya;
Açmıram çox işinizi,
Bular dünyanı, mollalar!

Aşıq Ələsgər bilir,
Heç kəs bilməz bu hesabı;
Eşidin, ay camaat!
Olmayın onlara tabi!
Bayquşdu, harya qonsa,
Kəsilməz vay inqilabi.
Sünni, şiyə, müttəərrri,
Hənəfi, həmmalı, babi;
Hansı məzhəb buyurur ki,
.....mollalar.

Kalvayı, fəhm elə, gör,
 Bu gələn insandı, nədi?!
 Ay qabaq şölə verir,
 Mehri-dirəxşandı, nədi?!
 Titrəşir var əndamı,
 Dərdlərə dərməndi, nədi?!
 Gözləri canım alır,
 Afəti-dövrəndi, nədi?!
 Huridimi, pəridimi,
 Mələkdı, qılmandı, nədi?!

Göz gördü, könül sevdi
 Gözlərinin alasını;
 Gül görsə xəcil olar
 Yanağının lalasını;
 Getmə gözüüm önündən
 Alım boyun bəlasını;
 Xəstə içsə dirili
 Ləbinin piyalasını;
 Şirəsi Abi-həyat,
 Şərbəti-Loğmandı, nədi?!

Dünya təbdil olubdu,
 Gözəl bilqar görünür;
 Açılib mərmər sinə,
 Aləmə aşkar görünür;
 Örtməynən sən üstünü,
 Dünya mənə dar görünür;

Qoynundu gülşən bağı,
 Bir cüt qoşa nar görünür;
 Ey Xudaya, sirr qaldım,
 Cənnəti-Rizvandı, nədi?!

Bu simi-zənəxdanı
 Mirvari xallarına bax!
 Bərq verir büllur buxaq,
 Savalanın qarına bax!
 Çarxı dönmüş fələyin
 Sən kəc irəftarına bax;
 Fəhm elə, diqqət ilə
 Özünə bax, yanına bax!
 Çəkilib dal-qaməti,
 Sərvi-xuramandı, nədi?!

Yeriyr yüz naz ilə
 Qabağımdan keçir zalım;
 Nə cahılı, nə ahılı
 Bir endirib seçir zalım;
 Ömrümün zəmisini
 Dəstləyib biçir zalım;
 Öldürür mən yazığı,
 Qəsdən qanım içir zalım;
 Qaşları cəllad olub,
 Kirpiyi peykandı, nədi?!

Görəni eşqə salır
 Oğrun baxan gözü bunun;
 Tutini bəndə vurur

Şəhdi-şəkər sözü bunun;
 Alxatın almasına
 Bənzəyir ağ üzün bunun;
 Basılıb sinəm üstə
 Yanar-yanar közü bunun;
 Zülm olub mən fəğira,
 Qətlimə fərmandı, nədi?!

Həzarat, haqqə baxın,
 Qəlbədən ehsan eləyin;
 Mənim bu dərdi-dilimi
 Dostlara əyan eləyin;
 Aparın Ələsgəri
 Payında qurban eləyin;
 Bimürvət, bəlkə baxa,
 Deyə: "Bu qurbandı, nədi?!"

PƏRİ⁵⁵

Qafil pəncərədən baxdın,
 Elədin yüz qan, a Pəri!
 Qaşlarının təhərini
 Bənzətdim kamana, Pəri!
 Neçə-neçə aşıqlara
 Çəkdiirdin aman, a Pəri!
 Şah kimi taxtda əyləşib,
 Eylərsən divan, a Pəri!
 Yərə, göyə hökmün işlər,
 Sənsən Süleyman, a Pəri!

Başında bir dəstə gözəl
 Bağcanı seyran elədin;
 Nərgiz ilə bənövşəni
 Qəddinə heyran elədin;
 Sallandın məclisimdə,
 Bir dəli dövrən elədin;
 Çəkib almaz kirpiyini
 Bağrımı şan-şan elədin;
 Öz əlinlə, gəl, yarama
 Sən eylə dərman, a Pəri!

Geyinibsən yeddi qələm,
 Bürünübsən şalı göyçək;
 Tumanın darayıdandı,
 Kəmərcinin alı göyçək;
 Yanaqların güldən təzə,
 Zənəxdanın xalı göyçək;
 Qoynun əttar dükanıdı,
 Ləblərinin balı göyçək;
 Qənd əzilib dilə, dişə,
 O qönçə dəhana, Pəri!

Gəlməyib yer üzünə
 Belə yaman bəla, bilin;
 Onu görən kimsələr
 Düşər yüz xəyalə, bilin;
 Gözləri qan salıbdı
 Böyük bir mahala, bilin;
 Tökülüb şahmar zülfü
 Çin-çin qəddi dalə, bilin;

Boyundan xəcalət çəkir
Sərvi-xuraman, a Pəril!

Gözlə xanım, pişvazına
Neçə-neçə can yeridi;
"Əhsən, əhsən!" deyib, yerdə
Səf çəkib insan yeridi;
Göydə huri, pəri, mələk,
Behiştə qılman yeridi;
Cümləsi gül qədəminə
Olmağa qurban yeridi;
Belə də mürvət olarmı,
Baxmadın qurbana, Pəril!

Süzürsən sona kimi
Yaylıq alıb ələ, gəlin!
Qurşanıb gümüş kəmər
Nazik, incə belə, gəlin!
Götürüb şirmayı şana,
Sığal verdin telə, gəlin!
Çoxunu Məcnun elədin,
Saldın çöldən-çölə, gəlin!
Bir bu qədər zülm eləmə
Nahaqdan insana, Pəril!

Ələsgər aşiq olubdu
Qaşının tağına sənin;
Laləni xəcil eyləyən
Gülgəz yanağına sənin;
Kim dözərdi, mən dözü-rəm

Dərdü fərağına sənin;
Şəfa deyən ümid bildim,
Gəldim ayağına sənin;
Mərhəmət eylə, "get" demə
Mən qarib mehmana, Pəril!

PIŞIK

Dad! Şıcanın əlindən
Yetişmişik cana, pişik!
Dünyanı bizdən ötəri
Döndərib zindana, pişik!
Dağıdıb kəndiləri*,
Dadandıb yaxtana, pişik!
Doğrayıb zər libası,
Eyləyib əfsana, pişik!
Alagöz gəlinləri
Qoyub yana-yana, pişik!

Birisi boz dikqulaq,
Birisi qonur, balaca;
Dərməqayıq farmaşın
Hər yanından açıb baca;
Bezinən rəftarı gözəl,
Qumaş ilə düşüb ləcə;
Harda görsə zər, zibə,

*Taxıl və un saxlanan böyük taxta qutu.

İstifa, tirmə, alaca;
Biləsən, nə hal kəsir
Döşəyə, yorğana, pişik!

Nə qədər əlləşirəm,
Bu məluna yoxdu çara;
Gündüzlər pünhan olur,
Gecələr çıxır aşkara;
Çırağı yandıranda,
Qaçır, soxulur divara;
Dağıdıb kəndiləri
İndi daraşib anbara;
Müxtəsər, ruzumuzu
Döndəribdi qana, pişik!

O gödək zalimü fasiq
Belə bir azar elədi;
Aləmə gen dünyanı
Bizdən ötrü dar elədi;
Hamı dərdədən ziyada
Bu dərd mənə kar elədi:
Dəldi yağ dərilərin,
Xumları murdar elədi.
Aşşamadək evlərdə
Qurulur zastana*, pişik!

Bu sözləri eşidəndə
Pişik bir tufan elədi;

*Zastana (zasadenie) - iclas

Şeşəltdi bığlarını,
Gözləri rövşan elədi;
Ay qaranlıq gecədə
Yüz dəfə cövlan elədi;
Qışasa qışas aldı,
Bir qana yüz qan elədi;
Gördüm, on səkkizini
Düzübdü yan-yana pişik.

Yatmadım sübhə kimi
Mən baxdım qılıf-qalına;
Öyrənib xasiyyətinə,
Bələd olmuşam halına;
Ədəb ilə əyləşibsen,
Səd afərin kamalına!
Aləmin padşahı
Dəstini çəkib dalına;
Qaynağın poladdandı,
Dönübsən aslana, pişik!

Mən səni iyid bildim,
Verdim aran-dağı sənə;
Çadın, alaçığı,
Eyvani, otağı sənə,
Müxtəsəri, vəssalam,
Budu sözün saği sənə;
Gözəllər əsirgəməsin
Pendiri, qaymağı sənə;
Yeyəsən nəmilərdə,
Dönəsən sultana, pişik!

Xanım xələt bağışladı,
 Ələsgər yazdı dəftərə;
 Göndərəm tüllablara,
 Məlum olsun hər şəhərə;
 İyiddi, ölməyincə
 Arxasını qoymaz yerə;
 Pristav qubernata,
 Qubernat yazsın sərdərə;
 İnşallah, nişan verər
 Sənə divanxana, pişik!

ŞAH DAĞI

Aləmdə dastan olub
 Səddin, sorağın, Şah dağı!
 Açılıb nərgiz, bənövşən,
 Əcəbdü çağın, Şah dağı!
 Abi-Kövsər kimi axır
 Çəsmən, bulağın, Şah dağı!
 Heyif ola bu çəsmədən
 Yoxdu bir sağın, Şah dağı!
 Müxənnət yaylar köysündə,
 Pozar damağın, Şah dağı!

Haqq səni cənnət yaradıb,
 Qanan yoxdu, qədrin bilər;
 Sədrin badi-safasından
 Xəstə könlüm gəldi dilə;

Mürğ tək balı-pər açdım,
 Oxudum döndüm bülbülə;
 Bir gözəl keçdi qarşidan
 Gözlərindən gülə-gülə;
 Dağıtdı ömrüm qalasın
 Nə çoxdu yağın, Şah dağı!

Süsən, sünbül, gül, ərgəvan
 Köysündə laləzar verib;
 Alan, satan gözəllərdi,
 Nə rəvac bazar verib;
 Dəmənin çahar fəslidi,
 Hər meyvə bitib, bar verib;
 Xudam səni çox bəyanib,
 Bir belə ixtiyar verib;
 Dalın dənizə söykənib,
 Kürdü ayağın, Şah dağı!

Bir tərəfin Çənbarəkdi,
 Görənin həvəsi gəlir;
 Topaşandan qəfil işlər,
 Cəncənin meyvəsi gəlir;
 İstanbulun al qumaşı,
 Bağdadın xurması gəlir;
 Oxuyur türfə gözəllər,
 Kəklilik tək sədəsi gəlir;
 Aşıq üçün cənnət qoxur
 Daşın, torpağın, Şah dağı!

Mən gazmişəm Qafqazıanı,
 Haqq səni bir xəlq elayib;

Ağrı dağı padışahdı,
Səni vəzir xəlq eləyib;
Çiçəklərin kimyədi,
Daşını dürr xəlq eləyib;
Boyun minadan çəkilib,
Sərinə pir xəlq eləyib;
Muroy, Muşoy, Murğuz, Kəpəz
Olmaz yamağın, Şah dağı!

Hansı iyid dara düşsə,
Nəzir deyir, yada salır;
Yeddi kralın qaçağı
Pənahlanıb, səndə qalır;
Kor gəlsə, şafa tapır,
Müztər gəlsə, mətləb alır;
Saatda yüz çiçək açır,
Hər biri bir irəng çalır;
Belə məlum, qüdrətdəndi
Küpün, boyağın, Şah dağı!

Xudam səni xoş yaradıb,
Hər kim görsə, xoşlayacaq;
Yay gözəl seyrəngahısan,
Qışda maral qışlayacaq;
Yazıq Ələsgər yolunda
Başla can bağışlayacaq;
Hayıf, səndən incik gedir,
Ərz-i giley başlayacaq;
Özünə də məlum olsun,
Küsüb qonağın, Şah dağı!

ŞAPƏRİ

Bir saat kərəm eylə,
Ərzim deyim qan, Şapəri!
Gəlməyib bu cahana
Sənin kimi can, Şapəri!
Hüsnünə mail olub:
Yusufi-Kənan, Şapəri!
Ya hurisən, ya pərisən,
Ya da ki, Qılman, Şapəri!
Xəstələr loğmanısan,
Dərdlərə dərman, Şapəri!

Gəlməyib heç gözələ
Bu dünyada belə nişan;
Zülf bulud, qabaq ayna,
Qaşlarının tağı kaman;
Burun püstə, dodaq qaymaq,
Ağ buxaq, qönçə dəhan;
Hüsnünün zərrəsini
Gördü aşiq, tapdı iman;
Sənə nə bəşər deyilər,
Nə də ki, insan, Şapəri!

Hüsnündə qüsür yoxdu,
Qeyri işində naşıyam;
Boyunun sadağası,
Məclisinin peşkaşıyam;
Dərdin məni tez öldürdü,
Qoymaz dünyada yaşayam;

Oldum hicran barkeşi,
 Gərək qəm yükü daşıyam,
 Səni gördüm, əl götürdüm
 Evdən, əyalddan, Şapəri!
 Saatin xoş vaxtında
 Sən gəldin qabaq-qabağa;
 Ağlımı başdan aldın,
 Məcnun kimi saldın dağa;
 Sərraf olsa bir telini
 Verməz külli-Qarabağa;
 Şəki, Şirvan, Şamaxı
 Olsun boyuna sadağa;
 Doqquz mahal İrəvan da
 Gözünə qurban, Şapəri!
 Bu gözəl peyda olub
 Göyçə mahalında təza;
 Görənlər mail olur
 Gül camala, şəhla göza;
 Bir kamil mirzə gərək,
 Vəsfini dəftərə yaza;
 Bir xalın Gürcüstana,
 Bir xalın Çeçen-Çerkəzə;
 Bir xalın Dağıstana
 Olubdu sultan, Şapəri!
 Gəlməyib bu dünyaya
 Yəqin bilin, böylə sənəm;
 Üstünə nur yağacaq

Hansı evə qoysa qədəm;
 Bilmirəm nə xoş gündə
 Xəlp eləyib kani-kərəm;
 Bir görən həsrət çəkir,
 Deyir: nola, bir də görəm;
 Duracaqdı tamaşana
 Taxtı-Süleyman, Şapəri!

Silkinir, qumrovları
 Zey-zey deyir, gəlir səsi;
 Buxağı büllurlandı
 Mərmərdən ağdı sinəsi;
 Əynində xas küləçə,
 Ətəyində zər bafası;
 Qaməti ər-ər kimi,
 Əcəb yaraşır libası;
 Vəsfini söyləməyə
 Olmuşam İmran, Şapəri!

Aşıq Ələsgər deyər,
 Bir od salıbsan canıma;
 Açıb danışa bilmirəm
 Dostuma, nə düşmanıma;
 Qoy sarım qurban olsun
 Sən kimi zivər xanıma;
 Öldür xaki-payında,
 Əllərin batsın qanıma;
 Bəlkə intizar getməyəm
 Mən bu dünyadan, Şapəri!

YERİDİ⁶⁶

Cilvələndi tovuz kimi
Qarşıdan bir can yeridi;
Abad könlümün evini
Eylədi viran, yeridi;
Qaş oynatdı, bir ox atdı,
Bağrıma peykan yeridi;
Qulluğuna huri, pəri,
Mələkə, qılman yeridi;
Eylədi şux cavanların
Qəddini kaman, yeridi.

Dayanmadı, mətləb alım.
Qəsd elədi cana, keçdi;
Naz elədi, işvə satdı,
Qəməzləri qana keçdi;
Qolunda qızıl bilərzik,
Guşunda zər tana keçdi;
Aşığı çəkməyə dara
Şəst ilə meydana keçdi;
Şikar üçün ovlağına
Alıcı tərən yeridi.

Əyində ətlas küləçə*,
Üstünün baftası qəşəng;
Qanovuz don, xara köynək,
Çəpgəni, qoftası qəşəng;

* Paltar adıdır

Tənni bəxtəvərinin
Özü xub, libası qəşəng;
Şamına pərvanəyəm,
Sərimdə sevdası qəşəng;
Saymadı aşıqını,
Gözləri məstan yeridi.

Qamətinə heyran olan
Pirə, cavana baxmadı;
Ayağına üz döşəyəm
Qıza, oğlana baxmadı;
Ərş üzündə mələkəyə,
Yerdə insana baxmadı;
Mənim ilə keçirdiyi
Əhdü peymanə baxmadı;
Qırdı qol-qanadımı;
Qəzəblənmiş xan yeridi.

Ələsgərim, mail oldum
Bu xubların xasına mən;
Qaşlarının vəsməsinə,
Əlinin xinasına mən;
Düşmüşəm Məcnun kimi,
Leylinin sevdasına mən;
Gəlmişdim təbibimə
Dərdimin davasına mən;
Bimürvət müşkül dərdimə
Etmədi dərman, yeridi.

DEYİSMƏ VƏ BƏNZƏTMƏLƏR

AŞIQ ALI İLƏ DEYİSMƏ⁹⁷

Aşıq Ələsgər

Gözəllər sultanı, mələklər şahı,
Şahmar zülfün nə tökübsən dal dala?!
Boyun sərv üstündə budığa bənzər,
Mürği-ruhum uçar qonar dal-dala.

Aşıq Ali

Şahmar zülfün çin-çin edib hörəndə,
Görən deyir, qoy tökülsün dal-dala.
Bu dünyada şir də yalqız olmasın,
Qardaş durar, qardaşınan dal-dala.

Aşıq Ələsgər

Geydim qəm libasın yasin içində,
Gələcək Nəkreyn ya sin içində.
Doxsan min kəlmədə, yasin içində,
Neçə yerdə müttəsili "dal" "dal"a?

Aşıq Ali

Müxənnət heç baxmaz dala, qabağa,
Hərçayını məclisindən qab*, ağa!

⁹⁷Qov

Yaxşı köhlən cəhd eyləyər qabağa,
Yaxşı iyid fikir verər dal, dala.

Aşıq Ələsgər

Dərs almışam, oxumuşam hər aya,
Bayram ayı demək olmaz hər aya.
Şahlar şahı, özün yetiş haraya,
Mən yalqızam, düşmənlər verib dal-dala.

Aşıq Ali

Çəməngahı gəl dolanaq yayınan,
Atəşə tut, namərd olsun yayınan.
Qaşları yay, nə işin var yayınan,
Müjganından at oxların dal-dala.

Aşıq Ələsgər

Bil, ehtiyac deyil sənə mal indi,
Geyibsen qəddinə, sənəm, al indi,
Can alansan, canım, Sənəm, al indi,
Əzrayılın çəngəlindən daldala.

Aşıq Ali

Kamala çatmışam çəm* ala indi,
Gəl nifrət eyləyək çəm ala** indi.
On dördündə çatdım camala indi,
Müxənnəsdən çək ətəyin daldala.

*Nemət, ruzi

**Fitnə, yalan, hiylə

Aşiq Ələsgər

Ələsgər, əlindən getdi buta* yar,
Huşum gedib, ağlım olmaz buta yar.
Sınəm qoydum müjganına buta** yar,
Əsirgəmə, at oxların dal-dala.

Aşiq Ali

Ali unudarmı fail yek sanı,
Əzəlindən aram haxla yeksanı,
Nainkoru olsun yerin yeksanı,
Cəsədini təksim etsin dal-dala.

AŞIQ ƏLƏSGƏRLƏ HƏCƏR XANIM**Aşiq Ələsgər**

Həcər xanım, qaşın, gözün təhrində
Xətt yazsam Quranda ayə düşərmimi?!
Götürsən niqabi mah camalından,
Hüsnün nuri-təcəllaya düşərmimi?!

Həcər xanım

Loğmadan kəc olan, nütfdən əyri
Yüz dərs alsa, pür kamala yetişməz.
Bir qul düz dolansa haqqın yolunda
Qəza tapmaz, ona bəla yetişməz.

*Sevgili

**Nişanə

Aşiq Ələsgər

Saxlasan qapında mən ollam nöqər,
Dişlərin mirvari, dodağın şəkər,
Səni sevən bu dünyadan əl çəkər,
Daha qeyri təmənnaya düşərmimi?!

Həcər xanım

Qəza insanatı tənabdan asar,
Leyli-nahar muşdu, cəhd eylər kəsər,
Əjdaha ayaqdan çəkər sərəsar,
Əlləşər barmağı bala yetişməz.

Aşiq Ələsgər

Gözəl arif olub, mətləb qanmasa,
Yayınıb, yaşınıb daldalanmasa,
Aşiq müştəq olub, qəlbi yanmasa,
Bir bu qədər ilticaya düşərmimi?!

Həcər xanım

Gər hökmün işləsə Qaf ilə Qafa,
Bihuda xərc çəkmə əfsana, cəfa,
Qəvvas tapar ləli satar sərrafa,
Nə aşığa, nə abdala yetişməz.

Aşiq Ələsgər

Qamətin mələkdi, hüsnün pəridi,
Könül gözlərinə çox müştəridi,
Camalın şoxundan cismim əridi,
Zülfündən üstümə saya düşərmimi?!

Həcər xanım

Eşit, bu sözləri saxla yadigar;
Gözəllərdə həyə, iyidlərdə ar. ebdələrdə
Axmaq köpək qaysavadan pay umar,
Nahaq düşüb o xəyala, yetişməz.

Aşıq Ələsgər

Yazıq Ələsgərin var etiqađı,
Möhr olunub gözəlliliyin baratı,
Cismin sadağası, hüsnün zəkati
Sail olan binəvaya düşərmi?!

Həcər xanım

Var Həcərin gözəllikdə isbatı,
Zər libasa naxış vurur xəyatı.
Olar gözəllərin xumsu, zəkati,
Cavana yetişər, çala yetişməz.

II**Aşıq Ələsgər**

Bilmirsənmi, subay gəzmək günahdı,
Şəriətə, yol-ərkana nə dedin?!
Hər könül özünə bir padışahdı,
Sındırdın, döndərdin qana, nə dedin?!

Həcər xanım

Arif olan bu sözlərə inansın,
İnciməsin ata-ana deyirəm.

Anlamaz anlasın, qanmayan qansın,
At sürməsin bu meydana, deyirəm.

Aşıq Ələsgər

Məşəd İsə gəldi səni görməyə,
Kimin nə haddi var qəlbinə dəyə;
Baş əymir sərdara, sultana, bəyə,
Söylə görüm, o tər lana nə dedin?

Həcər xanım

İşim yoxdu dövlət ilə, var ilə,
Əhdim var xudayi-kirdigar ilə.
Gül xar ilə uymaz, tər lan sar ilə,
Qarğa qonmaz gülüstana, deyirəm.

Aşıq Ələsgər

Yüz iyiddən birin bəyəni, boyun əy,
Gələnin, gedənin az qəlbinə dəy!
İmirzə, Məhəmməd, Dünyamalı bəy
Az qalib eşqindən yana, nə dedin?

Həcər xanım

İnanma hədyana, lafi-kəzzəfa,
Bu sevdaya düşən heç tapmaz şəfa.
Əlac haqqa qaldı, insaf sərrafa,
Yetirsən gövhəri kana, deyirəm.

Aşıq Ələsgər

Aşığam, gedirəm hər xeyir-şərə,
Eşitcək vəsfini yazdım dəftərə,

O gümüş vəznəli gələn bəylərə
Bilirsənəm, sən zənana nə dedin?

Aşıq Ələsgər*

Bilmirsən, ərz edim, olasan halı,
Onlara möhtacdı Göycə məhali;
Sənə müştəq oldu bəy Molla Bali,
İşkəndər tək ac aslana nə dedin?!

Kəsəmənlə nə cür geyir papağı
Sənə nə daxli var, beymürvət yağlı?
Onların köysünə çəkibsən dağı,
Heç sağalmaz o nişana, nə dedin?!

Ələsgər də hər elmdən halıdı,
Mövlə baratıdı, öz kamalıdı.
Çəkdiyim özgənən qılıu-qalıdı,
Axırında, mən cavana nə dedin?!

Həcər xanım

Mən Həcərəm, əbrü ətlaz geymənam,
Öz-özümə sultan mənəm, bəy mənəm,
Şövq əhlisən, xətirinə dəymənam
Səhv düşübsən sən pırana, deyirəm!

*Həcər xanımın dili ilə deyilmiş bəndlərdən üçü itibdir.

AŞIQ ƏLƏSGƏRLƏ AŞIQ HÜSEYN

Aşıq Ələsgər

Hərcayının, dilbilməzin ucundan
Dönə-dönə mən ziyana düşmüşəm.
Doymaq olmaz gözəllərin boyundan.
Pərvanə tək yana-yana düşmüşəm.

Aşıq Hüseyn

Qırıqlar piri özü verib dərsimi,
Şair cərgəsində sana düşmüşəm.
Arif məclisində, alim yanında
Neçə dəfə imtahana düşmüşəm.

Aşıq Ələsgər

Dövlətim çox oldu, qıymadım pula,
Kor oldu gözlərim, yapışdım dula.
Nə ölür, nə itir, canım qurtula,
Məcnun tək biyabana düşmüşəm.

Aşıq Hüseyn

Bir zaman əlimdə zil bəm saz oldu,
Gözəllər mənimlə üzbəüz oldu,
Suyum artıq gəldi, tozhatoz oldu,
İndi də yumşalıb una düşmüşəm.

Aşıq Ələsgər

Ələsgər keçibdi namus, arından,
Aləm yata bilməz ahu zarından.
Boşasam qorxuram oğlanlarımdan,
Boşaya bilmirəm, qana düşmüşəm.

Aşıq Hüseyn

Özüm aşıq olub gəzirəm eldə,
Qaldı həsrət gözümlə əbrəşim təldə.
Ələsgər danışan təşbih timsalda,
Hüseyn deyər, yaman dona düşmüşəm.

II**Aşıq Ələsgər**

İbtida xəlv oldu külli-kainat,
İnsan nəqə mindi, nəqə nə mindi?
Gözlərin canıma salıbdı afat,
Peykan kirpiklərin nə qanə mindi?

Aşıq Hüseyn

İbtida xəlv oldu külli-kainat,
Onda yer nə mindi, nə yerə mindi?
Hüsnündən qalmadı cismimdə taqat,
Nə Arif, nə Mənsur, nə Aram indı.

Aşıq Ələsgər

Nə əskik din, nə artıq gül, nə dannon,
Hərcayıya zəhər olmur nədən nan?
Bivəfadan, müxənnəsdən, nadannan
Əzəl də nə qandım, nə qanam indı?

Aşıq Hüseyn

Mərd igid dünyada getməz, qaladı,
Hərcayılar cismim oda qaladı,

Tənə sözlər sinəm üstə qaladı,
Nə kəsə bilərəm, nə yaram indı.

Aşıq Ələsgər

Ələsgəri çəkməgilən yar, ala!
Qayda budu: yar könlünü yar ala;
Sınmış dəndən, nə yar ləbin yarala
Əmmək istəyəndə nə qan, əm indil!

Aşıq Hüseyn

Hüseyn düşsə cananından uzağa,
Şeyda bülbül tənə vurur o zağa;
Mən can dedim, canan düşdü uzağa,
Nə qəlbim yaxındı, nə aram indı.

QOZQARA KÖTÜYÜ İLƏ**Aşıq Ələsgər**

Arpadan, buğdadan çıxmışdı əlim,
Zəhmət çəkdim, dedim bir az darı olsun.
Yolmasın yolmaqdan qınıldı belim,
Bundan gələnlə xeyir zəhrimar olsun!

Kötük

Aşıq, nə meydanı yalnız alıbsan,
Söz deyim, sözüne barabar olsun!
Nahaq qandı, ortalığa salıbsan,
Elə iş tut, ondan xeyir kar olsun!

Aşıq Ələsgər

Bel ilə bu yeri əkdim bir ayda,
Sulamaqdan su da qalmadı çayda,
Bıçdım, döydüm, darım oldu bir bayda,
Qoy söyləyim, mahallarda çar olsun!

Kötük

Əfsanə sözləri danışma barı,
Eşidənlər səni görərlər barı;
Sən ora səpmişdin bir istil* darı,
Ümidliydin ondan bir tağar** olsun?

Aşıq Ələsgər

Hər kimə göstərdim, dedilər göydü,
Eşidib bilənlər çox mənə söydü,
Dən tutan yerini saxsağan döydü,
Qarğaynan şiçanın üzü qara olsun!

Kötük

Eşidənlər qınamasın bızlari,
Sən də sal bordağa kal, öküzləri;
Qoş kotanı, çevirginən düzləri,
Günlüyün*** birindən bir anbar olsun.

Aşıq Ələsgər

Ələsgər, başına qəhətdi peşə?!
Darı əkilb yeməyibsən həmişə.

*Girvənkə (bir girvənkə 400 qram)

**Yüz batman

***Kotarla bir ggündə şumlanan əkin sahəsi

Sazı bas sinənə, təcnisdən döşə,
Yığ urzununu, verən ellər var olsun!

Kötük

Qara kötük deyər, tükənsin sözün,
Bu ilki işlərdən nə qorxub gözün?!
Bir qızındı, bir arvadın, bir özün,
Üç adamla dünya sənə dar olsun!

AŞIQ ƏLƏSGƏRLƏ AŞIQ MUSA**Aşıq Ələsgər**

Ələstdən "bəli" dedim,
Nə xoş kam aldı yüküm;
Beş gözəlin aşıqiyəm,
Vəsfi camaldı yüküm;
Həm dərindi, həm dayazdı,
Həm acıdı, həm şirın,
Zəhmətdə zəhri-hələhil*,
Ləzzətdə baldı yüküm.

Aşıq Musa

Ustadımdan dərs almişəm,
"Mim", "əlif", "dal"dı yüküm;
Dürrü qumaş cəm etmişəm,
Yaşıldı, aldı yüküm.

*Əx təsirli zəhər

Mətahim yey mətahdi,
Neylim yoxdu bazarı;
Əgər söz isbata keçsə,
Xeyli iqbaldı yüküm.

Aşıq Ələsgər

Nütfəsindən ayrı olan
Tez göstərər isbatın;
Hər ağac kökündən bitər,
Hər meyvə gözlər zətin.
Hərcayı hədyana sayar,
Naşı bilməz qiymatın;
Əhli-ruhan məclisində
Gövhər misaldı yüküm.

Aşıq Musa

Yığilsın mərdanələr,
Məclisi xoş eyləsin;
Mərd gərək mərdin yolunda
Canın peşkaş eyləsin;
Bu gün saqi məclisidi,
İstəyən nuş eyləsin;
Eyni-kövsərdən götürdüm,
Abi-züladı yüküm.

Aşıq Ələsgər

Biçərə Aşıq Ələsgər,
Sığın Şahi-Heydara;
Onun daməninədən tutan
Məhşərdə yanmaz nara.

Plirim mənə nüsrət verib,
Bu gün çıxdım bazara;
Sən sərraftsən, aç xird ela,
Bax gör nə maldı yüküml

Aşıq Musa

Oxumuşam həqiqəti,
Mərifətdən həliyəm;
Şəriətdən dərs almışam,
Təriqəti tanıyam.
İsmimdə Aşıq Musa,
Şahi-Mərdan quluyam;
Əhli-ariflər yanında
Min bir cəladı yüküm.

AŞIQ ƏLƏSGƏRLƏ ZODLU MƏHƏMMƏD⁹⁹

Məhəmməd

Yaxşı sözlər deyib, nəzmə çəkibsen,
Var əllərin bu dünyada var olsun!
Heyifdi salmasın özün avaza,
Qorxum budu, axırında xar olsun.

Aşıq Ələsgər

"Çəkibdi" deməkdə sözün qələtdi,
Kəlamın özünə aşikar olsun.
İnşallah, heç yerdə qalmaz avara,
Bir qula ki Şahi-Mərdan yar olsun.

Məhəmməd

Yalnız görən cəngahada özünü,

Yəqin etməz mütləli sözünü.

Oyansın qəflətdən, açsın gözünü,

Beş gün bu dünyada dəm bidar olsun.

Aşıq Ələsgər

Xoş xətt ilə xub yazıbsan yazını,

Haqq desən, eyləmə qəbul sözünü,

Bəd danışsan, ağladaram gözünü,

Sübhi-şam, dəmbədəm əşki-bar olsun!

Məhəmməd

Axunda əl qatıb, çox da laf etmə,

Kalamım zülfüqar, dini unutma,

Hər çuğul sözünün dalınca getmə,

Arif olan kəsdə gərək kar olsun.

Aşıq Ələsgər

Axund gərək əyri yola getməsin,

Haqqın kalamına yalan qatmasın,

Heyvana dolaşib, övrət tutmasın,

Alimdə də gərək etibar olsun.

Məhəmməd

Biz baxmarıq o sazların rənginə,

Elmin yetməz arıfların dənginə,

Düşərsən bir əjdahanın cənginə,

İstəmə gen dünya sənə dar olsun.

Aşıq Ələsgər

Mövladan dərs alan heç düşməz ləngə,

Pünhan tutma məni topa, tufəngə.

Mənlə bəhs eyləyən gəlməsə cəngə,

Məhəmməd

Doğrudu, xalq deyir, ondan bizə nə?

Adamdı fikr etsin özü-özünə.

Həcv deyə qaynatanın üzünə,

Şəriətdə gərək səngərsə olsun.

Aşıq Ələsgər

Bir qaynata ədəbini bilməsə,

Haqqı tanımasa, namaz qılmasa,

Ruhan məclisində adam olmasa,

El yanında gərək şəmsərsə olsun.

Məhəmməd

Kamal dərk et, özün çəkmə əlaya,

Bica qılı-qalı salma araya,

Cavansan, başını salma bəlaya,

Adın bədnam olub, iş dişvar olsun.

Aşıq Ələsgər

Dərs almışam o Əliyyə-Əladan,

Xövf etməmə Xeybər kimi qaladan.

Bizə qismət olub qalı-bəladan,

Deyək, gülək, aləm mürğzar olsun.

Məhəmməd

Kamalda acızsən, yazıq, biçarə!..

Bir ixtiyar əldən getsə, nə çarə?!

Girmə bu cəngəha, qalma avara,

Nə lazım pis adam aşkar olsun.

Aşıq Ələsgər

Sidqini bağlayan Şahi-Heydara,

İnşallah, heç yerdə qalmaz avara.

Hər kəs bel bağlasa qəni səttara,

Hər elmdən gərək xəbərdar olsun.

Məhəmməd

Dünyada mən bir zad bilməm özümü,

Allah bilir, haqq yazaram yazımı,

Bu barədə qəbul eylə sözümü,

Məbadə ki sənə nəgüvar olsun.

Aşıq Ələsgər

Şirin ləhcə, xub yazıbsan kalamı,

İnsaf məqamında qəbl eylər həmi.

Nizami, Füzuli, Firdövs, Cami

Nə həddi var sənə barabar olsun!

Məhəmməd

Çuğulun sözünü bir zada sayma,

Göz aç bu xəbiddən, qəflətə uyma!

Heç kəs ilə panca-pəncəyə qoyma,

Heyifsən, bu ismin bərqərar olsun.

Aşıq Ələsgər

Ələsgəram, ismim deyim aşkar,

Qədir bilən dostla başü can nisar!

Təvəlla, təbərri şəriətdə var,

İstəyəm şad olsun, düşmən kor olsun!

AŞIQ ƏLƏSGƏRLƏ ZÖHRƏ**Ələsgər**

Söylə, qasid, müxtəsəri-vəssalam,

Ərzimi canana dedin, nə dedi?

Bülbül tək asmana yetişib nalam,

Səhni-gülüstana dedin, nə dedi?

Zöhrə

Gedib ərzi-halın yara söylədim,

İnciməsin məndən canana, - dedi.

Zülm əliynən məni yada verirlər,

Viran qalsın belə zamana, - dedi.

Ələsgər

Yadıma salanda boy-büsatını,

Xəstə könlüm minir eşqin atını,

Gah axtarır yerin yeddi qatını,

Gah çıxır asmana, dedin, nə dedi?

Zöhrə

Nakəs müxənnətin boynu vurulsun!

Vay düşsün evinə, şivən qurulsun!

Məhərrəmin oğlanları qırılsın!
Qalmasın yurdunda nişana! - dedi.

Ələsgər

Aşıq oldum bir nainsaf millətə,
Qolu bağlı məni verir cəllada.
İncilə, Zəburə, Söhfə, Tövrata,
And verrəm Qurana, dedin, nə dedi?

Zöhrə

Seyraqublar aralığı qatdılar,
Zülm ilə boynuma kəmənd atdılar,
Atam, anam məni pula satdılar,
Onlar yetişməsin imana, - dedi.

Ələsgər

Kəc dolandırmasın xam xəyalını,
Yar sevən istəməz dünya malını.
Yazıq Ələsgərin ərzi-halını
Sərvə-xuramana dedin, nə dedi?

Zöhrə

Zöhrəyəm, sinəmdə dərdü qəm çoxdu,
Üstümə tökülən peykandı, oxdu.
Dünyada ədalət, haqq divan yoxdu,
Yetirə dərdimi dərmana, - dedi.

AŞIQ ƏLƏSGƏRLƏ ŞAİR VƏLİ⁸⁰

Aşıq Ələsgər

Qəza vurdu, baxtım tapdı tənəzzül,
İqbalım idbara döndü, nə döndü!
Can dəyən dostlarıım, şux gözəllərim
Ovsun almaz mara döndü, nə döndü?

Şair Vəli

Qəm bəzircaniyam, dərdə giriftar,
Dünya mənə dara döndü, nə döndü!
Bu miskin dərdimin nə dərmanı var,
Yanıb bağrım nara döndü, nə döndü!

Aşıq Ələsgər

Dad sənin əlindən çərx-i-kəcmədar!
Günüm qara keçdi, işim ahu-zar.
Hay vurdum, qıy vurdum, gətirməz şikar
Tərhan baxtım sara döndü, nə döndü!

Şair Vəli

Səndən ayrı düşdüm, şahım, şahbazım,
Saçın qədərinəcə qəzəllər yazım!
Laçın kimi şikar vuran avazım
Küsüb ovdan, tara döndü, nə döndü!

Aşıq Ələsgər

Fərhad gördü, sevdi, Şirin camalın!
Şirin dost əlindən şirin cəm alın!
Şirincə dövlətin, şirincə malın
Axrı zəhrimara döndü, nə döndü!

Şair Vəli

Vəliyə qəm xərdır bu qürbət ellər,
Bağbansız bağçada açılmaz güllər.
Uçdu yuvasından şeyda bülbüllər,
Gül oylağı xara döndü, nə döndü!

Aşıq Ələsgər

Bu dərd qaldı Ələsgərin canında,
Haqq-nahaq seçilər haqq divanında;
Gövhər zibil oldu nadan yanında,
Dünya mana tara döndü, nə döndü!

II

Aşıq Ələsgər

Axşam, sabah, çeşmə, sənin başına
Billirsənim necə canlar dolanır?
Alma yanaq, büllür buxaq, ay qabaq,
Şahmar zülfü pərişanlar dolanır.

Şair Vəli

Sədri xallı, qarlı Qoşqar, köksündə
Göyə qalxıb, nə tərlanlar dolanır.
Haramı baxışlı, şah qələm qaşlı,
Tuti dilli dürr dəndanlar dolanır.

Aşıq Ələsgər

Afərin xudanın haqq-sayına!
Camalları bənzər bayram ayına.

Belə gözəllərin xaki-payına
Mənim kimi çox qurbanlar dolanır.

Şair Vəli

Axşam, səhər başın olur bahar, yaz,
Kəklik kimi xoşa gəlir xoş avaz;
Dəstə-dəstə bəri gələn sərvinaz,
Sərvi boylu nə qılmanla dolanır.

Aşıq Ələsgər

Gördüm gözəlliyin mana bildirir,
Qaş oynadır, xəstələri güldürür,
İşvəyi nəziran adam öldürür,
Qəmzəsində nahaq qanlar dolanır.

Şair Vəli

O günəş gözlülər, hilal qaşlılar,
Yorğun maral kimi xoş baxışlılar,
Tirmə şal geyimli, qarğı saşlılar,
Hər tərəfə zər nişanlar dolanır.

Aşıq Ələsgər

Məni qoca gördü, ürbəndin açdı,
Ala gözlərinə gözüm sataşdı,
Huş başımdan getdi, xəyalım qaşdı,
Mürği-ruhim asimanlar dolanır.

Şair Vəli

Mehmanındır yaşılbaşlı sonalar,
Cəllad kimi süzgün baxar, can alar,

Cismi insan, cinsi mələksimilər,
Təzə məhəbbət, nocavanlar dolanır.

Aşıq Ələsgər

Adım Ələsgərdi, Göyçə mahalım,
Dolanım başına, qadani alım;
Camalın şövqündə xəstə xəyalım
Pərvanadı, şəmistanlar dolanır.

Şair Vəli

Abi-həyat verir onlar nasağa,
Əcəb seyrəngahsan ayna qabağa.
Yaxşıya, yamana, qiymət qoymağa
Vəli kimi göhərkanlar dolanır

MÜSTƏZAD QOŞMA

DÖRD KİTAB HƏR YANA YOLU GÖSTƏRİR⁶¹

Dörd kitab hər yana yolu göstərir,
Nəfs ilə mərifət olur şeş cahat.
Belə əmr eləyib qüdrəti-qadır,
Bu əmrə qol qoyan tez tapar nıcat.
Eylə etiqad.

Şəhr aydı, bayram onun gülüdü,
İki ay bir-birinin müttəsilidi,
Üç yüz almış altı gün - bir ilidi,
Səkkiz min yeddi yüz səksən dörd saat,
Gəl verim isnat.

Altıda qarışdı Nuhun tufanı,
Qırx ildə sərgərdan gəzdirdi hər yanı.
Altı min altı yüz insan, heyvanı,
Hərə öz diliynən eylədi fəryad,
İstədi imdad.

Necə müddət qərq oldular tufana,
Əmr etdi, kəbütər gəzdirdi hər yana,
İki yüz otuzda tapdı bir dənə,
Nuh üçün fəmində gətirdi sovqat.
Qıldı ibadət.

Altmış altı ayə niyə danmısan?
 Belə məlum, bizi avam sanmısan.
 Dünya cifəsinə sən aldanmısan,
 Unutma üqbani, bu dünyanı at,
 Afərin, ustad!

Qasım "qaf"landı, Həsən "hey"inən,
 Xeyir çəkməz ustadınan deyinən,
 İşim yoxdu seyyidinən, bəyinən,
 İxtiyarımdadı qalan məxlumat,
 Daimül-övqat.

Aşiq Ələsgərdi, soruşsan, adım,
 Huş başımdan gedib, yoxdu savadım.
 Sözlə mətləb yazmaq deyil muradım,
 Arifə eyhamla yazıram hürfat,
 Sədrin olsun sat!

İZƏD

İSTƏR

Bilin, bu dəhri-dünyada hərə bir növ cəlal istər,
 Kimi talibdi üqbaya, kimi dünyada mal istər.

Kimi sidiq ilə könlündən tutub haqqın damənindən,
 Kimi məddahi-mövladi, kimi göyçək camal istər.

Kimi mətləbinə yetmiş, edibdi kami-dil hasil,
 Kimi həsrət qalib yara, fələkdən bir macal istər.

Kimi qəvvas olub cummuş qəhərlə qəri-dəryaya,
 Kimi səyyad olub çıxmış, uca dağdan qəzal istər.

Ona dağdan verir ruzi, buna ol qəri-dəryadan,
 Bu mətləbi qanan kimsə haram gəzməz, halal istər.

Bu mətləbi qanan çoxdu, mütəlləq etiqad etməz,
 Bu əmrə etiqad etmək dərin mərfət, kamal istər.

Bilirsən, dünyada, qafil, qalır bu dünyanın malı,
 Beş arşın ağ geyən kimsə utanmaz, yaşıl, al istər.

Bilirsən, dünyada, zalım, Mələk-əl-mövət alır canı,
 Yuyar qəssal, qoyar qəbrə, gələk Nəkreyn sual istər.

Demə, zahid, mənəm alim, oxuram əntə-sübhanı,
Sıratdan istəyəm keçmək xudadan pərü bal istər.

İyidlər olmasın məğrur, fəthi-nüsrət xudadandı,
Bir Allah istəyəm şəxsi sevər külli-mahal istər.

Ələsgər zari-dil, xəstə deyər: sərv-i-xuramanım,
Mənim bu natəvan könlüm səni aşıftəhal istər.

BAX-BAX

Axı biya, biya, bigu,
Bigu, biqof, dağa bax-bax!
Həyyü, həqqü hakim sənsən,
Həyyə bax, bu bağa bax-bax!

Gözüm saği, səhər çağı,
Geyək ağı, gəzək bağı;
Hamı sevib bu sayağı,
Qaymağa, həm yağa bax-bax!

Əziz ayə, müəmmayə,
Salsan sayə, bu məvayə,
Səbəb sənəyən bu sevdəyə,
Böyük ağa, sağa bax-bax!

DİLDÖNMƏZ

QOŞAYARPAQ

DÜŞDÜ

Sevdiciyim, hanı gözəllər xanı?
Güzərimiz sizin otağa düşdü.
Buyursan fərmanı, alarlar canı,
Püşk atdıq, can sana sadağa düşdü.

Sallan qələm qaşdı, yanı yoldaşdı,
Qalmışam ataşdı, mən başı daşdı,
Huş başımdan çaşdı, dillim dolaşdı,
Gözlərim sataşdı, buxağa düşdü.

Ətlazdan qəbalı, belində şalı,
Gövhərdən bahalı üzündə xalı,
Geydi yaşıl-alı, yaxdı mahalı,
Əyri tellər ayna qabağa düşdü.

Yeriyirdi sana yaşılbaş sona,
Yaraşır canana ağ nazik cuna,
Tellərində şana, əlində xına,
Yəmən, yaqut əhmər dodağa düşdü.

Çox çəkmişəm cəfa, gəl bir insafa,
And olsun müşhafa, olmam bivəfa,
Gəlmişəm təvafa, verəsən şafa,
Ələsgər xəstədi, ocağa düşdü.

DİVANILƏR

BAŞ ENDİRİR

Ələstidən "bəli" deyən
Sübhana baş endirir.
Məhəmmədə tabe olan
Qurana baş endirir.
Özü birdi, adı minbir,
Vəhdəhu əl-laşərik,
Əhli-mömin görə bilməz,
Pünhana baş endirir.

Ölməyincə bu sevdadan
Çətin dönəm, usanam,
Həqiqətdən dərs almışam,
Təriqətdən söz qanam;
Şahi-Mordan sayəsində
Elm içində ümmanam;
Dəryaların qaydasıdı:
Ümməna baş endirir.

Biçarə Aşiq Ələsgər,
Olma elmə nabeləd;
Danışanda doğru danış,
Sözün çıxmasın qələt;
Çox qazansan, az qazansan,

Beş arşın ağdı xələt;
Mal-dövlətə baş endirən
Əfsana baş endirir!

DALBADAL

Ol xudadan Mustafaya
Endi aya dalbadal.
Ay ilə Gün gərdiş eylər
Bu dünyaya dalbadal.
Eşq havası, el töhməti,
Padişahın sitəmi
Bir sərimi gündə salır
Min bəlaya dalbadal.

Sirlər haqqın yanında,
Kim kimin dərdin bilir;
Bəy yoxsulla bəhsə düşüb
Həcv edir, tənə qılır.
Məhəmmədin ümmətinə
Ayda üç yol xərc gəlir,
Ey Xudaya, kim tab etsin
Bu cəfaya dalbadal?!

Ələsgərəm, öz dərdimdən
Düşməmişəm bu bəhsə;
Yoxsulların günün gördüm,
Ah çəkib batdım yasa.

Ərzələr atqaz qayıtsa;
Şahdan imdad olmasa,
Fanidən köçmək lazımdı
Ol üqbaya dalbadal.

DÜNYADA

Sirat, sual qabaqdadı,
Nə damaxdı dünyada?!
Kəlmeyi-şəhadət lazımdı
Ölən vaxtı dünyada.
Tut orucun, qıl namazın,
Şükür eylə Allaha,
Gül olma dünya malına,
Qalacaqdı dünyada.

Yalan deyib, qeybət etmə,
Rəhmin gəlsin canına,
Öz-özünə fəxr əyləyib,
Baxma şövkət-şanına.
Əzrayıl əlində cəngəl
Gələcəkdi yanına,
Qəzəbindən gül irəngin
Solacaxdı dünyada.

Şəyirdlikdə can çürütdüm,
Hərgiz ustad olmadım;
Nəfs öldürdüm, düz dolandım,

Dostumdan yad olmadım;
 Ələsgərəm, qan ağladım;
 Ölüncə şad olmadım;
 Dostlarımla fələk mənə
 Qara baxdı dünyada.

GÖZLƏ, GÖZLƏ SƏN

Səyyadısən, tor qurubsan,
 Dağı gözlə, gözlə sən!
 Bəzırgansən, yolun kəsər
 Yağı gözlə, gözlə sən!
 Hərcayıyan aşna olma,
 Namərdə bel bağlama;
 Muxənnət qatar aşına
 Ağı, gözlə, gözlə sən!

Hanı Həsən, hanı Heydər,
 Hanı Sərdar Mustafa?
 Sayeyi-mərhəmətindən
 Bir müddət sürdü səfa.
 Axırını zay eylədin,
 A bımürvət, bivəfa!
 Aç sinəmdə dünyə bax,
 Dağı gözlə, gözlə sən!
 Kığ satan, çaşır satanlar
 Deyir "qaxdağan" biza,

Çay içib, pilov yeyənlər
 Heç göstərmir nan biza.
 Olsa nüsət, versə fürsət
 Qadiri-sübhan biza,
 Çoxuna eyləyəcəm
 Nasağı, gözlə, gözlə sən!

Edir tüğyan, vermir aman,
 Talan edir elləri,
 Başlar kəsir, dardan asır,
 Qırır ata belləri,
 Dağlar alır, nəre salır,
 Nahaq kəsir dilləri,
 Dəfi dönən, çərxi çönən
 Çağı gözlə, gözlə sən!

Ələsgərnən bəd başladını
 Cavan vaxtından, fələk
 Düşkün çağı əlin üzdün
 Xabi-raxtından, fələk!
 Neçə-neçə süleymanlar
 Saldın taxtından, fələk!
 Onlar oldu dərdü qəm
 Dustağı, gözlə, gözlə sən!

KEÇMİŞƏM

Bir bivəfa dost yolunda
Başu candan keçmişəm;
Unutmuşam doğru rahi,
Din-imandan keçmişəm.
Zərrəcə gəlməz eynimə
Bu dünyanın cıfəsi,
Tərk edib dövləti, malı,
Xanimandan keçmişəm.

Dərdim çoxdu, kimə deyim?
Yoxdu dərd bilən həkim.
Sərraf sənsən, aç xırd eylə,
Ləli gövhərdi yüküm.
Şahi-Mərdan sayəsində
Kimsədən yoxdu bakım;
Sıdqi-dillə sığınmışam,
Mən ümmindən keçmişəm.

İsmimdə Aşıq Ələsgər,
Budü dövranım mənim;
Qürbət eldə bir gözəldə
Qaldı peymanım mənim;
Öldürsə də bu sevdada,
Halaldı qanım mənim;
İncimərəm, dost yolunda
Bu ziyardan keçmişəm.

VERİR^ə

Gələndə ustad kalamı
Köhnə yaram qan verir;
Mövcə gəlir bəhri-çəşmim,
Qətre-yi-baran verir.
Dənəni torpaq içində
Göyərdir kani-kərəm;
Bir mələk müqərrər olmuş,
Bizlərə ərzan verir.

Anlamaz, nadan eşitsə,
Deyər hədyandı bu söz;
Əhli-ürfan məclisində
Ləlü mərcandı bu söz;
Müxtəsəri, türki-zəban,
Bil, "dəyimandı" bu söz;
Ab şəcərə, ahən səngə
Gör, necə cövlan verir.

Şindandan dən gəlməyəndə
Düşər bir qeyri-hala;
Dəhanından atəş qalxar,
Ah çəkər, eylər nala;
Qəzəbindən ləngər verər
Həm qabağa, həm dala;
Hay verdikcə alov səpir
Dud qalxır, duman verir.

Haydı kola, xinzır oğlu,
Şindi durma qarşıda;

Paşol, malçı, idi, durak
Səni verrəm padsuda;
Oxuram "İnna fətəhna",
Mətləb allam yuxuda;
Şahi-Mərdan nökeriyəm,
Dərsimi pünhan verir.

Soruşur Aşıq Ələsgər:
Dərsi kimdən almısz?
Əbəs yerə saz götürüb,
Elə qovğa salmısz;
Üç kəlmə sözdən ötürü
Siz ki mətlə qalmısz,
Nahaqdan qürbət vilayət,
Sizlərə dövrən verir.

YETƏR

Bu gün bir əcayib gördüm,
Təşbehi heyvana yetər;
Ariflər, uzaq düşməyin,
Nisbətə ilana yetər;
Cəsədi qüdrətdəndi,
Əməli insana yetər;
Hər dən ki nəə çəkir,
Sədəsi ümmana yetər.

Yeddi bağırsağı var,
Qarında aşkar dolanır;

Yalnız ki mən demirəm,
Onu görən hamı qanır;
Əjdahalar, pələnglər
Görəndə candan usanır;
Başını götürüb qaçır,
Hərəsi bir yana yetər.

Dümbünü çəkibdlər
Cəsədindən yen ziyada;
Adlanıb, isbatlanıb,
Hər tərəfə salıb səda;
Bəyləri minər gəzər,
Heç yana getməz piyada;
Nə ayağı yerdədi,
Nə səri asmana yetər.

Məqəddindən taam yeyir,
Qəyy eyləyir dəhanından;
O vaxtında qarşı duran
Gərək ki keçsin canından;
Üz görməz qardaşına,
Xövf eyləməz düşmanından;
Hər kimə xışm ilə baxsa,
Ölməsə də, cana yetər.

Onun xörəyini deyim,
Təşbehi quş yumurtası;
Qarında zikr eyləyir,
İnsana yetişir səsi;
Dilini ona vuranda

Cıxır bir üryan balası;
Qanadı yox, quyuğu yox,
Uçar, biyabana yetər.

Hər kəsə nəfəsi dəysə,
Ölməsə də gedər huşdan;
Üç yerindən kəməri var,
Qurşayıb zərü gümüşdən;
Aşıq Ələsgər deyər,
Hər kim baş tapsa bu işdən,
Ona bir tərif deyərəm,
Gedər Alosmana yetər.

DODAQDƏYMƏZ DİVANILƏR

GƏDA

Sən şayırdəsən, hey deyirlər:
Dərs al ərəkandan gədə!
Həqiqətdən dışarısan,
Keçirsən yandan, gədə!
Aşıq isən, saz çalırsan,
Şər ilə işin nədi?!

Dəryalardan xərək alan,
Həya qıl kandan, gədə!
Səyyad isən seyrə çıxsan
Gəşt elə dağlara sən,
Eşq əhlisən axtarğınan
Yetişəsən yara sən.
Yar həsrəti candan getsin
Getsən hər diyara sən.
An təki hey sızıda,
Şirə çək şandan, gədə!

Ələsgərdən kənar hərrən,
Səni salar əngələ.
Yenə dağlar nalə çəkir:
Çisgin gələ, çən gələ.
Əzrayil bir nər kişidi,
SİNƏN ÇƏKƏR ÇƏNGƏLƏ,
Keçərsən xirdar əlinə,
Addadar sandan, gədə!

Əssəlati həşt ərkan,

Əhli-dil, hal cənginə.

Əhli-dil, hal gəldi ərılar,

Seyr elər ahənginə.

Əhli-dil, hal tiri, tiği,

Xədənginə, cənginə;

Cənginə, xədənginə,

Ahənginə, hər rənginə.

Əssalati şindi, aşıq,

Endirərsən yelkəni;

Şindi, aşıq, əldə sazın

Əl çalar gəstirgəni;

Ah edərsən, gəl deyər,

Gətsən sənə yazıq səni;

Yelkəni, gəstirgəni,

Get səlsəli çal sənginə!

Əldən getdi ixtiyarın.

Ah edərsən, gəl deyər;

Həsərət çəkər ehtidarı,

Cəhd eylər, istər əsər;

Ah edərsən, gəl deyər.

Şindi səni tənzil edər;

Səd həzarın çətin yetər

Ələsgərin dənginə.

AYAĞA QARQAR

Var olsun Qarabağ, əcəb səfadi,

Başa Xaçın axar, ayağa - Qarqar*.

Göyçə qar əlindən zara gəlibdi,

Muğan həsrət çəkər: a yağa qar, qar...

Ahən gəzər, səngə verər mər dana,

Mərd oğulun qəhrin çəkər mərd ana,

Mərd iyid meydanda durar mərdana,

Müxənnət yapışar ayağa, qarqar.

Ələsgəri çəkməyinin ala** sən,

Geyinibsən, yar, qəddinə ala sən.

Lazımdı ki, qərīb könlün alasan,

İncidərsən, sana, ay ağa, qarqar.

AY ANA, ANA

Qarlı dağlar gəldi düşdü araya,

Qalmışam qürbətdə, ay ana, ana!

*Xaçın və Qarqar çay adlarıdır.

**Hiyləyə salma

Təbib yoxdu dərman edə yaraya,
Sızıldadır yaram, a yana-yana.

Mən qurban eylərəm yara canımı,
Götürüb doğraya, yara canımı.
Alıb təpə-dırnaq yara canımı,
Bilmirəm dərmanı, ay ana, ana.*

Geyibdi qəddinə yar alacanı**,
At müjgan oxunu, yarala canı.
İstər Ələsgərdən yar ala canı,
Tökəndə zülflərin, a yana, yana.

A YAMƏNDƏDİ

Ahəngər deyiləm, naşı bəzircan,
Gözüm dürdənədə, a yaməndədi.
Sinəmdədi eşqin şirin çeşməsi,
Ləzzəti meyl edib ay əməndədi.

Bir sazım var, yox pərdəsi, nə simi,
Onu çalib, kim tərpadər nə simi?***
Firdovsi, Füzuli Hafiz, Nəsimi
Onlar da yazdığı, ayə, məndədi.

*Ona mənasındadır.

**Parça növüdür.

***Hansı simi

Kişi gərək zəhmət çəksin dər salsın*,
Süfrə açsın, ad qazansın, dər salsın.
Dərsi azlar Ələsgərdən dərs alsın,
Altı min altı yüz ayə məndədi.

A YARA MƏNDƏN**

Müxənnət, seyraqub, xaini-xəbis
Nə yaman qandınb a yara məndən.
Lənətullah, ləin, şeytani-iblis
Nə dedi, dost kəsdi ay ara məndən.

Məcnun Leyli deyib, bu dağı bilər,
İçən zəhrin dadın budu ağı, bilər,
Gəzən ürəyimdə bu dağı bilər,
Arayıb axtarsan, ay ara məndən.

Ələsgər, təqsirin oldu nə, ayə?***
Kim inansın, qəsəm edim nə ayə?
Bu ahım qalmasın ilə, nə ayə,
Sağalmaz bu düyün, a yara məndən.

*Tər salsın, tər töksün.

**Ayə (xitab)

AY 'SİN'Ə, 'SİN'Ə

İbtida "əlif"dən dərsimi aldım,
Oxudum yetişdim ay "sін"ə, "sін"ə.*
Nəkreyn sualın yadıma düşdü,
Nə deyim gedəndə ay sінə, sінə.**

Ovsunçular əllərinə mar*** alı,
Zənbur fəmə şaqayıqdan mar alı****,
Kamil ovçu yəqin görüb maralı,
Gedir bərəsində ay sінə-sінə.

Ələsgərəm, sana ərzim budu, ağa,
Yuyar qəssal, qəddim bükər budu ağa.
Məcnun könlüm məskən salıb bu dağa,
Müştaqdı Leylinin ay sінəsinə.

A YÜZƏ TƏK-TƏK

O sərxoş yerişin, bu sallanışın
Yetirdi dərdimi a yüzə tək-tək.
Camalın şoxundan ağlım dağıldı,
Əfşan eylə zülfin ay üzə tək-tək.

*"S" hərfinin adı

**Qəbir

***İlan

****Mısrarın mənası; bal arısı xoruzgülündən ağzına şirə alar.

Məskən saldım astananda, dərdində*,
Dost bağını becərin də, dərin də.
Gövhər olar dəryalarda dərdində,
Onu qəvvəs çəkər ay üzə tək-tək.

Ələsgərin az ömrünü üz Gilə!
Sona sənsən, dəryalarda üzgilə.**
Bir salxımda peyvəst olub üz*** gilə,
Kamil bağban gərək ay üzə tək-tək.

AY ÜZƏ, ÜZƏ

Ay nazənin, dərdin mənim canımı
Az qalıb incəldə, ay üzə, üzə.
Alıbsan əlimdən din-imanımı,
Müştaq eyləyibəsən ay üzə, üzə.

Yar, məskənim astanamı, dərdimi?****
Kamil bağban gülü bağdan dərdimi?
A bimürvət, dərdin mənim dərdimi
Artırıb, yetirib a yüzə, yüzə.

Yazıq Ələsgəri oda salıbdı,
Fələk gözədən salıb, o da salıbdı.

*Qapı

**Üzginən

***Yüz

****Qapıdırımı?

Çəsmə kənarında oda salıbdı,
Cumub sona kimi ay üzə-üzə.

BİRİ "SİN"

İsmin üç hərifi, ay çeşmi-xumar,
Biri "mim"di, biri "nun"du, biri "sin".
Həsərdindən yüz min gizlin dərdim var,
Kimsəm yoxdu, açam deyəm birisin.

Saldın məni ataşə hey, nara* hey,
Gözüm ağlar, dilim çəkər nara** hey.
Müştəriyəm, dost, qoynunda nara hey,
Bimürvət, satmırsan, alam birisin.

Siyah zülfün nə tökübsən yana sən?!
Ya hurisən, ya pərisən, ya nəsen?
Demədim ki, eşq oduna yanasan,
Mən dedim ki, dur qıraqdan bir isin.

Ələsgərin yaz sözlərin varəğa,
Yuyar qəssal, bükər qəddin var ağa.
Bu səfərdə üç ehtiyat var, ağa;
Biri mizan, biri sirat, biri sin.

*Oda

**Nara

BU DALA BAX, BAX

Sağ dəstində qızıl şənə, sevdiyim
Darar, zülfün tökər bu dala bax, bax!
Bülbül müştəq olub gül qönçəsinə,
Onçu məskən salıb bu dala bax, bax!

Əylən məclisində, gəlməsini* gör,
Sağrı başmaq geyib, gəl məsini gör.
Bimürvət gözəlin gəlməsini gör,
Qəsd elər canımı bu da ala, bax, bax!

Ələsgər səməndin yayında minə**,
Saqın seyrəqubdan, yayın da, Minəl
Mərd verər sənəsin yayın dəminə,
Müxənnəs gizlənər bu dala, bax, bax!

DAĞIT 'ƏMMƏ'Nİ

'Əlif'in hökmüynən, "cim" fərmanıynan,
Ara, kəlmə-kəlmə dağıt 'əmmə'ni.
Vədəm tamamdırsa, gəl al canımı,
Qurtar bu dünyəndən, dağıdan məni!

Şux gözəldə bir sına var, bir incə,
Gördüm, dərdim oldu dağılar birincə.

*Kəlmə adamını

**Yay ayında minə

Roğənəm, həddində yetir birincə,
Yandırıb keçirmə dağıdan məni!

Sağ dəstlinlə dərdli sərim ov, sına!
Lazımdı ki, ovçusundan ov sına.
Gözün təmənnası salıb ovsuna,
Şahmar tək endirir dağıdan məni.

Qürbətdə qalmışam bir ay yarım var,
Qərib pəhlivanam, bir əyyarım var.
Lütf eylə, üstümə bir, ay yarım, var,
Dağılsın üstümdən dağıdan məni.

Ələsgərəm, bir dayım yox, bir əmim,
Dar günümdə mədətəkərdi birə "mim".
Göz deyir ki, qoy ləbindən bir əmim,
Dil deyir: - Məclisi dağıt, əm məni!

DE BİR ÜZ, BİR ÜZ

Səndən ötrü ömrüm barın becərdim,
Mübarək dəstlinlə də bir üz, bir üz.
Ölüb bu dünyadan həsrət gedirəm,
Qoysan üzüm üstə də bir üz, bir üz.

İpək nazbalışa Mina dayandı,
Həcər nalə çəkdi Minada, yandı,
Həsəratindən dərdim minə dayandı,
Sən gəlsən, əysilər də bir üz, bir üz.

Bayqu həsrət çəkdi, yara yetmədi,
Təbib neşətar vurdu, yara yetmədi.
Yazıq Ələsgər, əlin yara yetmədi.
Çalxan qəm bəhrində də bir üz, bir üz.

DE BİR ÜZ, BİR ÜZ

Arif olan, diqət elə, fəhm elə,
Qövr eylədi yaram də bir üz, bir üz.
Fələk saldı məni hicran xəstəsi,
Yatıram yan yerdə də bir üz, bir üz.

Yaralıyam, çətin qallam bu yaza,
Ərz eliyəm dərdi-dilim, bu yaza,
Yetir xəbərimi gərdən bəyaza,
Görünsün gözümə də bir üz, bir üz.

Yazıq Ələsgəri dərd az alımı?
Görüm düşər olsun dərdə zalımı!
Dərmansız xəstədən dərd azalım?
Loğman tək deyirəm də bir üz, bir üz.

HA BULAR, BULAR

Səba dost zülfünə şənə çəkəndə,
Yayılar gərdənə ha bular, bular.*

*Ətir

Hər kəsəki sidiq ilə dilək diləsə,
Əlbəttə, mətləbin ha bular, bular.*

Sərrafın dəstində nə danə** - dedim,
Könül, can quşuna nə danə*** - dedim.
Dərdimi dərd bilməz, nədanə dedim,
Anlamaz, başını ha bular, bular.

Ələsgərəm, məskənimdi o diyar,
Al xəncəri, bağrım başın odu, yar!
Evdən çıxdı yalın qılinc, odu yar,
Billirəm, qanıma ha bular, bular.

HA LALA ÇIXAR

Addadı zimistan, gəldi nobahar,
İnşallah, dağlarda ha lala çıxar.
Neçə şey halaldan dönər harama,
Neçə şey haramdan halala çıxar?

Yar xəttiynən yazılıbdı a tarix,
Mehtər bivec, əstər**** kökdü, at anıx,
Gözəllər fəvcünə qürə atarix,
Baxdım kora, şilə, halala çıxar.

*Tapar

**Dənə, qiymətli daş dənəsi

***Dən

****Qatır

Deyər Ələsgər, bağlayıbdı xala çar,
Dər bağlıdı, indi gələr xala açar.
Əsil bəddöy mənzil kəsər, xal açar,
Beygirin dümbündən hal ala çıxar.

HƏMAYİL EYLƏ

Şahmar zülfün bədnəzərdən daldala,
Çinlə gərdənində, həmayil eylə!
Aç niqab altından mah camalını,
Aləmi hüsnunə ha mayil eylə!

Fərhad Şirin sevdi, Aşıq Yaxşı yar,
Təbib sənşən, gəl yaramı yaxşı yar!
Yaxşı yara qismət olmur yaxşı yar,
Həm sözdən mətləb qan, həm ayıl eylə!

Ələsgər, dər bağdan yaxşıca nana,
Mərd iyid kəc baxmaz yaxşıca nana.
Yaxşı can yetişsə, yaxşı canana,
Həm günü xoş keçər, həm ay-il eylə.

NARIN ÜZ

Könül, sən ki düşdün eşqin bəhrinə,
Narın çalxan, narın silkin, narın üz!
Dost səni bağına mehman eyləsə,
Almasın dər, gülün iylə, narın üz!

Tikdiribsan qəsr, eyvan, oda sən,
Bu nökarın, o sevdinin, o da sən.
Qiya baxdın, məni saldın oda sən,
İnsaf eylə, gəl könlümün narın üz!

Aşıq olan sözün deməz tərsinə,
Tər gəzən dünyada gəzər tər sinə.
Tər sinəyə qismət olsun tər sinə,
Narın üzə qoy söykənsin narın üz!

Ürüsxət ver, sözüm deyim qayım, ağa!
Yuyar qəssal qəddim, bükər qayım ağa.
Ləzzət verər bal qatanda qaymağa,
Onlardan da şirin olar narın üz.

Tərlansan, ovlətma sarı, dur gedək,
Bu sınıq könlümü sarı, dur gedək!
Ələsgərəm, bizə sarı dur gedək!
Bir dərdimi eyləyibsan, Narın, üz*!

NƏQA NƏ MİNDİ

İbtida xəlv oldu külli-kainat,
İnsan nəqa** mindi, nəqa nə mindi?
Gözlərin canıma salıbdı afat,
Peykan kirpiklərin nə qana mindi!?

*Yüz

**Dəvə

Nə əysik din, nə artıq gül, nə dännan,
Müxənnətə zəhər olmur nədən nanı?
Dərd bilməzdən, dil qanmazdan, nadannan,
Nə qandım əzəldən, nə qanam indil?

Ələsgəri çəkməginən, yar, ala,
Lazımdı ki, yar könlünü yar ala,
Sınmış dəndən, nə yar ləbin yarala,
Əmmək istəyəndə nə qan əm, indil!

NƏS AĞI BELƏ

Zər-zibə xələti pünhan eylədin,
Biçdirdin qəddimə nəs ağı belə.
Al-dillə gətirdin, mehman eylədin,
Qatdın şərbətimə nəs ağı belə.

Qəvvəs dəryalarda bağlar sal indil,
Keçən günü, dost, yadına sal indil.
Şahmar zülfün gərdənindən sal indil,
At boynuma, elə nasağı belə.

O Xoyun səhrası, o da Salmasın,
Rəqib dost kuyində oda salmasın.
Fələk Ələsgər tək oda salmasın,
Nə naxoşu belə, nə sağı belə.

SARI, GÖRƏNDƏ

Xudam səni nə xoş gündə yaradıb,
Meylim axır sənə sanı, görəndə.
Həsərətindən yüz yara var sinəmdə,
İnsaf elə, birin sarı, görəndə.

Tiflilkən qoynunda nara aşıqəm,
Mürği-Səməndər tək nara aşıqəm.
Çəkəram sübhədək nara*, aşıqəm,
Tərılan ovlağında sarı görəndə.

Ələsgər sızıldar, bala yetişər,
Nardan Səməndərə bala yetişər,
Gözlərindən mənə bəla yetişər,
Olur gül irəngim sarı, görəndə.

SAYILAM MƏNİ

Başına döndüyüm, ay telli sənəm!
Qovma dərgahından, sayılam, mənə.
Ölləm bu dərd ilə, mən dirilmərəm,
Çalıb zülfün kimi say ilan mənə.

Tifil fəğan eylər şirin yolunda,
Rübah dura bilməz şirin yolunda.
Ölsəm Fərhad kimi, Şirin yolunda,
Adam sayar adam sayılan mənə.

*Nəra

Ələsgər, səp dil mürğünə sağər, dən,
Mövlam məhəbbətin kəsməz sağ ərdən.
İnşallah, qurtarar nari-səğərdən,
Məhəmmədi-"ayın", sayı "lam" mənə.

SİNİ-SİN

Hicran düşgünüyəm, qəm şikəstəsi,
Axtarıram bu dünyanı sini-sin.
Mürği-ruhum getməz səndən irağa,
Qonşun olam, qəbul etsə sini, sin.*

Dost bağında bülbül qonmuş a dala**,
Nazlı dilbər zülfün töküb a dala,
Mərd istər ki, çörək verə, ad ala,
Namərd gözlər mərd iyidin sinisin.

Ələsgərəm, mən də içdim bədə hey,
Əbcəd hesabıynan seçdim bədə hey,
Xəstə cismim tab eyləmir bədə*** hey,
Heç demirsən, gir qoynunda sin, isin.

*Qəbir

**Budaq

***Külək

YARAT, ƏRMƏNİ

Xudam onu, səni yoxdan yaradıb,
Sən də birçə milçək yarat, ermən!
Bir qönçə bitəydim dostun bağında,
Dilimlə deyəydim yara: dər məni!

Tutmuşam dəstində gözəl nizamı,*
Firdovsi, Füzuli, gözəl Nizamı.
Təqdiri-qüdrətin gözəl nizamı,
Mənə dərdi verib, yara - dərmani.**

Halal qaşın bənzətməyəm dər yaya,
Yazıq Ələsgər, dastan elə, dər yaya.
İstəsə, kül eylər, qatar dəryaya,
Yaratsa, təzədən yaradar məni.

YARA YETİRƏR

Elə qəfil atdın gözün müjgani,
Demədinmi mənə yara yetirər?!
Gözəl sevən qoyar yolunda canı,
Ya ölər, ya əlin yara yetirər.

Bəsdi mənə namus, qeyrət, az arım,
Baxtım qalxıb, çox şən çəkib az arım.

*Nizami

**Dərmani

Üzün görsəm, qalmaz dərdim, azarım,
Təbib qarşı gələ, yara yetirər.

Haqq nəzərin Ələsgərdən kəsmədi,
Yar qəddinə yaraşanlar kəsmədi.*
Mərdin qaydasıdı, bəsdi, kəsmədi,
Namərd təpə-dırnaq yara yetirər.

YAZIQ "ƏMMƏ"Nİ

"Əlif"dən dərs aldım, əbcəd oxudum,
Huş verdim, öyrəndim yazıq "əmmə"ni.**
Şirin canım müjganına toxudum,
Sən Allah, öldürmə, yazıqəm, məni!

Ərş üzündə gün dolanar, ay üzər,
Müxənnəti mərdə qoyma, ay üzər.
Həsəratından ay incəldər, ay üzər,
Qışı dərdü möhnət, yazı qəm məni.

Ələsgərim, çətin adam sayılam,
Vacibətdə hurufatın sayı lam...
Ləblərinin həsrətindən sayılam,...
Bimürvət, demirsən yazıq, əm məni.

*Qızıl pərək

***"Əmmə" surəsi

***Ərəb əlifbasında "İ" hərifinin adı

****Dilənçiyəm

DODAQDƏYMƏZ TƏCNİSLƏR

A YAĞA-YAĞA

Gəldi yaz ayları, həsrət çəkər xak,
Deyər: - Neysan gələ a yağa-yağa!
Lənət şeytana, - de, şərl işdən əl çək,
Şeytan səni salar ayaq-ayağa.

Səyyad dəryalarda alar cəng ələ,
Həsərət çəkər: ciskin gələ, çən gələ.
Əzrayıl sinəni çəkər cəngələ.
Qəssal qəss eyləyər ay ağa, ağa.

Keçən zəncər gər erkəkdi, gər dişi*,
Dəllək çağır, çəkdirəcən gər dişi.
Qəzanın qədəri, çarxın gər dişi
Sərsəri tez salar ayaq-ayağa.

Deyər Ələsgər, yaxşı deyil, aya, nə?
Gizlin sirin nəhaq saldın əyanə.
Çırağın ki ilahidən a yana,
Ehtiyacın nədi a yağa, yağa?!

*Misranın mənası: keçən toğlunun bəzisi erkəkdir, bəzisi dişidir.

AYAĞA, AYAĞA

Dağlar sinəsində lələ seyr edərlər,
Səri səcdə qılar ayağa, ayağa.
Darda qalanların dadına yetər,
Sıdqla çağırırsa: ay ağa, ağa!

Yazarlar kağızın "sin" arasında,
Nani gətirirlər sini arasında.
Cəsəd cansız gedər sin arasında,
Nəkreyn qaldırar ayağa, ayağa.

Ələsgər, eşq atın yayın təhrində.
Nəqqaşlar yay çəkər yayın təhrində.
Dağlar al geyinər yayın təhrində,
Qışın çilləsində a yağa-yağa.

AY EYLƏR QIJ-QIJ

Qeyz eyləyər, çən çəkirlər dağlara,
Qəhrindən yelləri ay eylər qij-qij.
Qarşı gəlsə həsrət çəkən yar yara,
Ağlı çaşar, səri ay eylər qij-qij.

Şin şəhər axtarar, şəc ara dəyər,
Şeytan şərl eyləyər, şəc ara dəyər,
Daşar çaylar, qalxar şəcarə dəyər,
Hərlənər daşları, ay eylər qij-qij.

"Sin" hərfi

Aşıq çaxsa, dildə "qar" a "qar" qalar*,
Dağlar sinəsində qara qar qalar.
Gəştə çıxsa ərsə qara qarğalar,
Çalar qanadların, ay eylər qıj-qıj.

Yazıq Ələsgər, əlin yetmə nə nara,
Nə həsrət çək, nə ah eylə, nə nara.
Nə insandı səngi salır nə nara,
Qaynadar dərya tək, ay eylər qıj-qıj.

ÇATA-ÇAT

El yeridi, yalnız qaldın səhrada,
Çək əstərin, çal çatığın çata-çat!
Hərcaşılar səni saldı ırağa,
Həsərət əlin yar əlinə çata-çat.**

Qışda dağlar ağ geyinər, yaz-qara,
Sağ dəstənlə ağ kağıza yaz qara.
Əsər yellər, qəhr eyləyər yaz qara,***
Daşar çaylar, gələr daşlar çata-çat.

Ələsgərin xətti çıxdı çal indi,
"Hey"i "yey"ə, "dal"ı "rey"ə çal indi,****

*Misranın mənası: aşıq çaxsa "qara" əvəzinə "qar" deyər.

**Çatan dəqiqə.

***Yellər yazda əsib, qarı ərider.

****Aşıq bu misrada "Heydəri çağır" demək istəmişdir.

Hərcaşının kəlləsindən çal indi,
Çal çəngəlin, çək ciyərin çata-çat.

QIJHAQIJ

Hər kəsin qəsdindən aşıqlıq keçir,
Qarşı gəlsin, edək cəngi qijhaqij.
Dəli könül dərya təki çalxanır,
Qeyzə gəlir xoş ahəngi qijhaqij.

Hər kəs istər qana aşıq sirrini,
Axtarsın dayazı, gəzsin dərinli.
Qılı-qala salan olsa sərinli,
Siyah çalar qızıl rəngi qijhaqij.

Ələsgərin qəddi Sinaya yetər,
Dərs alanlar gedər sinaya yetər.
Əzrayıl qəsd eylər, sinaya yetər,
Can alar dəstində cəngi qijhaqij.

NƏDİ ADI

Şəriətdə təriqəti seçənlər.
Təriqətlə həqiqətin nədi adı?*

*Nədir adı? Nədir fərqi?

Hansı şah haqq ilə ilqar eylədi,
Nə incidi, nə ah çəkdi, nə dadı?*

İstəyirsən seyr edəsen Sinanı**,
Şər işlərdən saqın, saxla sinanı.***
Sədat gətirdi sini içində si nani,****
Dildə qaldı nə ləzzəti, nə dadı.

Ələsgər də eşq içində qaladı,
Şirin canın atəşinə qaladı.
Ər iyidin canı getsə, qala adı,*****
Nakəslərin dəhr içində nə də adı.*****

SƏ QALI TEZ-TEZ

Sarsaq ilə seyrə çıxsan səhraya,
Gətirər sərinə sə qalı tez-tez.*****
Tərən xəyal qalxar ərşi-ələya,
Sərdən şikarını sağ alı tez, tez.

Yel dəyir, tellərin, yar, a gəzdilir,*****
Saqi istəkanı yara gəzdilir,

*Nə dad çəkdi.

**Sinə dağı.

***Sinə.

****Üç çörək.

*****Qalar adı.

*****Nadirdir adı?

*****Başına tez-tez üç cür bələ gətirir.

*****Yar, yel əsib tellərini gəzdilir.

Yar həsrəti canda yara gəzdilir,
Yar gəlsə, yaralar sağalı tez*, tez.

Xədəngin neyləsin səng isə qala,**
Eşq atəşi canda səngisə, qala.***
Şah dəstən yetirsə səngi-səqəla,
Qaldırar yerindən saqalı tez-tez.

Aşıq gərək sirrin desin halala,****
Yanağından həya eylər ha lala.*****
Səxa əhli satdığına halala,
Siratdan keçəndə sağ alı tez, tez.

Səhər səyyad seyrə çıxarsa dağa,
Ağan təkdi, dəngi deyil sad***** ağa.
Qıl, yazıq Ələsgər, sərin sadağa,
Geydir yar qəddinə sağ alı***** tez-tez.

*Tez sağalar.

**Qala daşdırsa, oxun neyləyə bilər ki?!

***Yandır.

****"Halal süd əmmiş, etibarlı adam mənasındadır. "Halal" - ədəbiyyatımızda yar, həmdəm, həyat yoldaşı mənada da işlənir.

*****Lələ.

*****Ağa onun bərabəri deyil.

*****Çürük olmayan qırmızı (parça).

CİĞALI TƏCNİSLƏR

A YAĞA MƏNİ

Arif olan, bir od düşüb canıma,

Əridib döndərir a yağa məni.

Aşıq deyər, ay ağa,

Yetiş dada, ay ağal

İllər xəstəsi canım,

Yar gəldi, qalx ayağal

Ağa olan qulun salmaz nəzərdən

Salma nəzərindən, ay ağa, məni!

Kamil ovçu, ovun görcək sin, ayə!

Oxu dərsin əzəl başdan "sin", ayə!

Aşıq deyər, sin ayə,

Tər damlayan sinəyə.

Xəstənin gözü düşmüş

Yetkin nar, tər sinəyə.

Ömr azaldı, vədə yetdi sinə, ayə!

Bir gün də bükərlər, ay ağa məni.

Mənim yarım yaşıl geyib, incidir,
İncə bəldə gümüş kəmərlər, inci, dür.

Aşıq deyər, inci, dür,

İnci-mərcan, inci- dür.

Yaman övlad, bəd qonşu

Qohum-qardaş incidir.

Xəstə düşdüm, bu dərd məni incidir,

Tut dəstimdən, qaldır ayağa məni!

Ələsgərəm, dada gəldi, budu yar,

Bayquların məskənidir bu diyar.

Aşıq deyər, budu yar,

Gül bəsləyən bu* duyur.

Canım sadəgə verrəm,

Qəbuldursa, budu, yar!**

Al, xəncəri, bağrım başın, budu, yar,

El içində salma ayağa məni.

BAŞA-BAŞ

A bimürvət, həsrətini çəkməkdən

İllər ilə xəstə düşdüm başa-baş.

Mən aşığam başa-baş,

Oxu dərsin başa-baş,

*Ətir iyl.

**Doğra.

**Eşqindən səməndərəm,
Oda yandım başa-baş.**

"Can" deyənə "can" deyinən mərdanə,
Baş qoyanın qoy yolunda başa-baş!

Səndən ayrı haçan geysəm al, inci,
Geyinibsən, yar, qəddinə al, inci.

**Mən aşığam, al inci,
Gey qəddinə al, inci.**

**Dosta xəyanət olmaz,
Qurma mənə al, inci!**

Bir canım var, alacaqsan al, inci!
Bir busə ver, sevda vuraq başa-baş.

Ələsgərəm, dərdim budu, ay ağal!
Eynim yaşı neysan kimi a yağa.

**Mən aşığam, ay ağal
Piltə yanar a yağa.**

**Mərd sözün üzə söylər,
Heç yapışmaz ayağa.**

Gah baş olan, gah da düşər ayağa,
Kimsə vurmaz fələk ilə başa-baş.

DAL-DALA

İsmin üç hərf ilə eylərəm bəyan:
"Mim"di, "nun"du, "sin" yazılıb dal-dala.

**Mən aşığam dal-dala,
Bayqu gəzər dal-dala.
Açılıb yaxan bəndi,
Çək, turuncun daldalal**

Sədrin üstə şux məmələr görünür,
Bədnəzərdən pünhan elə, daldalal!

Sürmə çək qaşına nə qara yaxşı,
Ağ üstün yazıla nə qara yaxşı.

**Mən aşığam nə qara,
Gözlərində nə qara,
Həsərdindən Məcnunam,
Günüm olub nə qara.**

Saçların görəndə nə qara, Yaxşı!
On dörd hörük çin-çin düşüb dal-dala.

Ələsgərəm, mən də nişana qoydum,
Təmiz ad saxladım, nişana qoydum.

**"Mən aşığam nişana,
Zülf üzündə nişana.
Sinəmə dağ çəkibdən,
Qaldı elə nişana.**

Sədrimi qarşına nişana qoydum,
Əsirgəmə, at oxların dal-dala.

ÜZ HA ÜZ

Mərifət bəhrində qəvvəsəm deyən,
Gir dərin dəryaya, çalxan, üz ha üz!

**Mən aşığam, üz ha üz,
Sonam, göldə üz ha üz.**

**Bivəfadan yar olmaz,
Ömür üzsən üz, ha üz.**

Qarı düşməni bir də gəlib dost olmaz
Əlin tutub yalvarasan üz ha üz.

Dərviş olan gedər gəzər dərinədə,
Yelkən açar dayazlarda, dərinədə.

**Mən aşığam, dərinədə,
Dayazlarda, dərinədə.**

**Qul olasan, qalasan
Nazlı yarı dərində.**

Əl açasan ərənlərin dərində,
Calayasan sınıq könül üz ha üz.

Ələsgərim, ağlıyasan, güləsən,
Bülbül kimi aşiq idin gülə sən.

**Mən aşığam, güləsən,
Danışasan, güləsən.
Bağban öldü, bağ soldu,
Həsərət qaldın gülə sən.**

Naşı bağban, əl uzatma gülə sən,
Çək əlini qızılgüldən üz ha üz!

DODAQQDƏYMƏZ **CİĞƏLİ TƏCNİS**

NƏ YAXŞI-YAXŞI

Əzizi-cani-dil, eyni dirəxşan,
Yazırsan risalə nə yaxşı-yaxşı.
Qarşıda nə yaxşı,
Ləhcən gəlir nə yaxşı.
Canan candan əzizdi,
Nə Leylidi, nə Yaxşı.
Dil deyir: cananın sadağası can,
Cananı da deyir: nə yaxşı, yaxşı!

Yazıq canı yada saldın sən genə,*
Səd həzar dərdinə getdin sən ginə.**
Qarşıda sənginə,
Ataş yana, sənginə.

*Yenə.

**Kinə.

Tərən şıkar eylədi,
Çıxdı dağlar sənginə.

Şəcər, ahən çalır səngi sənginə,
Yeyir dəni dəhan nə yaxşı, yaxşı!

Ələsgər, sən eşq atını yay** indi,
Yazdan, qışdan ləzzətlədi yayın di.
Qarşıda yay indli,
Çək xədəngin yayın dil
Aşiq, eşqin atını
Yayacaqsan, yay indli
Ah-zar eyləyər insan yay- indi:
Yağa ərşdən neysan nə yaxşı, yaxşı!..

*Dəyirmanın dəni üyütməsinə işarə edilir.

**Burada "mın çap" mənasındadır.

MÜSTƏZAD TƏCNİS

"BİSMİLLAHİR-RƏHMANİR-RƏHİM" DEYİB

"Bismillahir-rəhmanir-rəhim" deyib,
Girirəm meydana, gəl eyləyək bəhs.
Sən toxundun, mən də sənə toxunnam,
Şəriətdə halaldı qisasa-qisas,
Qoy ucaılsın səsl!

Bir xoş günü əvəz min aya billəm,
Boyun nəqqaş çəkib minaya, billəm.
Pirim dərsim verib, min aya billəm,
Bir sözünə min söz deyim dəsbədəs,
Sən eylə həvəs.

Mən dərdliyəm, mən ağlaram, bu da ağlar,
Eşq ucundan sinəmdə var bu dağlar.
Bir tərlanam, ovlağımdı bu dağlar,
Sənsən şahı-zərzər, şikanın məkəs,
Hökmün kəsakəs.

Ovsunçuyam, ovsun salam hi mara,
Bənnə olsan, tərkı axtar, him ara.
Səmin diraz, ləhcən bənzer himara,
Aləmə bədtərdi bu nitqü nəfəs,
Vüsali-hədəs.

Aşıq gərək bu meydanda bir qala,
Eşq ocağın bir ətklə, bir qala!
Ələsgərdi Xeybər kimi bir qala,
Bacara bilməzsən, danışma əbəş,
Dur yerində pəs!

AŞIQ ƏLƏSGƏR HAQQINDA DEYİLMİŞ ŞEİRLƏR

GƏLƏNDƏ

Şəkər sözlüm damağıma yayıldı
Zənbur kimi şəhdin şana gələndə.
Ariflər dinlədi, "əhsən" deyildi,
Hər məclisdə söz bəyana gələndə.

Cəkirsən dünyanın keyfin, ləzzətini
Oğulun, qardaşın, özün, külfətin;
Cəlalın, şövkətin, eyşin, işrətin,
Əyan-əşraf dudimana gələndə.

Şirin təklifini yazmışdın bizə,
Qoca, Qədir, Vəli, var cümləmizə,
Qorxuram ki, orda tozhatoz qıza
Doqquz yaba bir xırmana gələndə.

Dondarın dərsini verib ərənlər,
Təbi çox mövzundu, nitqi sərəsər.
Xəstə Qasım, Məmmədsöyün, Ələsgər -
Seçmək olmaz imtahana gələndə.

Hərçəndi ağılımı sən etdin zayıf,
Fikrini qanmışam, onu yaqın bill!

Bağışla təqsirim, mənə əfv qıl,
Hüseyn kimi dost qurbana gələndə.

AŞIQ HÜSEYN

ƏLƏSGƏRİ

Guşeyi-səhrada, tənhanisində
Sən ki yazdın bu ünvanı, Ələsgər!
Çillənin günündə, qış mövsimində
Bahar etdin zimistanı, Ələsgər!

Naməniz qəlbimi xeyli oyatdı,
Mətləbi mövzundu, xub kəlamatdı.
Yusifin köyəni Yaquba çatdı,
Abad etdi bu Kənanı, Ələsgər!

Aşıqəm mən sənə ixtilatna,
Nəzmına, fərdinə, xoş əbyatına.
Afərin, afərin əsil-zatına,
Sənsən, bil Hafizi-sani, Ələsgər!

Gərçi müləbbəsən ev libasında,
Şahidəm, şaribəsən haqqın tasında,
Bu Azərbaycanda, türk arasında
Sənin kimi şair hani, Ələsgər?!

Hazıram durmağa mən qulluğunda,
Gəzməmişəm namərd sağı solunda.
İmtahandan çıxan dostun yolunda
Əsirgəməm, billah, canı, Ələsgər!

Bir az məhəbbətə sədaqətim var,
Şövk ilə həvəsə iradətim var,
Sana bir xəlvətcə şikayətim var,
Yaxşı saxla sən pünhanı, Ələsgər!

Nəsihət saxla sən gəl bu sözləri,
Hər bir ad tez almaz əsil cövhəri.
Çox ucuz satırsan ləli, gövhəri,
Vəsf edirsən hər zamana, Ələsgər!

Yetənə rəfiqü yoldaş deyirsən,
Keçənə sırı verib, sirdaş deyirsən,
Üzünə gülünə qardaş deyirsən,
Yaxşını, yamanı tanı, Ələsgər!

Əcəb nəzmi, xoş əftarı yazıbsan,
Vəsfə layiq müəmmarı yazıbsan,
Ləqəbi buraxıb, adı yazıbsan,
Unutmaram bu zəbanı, Ələsgər!

Səhv etdim, ləqəbim sətərə sığışmaz,
Ləfzi səqil salar, bəhrə sığışmaz,
İnşallah, qəzəbə, qəhrə sığışmaz,
Əfv eyləsən bu nöqsanı, Ələsgər!

Oxusan kalamı, barı əhsən de!
Əgər bəyənməsən, bir dəxi sən de!
Beş özündən desən, bir də məndən de!
Tək almaynan bu meydanı, Ələsgər!

Təvəqqe edirəm salma qeylü-qal,
Bu gələn kəlmədən olma kəc xəyal.
Əgər oxumasən, şurüzümmə qal,
Hər məclisdə bu dastanı, Ələsgər!

Mən belə sənətə mahir deyiləm,
Baxma, öz-özümə fəxir deyiləm,
Hərçəndi yazıram, şair deyiləm,
Bağışlarsən bu Mirzəni, Ələsgər!

MİRZƏ BƏYLƏR

GETDİ

Böyük şair, - bu dünyanın əlindən
Küllü şikayətim var, - dedi, getdi.
Soruşdum əhvalın, necoldu, dedim,
O, gülü, qönçəni xar dedi, getdi.

Vidədinin kimsə könlün almadı,
Axıtdı göz yaşı, sazın çalmadı;
Fani dünya Ələsgərə qalmadı,
Qoy olsun mənə da nar, dedi, getdi.

İman da aşıqdı gözəl gəlinə,
Bayqu kimi düşdü viran çölünə,
Həsərət qaldı vətəninə, elinə,
Açılmaz dərdlərim var, dedi, getdi.

NÖVRƏS İMAN

GEDİB

Ovcuyam, yolunda gəzirəm naşı,
Nəçə belə dağlar, düz gəlib gedib.
Yandırır canımı eşqin ataşı,
Dərd olub sinəmdə yüz, gəlib gedib.

Oyur ciyərimi möhnət alması,
Viranə könülümün açılmaz pası;
Ələsgərlə Qasım, Şikəstə Abbas...
Qalan şair hamı üz gəlib gedib.

Qumru tək ləhcəsi xoşxandı Qurban,
Türfə gözəllərdi dərdinə dərman,
Hazırda dilində nə olsa fərman,
Ləfzi, həm mənası tez gəlib gedib.

Yaxşı bəyənmişəm Miskin Abdalı,
Cəm imiş başında huşu, kamalı;
Vaqif qarışdırıb çox qılu-qalı,
Sözlərində gəlin, qız gəlib, gedib.

Növrəstə imanam, huşum dolaşıq,
Hayıf ki, nəzmimdə yoxdu yaraşıq.
Bəyənməz nə seyid, molla, nə aşıq,
Dərd olub sinəmdə söz, gəlib gedib.

NÖVRƏS İMAN

VARMİ

Arifi-Müəzzəm, ey nuri-eynim,
Mənim tək ömrü bad olan varmı?!
Qohumdan, qardaşdan, dostdan, aşnadan,
Xəyalı dolanıb, yad olan varmı?

Hər kəs özü mətləbin qanmayan,
Dünya cıfəsini səhl sanmayan,
Fələk əli dəyib, çərxi dönməyən,
Ləzzəti dahanda dad olan varmı?!

Dağlar qan ağlayır, düşüb borana,
Daha bundan sonra çətin yarana;
Göyçə qana batsın, qaldı virana,
Daha Ələsgər tək od olan varmı?!

Mənim üçün nə ata var, nə ana,
Arif gərək bu mətləbi tez qana.
Minək qəm atına, çıxmaq cahana,
Görək bu dünyada şad olan varmı?!

Günbəgündən bağlayıram qəm, vərəm,
Könül sakit olub heç tapmır aram;
Nə Şirin, nə Fərhad, nə yazıq Kərəm?
Abdulla tək cismi od alan varmı?!

USTA ABDULLA

DASTAN-RƏVAYƏTLƏR

ƏLƏSGƏRNƏN SƏHNƏBANİ*

Sizə hardan xəbər verim, Göyçə mahalının Ağkilsə kəndinnən. Ağkilsə kəndində kimsən, Alməmməd kişidən.

Alməmməd kişi yoxsul bir adamıydı. Heç kəsən aliqalı olmazdı. Kənddə hamı onun xətrini saxlıyardı. Çoxları bir iş görəndə onnan məsləhətdəşirdi.

İş belə gətirdi ki, Alməmməd kişi öylənənnən sonra bir-birinin dalınca dörd oğlu, iki qızı oldu.

Alməmməd kişi külfətini dolandırmaq üçün Cavanşir mahalının meşələrinə ağac, taxta daşıyar; kürək, şana qayırib satar, səkkiz baş külfətini bir qarın ac, bir qarın tox dolandırardı. Alməmməd kişi çox gətirliklərə düşsə də, ürəyini sıxmazdı, yeri düşəndə: "Danalı darıxmaz, Allah kərimdi", deyərdi.

Ay dolandı, il keçdi, Alməmməd kişinin böyük oğlu Ələsgər 12-13 yaşına çatdı. Alməmməd kişi arvadı Pəri-zadnan məsləhətləşdilər ki, Ələsgəri varlıların birinə nökdən, çobandan, naxırçıdan versinlər.

Uşaqlarına çox mehriban olan Alməmməd kişi Ələsgəri yanına çağırıb dedi:

Oğul, bilirən ki, mən sənə xətrini çox istəyirəm. Sükür, külfətimiz çoxdu, Allah qoysa, qardaşların da yekəlib, hərəsi bir işin qulağınan tutanda kefiniz kök ola-

caq. İndi mən çatdırı bilmirəm; gəl sənə yaxşı adamların birinə nökdən, çobandan-zaddan verim, həm yaxşı yeyiç, geyin, həm də qazancınan öyümüzə xeyirin dəysin.

Ələsgər heç vədə atasının sözünnən çıxmazdı. Odu ki, atasının bu təklifinə razı oldu.

Ağkilsə kəndinin varlılarının beş-altısı nökr saxlamaq üçün adam axtarırdı. Alməmməd kişi arvadiynan götür-qoy eləyib, bu fikrə gəldilər ki, Ələsgəri Kalvayı Qurbana nökr versinlər.

Alməmməd kişi Kalvayı Qurbannan danışdı-barışdı. Şəhər Ələsgəri Kalvayı Qurbangilin öyünə göndərdi.

Kalvayı Qurbangil Ələsgərə bir dəş paltar tikdirdilər, görəcəyi işdəri ona tapşırdılar.

Kalvayı Qurbanın vur-tut Səhnəbanı addı göyçək bir qızı vardı. Ələsgər bürə gələndə Səhnəbanı on-on bir yaşlarında olardı.

Ələsgər işini tanıyannan sonra, onu o qədər buyurmazdılar. O, hər işi öz vaxtında görərdi. Kalvayı Qurban da Ələsgəri öz qızınan seçməzdi.

İki ilə qədər işlədikdən sonra Səhnəbanıynan Ələsgərin arasında bir mehribanlıq əmələ gəldi. Çox zaman Ələsgərin gördüyü işdə Səhnəbanı da kömək eləyərdi.

Ələsgər mollaların hadisələrinə, dərsələrin nağıllarına, aşlıqların dastanlarına qulaq asmaqdan doymazdı. Kalvayı Qurban Ələsgərin xətrinə dəyməzdi. Ələsgər məclisdərin hamısına gedərdi. Ələsgər iki-üç dəfə bir dastanı eşidəndə, sözdərini də yadında saxlıyardı.

Ancaq on beş-on altı yaşdarınan Ələsgər özünnən də söz deyərdi. Tay-tuşdarı onun sözlərini azbərriyərdilər.

*Göyçə şivəsi saxlanıbdır.

Ələsgərin Kalvayı Qurbana nökr olması üç ilini aşıb, dördüncü ilə əyək qoymuşdu. Doğrudan da, bu vaxta qədər Kalvayı Qurbangil Ələsgərə güldən ağır bir söz deməmişdilər. Deyirdilər ki, nə olaydı, nə olaydı, Alməmməd kişi Ələsgəri burdan aparmıyadı.

Ələsgərnən Səhnəbanı arasında olan mehribanlıq yavaş-yavaş məhəbbətə çöyürmüşdü. Elə bil ikisi də deyirdi: getmə gözümmən, gedərəm özümmən. İndi Ələsgər dediyi sözlərin hamısında Səhnəbanının büllur buxağının, lala yanağının, ay qabağının, şahmar zülfünün, kaman qasının, peykan kirpiyinnən danışır, onu tərifləyirdi.

Novruz bayramının günüydü. Kalvayı Qurban bir dəfə Ələsgərə, bir dəfə də Səhnəbanıya paltar tikdirmişdi. Səhnəbanı səhər tezdən səneyi götürüb, bulağa getmişdi. Ələsgər mal-qaranı irahatdıyannan sonra təzə paltarını geyindi. Bu zaman Səhnəbanı bulaqdan qayıtdı. Ələsgəri görən kimi dedi:

- Ələsgər, paltarın mübarək olsun; nə yaxşı da yaraşır, gərək şirinliyini verəsən!

Ələsgər baxdı gördü ki, Səhnəbanının təzə geydiyi qoftanın bir düyməsi açılıb, altıdan köynəyin naxışdı yaxası görünür. Əyər qızın anası burda olmasaydı, sinəsində olannan aşıb tökərdi.

O gün keçdi, səhə açıldı. Kalvayı Qurban pəyiyə gəldəndə gördü ki, Ələsgər camışın axurunda oturub, astadan zülmümə eliyir. Ələsgər bu zülmüməsində Səhnəbanının köynəyindən danışır, öz təzə paltarının şirinliyini hazırlıyirdi.

Kalvayı Qurban sazdan-sözdən o qədər baş tapan adam deyildi. Elə başa düşdü ki, Ələsgər özgə aşıqların sözünnən oxuyur, dedi:

- A bala, yaxşı çağırırsan, çağır, utanma!

Bir gün Kalvayı Qurban atını mindi. Kalvayıdan qayıdan adamların görmək üçün Zərzibil kəndinə getdi. Həmin gün Ağkilsədə toy tədarüki vardı. Aradan bir az keçməmişdi ki, Səhnəbanının anasını yuxa üstünə apardı. Ələsgər öyə gələndə gördü ki, Səhnəbanı təkdi, dedi:

- Əmi qızı, mən təzə paltar geyəndə sən şirinlik istədin, mənim də gümanım, sən bilirəndə ki, sözdən başqa heç bir şeyə gəlmir. İndi al, şirinliyini verim. Ələsgər bunu deyib başladı:

Gülavətin qıyı tər sinən üstə,
Nə gözəl yaraşır, qız, köynəyinə.
Sinən Kəbə, köynək Kəbə örtüyü,
İzin versən sürtəm üz köynəyinə.

Gözəl yaranıbsan qalı-bələdan,
Yanağın göyçəkdi güldən, laladan,
Zərgər gül doğrasın zəru-tiladan,
Əlinnən gəldikcə düz köynəyinə.

Yazıq Ələsgər dost yolunda sürünür,
Sinən üstə dərdə dərman görünür,
O köynəyə nar məmələr бүürünür,
Onçun qurban olluq biz köynəyinə.

Söz qurtaranda Səhnəbanı dedi ki:

- Ələsgər, aman günüdü, dədəm eşitməsin. Əyər eşitsə, səni burda qoymaz.

Ələsgərin ilhamı çuşa gəldi, bayaqkınnan da bir az ucadan oxumağa başladı:

İstər dara çəkdir, istər gul eylə,
Qoymuşam əmrinə qol, incimərəm.
Həsətinən məcnun oldum səhrada,
Can alansan, canım al, incimərəm.

Həsətinən saralıban solanam,
İzin versən, yar, başına dolanam,
Əlli yol çapılam, yüz yol talanam,
Bir şey deyil dövlət-mal, incimərəm.

Ələsgəri tər basmışdı. Öydə gözü Səhnəbanıdan baş-
qa heç nəyi görmürdü. Səhnəbanı maddım-maddım Ələs-
gərə baxırdı, dillənməyə təhəri yoxudu.

Ələsgər sözü o biri bəndini aldı:

Ələsgərəm, yandım eşq atasında,
Gözüm qaldı kirpiyində, qaşında.
Qazdır məzarımı çəşmə başında,
Səl sənəm üstünənən yol, incimərəm.

Ələsgər sözü qurtaran kimi Səhnəbanı dedi:

- Ələsgər, sənə gələn ölüm mənə gəlsin, sən mənim
qəbrimin üstünənən yol sal! Sən ki mənə yar dedin, mən
də sənə yar deyirəm. Öldüm - qara torpağınam, qaldım -
sənin yarınam.

Aradan bir müddət keçdi, bir gün Kalvayı Qurban öz
arvadına dedi:

- Arvad, Allah dövləti verdi, əmə bir oğulu əsirgədi,
bir gün yıxılar ölərəm, qız da çıxıb birinə gedər, sən də
qurdnan qiyamata qalmayacaqsan ki?.. Onda yurdumuz-
da bayquş uluyar.

- A kişi, açıq danış görüm, nə demək istiyirsən?

- Arvad, sözüün doğrusu, Ələsgər mənim çox xoşuma
gəlir. Mənim fikrim odu ku, qızı verək Ələsgərə, saxlıyaq
öyümüzdə. Elə bilirəm ki, qız da bu işə irazı olar.

Bu məsələ qonşudan-qonşuya yayıldı, gəlib Pərizadın
qulağına çatdı. Pərizad məsələni Alməmməd kişiyə da-
nışdı. Alməmməd kişi Kalvayı Qurbannan qohum olma-
ğa cannan-başnan irazıydı, əmə elə hesab elədi ki, uydur-
ma sözdü. Məsələni öyrənmək üçün Kalvayı Qurbanın ya-
nına getdi, salamnan-safadan sonra dedi:

- Kalvayı, əmrin aşmur, icazə versən, Ələsgəri apararam.

Kalvayı Qurban bir az fikirləşənnən sonra dedi:

- Alməmməd kişi, Allaha şükür, Ələsgərdən savayı üç
oğlun da var, onnar sənin qolundan tutar, əmə Ələsgər-
siz mənim əmrim heç aşmaz. Əyər irazı olsan, Ələsgər
həmişəlik bizim öydə qalar.

Alməmməd kişi arif adamıydı. Bildi ki, Kalvayı Qur-
ban nə deyir. Əmə özüünü o yerə qoymadı, dedi:

- Kalvayı, necə yəni Ələsgər həmişəlik sizin öydə qal-
sın? Biz ki belə danışmamışdıq.

- Alməmməd kişi, Ələsgəri aparsan da, burda qoysan
da ixtiyar sahibsan. Ancaq mənim məqsədım budu ku,
ixtiyar verəsən, iki ildən sonra Ələsgərnən Səhnəbanının
toyunu eliyəm, qala həmişəlik bizim öydə.

Alməmməd kişi bir az fikirləşənnən sonra gülümsü-
nüb dedi:

- Kalvayı, mən elə sənin fikrini dörd il bundan qabaq
başə düşmüşdüm ki, Ələsgəri mənim əlimnən alacaqsan.

Hər ikisi güldü, məsələ bunnan qurtardı. Kalvayı Qur-
banın arvadı çay-çörək qayırdı, yedilər, içdilər bir az da o

yannan-bu yannan söhbət elədilər. Alməmməd kişi durub öylərinə gəldi.

Atalar deyibdi: sən saydığını say, gör fələk nə sayır.

Kalvayı Qurbanın Məhərrəm addı bir qardaşı vardı. Çox varrı olduğu üçün "Pullu Məhərrəm" deyərtilər, özü də çox zalım adamıydı. Kalvayı Qurban onnan elə qorxurdu ki, əyər desəydi ki, görək yemə, yeməzdi.

Pullu Məhərrəm bu məsələni eşitdi. Tez adam göndərrib Kalvayı Qurbanı yanına çağırırdı ki:

- Qardaş, bu nə zurnadı camahat calır?

Kalvayı Qurban gördü kü, Məhərrəm məsələni olduğu kimi eşidib, danmaq olmaz, dedi:

- Məhərrəm, Ələsgər üziyola, qoçaq bir uşaqqdı. Əyər o olmasa, bizim mal-heyvan dolanmaz. Alməmməd kişi gəlmişdi ki, onu apara, mən Ələsgəri bir-iki il də işdətmək üçün yalan bir sözüydü dedim. Onun da ağı kəsdi, aparmadı.

- Yox. Ələsgəri elə bu saat qov getsin, özgə adam qar, işdət. Qaldı ki, Səhnəbanı, qızımız varsa, oğlumuz da var, öz dəşimiz, öz tufarımız; Səhnəbanını oğlum Mustafıya alacam. Di durma, get Ələsgərin şələsini ver qoltuğuna!

Kalvayı Qurban öyə gəldi, əmə elə bil ki başına bir qazan qaynar su tökmüşdülər. Bilmirdi ki, arvadına nə desin, Ələsgəri necə qovsun. Odu ki, Ələsgəri göndərrib, Alməmməd kişini çağırıdırıb dedi:

- Alməmməd kişi, görək o günü mən sənin sözüünə baxaydım. Qohum-qardaş deyir ki, nəhaq Ələsgəri saxlayıb-sən, qoy getsin atasına kömək eləsin. İndi istəyirsən Ələsgəri apar.

Alməmmədgil də, camaatın hamısı da bildi ki, bu işi pozan Pullu Məhərrəmdi; arğac onnan keçibdi. Ələsgər

də fikirdən, qüssədən saralıb solmağa başladı. Daha baş qaldırıb kəndin içində gəzə bilmədi. Axırda xəstələndi, yorğan-döşəyə düşdü.

Alməmməd kişi eşqin nə olduğunu bilirdi, həm də özünən dəyənıydı. Fikir elədi ki, Ələsgərə bir saz tapsın, bəlkə çalıb oxuya, dərdi-qəmi dağıla. Ələsgər meylini saza saldı, az bir müddətdə əli saza yatdı. Alməmməd kişinin qohumları, istiyənnəri bir gün yığılıb Ələsgərin yanına gəldilər. Məşədi Nədir sazı götürdü, Ələsgərə verib dedi:

- Oğul, çal görüm örgənə bilibsənmi?

Ələsgər sazı götürdü, zilini zil, bəmini bəm, sinəsində müstəkəm elədi, "Yanıq Kərəmi"ynən aldı görək nə dedi:

Ay ariflər, gəlin sizə söylüyüm,

Kəsilib üstünnən yar nişanası.

Dost uzaq olmaqnən könül yad olmaz,

Ölünce qəlbimdə var nişanası.

Məşədi Nədir dedi:

- Oğul, nə çoxdu el qızı eldə, sən niyə belə ah-nalə eliyirsən?

Ələsgər sözün o biri bəndini aldı:

Nütfədən pak olan özü pak olar,

Möminnən törəyan xoş idrak olar.

Əndəlib qan ağlar, zəhri çək olar,

Görsə gül üstündə xar nişanası.

Alməmməd kişi davam gətirə bilmədi, ağladı, dedi:

- Məşədi Nədir, dünyanın işdəri belədi. Əyər mənim də varım, halım olsa, başıma bu iş gəlməzdi. Günahın hamısı Allahdadı.

Ələsgər atasının ağlamağını gördü, aldı:

Ələsgərim, qərq olmuşam bu qəmə,
Yoxsulluğum dağ çəkibdi sinəmə.
Nakəs müxənnətdən mətləb diləmə,
Yoxdu namus, qeyrət, ar nişanası.

Söz tamama yetişdi, əmə Ələsgər sazı əlinə yerə qoymadı. Hərə bir yannan onu dannadı, öyüt-nəsihət verdi. Ələsgər sazı sinəsinə basdı, "Kərəm gözəlləməsi"ynən görək nə dedi:

Eşidin, məclisdə arif olanlar,
Sərrafam, göhərim, kanım gedibdi.
Ah çəkibən, yar yoluna baxmaqdan,
Yəqin bilin, yarı canım gedibdi.

Nazik barmaqlıdı, şümşad əllidi,
Ayna qabaqlıdı, siyah tellidi,
Şəkər söhbətdidi, şirin dillidi,
Tuti kimi xoş zəbanım gedibdi.

Müddətdi gözümnən olubdu iraq,
Əridib ürəymə dərdü qəm, fəraq.
Büllur buxaq, lala yanaq, ay qabaq,
Ala gözdü Səhnəbanım gedibdi.

İş sana ağahdı, qadir ilahı!
Eşq əlinnən itirmişəm irahı.
Ələsgərim, budu sözün kütahı,
Yar gedənnən din-imanım gedibdi.

O gündən camahatın içinə yayıldı ki, Ələsgərə vergi verilib, sazı götürüb sinədən deyir.

Ələsgər Səhnəbanıdan sarı nə sirr sözü olsaydı, oğlanlardan dostu Paşıya deyərdi, qızlardan əmisi qızı Zöhrəyə. Bunnar da Ələsgərin yanına gəldilər, əhval tutdular. Yoldaşlarının gəlməsi, onun əhvalını soruşması Ələsgəri çaşa gətirdi, sazı götürdü, görək "Hicran Kərəmi"siynən dərdini necə dedi:

Dərdim çoxdu, dindirməyin, həzarat!
Məni bir alagöz ceyran öldürür.
Qılıncsız, tüfəngsiz alır canımı,
Kimsə bilmir, pünhan-pünhan öldürür.

Heç bilmirəm neyləmişəm, neylərəm,
Xəncəl alıb, qara bağrım teylərəm,
Bir canım var, yara qurban eylərəm,
El desin: "Aşıq da qurban öldürür".

Ələsgərim, bir gözələ mehmanam,
Ölmüyünçə çətin dönəm, usanam,
Əzrayılı qanını tutmasın anam,
Məni bir kirpiyi peykan öldürür.

Zöhrə gələndə Ələsgər elə hesab eləmişdi ki, ona bir şad xəbər verəcək, amma nə onnan bir söz eşitmədi, nə də Paşadan bir xəbər çıxmadı. Gördü kü, nə Səhnəbanıdan ona xəbər gətirən var, nə onun ah-naləsini Səhnəbanıya yetirən. Sazı sinəsinə basdı, dedi:

Ömrüm ah-vayınan keçdi dünyada,
Həsət qaldım, əlim yara yetmədi.
Nəçə namə yazdım canan elinə,
Heç birisi o diyara yetmədi.

Bu sözü eşidəndə Zöhrə köyrəldi, dedi:
- Əmin qızı ölmüüb kü, sənin dediyini ona yetirmə-
sin. Allah qoysa, sabah onnan sana bir xəbər gətirəm.

Nə gözümnən birçə yarı görmədim,
Nə dilimnən əhvalını sormadım;
Bağ bəsdədim, qonça güllün dərmədim,
Xəzən oldu, bağcam bara yetmədi.

Dağların köyündə qar nişanası,
Gül üstə görünür xar nişanası,
Ölürəm, qəlbimdə yar nişanasa,
Gözü yolda, intizara yetmədi.

Gözü yaşdı, ey fığərə Ələsgər,
İşi əysik, baxdı qara Ələsgər,
Olmadı dərdinə çara, Ələsgər,
Həsət əlin o dildara yetmədi.

Mənim azızdərım, o gün keçdi, səhər həminizin üzü-
nüüzə xeyirliynən açılısın, səhər açılanda Zöhrə qab-qasıq
götürüb bulağa getdi. Gecdən-gec Səhnəbanı da gəldi.
Öpüşdülər, görüşdülər, Səhnəbanı soruşdu:
- Sən Allah, de görüm, Ələsgər necədi?
- Necə olacaq, Allah onu elə oda qalayıb ki, dilnən deyir-
ləsi deyil. Sazı götürüb deyəndə də başınnan duman qalxır.

Bulağa gedib-gələn çoxuydu. Odu ki, artıq danışa bil-
mədilər.

Zöhrə qab-qasığı gətirib öylərinə qoydu, birbaş Ələs-
gərin yanına gəldi. Ələsgər onu görən kimi sazi başı üs-
tünənə götürdü, zilişi zil, bəmini bəm, sinəsinə müstə-
kəm elədi, "Dilqəmi"ynən görək Zöhrədən nə soruşdu:

Söylə, qasid, müxtəsəri, vəssalam,
Ərzimi canana dedin, nə dedi?
Bülbül tək asmana yetişib nalam,
Səhni-gülüstana dedin, nə dedi?

Ələsgərin bu yanıqlı havayınan belə oxumağı Zöhrənin
də qəlbini çuşa gətirdi. Hürüklərinin birini ayırıb sinəsi-
nə basdı, Ələsgərə belə cavab verdi:

Gedib ərzi-halın yara söylədim,
İnciməsin mənən, - canana dedi.
Zülm əliynən məni yada verillər,
Viran qalsın belə zamana, dedi.

Aldı Ələsgər:

Yadıma salanda boy-büsatını,
Xəstə könlüm minir eşqin atını.
Gah axtarır yerin yeddi qatını,
Gah çıxır asmana, dedin, nə dedi?

Aldı Zöhrə:

Nakəs müxənnətin boyu vurulsun!
Vay düşsün evinə, şivən qurulsun!

Məhrəmin oğlanları qırılsın!
Qalmasın yurdunda nişanal- dedi.

Aldı Ələsgər:

Aşıq oldum bir nainsaf millətə,
Qolu bağlı məni verdi cəllətə.
İncilə, Zəburə, Söhfə, Tövrətə,
And verrəm Qurana, dedin, nə dedi?

Aldı Zöhrə:

Seyraqublar aralıqı qatdılar,
Zülmünən boynuma kəmənd atdılar,
Atam, anam məni pula satdılar,
Onnar yetişməsin imana, - dedi.

Aldı Ələsgər:

Kac dolandırmasın xam xəyalını,
Can qoyan istəməz dünya malını.
Yazıq Ələsgərin ərzi-halını
Sərvi-xuramana dedin, nə dedi?

Aldı Zöhrə:

Zöhrəyəm, sinəmdə dərdü qəm çoxdu,
Üstümə tökülən peykandı, oxdu.
Dünyada ədalət, haqq-divan yoxdu,
Yetirə dərdimi dərməna, - dedi.

Zöhrə söznən dediyi kimi, dilcavabı da bulağa necə
getməyinnən, necə görüşməyinnən danışdı. Ələsgərin
ürəyi bir az sakit oldu. Danışığın sonunda Zöhrə dedi:

- Ələsgər, Səhnəbanı deyir ki, nə olaydı; bu gündə
bir dəfə Ələsgəri görəydim.

Əyər durub bir az gəzsən, eşiyə-bacıya çıxsan, bəlkə
Səhnəbanıyan görüşə biləsən. Deyəllər umud çox yaxşı
şeydi, əyər xəstənin sağalmağına özünün umudu olmasa,
həkimin dərmanı kömək eləməz.

Aradan bir neçə gün keçdi, Ələsgər ayağa durdu, ya-
vaş-yavaş qapıya-bacıya çıxdı, yoldaşları, tay-tuşları onu
yazın ətirri havasında çöllərə-çəmənələrə apardılar, gözü-
könlü açıldı, sapasağ oldu.

Günlər keçdi, həftələr dolandı. Güünün birində kəndin
qızdarı bulax başında sözü bir yerə qoydular ki, sabah
dağa pəncər yıqmağa getsinlər. Səhnəbanı bunu bilən ki-
mi əhvalatı Zöhrəyə xəbər verdi. Zöhrə Ələsgərə dedi,
Ələsgər də Paşa ilə məsləhətləşib, səhər hələ xoruz oyan-
mamışdan dağa tərəf üz qoydular. Gəlhağəl, gəlhağəl, gə-
lib çatdılar dağa. Paşa elə çatan kimi başının altını uca
eləyib, başladı xoruldamağa. Ələsgər gözlərini zillədi
kənddən gələn yola. Bir saat, iki saat, bir də baxdı ki, gö-
zəllər karvanının ucu göründü. Ələsgər diqqət eliyəndə
Səhnəbanını tanıdı, sazı köynəyinnən çıxartdı, zilini zil,
bəmini bəm, sinəsində müstəkam elədi. Bu zaman sazın
səsinə Paşa ayıldı, soruşdu ki:

- Ələsgər, nə oldu ki, qoymursan yatam?

Ələsgər dedi:

- Qulaq as, gör nə olub:

Dürdanəni səngi-siyah içində
Həsərat gözümlə görün kimi tanıdı.
Konul bəybafadı, heç salmur yada,
Göz doymur, gözünün məhrəbanıdı.

Yanaqları güldü, heç olmaz xəndan,
Cismidə mələkdə, nəsilə insan,
Simu zənəxdanda, mirvari dandan,
Ənnabı ləbləri can dərmanıdı.

Adım Ələsgərdi, əslim Göyçəli
Ələsd ələmində demişəm, bəli!
Həm aşığam, həm dərvişəm, həm dəli,
Canım gözəllərin yol qurbanıdı.

Söz tamama yetişdi. Qızdar düz Ələsgərgilin yanına gəldilər. Ələsgər çoxdan bəri Səhnəbanını yaxından görüb, kəlmə verib, kəlmə almamışdı. Qızdar çatır-çatmaz Ələsgər ayağa durdu, sazı sinəsinə basdı, görək Səhnəbanını necə qarşıladı:

Tərli tamaşalı, maral baxışdı,
Qədəm qoyub, asta-asta, xoş gəldin!
Yolun sadağası canınan bağıdı,
Qurban sənin kimi dostu, xoş gəldin!

Qızdar Ələsgəri ortalığa aldılar. Hamı başa düşdü ki, o, bu sözü Səhnəbanıya deyir. Səhnəbanı yerə baxırdı, əmə gülümsünürdü. Ələsgərin yadına Səhnəbanının ona söz verib, yar deməsi düşdü. Dedi:

Biz ki ilqar keçirmişik aradan,
"Amin" desən, tez düzəldər yaradan.
Könlüm yasdən çıxdı, qəlbim qaradan,
Gülə-gülə bu həvəsə, xoş gəldin!

Gözəllər sultanı, ay mələkzadə!
Sənin kimi gözəl yoxdu dünyada.
Sən ki Ələsgəri salıbsan yada,
O səbəbdən gözüüm üstə, xoş gəldin!

Doğrudu, bu söz tamama yetişdi, əmə Ələsgər hələ Səhnəbanıya birca "xoş gəldin" eləmişdi, ürəyində deməli sözdəri çoxuydu. Zöhrə qızdara dedi ki:

- Yorulmuşuq, oturun bir az dincələk, Ələsgər də bir-iki kəlmə oxusun, könlümüz açilsin.

Ələsgər sazı sinəsinə basdı, görək nə dedi:

Müddətdi gəzirəm mən təbib deyə,
Xəstəyəm, dərmanım var sinən üstə.
Süddən ağdı, baldan şirin məmələr,
Qüdrətdən xəlq olub, yar, sinən üstə.

Düşübsən nadannan, göhəri bilməz,
Ağlasan, göziünün yaşını silməz,
Nə qocalmaz, nə köhnəlməz, nə ölməz,
Hər kimsə ki, görsə nar sinən üstə.

Fidan əkib, şəcərələr bitirirəm,
Bağbanıyam, tər şamama götürürəm,
Vədə versən, ilqarıma yetirirəm,
Bülbüləm, qoymaram xar sinən üstə.

Ələsgər qurtarmır dərdü fəraqdan,
Söhbət nə lazımdı belə uzaqdan?
Əmib kam alaydım, dildən, dodaqdan,
Etsələr də qanım car, sinən üstə.

Elə ki, söz tamama yetişdi, Ələsgər baxdı gördü kü, qız-
darın bazisi gülür, əmə bazisi çox part olub. Pullu Məhərrə-
min qızı Cavaharın da ki çirtiq vursan qanı tökülər. Bu də-
fə Ələsgər qızdarın konlunu almaqdan ötəri görək nə dedi:

Xublar məclisinə giuzər eylədim,
Gördüm gözəllərin xası seçilmiş.
Baxdım, diqqətinən nəzər eylədim,
Gül əndamı, tar libası seçilmiş.

Olum sadağası bu gözəllərin,
Mərfətdə kamildi, kamalda dərin,
Əsəli - müşəffadı şəhdi ləblərin,
"Əsəl" baldı, "müşəffası" seçilmiş.

Ələsgər bu bənddə çirkinni-göyçəkli qızdarın hamısı-
na gözəl dedi. Nuhdan qalma, mıxdan burma qızdar da-
ha şad oldular, hərə xəlvətcə öz üstünə-başına baxdı, gö-
zünü zillədi Ələsgərin ağzına. Ələsgər baxdı gördü kü,
Səhnəbanı fikrə gedib. Fikirirəşdi ki, yaxşısı budu de ki,
ələcim yoxdu. Görək Ələsgər bu dəfə üzünü Səhnəbanıya
tutub, sözü necə tapşırıd:

Demə Ələsgərin ağı zayıldı,
Şəmsü qəmər mah camala mayıldı,
Gözüm gördü, konlum qəmdən ayıldı,
Şikəstə qəlbimin pası seçilmiş.

Elə ki söz tamama yetişdi, Cavahar yerinnən dilləndi:
- Qızdar, buriya saza qulaq asmaxdan ötrü gəlməmişik
ha!.. Durun pəncərimizi yıqaq. Hər kəsin konlu istəsə,
kənddə saz çaldırıb, qulaq asar.

Cavahar belə deyəndə Səhnəbanı bildi ki, nə təhər ol-
sa, kəndə gedən kimi xəbər verəcək, bir də ya qismət,
Ələsgəri görə, ya görmüya. Odu ku, qızdarın məclisi da-
ğıdacağından qorxdı, ölümünü gözünün qabağına aldı,
Cavahara cavab verdi ki:

- Əşi, pəncər qaçmır ha!.. Kənddə bu qızdar hardan bir
yərə toplanıb məclis quracaq? Kəndə aşıq gələndə də çox
vaxt kişilər gedib qulaq asır, heç qızdar yada salan da olmur.

Səhnəbanının dillənib belə danışmağı Ələsgəri çaşa
gətirdi, sazi sinəsinə basdı, görək nə dedi:

Sənnən ötrü ömrüm barın becərdim,
Mübarək dəstinlə də bir üz, bir üz.
Ölüb, bu dünyadan həsrət gedirəm,
Qoysan üzüm üstə də bir üz, bir üz.

İpək nazbalışa Mina dayandı,
Həcər nalə çəkdi, Minada yandı,
Həsərtinnən dərdim minə dayandı,
Sən gəlsən, əysilər də bir üz, bir üz.

Bayqu həsrət çəkdi, yara yetmədi,
Təbib neşlər vurdu, yara yetmədi.
Yazıq Ələsgər, əlin yara yetmədi,
Çalxan qəm bəhrində də bir üz, bir üz.

Yaz keçdi, yay addadı, payız girdi. Kimin xeyir işi va-
rıydı yavaş-yavaş görməyə başladı. Nişan qoyan kim, toy
eliyan kim...

Molla oğlu Əli də qızıləngli Aşıq Aliya toy təklif elə-
mişdi. Hələ Aşıq Alı söhbəti başdamamış biri dedi ki, Al-
məmməd kişinin oğlu özünən yaman söz deyir.

Paşayı göndərdilər, gəldi Ələsgəri çağırıb, Aşıq Alının yanına gətirdi. Aşıq Alı Ələsgəri danışdırıb gördü kü, çox məfətdi, qanacaxlı oğlandı. Aşıq Alı saz çaldı, Ələsgərdən xayış elədi ki, oxusun. Ələsgər Aşıq Alı çaldığı havaynan söz oxumağa başladı. Sonra bir-iki qatar da öz sözünnən oxutdu. Gördü kü, doğrudan da, dediklərinə görə varıymış. Aşıq Alı çalmaqda olsun, Ələsgər oxumaxda, kəndin qız-gəlini də dəstə-dəstə toya gəlirdi. Səhnəbanı qapıdan girəndə Ələsgərin gözü Səhnəbanıya sataşdı. Bilmədi ki, oxuduğu sözü necə qurtardı. Səhnəbanı keçib geridən üzü örtülü oturdu. Elə bu dəmdə Aşıq Alı dedi:

- Oğul, saz da çala bilirsənmi?
- Bekara dinqilladıram.
- Buyur görüm, necə dinqilladırsan.

Ələsgər sazı alıb, zilini zil, bəmini bəm, sinəsinə müstəkəm elədi, çalmaqda başladı. Ələsgərin fikri Səhnəbandaydı. Gördü kü, dirəyin dibində oturub, əmə üzü ürbəddidi. Alı görək Səhnəbanıya nə dedi, camahatnan Aşıq Alı nə eşitdi:

A beymürvət, həsrətini çəkməkdən,
Yetişmişəm cana, üzün bürümə!
İllər ayrısıyq, fürsət düşəndə,
Çəkilib pünhana, üzün bürümə!

Yusif kimi məni saldın azara,
Təbibimsən, eylə dərdimə çara,
Ya buyur cəllada, ya çəkdir dara,
Ya yetir dərmana, üzün bürümə!

Yazıq Ələsgərim, mən sənə qurban!
Xəstəyəm, dərdimə gəl eylə dərman.

Sən mələkzadəsan, ay huri-qılman,
Gəlmışəm qurbana, üzün bürümə!

Söz tamama yetişəndə Səhnəbanı üzünün bir tərəfini açdı. Ələsgər gördü kü, onun sözünü başa düşdü. Sazı sinəsinə basdı, dedi:

Can qurban eyləsən, layıxdı, layıx,
Bir yar ki, mətləbi tez qanan ola.
Qaşınan, gözünnən işarət bilə,
Sözünü deməmiş söz qanan ola.

Canım qurban olsun o əhli-dila,
Qaşların oynada, gözünnən gülə.
Dilim tərpanməmiş dərdimi bilə,
Qurbanam gözünnə, göz qanan ola.

Ələsgər söylüyə söz müxtəsərin;
Ağlı kamil ola, kamalı dərın.
Hamı bir ağızdan deyər: "afərin",
İstərsə məclisdə yüz qanan ola.

Aşıq Alı o vaxt Göyçənin ən ustad aşığıydı, onun bilmədiyi söz yoxuydu. Ələsgərin oxuduğu sözdə fikir verdi, gördü kü, çox qiymətli sözdədi, özü də bu sözdəri elə buradaca dedi. Aşıq Alı belə həzircavablığı heç kəsə görməmişdi.

Çaldılar, oxudular, oynadılar, toy qurtarandan sonra Aşıq Alı Ələsgərnən barabar onlara getdi. Gecəni səhərəcən Alməmməd kişiynən danışdı, razılaşdı ki, Ələsgəri ona şəyirdliyə versin. Ata da, ana da, Ələsgər də razılaşdılar. Aşıq Alı öz sazını Ələsgərə verib dedi:

- Oğul, sözdərin də xoşuma gəldi, oxumağın da, saz çalmağın da. Havaları da düz oxuyursan. Ancaq aşıqlığın başqa şərtərdə də var. De görüm, onları bilirsənmi, aşıq necə olmalıdı?

Ələsgər sazi döşünə basıb dedi:

Aşıq olub, tərk-i vətən olanın
Əzəl başda pürkamalı gərəkdir.
Oturub-durmaqda ədəbin bilə,
Mərifət elmində dolu gərəkdir.

Xalqa həqiqətdən mətləb qandır,
Şeytani öldürə, nəfsin yandır,
El içində pak otura, pak dura,
Dalışınca xoş sədalı gərəkdir.

Dedişi sözdərin qədrini bilə,
Kəlməsinnən ləli göhər süzülə,
Məcəzi danışa, məcəzi gülə,
Tamam sözü müəmmalı gərəkdir.

Arif ola, eyhamınan söz qana,
Naməhrəmnən şərm eyləyə, utana,
Saat kimi meyli haqqa dolana,
Həqiqi qəlbində yolu gərəkdir.

Ələsgər, haqq sözün isbatın verə,
Əməlin mələklər yazı dəftərə,
Hər yanı istəyə, baxanda görə,
Təriqətdə bu sevdalı gərəkdir.

Aşıq Alı Ələsgəri götürüb, özünən barabar apardı. Onlar gedənnən bir neçə gün sonra Pullu Məhərrəm toy elədi. Səhnəbanını aqlada-aqlada oğlu Mustafiyə aldı. Leyliyi Məcnunna, Məcnunu Leylidən, Əsliyi Kərəmdən, Kərəmi Əslidən eliyən zalım fələk Ələsgəri Səhnəbanıdan, Səhnəbanıyı da Ələsgərdən elədi...

Ələsgər kəndə qayıdanda gördü kü, lələ köçüb, yurdu ağlayır, Səhnəbanı gedibdi. Kərəm Əslisiz, Əsli Kərəmsiz, Məcnun Leylisiz, Leyli Məcnunsuz yaşaya bilmədi, əmə Ələsgər Səhnəbanısız, Səhnəbanı da Ələsgərsiz yaşadı. Ələsgər 40 yaşına qədər öylənmədi, məclislərdə, qanan adamların yanında öz dərdinnən danışdı. Axırda Cavanşir mahalının Yanşaq kəndinnən Əhmədin qızı Anaxanımı aldı, ömrünün axırına qədər onnan yaşadı, gün keçirib ömür sürdülər, sizin də ömrünüz uzun, gününüz xoş keçsin!..

AŞIQ ƏLƏSGƏRNƏN DƏLİ ALI

Mənim əzizdərim, sizə hardan xəbər verim, Gəncəbəsanın Qarasuçu kəndinnən. Qarasuçu kəndində kimnən, Dəli Alidan.

Ali cavan vaxtlarında çovənçilik eliyirdi. Bir gün xərc üstündə yüzbaşı bunnarın ailəsini incitdi. Ali axşam öyə gələn də məsəliyi eşitdi. Gedib xəncəlnən yüzbaşını öldürdü, qaşdı. Hökumət Alının qohumlarına bu işin üstündə çox əzab-əziyyət verdi. Bunnarın da çoxusu qaçıb, Alının dəstəsinə qoşuldular. Az bir zamanda Alının dəstəsi böyüdü.

Hökumət neçə dəfələrnən Alının üstünə adam göndərdi ki, tutsun, bacarmadı; gələnlərin hamısını Ali qırdı. Qazan dağında, Acıbulaxda, Qarasuçuda, Samıxda, Zincirridə olan vuruşmalarda Alının dəstəsi yüzdərnən adam qırırmışdı, sel kimi qan axıtmışdı. İyitdiyinə görə xalq ona "Ali! yox, "Dəli Ali!" deyirdi.

Dəli Ali 25 il idi ki, qaçağıydı. Onun səddi-sorağı Niqalaya da yetişmişdi. Niqalayın qızı Niqalayın əmisindən xayış eləmişdi ki, gedər, o iyidin şəklini çəhdirər, mana götürərsən.

Qoçaxlıxda, qəhrəmanlıxda Dəli Alının adı söyləndiyi kimi, aşxılıxda da Aşiq Ələsgərin adı bütün Qafqazı götürmüşdü. Əmə bu qədər vaxtda nə Dəli Ali Aşiq Ələsgəri görmüşdü, nə də Aşiq Ələsgər Dəli Alıyı.

Dəli Alının Zeynalabdin addı bir bacısı oğlu varıydı. Dəli Ali onun xətrini çox istəyirdi. Bir gün Zeynalabdiyi öyləndirmək fikrinə düşdü. Öz-özüne fikir elədi ki, heş belə şey olmaz ki, Aşiq Ələsgərin adı dünyanı götürər, sən onun məclisində olmuyasan. Gərək nə cür olsa, Zeynalabdinin toyuna Aşiq Ələsgəri gətirəm.

Yaylax vaxtı Zincirridə olanda toy tədarükü görməyə başladı. Sabah ertə Dəli Ali yoldaşlarınyan baravar Göycüyə gələn yolun qırağında aylaşmışdı. Bir də gördülər ki, bir dəstə adam gəlir. Gələn adamlar Dəli Alıgilı tufəngli görəndə qorxdular, istədilər ki, əyxalarını saxlasınnar. Dəli Alının yoldaşları əl ələdlər ki, qorxmayın, gəlin. Adamlar gəlib yetişdi.

- Salaməleyküm.

- Əleyküməsalam!

Dəli Ali soruşdu:

- Niyə bizi görəndə dayandınız?

- Düzü kü, ehtiyat elədik.

- Gəlişiniz hardandı?

- Arannan, fəhləlikdən.

- Bu dəstə Dəli Alının dəstəsidir. Bizim camahata xeyrimizdən başqa ziyanımız dəyməz. İndi deyin görüm, hardansınız?

- Başına dönüm, Ağkilsədənik.

Bunnar belə deyən kimi Aşiq Ələsgər Dəli Alının yadına düşdü, dedi:

- Bir kağız versəm, aparıb Aşiq Ələsgərə verə bilərsinizmi?

- Verərik, özgə nə təfsiriniz də olsa, yerinə yetirərik.

Dəli Ali tez bir kağız yazdırdı, adamların birinə verdi.

Fəhlələr Ağkilsiyə gəlməhdə olsun, sizə kimnən xəbər verim, Ağkilsədə Aşiq Ələsgərdən.

Aşiq Ələsgərin oğlu Başır böyümüşdü; öylənmək vaxtıydı. Aşiq Ələsgər fikirraşdı ki, payız gırən kimi Başırın toyunu eləsin. Yavaş-yavaş tədarük görməyə başladı. Haravaynan dağdan kəndə ot daşıyırdı ki, arannan gələnnər-

dən biri kağızı gətirib, ona verdi. Aşıq Ələsgər kağızı Bəşirə oxutdu, gördü kü, Dəli Alı göndərif. Kağızda yazır ki, xeyir işimiz var, gəl mənə Zinciridə tap.

Aşıq Ələsgər bərk fikrə düşdü. Bəşir soruşdu:

- Ay dada, nə fikir eliyirsən?

- Oğul, işin-gücün bu vaxtında bilmirəm necə gedim.

- Ay dada, işdən sarı fikir eləmə. Otu Əbdüləzimnən mənə daşıyaram, üç-dörd günə qədər də özün gələrsən.

Sabah hamının üzünə xeyirlikdən açılıns, sabah açılarda Aşıq Ələsgər Daşkəndə də, Böyük Qaraqoyunluya da xəbər göndərdi, bir azdan sonra şayirdəri Aşıq Nəcəfnən Aşıq Əsəd sazdarını götürüf gəldilər.

Aşıq Nəcəf soruşdu:

- Ələsgər əmi, bu vaxt harya belə?

- Oğul, bir yerə çağırırlar.

Aşıq Əsəd soruşdu:

- Ələsgər əmi, harya çağırırlar?

- Yaylağa toya çağırırlar.

- Kim çağırır?

- Neynirsən kim çağırır, Allah bəndəsinin biri.

Aşıq Ələsgər də sazını götürdü, atdarını mindilər, yola düşdülər. Aşıq Ələsgər harya getdiklərini Əsədə özü demirdi ki, Əsəd Dəli Alının adını eşitsə, qorxar, getməz. Əmə Aşıq Nəcəf ölümənə qorxan döyüldü. Atdarı sürüb, gəlhağəl, gəlif Layışqırılana yetişdilər. O tərəf-bu tərəfə baxdılar ki, heş bir şey görünmür. Bir az da irəli gedəndə gördülər ki, Sarı Mələyin döşündə bir dəstə atdı tökü-lüf. Ehtiyat elədilər, atdarın başını çəlif dayandılar.

Elə bu vaxt üst tərəf qayadan səsləndilər:

- Ey, ay yolnan gedənnər, niyə dayandınız? Atdarınızı sürün düz görünən adamların yanına!

Əsəd yavaşca Aşıq Ələsgərə dedi:

- Ələsgər əmi, bunnar qaçaxdı, bizi soyajaxlar.

- Oğul, soysalar da keçif. Daha geri qayıtmaq olmaz.

Atınızı sürün görək!

Aşıq Ələsgərgil atdarını sürüb, adamların yanına yetişdilər.

- Salaməleyküm!

- Əleyküməsalam!

Aşıq Ələsgər gördü kü, bunnarın içində dağıstanfor-mu geyinmiş, başında qabardini buxara papax olan bir adam var. Həməən adam yerinnən dilləndi:

- Aşıq, atdan düşün!

Aşıq Ələsgərgil atdan düşdülər. Sonra o adam yoldaş-darına dedi:

- Əyə, aşıxların atdarını tutun!

Tez gəlif aşıxların atdarını tutdular.

- Aşıq, aylaşın!

Aşıq Ələsgərgil dinməzcə aylaşdılar. Həməən adam üzünü Aşıq Ələsgərə tutuf soruşdu:

- Aşıq, adın nədi?

- Adım Ələsgərdi.

- Yoxsa göycəli Aşıq Ələsgər sənsən?

- Bəli, mənəm.

- Bəs bu aşıxlar kimdi?

- Bunnar da mənəm şayirdərimdi.

- Aşıq Ələsgər, bə Allah qoysa, səfəriniz harayadı?

Aşıq Ələsgər gördü burda yaman dolaşdı. Əyər desə ki, Dəli Alı çağırır, orya gedirik; bəlkə Dəli Alının düş-

mannarınlandı, sössüzçə öldürəjlər. Yox, ayər dəsa ki, özgə yerə gedirik; bəlkə elə bu Dəli Alıdı, deyəjk ki, səni mən çağırtdırmaşam, məni qoyuf harya gedirsən? Gənə yaxşı olmuyajax. Bir də fikir elədi ki, düziünü demək hamısınan yaxşıdı. Əyər düşman adamdı, səni öldürsə də Dəli Alı eşidər, qanını yerdə qoymaz. Dost adam olsa da ki, səni Dəli Alının yanına aparar. Aşıq Ələsgər dedi:

- Alı çağırır.
- Nə bilim, o qədər Alı var ki, hansını deyirsən?
- Qaçax Alı çağırır.
- Qaçax dəstələrinin çoxunda Alı addı adam var. Harıya, hansı dəstəyə getmək istəyirsən?

Aşıq Ələsgər gördü olmadı, dedi:

- Dəli Alı çağırır, orıya gedəjiyik.
- Dəli Alıyı görüfsən?
- Yox, görməmişəm.
- Əşi, bə bir dəlinin sözünnən ötrü niyə dağlara, daş-dara düşüfsən? Yaxşı olsa, "Ağıllı Alı" deyərildər də...
- O qaçax adam olduğuna görə "dəli" deyillər, bu dəli ağılsız dəlilərdən döyül. Dəli Alı çox addı adamdı.
- Dəli Alının özünü görmüyüfsən, bə hansı işdərinə eşidifsən ki, deyirsən addı adamdı?

Aşıq Ələsgər Dəli Alının qaçaxlıqlarınan danışmağa başladıyanda, söhbət elədiyi adam dedi:

- Aşıq, deyəsən axı sən Aşıq Ələsgər döyülsən?
- Niyə, nədən bildin ki, mən Aşıq Ələsgər döyüləm?
- Əyər Aşıq Ələsgər olsan, Dəli Alının haqqında nə bilirsənsə, söznən deyərdin. Sən Dəli Alının haqqında eşidirsənsə, mən də Aşıq Ələsgər haqqında eşitməşəm.

Aşıq Ələsgər gördü kü, çox hesabı söz deyir. Sazı köynəyinnən çıxartdı, zilini zil, bəmini bəm, sinəsinə müstəhkəm elədi, aldı görək Dəli Alının haqqında burdakı adamlara nə dedi:

Gün kimi ələmi tutufdu adı,
İyitdər sultanı, xanı, Dəli Alı!
Pirim şahı-mərdan verib muradı,
Arturif şövkəti, şanı, Dəli Alı!

Süzəni götürüf, minəndə ata,
Fələk əhsən deyir boyu, būsata,
Nərə çəkib təpinəndə saldata,
Sel kimi axıdır qanı, Dəli Alı...

Aşıq Ələsgər gördü kü, bunu danışdıran adamnan başqa, o biri adamların hamısı gülümsünür. O saat bildi ki, burda bir iş var. Üzüni həməən adama tutuf, görək bu dəfə nə dedi:

Naməhrəmdən pünhan gəzdin həmişə,
Namısdı iyidsən, səni yüz yaşla!
Tüfəngin gülləsi işləyir daşa,
Tək qaytarır yüz düşmanı, Dəli Alı.

Aşıq Ələsgər yanılmamışdı; doğrudan da, bu, Dəli Aliydi. Dəli Alı gördü kü, Aşıq Ələsgər bunu tanıdı, daha dillənib bir söz soruşmadı.

Aşıq Ələsgər bir Dəli Aliyə baxdı, bir yoldaşdarına baxdı, gördü kü, bir-birinnən say-seşmə oğlannardı. Bunların axır günnərini fikirləşdi ki, görəsən nəyə olajaxdılar; hansı vuruşmada başdarına nə iş gələjk? Elə olaydı

ki, arxeyinnik olaydı, saznan-söznən belə məclislər keçirəydilər. Aşıq Ələsgər aldı görək bu dəfə Dəli Aliya, onun yoldaşlarına nə arzıladı:

**Dərs alırsan o Əliyi-ələdan,
Xof etməzsən Xeybər kimi qaladan.
Gəzən zəlzələdən, yaman baladan
Hifz eyləsin kərəmkəni, Dəli Ali!**

**Məclisində duran cannar sağ olsun,
Həmişə məclisdə bu damağ olsun!
Sərdar bağışdasın, üzün ağ olsun,
Şən sürəsin bu dövrünü, Dəli Ali!**

Dəli Ali dedi:

- Aşıq Ələsgər, Dəli Ali mənəm. Sana kağız göndərən də mənəm. Xeyir işimiz var, səni bir ay saxlayajam.

Dəli Ali belə deyəndə, Aşıq Ələsgərin öydəki işdəri otun daşınması, Başirin toy işdərinin əvsikliyi yadına düşdü. Gördü ki, bir ay burda qalsa, taxılın biçini də düşəjək, işdər kənddə bir-birinə qarışajax. Qalmıram demək də olmaz. Fikirəşdi ki, gəl də ki, işdərimi pəjmürdə qoyuf gəlmişəm, bəlkə bir az tez buraxa. Aldı görək bu dəfə öz işinin vəziyyətini Dəli Aliya neçə bildirdi:

**Ələsgərin toy işi var əlində,
İşi təhər tapmur Göyçə elində.
Sənin kimi mərd iyidin yolunda
Qurbandı aşığın canı, Dəli Ali!**

Mənəm əzizdərim, elə ki söz tamama yetişdi, Dəli Ali dedi:

- Aşıq Ələsgər, yoxsa səni özgə yerə toya çağırırlarmış, onu qoyuf burya gəlifsən?

- Yox, a Dəli Ali, sizinkiləmənin baravar Allah sağ ələsin, öz oğluma tədərük görürəm, ona toy eliyəjəm.

- Bir xırda toy kimi toy da bizim var, sana ona görə zəhmət vermişəm. Hələ hər şeydən qavax, sənnən bir xayışım var; görək "Həcər xanımın əhvalatı"nı burda danışasan, qulax asax!

Bəli, mənəm əzizdərim, Aşıq Ələsgər Qızıləngə gedif, Həcər xanımnın deyişənnən sonra bu məsələ birçə ilin içində bütün Azərbaycana yayılmışdı. Məclisdərin çoxunda camahat aşıklara bunu danışdıradı.

Aşıq Ələsgər "Həcər xanımın əhvalatı"nı başdadı, neçə olmuşdusa, danışdı. Dəli Ali çoxlu pul çıxartdı, düz bir toyun xərijini verif dedi:

- Aşıq Ələsgər, bu pullar olsun oğlunun toy xərij. İndi zəhmət çəkin, bizim yaylağa gedin. Üç gününə sonra gəlif toyu başdıyajam.

- Dəli Ali Aşıq Ələsgərə bu sözü deyənnən sonra uca-boy, cavan bir oğlana üzünü tutuf dedi:

- Zeynalavdı, aşıkları apar, alaçıxdə irəhat olsunnar. Zeynava da de ki tədərük görsün, üç gününə sonra gəlif toyu başdıyajam.

Zeynalavdı Aşıq Ələsgərgili Xaşbulaq yaylağına gətirdi. Dəli Alının bəjisi Zeynaf aşıklara "xoş gəldin" elədi, sonra alaçıxa aparif, çay-görək qoydu.

Bir qədər keçənnən sonra Aşıq Ələsgərgil alaçıxın qapısına çıxdılar. Gördülər ki, alaçıxdan xeyli aralı çoxlu at var, əmə hamısı höriklüdü. Saydılar ki, düz qırx atdı. Aşıq Ələsgər Zeynalavdıdan soruşdu:

- Oğul, o hörtükdəkilər nə atdı?

- Ələsgər əmi, Ali dayımındı. Atdarı yorulduxca gəlif dəyişdirillər.

Aşıq Ələsgər gördü kü, dağın döşündə üç sürü qoyun otduyur. Onnan aşağıda - dərədə bir sürü camış var. Bu tərəfdə bir naxır mal otduyur. Gözünü o tərəf-bu tərəfə hərrədi. Dəli Aligilin alaçıxlarınnan başqa, nə bir ova gördü, nə bir alaçıx. Zeynalavdından soruşdu:

- Oğul, bu mal-heyvan hansı kəndindi?

- Ələsgər əmi, burda nə qədər mal-heyvan varsa, hamısı Ali dayımındı.

Aşıq Ələsgər neçə ilin aşığıydı, əmə belə döyləti heş kəsdə görməmişdi.

Gecə yatdılar, sabah hamınınız üzünə xeyrriknən açıl-sın, sabah açıldı. Aşıq Ələsgərgil yerrərinəndə durdular. Gördülər ki, qapıda beş-altı ulax hazırıyıllar. Zeynafnan Zeynalavdının danışığınnan başa düşdülər ki, bu ulaxları Şəmkirdən düyü gətirməyə göndərilər. Ulaxları iki adamın qavağına qatdılar, bunnar getdi. Aradan bir az keç-məmiş beş-altı ulax da hazır elədilər. Aşıq Ələsgər bu də-fə Zeynalavdından soruşdu:

- Oğul, bu ulaxları harya göndərirsən?

- Ələsgər əmi, Gənciyə göndərirəm, ordan qənd gətir-sinnər.

İki adam da bu ulaxları götürüf getdi.

Bir azdan sonra gördülər ki, dörd ulax hazırlandı, yo-la düşdü. Aşıq Ələsgər gənə Zeynalavdından soruşdu:

- Oğul, bəs, bunnarı haraya göndərdin?

- Ələsgər əmi, onnarı da Sarıyalıdan yağ gətirməyə göndərdim.

- Oğul, Allaha şükür, bu qədər mal-qoyununuz var, ni-yə özgələrdən yağ gətirirsiniz?

- Ələsgər əmi, dayım dedi ki, yağ oradan gətirin. Ora-nın yağ yaxşıdı.

Aşıq Ələsgərgil bu gördüklərinə inanmırdı; fikir eləyir-dilər ki, bunun yüz qonağı olar, yüz də özdəri olar, bu eli-yər iki yüz. Daha bu qədər düyü, bu qədər qənd, bu qədər yağ... nəyə gərəkdi. Elə belə fikirlənməyə o günü keçirdilər.

Səhər Aşıq Ələsgər gördü kü, doğrudan da, düyüyə, qən-də, yağa gedənnər ulaxları yüklüyüf bir-bir qaydıf gəldilər.

Üçüncü günə keçəndə qonağın ağzı açıldı. Dəli Alının dostları gəlməyə başdadı.

Aşıq Ələsgərin ağlına gəldi ki, belə qaçax olmaz; gö-rəsən bu hansı bəydi, hansı ağadı ki, mənı aldatdı, özünü mana Dəli Ali deyər nişan verdi.

Zeynalavdı gələn qonaxlar üçün heyvan kəsirdi, ka-vaf verdi. Qonaxlar yeyib-içənnən sonra günorta bir də gördülər ki, dağın döşüyən Dəli Alının dəstəsi gəlir. Bir dəstə bu yannan töküldü, bir dəstə o yannan...

Bəli, toy başdadı.

Qonağın arası kəsilmirdi, elə hey gəlirdi.

Yağışdan ehtiyat eliyirdilər. Gətirib böyük bir mağar tikdilər. İncavar yağış-zad olmadı, hava çox xoş keşdi. Axşam Aşıq Ələsgərgil söhbəti başdadı. Ortaya bir də-s-mal açdılar. Aşıqlar oxuduxca qızllar cıncıltıynan dəsmal-ın üstünə töküldürdü. Elə olurdu ku, addı qaçaxlar bir-bi-rinin bəsinə şavaşa beş manat qızıl verirdilər.

Qaçaxlardan başqa, ayrı-ayrı yerrərdən bir çox addı adamlar da toya gəlmişdilər.

Məclisi yola salan, hər işə qarışan, zəhmli bir adam varıydı. Bu da dağıstannıların formasında geyinmişdi. Üst-başı yaraxlı-yasaxlıydı. Aşıq Ələsgər öyrəndi ki, bu, Dəli Alının qardaşı Asdandı.

Aşıqlar o geçə söhbət elədilər. Sabahısı meydan düzəldildilər. Qaçaxlar at oynatdılar, güllə atdılar, əcıra çıxdılar... axşama qədər bir şənnik, bir vurhavur oldu ku, gəl görəsən.

Dəli Alının qonağı bir uşdan gəlif, bir uşdan gədiridi. Məclis on beş gün çəhdi. Əmə gənə də qonax gəlirdi. Hər geçə bir-birinnən şərəfətdi məclis düzəldif, xoruz banına qədər aşıqları oxudurdular.

Gələn qonaxların hamısı xələt gətirirdilər. Toya gələn-nərin biri o birinnən artıx-əysik tutulmurdu. Hamısına bir baravarda hörmət olunurdu.

Aşıq Ələsgərin hər gün nə qədər xeyiri olsa da gənə bərk darıxırdı. Fikirrəşirdi ki, görəsən ot neçoldu, taxılın biçini düşdümü?

Aşıq Ələsgər başının tükü sayı qədər toy eləmişdi, əmə nə ağanın, nə bəyin, nə heş kasın belə məclisini görməmişdi. Fikirinnən keçirdi ki, bu toya bir tərif desin, əmə bu məclisdə deməyi lazım bilmirdi. Çünkü məclisdəkilər elə hesab eliyərdi ki, Aşıq Ələsgər bu tərifi nəməər almaq üçün dedi. Bu fikirdəydi ki, kəndə qayıdanda, ya da başqa bir toy məclisində burda görüklərini desin. Çox götür-qoy elədi, gördü kü, doğrudan da, bu onnan çox şərəfətdi düşər.

Aşıq Ələsgər örgəndi ki, gələn qonaxlar toya beş min manat xələt gətiriflər. Qəssafdan halı oldu ku, xırda toğludan başqa, yüzə qədər erkək-öyəc kəsiliş.

Dəli Ali iki dəllək gətirtirmişdi ki, gələn qonaxların üz-başını qırıxsın, əmə heş birinnən pul almasın, hesabını yadda saxlasın.

İki nəlbəd gətirtirif tafsırmışdı ki, bürə nə qədər qonax gəlsə, Göyçadən Arana, Arannan Göyçüyə nə qədər atdı, ulaxlı gəlif getsə, hamısının atının, uləğinin nalını təzələrsən, əmə birinnən bir qapık pul almazsan. Hesabını yadında saxlarsan.

Elə ki qonaxlar bir az seyrəkləşdi, Dəli Ali Aşıq Ələsgərə dedi:

- Aşıq Ələsgər, bilərəm, işin tələsikdi. Darıxırsan. Əmə mənim innən belə hələ on gün qonağım gələjək. Bu on günü də qala bilərsən, qal; yox əyər getmək istəyirsən-sə, yaxşı yol! Nə təmənnən da var, de, utanma!

- A Dəli Ali, çox sağ ol! Elə sənin sağlığın mana bəşdi. Əyər icazə versən, gedərəm. Bizim taxılın biçini düşür, işim təhərsizdi.

Dəli Ali dedi ki, aşıqların atdarnı gətirinsilər. Atdarnı gətirdilər. Aşıq Ələsgər gördü kü, atdarnı hərəsinin belinə bir Qarabağ yəhəri qoyuflar, nəyə desən dəyər. Aşıq Ələsgərgil atdarnı mindilər. Xudafisdaşif ayrılan vaxtı Dəli Ali dedi:

- Aşıq Ələsgər, dünya bu saat oğruyan, qulduman doludu. Birdən sənin toydan getdiyini bilif, yolunu kəsəllər, onda dünya malinnən ötrü özünü güdəza vermə. Qoy sizi soysunнар, əmə canınızı sağ qurtarın. Sizi soyanların bircəciyinin nişanını yadınızda saxlayın, mana deyin. Onnarnı tapif, özüm hesaflaşaram.

Mənim əzizdərim, Aşıq Ələsgərgil yol başdıyif Göyçüyə gəlməkdə olsun, sizə kimnən xəbər verim, Xulufu Mə-

şadı Yolçudan. Məşədi Yolçu da qaçağıydı. Özü də Dəli Alının dostarınınanıydı. Dəli Alının toy eləməsi xəbəri bir az buna geç çatmışdı. Aşiq Ələsgərgil atdarı minif Xaşbulaqdan ayrılında Məşədi Yolçu gəlif çıxdı. Geç gəlməyinin səbəbini deyənən sonra soruşdu ku, aşığın varmı?

Dəli Ali dedi:

- Varydı, elə indijə yola düşdülər.

- Kimiydi?

- Aşiq Ələsgəriydi.

Məşədi Yolçu gəlif çata bilmədiyinə çox hayıfındı. O, Aşiq Ələsgər haqqında çox eşitmişdi, əmə özüünü görməmişdi. Soruşdu ku, neçə günüydü burdaydı?

Dəli Ali dedi:

- On beş günüydü.

- Bə heç özünən bir söz, təzə tərifi-zad dedimi?

- Öz sözünnən də çox oxudu, əmə bu toya bir söz demədi. Düzü kü, mənim də ürəyimnən keşdi ki, bir tərifi desin, əmə üzümən gəlmədi ki, eşitdirəm.

- Bəlkə heç o, Aşiq Ələsgər döyülmüş, səni aldadıf?

- Aşiq Ələsgər olmasına Aşiq Ələsgəriydi, toydan əvvəl, tanışdız verməmiş mən sınauşam.

- Əyər Aşiq Ələsgər olsaydı, bu toya tərifi deməmiş olmazdı. Gərək nə cür olsa, mən də onu sınaxdan keçirdəm. Əyər o sübut elədi ki, Aşiq Ələsgərdi, baxtı kəsdi; yox, sübut eliyə bilmədi, gərək mənən injimiyəsən, onda onun toyunu da özüm eliyəyəm!

Dəli Ali bir az fikirəşdi, dedi:

- Yox, a Məşədi, hər kim olursa-olsun, hamı bilir ki, o bizim toydan gedir. Bu bizə əysiklik gətirər. Əmə elə belə yoxlamaq istəyirsənsə, o sənin işində.

- Əşi, elə şey olar ku, bir bulağın başında bir qız görməkdən ötrü ona tərifi desin, əmə burda bu qədər cah-calalı görsün, nə qədər xeyiri olsun, birjə qatar da söz deməsin?! Onu yoxlamaşax olmaz!

- Yoxlamaş istəyirsən, yoxla, əmə bayaqkı sözüümü yadından çıxartma!

Aşiq Ələsgərgil Qoşqarman Bazirgan yolu gedirdilər. Məşədi Yolçu da özünən başqa doqquz adam da götürdü, hərrərif Motaluçanın əyığında yolu kəsdi.

Aşıqlar çox şad gəlirdilər. Aşiq Ələsgər fikirəşirdi ki, Bəşirin toyunu da isbatdı eliyəyə, qalan hər nə əysik-gərəyi var, hamısını düzəldəyə. Aşiq Nəcəfnən Aşiq Əsədin əl-ayağı yerə dəymirdi. Şirin söhbət eliyə-eliyə gəlif, Bəzirgan bulağına çatanda gördülər ki, yolun qırağında bir adam əyləşib, əmə tüfəngli. Baxdılar ki, bu düz adama oxşamır. Ehtiyat elədilər, işədilər ki, geri qayıdalar, yolun üst tərəfindəki ağ qayalardan səsləndilər:

- Aşiq, haraya qayıdırınsız?! Yolunuznan düz gedin!

Aşiq Ələsgər qayıdıf baxdı ki, qayadan tüfənglər ilan kimi boğazdarnı uzadıflar. Bunnarı görəndə Əsəd çox qorxdı, irəngi avzıdı, əmə Nəcəf qorxdusa da, özünü vermədi. Aşiq Ələsgər yavaşca dedi:

- Oğul, keçif, qorxmayın, gəlin! Nə olajax, olajax! Həmişə ehtiyatdı olun, qorxun ku, qəza sizi tapmasın. Elə ki tafdı, daha qorxmağın faydası yoxdu; gərək mərdana durasan.

Atdarını sürüf qavaxdakı adama yetişəndə həməm adam dedi:

- Atdan düşün!

Aşiq Ələsgər özünü o yerə qoymuyuf dedi:

- Sağ ol, yolumuz uzaxdı, gedəjijik.

- Məni lağa qoyursan?! Düşmürsünüz, özüm düşürdüm.
Bu adam belə deyif, tufəngi hərradi. Gördülər ki, iş öz-
gə cürdü, atdan düşdülər. Həməni adam boz-boz soruşdu:

- Hardan gəlırsiniz?

Nəcəf də sət cəvf verdi:

- Neynirsən hardan gəlırik?!

Ona qədər Əsəd dilləndi:

- Mədənnən gəlırik.

- Əya, xalası göyçək, Mədənnən yolunu mənə örgədir-
sən?! Düziünü deyın görüm, hardan gəlırsiniz?

Əsədin boğazı qurudu. Aşıq Ələsgər fikir elədi ki, düzi-
nünü demək yaxşı olar. Bəlkə də Dəli Alının dostudu, dedi:

- Yaylıxdan gəlırik.

- Nejə yaylıxdan?

- Xaşbulax yaylağınnan. Dəli Alı toya çağırmışdı.

- Dəli Alınnan-zadnan İşim yoxdu. Toydan gəlırsınız,
gətirin görüm nəyinin var?

Aşıq Ələsgər Dəli Alının əvvəl verdiyi pulu gətirif, ki-
səli-zadı qoydu yerə. Sonrakı pulu göstərmədi.

Bu kişi yoldaşdarınnan birini çağırdı ki, gəl say görək
adama nə düşür.

Yoldaşının birisi gəldi, kisənin ağzını açdı, dalınnan
qaldırdı, tökdü yerə, başdadı kisiyi saymağa. Aşıq Ələs-
gər özü bilmirdi ki, Dəli Alının verdiyi bu pul nə qədərdir.
Pulu Aşıq Ələsgərgilin özünnən qavağında saydılar. Üş
yüzdən beşjə manat əysik oldu. Həməni kişi kisənin ağzı-
nı bağlayıf dedi:

- Allah bərəkət versin; yünzən erkək aparıf satan çoy-
darrarı soyanda heş bu qədər pul çıxmırdı.

Aşıq Ələsgər dedi:

- Allah onu verən iyytdərin kisəsinə bərəkət versin; aşı-
ğın dadəsinin bangımı var?!

Qayadan biri səsdəndi:

- A Məşədi, aşxıların o boz atı nə yaxşı atdı. Onu apa-
rajam, nökrəçəniz minsin.

Aşıq Ələsgər bu qədər qızılı verdi, dillənmədi, əmət at
Bəşiriniydi, atı əlinnən almaz istiyəndə dilləndi:

- Nə çoxdu at, o kisədə gör nəçə atın pulu var, aparın,
bir yaxşısını alın da...

Kişi dedi:

- Uzun danışma, yoxsa...

Aşıq Ələsgər gördü kü, bunnarı öldürmək fikirrəri
yoxdu, bir az ürəhli cavab verdi:

- Yoxsa deyəndə dünya dərəbəylilikdi nədi ki, həmə pul
alasan, həmə də atı alasan, özümmü piyada qoyasan!

- Dərəbəylilik olmuyanda bu nədi?! Pulunu almışam,
atını da alajam. Piyada qalmaq istəməsən, başına da bir
badrun vuruf, tulluyajam bu dəriyə. Görüm kim gəlif sə-
nin qanını kimnən dava eliyəjək.

Aşıq Ələsgər gördü kü, çox pis yerdə axşamılyıf, Dəli Alı-
dan da haray olmadı. Fikirrəşdi ki, gəl özünnü tanışdix ver,
bəlkə hörmət eliyə. Pul Aşıq Ələsgərin yadınnan çıxmışdı, öz
cannarının fikrini eliyirdi. Onun sözünü həxılyıf dedi:

- Öldürməyinizə bir söz demirəm, ixtiyar əlinizdədi.
Əmət mən Aşıq Ələsgərəm, məni həməni tanıyır. Mənim, bu
yaylağa atdı gəlif piyada getməyim ölümnnən artıxdı.

- Aşıq, sən Aşıq Ələsgərsən?

- Bəli, Aşıq Ələsgərəm.

- Bə onnar kimdi?

- Bunnar da mənim şeyirdərimdilər.

- Əyər sən Aşıq Ələsgərsənsə, Dəli Alının toyunun nə
jə keçdiyini görək bizə söznən deyəsən. Düzdü, mənim
Dəli Alıyan yoxumdur, əmə eşitməşəm ki, toyu nəjə keçir.
Əyər düzünü dedin, canını qurtardın, atını da özünə ve-
rəjəm, yox, düzün deməsən, üçünüzü bir-birinizə sökü-
yüf, birjə güllə vurajam.

Aşıq Ələsgər sazı köynəyinnən çıxartdı, zilini zil, bə-
mini bəm sinəsində müstəkam elədi, aldı görək "Müxəm-
məs"iynən bu yolkəsənnərə Dəli Alının toyunun nə xə-
bər verdi. Deyək, şad olun:

Dəli Ali bir sədd açır
Şah Abbas dövrünü kimi;
Yanuda yoldaşdan var
Azərbaycan xanı kimi;
Zeynalavdi bəy bəzənib,
Misirin sultanı kimi;
Hər yana kağız dağıldı,
Süleyman fərmanı kimi;
Yetmiş iki millət gəldi,
Ərəsət divanı kimi.

Aşıq Ələsgər bu bəndi deyəndə Məşədi Yolçu bir da-
şın üstündə oturdu, qayadakılar da tüfənglərini geri çəh-
dilər. Diqqətnən qulax verməyə başladılar. Məşədi Yol-
çu dedi:

- Aşıq, dağın başında Dəli Ali bu "yetmiş iki millətin"
azuqəsini haradan aldı? Elə şey de ki adamın ağı kəssin.

Aşıq Ələsgər aldı o biri bəndi:

Nəçə çinovniklər gəldi,
Çox ağır keçdi yığnağı;
Bir yanı Qanıq, Qavrı,
Bir yanı Qoşqarın dağı;
Aləm qırağban göründü,
Xoddandı çəhil qırağı;
Şəmkirdən düyü çəkildi,
Sarıyaldan gəldi yağı,
Hər yana qəflə işdədi,
Xotkar bəzirganı kimi.

- Aşıq, görək düzünü deyəsən hal! İstəmədiyim adamı
mənim yanımda yalannan tərifləsən, işin yaxşı olmaz.
Aşıq Ələsgər bu dəfə görək nə dedi:

Günün günorta vaxtında
Gəldi Alının dəstəsi;
Hər birisi bir iyiddi,
Bir qoşunun sərkərdəsi;
Gördüm asmana dayandı
"Öldürəm", "öldürəm" səsi;
Yaponiyadan tüfəng gəlif,
Yeddi ağaş vurur gülləsi;
Zərbindən dağlar titrəyir,
Bərqin dirəxşanı kimi.

Məşədi Yolçu yerinnən dilləndi:

Əşi, onu niyə bu qədər şişirdirsən. Onun gülləsinə
də bələdəm, tüfənginə də. Bir adama ki, "dəli" deyələr,
ona bu qədər tərif yarasarmı?!

Aşiq Ələsgər dedi:

- O, dəli olsa, o qədər cah-calalı olmaz.

- Axı nə qədər cah-calalı var, dəlidi, yoxsa nejdədi:

İyidliyin səbəbinə
Ona deyirlər "Dəli Ali";
Şücaətdə qəhrəmandı,
Loğmana bənzər kamalı;
Bariləhim, irəhm eylə,
Pozulmasın bu calalı;
Bir sərkarda camuşı var,
Üç sərkarda qoyun-malı;
Mehtərdə qırx atın gördüm,
Calalın türkmanı kimi.

Ali kimi iyid yoxdu,
Onu tək doğub anası;
Süzən əldə, ətək bəldə,
Var iyitdik nişanası;
Vallahiləzim, belədi,
Açıx, söziün mərdanası;
On beş gün şülən çəkildi,
İşdədi aşbazzanası;
Erkəc yan-yana kəsildi,
Minanın qurbanı kimi.

- Aşiq, toy on beş gün çəhdı?
- Mən toyda on beş gün oldum, toy hələ davam eliyir. Al-lah bilir nə qədər çəkdə, Mən tələsiyirdim deyin tez gəldim.
- Dəli Alının ki, o qədər döyləti var, səxavəti də var-mı, sana nejdə baxdı?

- Onda qulaq as:

Ali məclisə gələndə,
Mətal qaldım işdərinə;
Atanın sərdar oğludu,
Sərim qurbandı sərinə;
Səxavətdə əla gördüm,
Yazdım Hatəm dəftərinə;
Şavaşa beşdik qızillar
İşlədi qəpəh yerinə;
Neçə mücrülər açıldı,
Sərrahın dükkanı kimi.

Aşiq Ələsgər bu bəndi deyənnən sonra toyda yığılan pulu da belinnən açdı, qoydu ortalığa. Məşədi Yolçu gördü kü, bu kisədə beş bəyaxlı boyda qızıl var. Sayıb eləmədi. Bunu da qoydu o biri kisənin yanına, dedi:

- Aşiq, deyəsan axı dediklərin düzdü. Onun dəstəsində Dəli Ali kimi iyid adam varmı, yoxsa elə təhcə özüdümü?
- Qulaq as, gör varmı:

İyitdikdə yoxdu əvəzi,
Afərin dedim Asdana;
Dağıstan formu geyinif,
Təmkinə qızılbaşyana;
Süzən tüfəng cingilliyir,
Badrunu səyrişir qana;
Koroğlu tək nərdə çəkir,
Coşuf girəndə meydana;
Tüf dağıdır, ordu pozur,
Qüdrətin asdanı kimi.

- Yox, Aşıq Ələsgər, bu olmadı. Mən Asdanı tanıyıram. Dəli Alının qardaşıdır. Doğrudu, o da qoçaxdı, əmə onnan qoçax oğlanlar da var. Sən iki qardaşı tərifləməhdə düz eləmədin. İyitdik, qoçaxlıx bu nəslin adına yazılmıyır ha!.. Dəli Ali sayqısız adamdır. Qaçaqın da sürüynən qoyunu, naxırnan malı, ilxıynan atı olarmı?! Qaçaqın bir atı olar, bir tüfəngi, bir qatar da bədrunu, bax, mənim kimi. Bir gün görərsən ki, Dəli Aliyi arvadının yanında yatdığı yerdə tutdular. Görüm onnan sonra iyitdiyi harda qalajax. Qaçax böyün bu dağda səs verər, sabah o dağda.

Aşıq Ələsgər Xaşbulağa çatıb, bu cah-cəlalı görəndə onun da ağlına belə şey gəlmişdi. Əmə axşam tərəfi görmüşdü kü, bir dəstə silahlandı Kəpəz dağına getdi. Zeynalavdından soruşdu ki, bunnar kimdi? Zeynalavdı dedi ki, Kəpəzdə gözetçilər var, bunnar gedir ki, onnar gəlsin. Məşədi Yolçu belə deyəndə bu da gəldi Aşıq Ələsgərin yadına düşdü, aldı görək nə cavaf verdi:

Ata-baba iyitdiar,
Bəynmişəm əsli-zatın;
Doğruluğun səbəbinə
Mövlam veribdi baratin;
Əli kəmərbəsdəsidir,
Cəm eyliyir hər bəisatin;
Füsrəti düşməmə verməz,
Əldən qoymaz ehtiyatın;
Kəpəzdə onun gözdüyür,
Alvızın tərələri kimi.

Cəfər ağa bir iyitdi
Girəndə meydan içinə;

Yalavıyr şimşək kimi,
Bələnir al-qan içinə;
Zərrəcə gəlməz əyninə
Düşsə yüz düşman içinə;
İsgəndər tək səddi çıxır
Yeddi Dağıstan içinə;
Şəninə dastan yazıram
Rüstəmin dastanı kimi.

İşdərinə bir seyid var,
Onnara rəhbər kimidi;
O ki Məşəd Məhəmməddi,
Bir nər oğlu nə kimidi;
Qızılhacılı Allahverdi
Maliki-Əjdər kimidi;
Min yaşasın İsmayılı,
Nərəsi Heydər kimidi;
Xaşbulaqda meydan açdı
Koroglu meydanı kimi.

Məşədi Yolçu dedi:

- Aşıq Ələsgər, qaçaxların qorxusunnan onnarın hamısını tərifləyirsən, yalan-gerçək bizi inandırarsan. İndi də görüm, qaçax olmuyan adamlardan da o məclisdə elə addısı, qoçağı varıydı, yoxsa yox?

Aşıq Ələsgər aldı görək bu bəndə kimlərin addarını çəkdi:

Orucu çox bəyənmişəm,
Məhəbbətim var Qəfərə;
Qasımı mərdana gördüm,
Vəsfini yazdım dəftərə;

O kişilik, o səltənət
Halal olsun İskəndərə;
Unuduf dünya cıfasın
Təbə oluf peyğəmbərə;
İbadəti var məscidin
Qareyi-Quranı kimi.

- Aşıq Ələsgər, o qədr ki qonax gəldi, on beş gün yemək-işmək oldu, deyə bilərənməi, Dəli Alının bu toyda xərci çox olardı, yoxsa ona gətirdihləri nəmər?

- Mən gördüyümü deyim, siz hesablayın, görün hansı çox olar.

Aşıq Ələsgər aldı, görək bu dəfə nə dedi:

Beş min manat nağd yığıldı,
Daldə qalanun bilmədim;
Yüz erkək - öyəc kəsildi,
Toğlunun sanın bilmədim;
Xərcinnən bərxud olmadım,
Nəfin, ziyanun bilmədim;
Nisyə qalan xələtdərin
Doğru-yalanın bilmədim;
Nağdından mətləbim verdi
Kişi kərəm kanı kimi.

Məşədi Yolçu daha dillənif bir söz demirdi.

Aşıq Ələsgər aldı sözün tafsırmasını:

Bəqara Aşıq Ələsgər,
Gəldin, getdin hər nə isə;
Hax səni sərraf yaradıb,

Qıymat qoy yaxşıya, pisə;
Tat oğlu, Bala Məşədi -
Onnar gələndə məclisə
Hamıdan çox pul verdilər,
Qızıl ilə doldu kisa;
Aşıqlar güzəran tapdı,
Bəylər güzəranı kimi.

Mənim əzizdərim, elə ki, söz tamama yetişdi, səkkiz nəfər də qayadan çıxdı, oldular on. Aşıq Ələsgər gördü kü, bunnarın çoxu toydakı adamdı. Məşədi Yolçu pul kisələrini Aşıq Ələsgərin qavağına qoyuf dedi:

- Aşıq Ələsgər, bil ki sənin qavağını kəsənnər Dəli Alının dosdarınnandı. Çox sağ ol! O ad sana halal olsun! Doğrudan da dedihlərinə görə varsanmış. Pulunu götür!

Bu dəfə Aşıq Ələsgərin əyağı yer aldı.

- Yox, götürmüyəjam! O pul götürüləsi olsa, heç kisdən çıxmazdı. Mən pul təmənnasında döyüləm. Atımija özümə verin, bədsi mana!

Məşədi Yolçu əlini civinə salıf, civinən bir onnux qızıl çıxartdı, kisenin üstünə qoydu. Qalan yoldaşlarının hərəsi də bir onnux çıxartdı, yüz manat oldu. Məşədi Yolçu dedi:

- Aşıq Ələsgər, hamımız tavaqqa eliyirik ki, bunu da bizim döyran pulu hesab eliyəsən. Sənin bu söhbətin on beş günnük söhbətin hamısına dəyər. Belə tərif indiyə kimi heş bir yerdə deyilməyib.

- Mən Dəli Aliya, onun yoldaşlarına, keçirdiyi toy məclisinə çox böyük tərif demək fikrindəyəm; siz elə elədiniz ki, yarı-yarımçıx oldu. Ürəyimnən keçənnərin çoxusu durur. Onu da öyə çatanda deyəcəm.

- Yanı deyiləsi gənə sözün qaldı?
- Burda nə dedim ki? Siz suval verdiniz, mən də cavab verdim. Tərif öydə deyəyəm.
- Di yaxşı, pulu götür!
- Sana dedim ki, götürmüyəyəm.

Məşədi Yolçunun yoldaşlarının hamısı Aşıq Ələsgər-dən xahiş elədi. Aşıq Ələsgər bunnar yığdığı yüz manatı götürmədi, əvvəlki pulları götürdü.

Məşədi Yolçuyun gələn adamların içində yaxşı yazan bir adam vardı. Məşədi Yolçu təfsirmuşdu ki, Aşıq Ələsgər nə desə, onu yazsın, Dəli Aliyə aparsınlar. Həmin adam Aşıq Ələsgərin dediyi bu tərif qayının dalında tərtəmiş yazmışdı. Elə ki Aşıq Ələsgər dedi ki, Dəli Alının tərifini öydə deyəyəm, Məşədi Yolçu sözü yazan adamı Aşıq Ələsgərdən Göycüyə göndərmək fikrinə düşdü. Onan başqa bir adamı da bir az o tərəfə çağıraraq tapşırırdı:

- Aşıqlardan baravar gedərsiniz. Aşıq Ələsgər Dəli Aliyə nə tərif desə, onu yazıf gətirərsiniz!

Məşədi Yolçu Aşıq Ələsgərgilin yanına qayıdaraq dedi:

- Aşıq Ələsgər, yolda oğruya, əyriyə irast olarsınız, deyirəm uşaqlardan ikisi sizdən getsin!

- Siz bilərsiniz.

Məşədi Yolçu yüz manatı xəlvətiyə o adamlara verif, Aşıq Ələsgərgilən baravar yola saldı.

Bəli, mənim əzizdərim, Aşıq Ələsgərgil Ağkilsiyə gəlməhdə olsun, sizə xəbər verim Ağkilsədən.

Aşıq Ələsgərgil Dəli Alının çağırışına gedənnən üç gün sonra Ağkilsədə onların yolunu səbrsizdihnən gözdəməyə başladı. Dörd gün gözdədilər, gəlmədilər; beş gün gözdədilər, gəlmədilər; bir həftə gözdədilər, gəlmədilər... Bu dəfə qorxuya düşdülər ki, yaqin, başlarında bir iş var.

Aşıq Ələsgərgilin gəlmədiyi xəbəri hamıyı narahat elədi. Qonşu kənddə də bu xəbər yayıldı. Kimi dedi: toydan sonra Gənciyə parça-zad almağa getmiş olallar; kimi dedi: yaylaxda çox adamın xeyir işi varıymış, ona görə ləngidilər; kimi dedi: toydan gəldihlərini bildi, yolda qaçaq-quldur qavaxlarını kəsdi; kimi dedi: Aşıq Ələsgər Dəli Alının xətrinə dəyəsi söz oxudu, bəlkə, Dəli Alı öldürdü... Hərə bir fikir eliyirdi. Başir hazırlaşdı ki, dallarınca gedə, camaat yalvar-yapış elədi, qoymadı. Hamı Aşıq Ələsgərgilin qohumlarına ürək-dirək verirdi ki, salamat olallar.

On altı günüyü kü, Aşıq Ələsgərgil getmişdi. Günortadan xeyli keçmiş, bir də gördülər ki, Zəd kəndindən bəri beş atdı çıxdı. Boz atın üstündəki iri adamnan tanıdılar ki, bunnar Aşıq Ələsgərgildi. Gəlhagəl, gördülər ki, bunun ikisi aşıq döyül; bunnarın çiyindəki tüfəngdi.

Bəşingil dağdaydı. Tez dağa, qonşu kənddə də mustuluğa qaşdılar. Aşıq Ələsgərin qohumları, dostları, tanışları axşama qədər onun evinə tofşadı. Başir iki erkək kəsdi, yığışannara yaxşı çay-çörək verdi. Sonra soruşdu:

- Ay dada, niyə belə gey gəldiniz?

- Oğul, tələsdim; hələ toyu yarımçıx qoyuf gəlmişəm.

Hamı gülüşdü. Elə bildilər ki, Aşıq Ələsgər gey gəlif deyir zərəfatcaq belə deyir.

Başir dedi:

- Yaxşıca tələsiyfsən.

Başirin bu sözüə də gülüşdülər.

Aşıq Nəcəf yerinnən dilləndi:

- Niyə gülüşürsünü? Ələsgər əminin birdən ikiyəylan danışdığı var?! Biz toyda on beş gün olduq. Hələ innən belə on gün də davam eliyəjək.

Əsəd də, qonaxlar da Nəcəfin sözünü təsdiq eliyif, camahatı inandırdılar. Hamı bu toya təcüf elədi.

Aşıq Nəcəf burdan yola düşməhlərinə başdadı, ta gələne qədər başdarına nə gəlmişdisə hamısını camahata danışdı; Aşıq Ələsgərin Dəli Aliya, onun toyuna dediyi tərifləri Əsədnən baravar oxudular.

Aşıq Ələsgərgilin 16 günlük qorxulu səfərdən sonra sağ-salamat qayıtdıqlarını eşidən aşıqların çoxu Aşıq Ələsgərnən görüşməyə gəlmişdi. Yaxın kənddərdə olan şayiirlərinin biri də qalmamışdı. Bəzi bu səfərdə olmadığına çox hayıfınırdı.

Aşıq Nəcəfgil söhbəti qurtarandan sonra Aşıq Qurban dilləndi.

- Ay dədə, məşallah, bu sözlərin də çox gözəl sözlərdir. Bəri addarını çəldiyin adamlar bu tərifə görə varmı?

- Oğul, olmasa, deməzdim; var ki demişəm. Hələ deyiləsi sözmün çoxusu durur. Sazımın bəm siminin bir qınlıf; onu qoş, mana ver.

Aşıq Qurban Aşıq Ələsgərin sazını gətirif, köynəkdən çıxartdı, qırılmış simin yerinə təzə bir sim qoşdu, düzəlttdi. Aşıq Ələsgərə verdi.

Aşıq Ələsgər üzünü şayiirdənə tutuf dedi:

- Dəli Alı kimi bir iyidin bizim torpaxda olması hamumuzun başının ucalığıdır. Onun toyunda gördüyüm adamların çoxusu heç Dəli Alıdan əysik döyüllər. Məsəl var ki; "Qoyun ayağı gödəlir, quzu ayağı uzanır"; mənəm yaşım keçif. Bəlkə uzax yerrərə gedə bilmədim. İnnən belə söz də, söhbət də sizindir. Odu ku sizə təfsiriğim var, gərək əməl eliyəsiniz.

Şayiirdən hamısı bir ağızdan dilləndi:

- Ələsgər əmi, buyur, nə təfsiriğin olsa, cənnan-başın yerinə yetirərik.

Məşədi Yolçu göndərdiyi adamlardan biri kağız-qələm çıxartdı. Məclisdəkilərin hamısının gözü dikildi Aşıq Ələsgərə.

Aşıq Ələsgər sazı sinəsinə basdı, görək "Baş müxəmməs" havasıynan şayiirdənə nə təfsiridi, məclisdəkilər nə eşitdi. Məşədi Yolçunun göndərdiyi adam nə yazdı:

Dəli Alının vəsfini
Yazmuşam dastana, deyin!
Afərin, şayiirdərim,
Gedəndə hər yana deyin!
Əsədif Göyçə mahalı,
Külli-İrəvana deyin!
Addayın Şahxatınнан,
Təbrizə, Tehrana deyin!
Üz tutun Alosmana,
Qarsa, Qağızmana deyin!
Təmkinə, hər büsatı,
Bənzər Pənah xana, deyin!
Qoymayın, utanmayın,
Mərd durun, mərdana deyin!
Kor olsun düşmənnarı,
Qalsın yana-yana, deyin!

Söziün bu bəndini deyəndə Aşıq Qurban güldü, soruşdu:

- Ay dədə, bu nə təhəri söz oldu? Müxəmməs səkkizdən, onnan olar; sənin bu bəndin düz on altı yarpaq oldu.

- Oğul, mən də bildim, artıq oldu. Düzi kü, söz sinəmə dəlvadal gəldi, mən də arasını kəsmək istəmədim. İnnən beləki bənddəri dedihcə yarpaqlarını sayaram.

Aşıq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Gedərsiniz Alosmana,
Qərif qeyri-ləzzətdədi;
Hamsının mərhəməti
Aşığa məhəbbətdədi;
Paşalar qəfə qəsində,
Şahzadalar sovetdədi;
Soruşsalar: əcəm oğlu,
Ər hansı məmləkətdədi?
Emin Allah, paşa əfəndim,
Get Gəncəbasana, - deyin!

- Oğul, artıx olmadı ki?

Qurban dedi:

- Ay dədə, çöx gözəldi, dalı gəlsin!

Aşıq Ələsgər götürdü o biri bəndini:

Gülüstan-İrəmə bənzər
Yaylağının hər büsəti,
Yönü qıvrıya çeşmənin
Car olur Abi-həyatı;
Ağ alaçıx, əlvən çadır,
Naxış vurufdu xəyyatı;
Samığın, Qarasaqqalın
Gəlirdi hər meyvəcatı;
Öytünü ətri-ənbari
Bənzəyir rizvana, - deyin!..
Sərim qurbandı sərinə,
Ay atanın nər balası!
Tüf dağıdıf, ordu pozan,

Səf yaran, sərdar balası!
Səxavətdə misli Hatəm,
Səddə İsgəndər balası;
Qurşayıb kəmərinə
Şahi-Qəzənfər balası;
Qəniminə qan ağıladır,
Bac vermür düşmana, - deyin!

Hansı yerdə dava düşüf,
İyitdik Asdan eliyif;
Şahmar kimi gərdən çəkif,
Düşman bağrın qan eliyif;
Xod verib beşatana,
Dağıdıf, şan-şan eliyif;
Mirzələr qazetə yazıf,
Aşıqlar dastan eliyif;
Mərhəbə, əhsən, əfərin,
Can belə oğlana! - deyin!

Sidqin Allaha bağlayıf,
Çağır Şahi-Heydəri;
Öz nəslinnən, öz soyunnən,
Var bir neçə iyitdəri;
Hər biri qoyğa günündə
Pozur bir fəvci ləşkəri;
Saxlayır aşpazxanada
Neçə zəlili, müztəri;
Hatəm kimi bir qapısı
Aqlıf əhsana, - deyin!

Molla Qasım kamandardı,
 Əsədi gördüm mardana;
 Dağıstan formu geyinif,
 Təmkin qızılbaşyana.
 Mağar hüdüür tikilmişdi,
 Alçaxdıydı aşpazxana;
 Məcmayılar qol ağrıtdı,
 Zəhmət verdi çox cavana;
 Bu sözdər çapa vurulsun,
 Getsin bir zamana, - deyin!

Bağlı Kalvay Əli
 Cavan bir oğlan kimidi;
 Şəriətdən mətləb qanır,
 Təriqətdə xan kimidi;
 Həqiqətdən kəlmə kəsir,
 Ləli-Bədərxan kimidi;
 Hüsində Yusif sanı,
 Kamalda Loğman kimidi;
 Padşah vəzir götürər
 Addasa İrana, - deyin!

Selistçi, doxdur, pristav
 Bəzənhabəzən yeridi;
 Əyri işdəə sığal səkiş,
 Verməyə düzən yeridi;
 Dəli Alı əl belində,
 Çiyində süzən yeridi;
 İsmayıl Mələk əl-mövət tək
 Cannan can üzən yeridi;

Dedi: "Brat, bajalüstə,
 Gəlməsin oğlana, - deyin!

Bəşir yerinnən dilləndi:

- Ay dədə, bu nə təhəri haqq-hesafdı?
 - Oğul, padşah tərəfinnən adam göndərmişdilər ki,
 Dəli Alının şəklini çəhsinnər. İsmayıl o tərəfdən bəri çı-
 xanda həmin adamlardan biri bərk qorxdı; xayış elədi ki,
 o oğlana deyin, yaxın gəlməsin.

- Gələn adamlar Dəli Alının şəklini çəhdilərmü?
 - Dəli Alının da şəklini çəhdilər, mənim də şəklimi
 çəhdilər.

Aşıq Ələsgər aldı sözü o biri bəndini:

Eldarda Qəhrəman koxa,
 Gəncədə Alı söylənir;
 Dövləti, həşəməti,
 Şəni, calalı söylənir;
 Səddə İsgəndər kimdi,
 Hatam səxəli söylənir;
 Zəfərannı ağ puloyu,
 Əmliyi, balı söylənir;
 İlahim bərham vurmasın
 Bu qurğu, dövrana, - deyin!

İyitdihdə yox əvəzi
 Sağ olsun Bala Məşədi;
 Girəndə meydan içinə
 Alınmaz qala Məşədi;
 Vəsfini dastan edirəm,

Düşsün mahala Məşədi;
Köhlən at üstə çıxanda
Hamudan ələ Məşədi;
Rustamın Rəxşi kimi
Gətirir cövlənə, - deyini!

İyitdərən sərkərdəsi
Məşədi Məhəmməd hanı!?
Gəzən afatdan, baladan
Hifz eləsin kərəm kanı!
Sidqin Allaha bağlayıf,
Çağırır Şahı-Mərdanı;
Yeddi ağaşdan yeddi ağaca
Gözü görəndə düşmanı,
Süzən tüfəng cingildiyir,
Güllə qaçır qanə, - deyini!

Hər məclisdə duaçıyam,
Günbəgün ucalır səsim;
Bariləhim, irəhm eylə,
Yerə düşməsin nəfəsim;
Oğul ver iki qardaşa,
Bir qurban da özüm kəsim!
Mən deyirdim çox iyitdi
Əsəd ilə Molla Qasım;
Köhnə kişilər deyirlər:
"İyit Bayramxanə deyini!"
Min iki yüz doxsan dördüdə
Ələsgər tafdı əsəri;
Eşq ilə nəfs mənə

Dolandırır bəhri-bəri;
Dilimdə ahi-canan,
Sərimdə zəhmətin təri;
Qəddimi xəmə eləyib
Qəhri-qazanın qədəri;
Xacə Nəsirdi, gəlif
Çıxıf bu meydana, -deyini!

Mənim əzizdərim, elə ki söz tamama yetişdi, Məşədi
Yolçu göndərən adamlar dəftər-qələmi yığışdırdılar.

Aşıq Ələsgər dedi:

- Oğul, yazdığını oxu, görüm düzmü yazırsan.

Həməən nədəm sözü oxudu, gördülər ki, Aşıq Ələsgərin
ağzından neçə çıxırsa, olduğu kimi götürüf.

Aşıq Ələsgər sazı köynəyinə qoydu. Bunnar ələ hesab
eliyirdilər ki, döyrən pulu yığılajax. Gördülər ki, pul-zad
yığılmadı; bu barədə heç söz də düşmədi. Aşıq Ələsgər hə-
mişə səfərdən qayıdanda camahata pulsuz söhbət eliyərdi.

Camahat Aşıq Ələsgərdən çox irazılıx elədi. Hərə öz
öyünə getdi. Səhər tezdən Məşədi Yolçu göndərən qaçax-
lar da atdalarını mindilər, getdilər.

Qonaxların hamısı gedəndən sonra Aşıq Ələsgər Aşıq
Nəcəfə üzünü tutuf dedi:

- A bala, pulunuzu gətirin bölün!

Aşıq Nəcəf pulları ortalığa qoydu. Bu zaman Əsəd də
xırdaja bir bağlama çıxardıf, pulların yanına qoydu.

Aşıq Ələsgər üzünü Aşıq Əsədə tutuf soruşdu:

- A bala, bu nədi?

- Ələsgər əmi, biznən gələn qaçaqlar gedəndə mana
verdi, özü də tafsırdılar ki, biz tamam uzaxlaşmayınax
Aşıq Ələsgərə bildirmə.

Aşıq Ələsgər bildi ki, bu neyə puldu. Bir az Əsədi danadı ki, naxah götürüfəsən. Təzədən neyləmək olardı. Aşıq Nəcəf bu pulu saydı ki, yüz iyirmi manatdı. Dəli Alının sifətə verdiyi pulu Aşıq Ələsgərin yanına qoydu, o biri pulları üst-üstə töküf sanamağa başladı. Sayıf qurtarannan sonra Aşıq Ələsgər bu pulu da Aşıq Nəcəfə uzatdı.

Aşıq Nəcəf dedi:

- Qoy o pul dursun.

- Niyə dursun?

- Onu Dəli Alı ayrıja Başıra toy xərsdiyi verifdi.

- Dəli olma, qat orya. Payıma düşən pul 4-5 toy yola

salar.

- O pulu Dəli Alı təhcə sana verif.

Aşıq Ələsgər gördü kü, cəhl uzun çəkəkək, kisanin ağzını açdı, dalınnan qaldırdı, dedi:

- Siz aşiq olannan bəri sizdən artıx bir qəpik pul götürmüşəm?

İkisi də dedi:

- Yox.

- Ordakı üç yüz manatdan yüz manat öz payıma düşür; ömrümün çoxu gedif, azı qalıf, siz də irazı olmayın ki, iki yüz manatdan ötrü mənim adıma ləkə gəlsin!

Gördülər ki, çox qiymətli sözdü, heç biri dillənmədi. Aşıq Ələsgər o pulu da qatdı, böldü. Nəcəfnən Əsəd pullarını götürüf, öylərinə getdilər.

Aşıq Ələsgər Başirin toyunu çox şərəfatdı keçirtti. Siz də həmişə toyda, nişanda, kefdə, damaxda olasınız!

Aşıq Ələsgərin
oğlu Aşıq Talib

Göyçe
aşığılarından bir
qrupu

Aşıq Ələsgər
nəslinin
nümayəndələri,
1957-ci il

Aşıq Talib (oğlu)

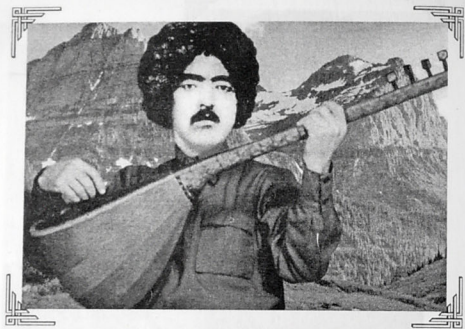
Növrəs İman
(qardaşı oğlu)

Aşıq Ağayar (Aşıq
Ələsgərin şagirdi)

Şair Nağı
(Yarımçıq Nağı)

Aşıq Ələsgərin qardaşı oğlu Növrəs İman

Aşıq Ələsgərin şagirdləri –
Aşıq Nəcəf (solda) və Aşıq Əsəd (sağda)

Aşıq Qiyas (Aşıq Ələsgərin şagirdi)

Göyçə
aşığılarından
bir qrupu

Səməd ağa

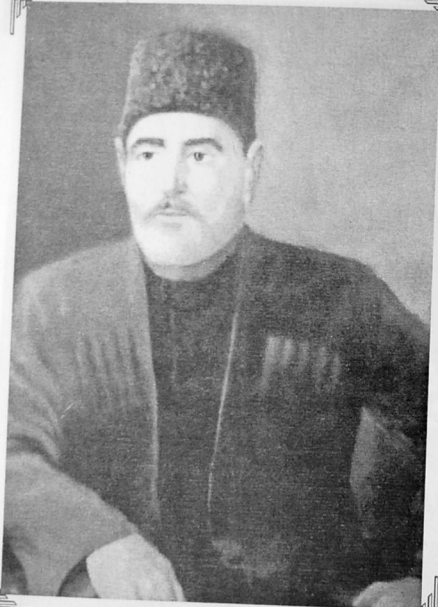
Aşıq Nəcəf
(Aşıq Ələsgərin
qardaşı oğlu)

Məşədi İsa

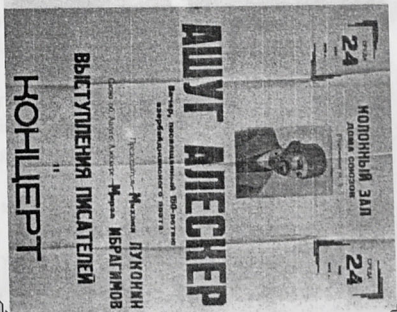
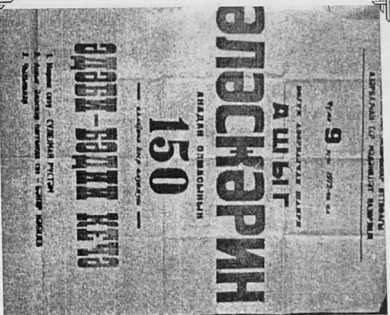
Qaçaq Dəli Ali

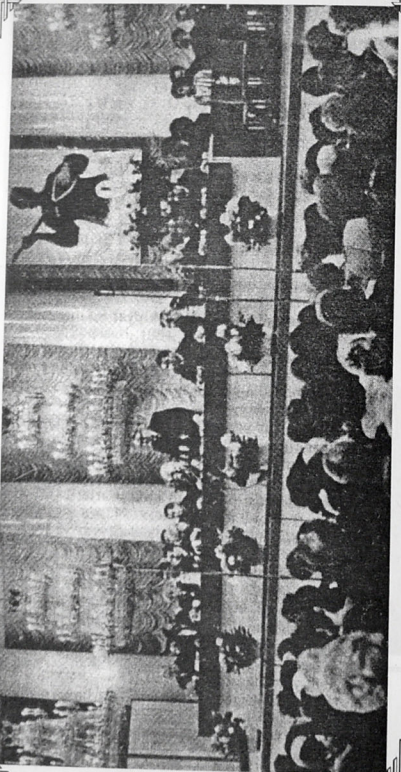
Maşədi Həsən oğlu Hacı Həzrətqulu
(Aşıq Ələsgərin dostu)

Muzeyin yaradıcısı Hüseyni Hacıqulu oğlu

Moskvada, İttifaqlar Evinin Sütunlu Salonunda keçirilən yubiley gecəsi, 1975

Atalar deyibdi: "Qız ağacı - qoz ağacı, hər yetirən bir daş atar". Elçilər gedib-gəlməkdən yolları yağır elədilər, Həcər heç kəsi bəyənmədi ki, bəyənmədi.

Bir gün qaza işi aydı, Həcərin qardaşdarının əlinnən xəta çıxdı, ikisini də tutdular. Məhəmməd qalığı getməmişdən əvvəl İskəndər kişiyyə dedi ki:

- Yeddi il bir iyidin ömrüdü. Deməyin ki, adamımız tutuldu, Həcər kimi bəyənsə, ona verərsən.

Həcəra də ayrıca çağırıb dedi ki:

- Bizim qayıtmağımızı gözdüyüb, ömrünü-gününi sürütmə. Özün öz vəkilənsən; kİM xoşuna gəlsə, ona gedərsən.

Bəli, Həcərin qardaşları getdi, qaldı köməksiz. İskəndər kişi o qədər vuran-tutan adam döyüldü. Cavannardan bəziləri fikirləşdilər ki, Həcəri götürüb qaşınsınlar. Bu məsələ qonşudan-qonşuya gəlib Həcərin qulağına çatdı. Həcər utanmağı yerə qoydu, atasına dedi:

- Kəndin içində özgə söz danışılar. Birdən axmağın biri gəlib qolumnan tutar, yaxşı olmaz. Get mana silah al.

İskəndər kişi maldan-puldan verdi, bir onatılan tapança aldı, Həcər bağladı belinə. Kənddə bunu eşidən cavannar elə kiritdilər ki, elə bil qurbağanın gölünə daş atdılar.

İndi sizə kimnən xəbər verim, Göyçənin Alçalı kəndində Dünyamalılı bəydən. Dünyamalılı bəy atan, vuran, varı-karlı bir adamıydı. Elə ki, Həcərin tərifi eşitdi, arvadı ikiləmək fikrinə düşdü. Atını minib, birbaş Qızılvangə, İskəndər kişinin öyünə gəldi.

Aradan bir az keçəndə İskəndər kişi soruşdu:

- Bəy, nə əcəb, siz də bizi yada salıbsınız?

- İskəndər kişi, sözün doğrusu, sənin qızın Həcərdən ötrü gəlmişəm.

- Bəy, yaxşı eliyib gəlibənsən, əmə mən bir söz deyə bil-mərəm, qızın ixtiyar özündədi.

- Yarı qız mənən danışar ki?

- Bəli, danışar.

- Di çağır gəlsin.

İskəndər kişi Həcəri çağırdı, məsələ açıldı.

Həcər dedi:

- Dünyamalılı bəy, gəlməyinə bir söz demirəm, əmə işin axırını fikirləşməyibən?

- İşin axırı nə təhərdi ki?

- Sənin boy-buxununa, qoçaqlığına, ad-sanına söz ola bilməz. Əmə arvad-uşağın var. Mən sana "hə" desəm, öyünə ziddiyyət düşəjək, ah-nala da qoymaz ki, biz xoşbaxt olaq. Sən bu fikirdən əl çək.

Dünyamalılı bəy nə dedisə, Həcər cavabını verdi, sözü-nü kəsdi. Dünyamalılı bəy atını mindi, kor-peşman öylərinə qaıytdı.

İndi sizə kimnən xəbər verim, Məşədi İsadən. Məşədi İsa 18 kəndin qalavasıydı. Eşitdi ki, Qızılvangədə belə bir gözəl peyda olub, strajnikinə dedi:

- Bu saat atdardı minin, gedək, əvvəl xoşnan, olmasa zornan o qızı gətirək.

Atdandılar birbaş Qızılvangə. Bunlar kəndə yetişməkdə, Həcər də damın üstündə olmaxdı. Atdarı İskəndər kişinin qapısına tərəf sürdülər. Həcər bunnan belə görəndə dedi:

- A qardaş, bura el yolu döyül, el yolu odu ha.

- El yolunu bizə göstərmə, İskəndər kişinin öyünü göstər.

İskəndər kişinin öyü elə budur.

Həcər öyə getdi, İskəndər kişi atdalarını qabağına çıxardı. Məşədi İsanın atının ciloyunnan tutdu:

- A Məşədi İsa, niyə düşmürsünüz, düşün.

- A İskəndər kişi, düşməyəcəm. Açığı gəlmişəm ki, verdin, Allah əmirinə, verməsən də yan dəmirinə qızın Həcəri aparam.

İskəndər kişi kövrəlib dedi:

- A Məşədi İsa, kaş mənim oğlanlarım da burda olaydı, atısaydınız, vuruşaydınız, onları öldürəydin, qızı da aparaydın, mana o qədər kar ələməzdi. İndi oğlanlarım qalada, bu saat özüm də ələyəm ki, bir dul arvad da zornan qızı mənim əlimdən alıb aparar. Elə döyül mən sənnən meydana girəm. İş qalib öz namusına; zornan aparsan apar.

Belə olanda Məşədi İsa çox pis oldu, dedi:

- A İskəndər kişi, yan dəmirini boşdadım, Allah əmirinə qızını mana verərsənmi?

- Qızın ixtiyarı özündədi. Atdan düş, danışdır. Əyər getsə, mən nə deyirəm ki.

Atdan düşdülər, içəri getdilər. İskəndər kişi Həcərin yanına gəlib dedi:

- Qızım, bu gələn Məşədi İsadı, özü də 18 kəndin qalasıdır. Gəl gör sözün nədi.

Həcər içəri gəldi, qonaxlara "xoş gəldin" elədi, soruşdu:

- Nə yaxşı gəlibsiz?

- Ay qız, burya gələn sənin dədənin qara qaşına, ala gözüne tamaşa ələməyə ha gəlmir. Gələnin hamısı sənnən ötrü gəlir. İndi də görüm, mana sözün nədi?

- A Məşədi İsa, eşitməmişəm, çox qoçaq adamsan. Yaşının keçməyini hesaba almazdım, əmə deyəsən, səndə hərdəmxəyalıq var.

- Ay qız, mənim hərdəmxəyal olduğumu nədən bilirsən?

- Onnan bilirəm ki, anadan olanda adını "İsa" qoyublar. Bir az böyüyəndə sən bu adnan irazlaşmayıbsan; uşağın boğazından kəsib, bərc-xərc eləyib, ziyarətə gedib olubsan "Məşədi İsa". Bu ad da qalib bir tərəfdə, Niqaləyin nişanını salıbsan boynuna, olubsan qılavə. İndi sənin adın üşdü. Səhərdə birini qondarajaxsan. Bunnan bilirəm ki, sən hərdəmxəyalsan. Mən sənə gedə bilmərəm.

Məşədi İsiyə heç belə cavab qaytaran olmamışdı. Həcərin sözü ona güllə kimi dəydi. Atdan minib geri qayıtdılar.

Mənim əzizdərim, indi sizə kimdən xəbər verim, irəvanı Ələşrəf bəydən. Ələşrəf bəyin minnən qoyunu, yüzən malı, sandıxndan qızılı varıydı. Özü də hələ öylənməmişdi. Həcərin tərifini eşidən kimi atını mindi, bir heybə qızıl götürdü, tufəngi də çiyinə salıb, birbaşa Qızıləvəngə gəldi.

Həcər qapı-bacanı süpürürdü. Gördü qonşuluxdan bir İskənəddən kişinin öyünü xəbər alır. İrəli yeridi ki, bir yaraşıqlı oğlandı, əmə başı yaylıxnan sarıxlıdı. Həcər xanım elə hesab elədi ki, o, atdan yıxılıb, tez qaçıb atasını çağırırdı. (Ələşrəf bəy kürd idi. Kürdlərin bəzisi başını sarıdığından o da belə etmişdi) İskəndər kişi çölə çıxdı. Oğlan atdan düşdü, içəri keçdilər, Həcər də bunnanın yanına gəldi. İskəndər kişi soruşdu:

- Oğul, nə yaxşı gəlibsən?

- Ay İskəndər əmi, burya gələn nədən ötrü gələr? Minib gəldiyim at köhləndi, yəhəri də qızıl-gümüşnən bəzəlidi. Heybədəkinin də hamısı qızıldı. Bir də bu "aynalı"dı, yüz də badrunu var. Birçə "hə" desən bunnanın hamısını qoyub gedəcəm. Nişanı, toyu da neçə eliyərəm, o da mənim işimdi.

İskəndər kişi meylləndi, Həcərin üzünə baxdı. Əmə ələci olsa, "hə" deyərdi. Həcər atasının fikrini başa düşdü, dedi:

- Oğlan, çox yaraşlıqlı, boy-buxunnu, mallı-pullu oğlansan. Əmə bir iş var: ayar biz öylənsək uşax sahibi ola-
jiyix. İşdi, bəlkə birdən mal-dövlət əlinnən getdi. Onda
mənim də başımda yaylıx var, sənin də. Bəs onda axırı-
mız neçə olar?!

Ələşrəf bəyin dillənməyə təhəri olmadı. Atını minib
geri qayıtdı.

İndi Həcərə "Həcər" demirdilər; hər yerdə "Həcər xan-
nım" deyirdilər.

Bəli, mənim əzizdərim, Göyçənin Kəsəmən kəndinnən
olan cavannar sözbir elədilər ki, sıraynan gedək hamımız
özümüzü Həcər xanıma göstərək, bəlkə birimizi bəyənə,
bizim kəndə düşə. Elə bunun özü də bir addı.

Cavannarın içində Məhəmməd addı şəxsiyyətdi bir oğ-
lan vardı, əmə kasıbiydi, yaxşı paltarı da yoxuydu. Ki-
min yaxşı paltarı vardı gətirdi, kimin bahalı çuxası va-
rıydı gətirdi. Məhəmmədi bəzədilər, başına bir çal papaq
qoydular, yüz manat pulnan Qızılvəngə yola saldılar.

Məhəmməd Qızılvəngə yetişdi, İskəndər kişinin qapı-
sında atdan düşdü. İskəndər kişi onun əlinnən tutub ha-
lını xəbər aldı, sonra soruşdu:

- A bala, nə yaxşı gəlibsən?

Məhəmmədin dili tutar-tutmaz dedi:

- İskəndər əmi, yaxşı gününüz olsun. Həcər xanımnan
ötrü gəlmişəm.

İskəndər kişi Ələşrəf bəyin boş qayıtmağınnan çox
kəmşavağət olmuşdu. Odu ki, təzə gələnnərin üzünə də
baxmaq istəməirdi. Oğlana dedi:

- A bala, birdəfəlik bilin ki, qızın ixtiyarı özündədi.

Elə bu dəmdə Həcər xanım öydən çıxdı.

İskəndər kişi:

- A bala, gör bu oğlan nə deyir, -elədi, öz işinin dalın-
ca getdi.

Həcər xanım baxdı gördü ki, bu oğlan sur-sufatdan
düzgündü, əmə əyindəki paltarın heç biri yaraşmır (An-
dıra qalsın özgənin paltarı; kimisi uzun gəlir, kimisi gö-
dək gəlir, bəzi yeri gen olur, bəzi yeri dar olur, xülasə, ka-
nardan baxan kimi məlum eliyir ki, özgənindi). Həcər xan-
nım da başa düşdü kü, əyindəki paltar özünün döyül.

Həcər xanım oğlanı içəri təklif elədi. Məhəmməd atı
pəyiyə bağladı, otağa gəldilər. Bir az o yannan-bu yannan
söhbət elədilər, oğlan mətləbi aşdı:

- Həcər xanım, bu atı da, yüz manat da pul "hə" de-
məyinə gətirmişəm.

- Çox yaxşı eliyibsən. Qal bu axşam söhbət eliyək.

Məhəmməd elə başa düşdü kü, iş düzəlib. Öz-özünə
dedi: "Məni da bəyənməyəndə, bə kimi bəyənjək?"

Axşam oldu, çay-çörək gətirdilər. Oğlan istəhnan çö-
rək yedi, çay içdi. Elə bil ki qaynatasının öyüdü. Sonra
Həcər xanım oğlanı tutdu danışığa. O qədər danışdırdı
ki, baxdı gördü oğlanın başı gedib-gəlir, dedi:

- Məhəmməd, deyəsən yuxun gəlir, gəlsən yerini salım
yatasan.

- Həcər xanım, salırsan, sal.

Həcər xanım yer düzəldti. Oğlan papağını çıxartdı,
ağac çarpayının başına keçirdi, paltarını soyundu, yerə
uzanan kimi başdadı xorullamağa. Həcər xanım iynə-sap
gətirdi, papağı çarpayının başınnan çıxartdı, ağ sapnan
papağın içinnən bir belə sırx getdi, bir də belə. Öz-özü-
nə dedi ki, ayar başa düşsə, bu, çal-çarpaz dağdı, onun si-

nəsinə çəkmişəm. Həcər xanım papağı yerinə qoydu, gedib o biri öydə yatdı.

Sabah hamımızın üzünə xeyirlikdən açılırsın, sabah açıldı. Məhəmməd yerindən durdu, tələsik paltarını geyindi, papağı başına qoydu. Həcər xanım otağa gələndə dedi:

- Həcər xanım, bə mana sözün nə oldu?

- Get, bir xəbər göndərərəm.

Məhəmməd çay-çörəyə də qalmadı. Atını mindi, yol başladı Kəsəməyə.

Məhəmməd Kəsəməyə gəlməkdə olsun, sizə kimdən xəbər verim, kəsəmənnilərin yerdə qalannarının. Gördülər ki, Məhəmməd axşam qayıtmadı, kimi dedi: yaqın qız söz verdi, Məhəmməd də Kəvərə parça, toy ayın-oyunu almağa getdi. Kimi dedi: paltar, pulu götürdü qaşdı, xəşdiyənnən sonra qayıdajax. Kimi dedi: bəlkə qızın bəyəndiyini bildilər, qızı istiyənlər yolda-izdə öldürdü... Xülasə, camahat yüz xəyal elədi.

Kəsəmədə Əbdüləziz addı yaraşxılı bir oğlan da vardı. Əbdüləzizə bəzədilər. Bunun da cibinə yüz manat qoydular, yola saldılar. Təfşirdilər ki, Məhəmmədi tapsa, qız da Məhəmmədi bəyənməmiş olsa, bu yüz manatı da xəşdəsinnər. Yox əyər qız Məhəmmədi bəyənməyibse, Məhəmmədəki yüz manatı da alsın, bu getsin, bəlkə Həcər xanım bunu bəyənsə.

Əbdüləziz Basarkeçərə çatanda Məhəmmədnən qabaxlaşdı.

- Əyə Məhəmməd, çox şükür, sağ-salamatsan. De görüm, iş nə təhər oldu?

- Balam, qız məni axşamnan lap yaxşıca bəyənməmişdi, bilmirəm arada nə mərdimazarcılıx eliyən oldusa, sabah, deyəsən, fikrini dəyişdi.

- Əyə, bə nə dedi?

- Dedi ki, get, bir xəbər göndərərəm.

- Sənin işin düzəlməyib. Allahu çağırım, mən gedim. Geyiminin hamısı yaxşıdı, əmə papağım köhnədi. Papağını ver, başıma qoyum.

Papaxları dəyişdilər, Əbdüləziz Məhəmmədəki yüz manatı da aldı. Məhəmməd Kəsəməyə qayıtmıxdı olsun, Əbdüləziz Qızılvangə getməkdə.

Həcər xanım bulaxdan su gətirirdi. Bir də gördü kü, bir atdı düz onnara sarı gedir; nə at o atdı, nə adam o adamdı, əmə papax həmən papaxdı. Atdı qapıda İskəndər kişiynən salamlaşdı. Aradan nə söhbət keçdisə, ikisi də Həcər xanıma baxmağa başdadi. Həcər xanım gəlib çatanda İskəndər kişi dedi:

- Qızım, bu oğlan sənnən ötrü gəlib.

- Çox yaxşı eliyib, atdan düşsün.

Oğlan söyüncək atdan düşdü. Həcər xanım səneyi öyə qoyub qayıtdı. Əbdüləziz ürəhli-ürəhli dedi:

- Həcər xanım, "hə" deməyinə iki yüz manat pulnan bu atı gətirmişəm.

- Özi çox yaxşı oğlansan, pul gətirməsən də olardı. Geyiminə də söz ola bilməz. Papağın lap xoşuma gəlir. Allah qoysa, qardaşdanım gələndə bu papaxdan hərəsinə birini tikdirəjəm. Ver bir onun dərisinə baxım.

Oğlan papağı verməyə bilmədi. Həcər xanım papağın dərisinə baxmaq mahnasınan içinə baxdı, şübhədən çıxdı. Papağı qaytarıb dedi:

- Oğlan, deyəsən, sizin tərəflərin xeyir-şəri elə birdi. Mənimdə, geyiminizdə ayrı-seçkilik yoxdu. Mən sana gərdim, əmə qorxuram ki, bunda da ayrı-seçkilik olmuyla.

Elə bil ki Əbdüləzimi götürüb, qaynar qazana basdılar. Ağ bir, qara iki dillənə bilmədi. Suyu süzülənə-süzülənə qayıtdı.

Mənim əzizdərim, indi sizə hardan, kimnən xəbər verim. Göyçənin Söyünqulağalı kəndində Hacı oğlu Molla Balıdan.

Molla Balı qardaşı Abbasa toy eliyirdi. Atdı göndərdi ki, Aşıq Ələsgəri toya gətirsin. Bu zaman Kəvərdən Molla Balya teleqram gəldi ki, pulunuz gəlib, gəlin aparın.

Molla Balı çox varrı adamıydı. Elə olurdu ki, birdən şəhərə min öyək-erkək göndərirdi. Bu il də Göyçənin Qayabaşı kəndinnən olan Hacı Xıdır oğlu İskəndərnən güjdü mal-qoyun aparıb satmışdılar, hərəsinin 9 min manat pulu olmuşdu. Yolda-ızdə oğrunun-quldurun qorxusundan pulu Bakıdan pošta salmışdılar, özdəri arxeyin kəndə gəlmişdilər. İndi Kəvərdən gələn həmənlə pulun teleqramıydı. Hacı Xıdır oğlu İskəndər Qayabaşınнан Söyünqulağalı kəndinə gəldi. Molla Balının da atını yəhərriyib çölə çəkirdilər ki, Aşıq Ələsgər gəldi.

Molla Balı Aşıq Ələsgərə dedi:

- Aşıq Ələsgər, bizim pullar gəlib, biz onun dalıncax gedirik. Sən irahət ol. Allah qoysa, axşama Kəvərdəyik, sabah bu vaxtı burda. Gələn kimi toyu başdıyarıx.

Molla Balıgil atdaları minib, Kəvərə yol başdadılar. Atları bərk sürdülər, gündortadan xeyli keçmiş Kəvərə çatdılar. Yetişən kimi pulu alıb geri qayıtdılar. Gün batanda Yarpızdı kəndinə yetişdilər. Gecə qonaxçı öyündə Həcər xanımın söhbəti ortalığa düşdü. Yarpızdıyanın Qızılvəngin arası yaxındı. Ona görə İskəndər kişinin öyünə gələn elçilərdən yarpızdılar həliyidilər. Molla Balyndan Hacı Xi-

dır oğlu İskəndər danışılannarın hamısına diqqətnən qulaq asdılar. Şəhər tezdən atdaları minib yola düşdülər. Kənddən azca aralandılar. Molla Balı İskəndərə dedi:

- Ay İskəndər, dünyanın azını da gördük, çoxunu da. Süleymana qalmayan dünya bizə ha qalmıyacaq. Böyün-sabah yıxılıb öləjiyik, dünyadan nə aparajıyır. Gəl bu 18 min manatı Həcər xanımın yolunda qoyax, hansımızi bəyənəsə alax.

- Ay Molla Balı, lap ürəyimnən xəbər verdin. Elə mən istəyirdim ki, ağzımı açam, sən mənə qabax dilləndin.

Bunnar da atdaları sürüb Qızılvəngə gəldilər. İskəndər kişinin öyünə yaxınlaşanda bir qadın irast oldu. Molla Balı dedi:

- A bəji, İskəndər kişinin öyü hansıdı?

- A qardaş, o öy İskəndər kişinin öyüdü, damın böyründəki də İskəndər kişinin qızı Həcər xanımdı.

- A bəji, sən də ol qiyamatın günü bizim bajımız, bir söz desək gedib Həcər xanıma deyərsənmi?

- A qardaş, özğən sözünü özgüyə deməyə nə var, nə deyirsiniz, gedim deyim.

- Həcər xanıma de ki, o, Söyünqulağalı Hacı oğlu Molla Balıdı. Bu saat yanında 18 min manat pulu var, elə bilməsin ki, pulu buncuqazdı; Söyünqulağalıdan Qızılvəngə qədər yüzliyi düzdürəmə, onu üstünnən apararam. Gör mana sözü nədi?

Həcər xanımnın bunnarın arası yaxındı. Danışılannın hamısını yaxşı eşitməyə də, üzdərinə aydın götürdü.

Qadın gedib, hamısını Həcər xanıma dedi. Həcər xanım atdılara bir də diqqətnən baxdı. Nə işə qadına dedi, qadın geri qayıtdı:

- A qardaş, Həcər xanım deyir ki, o kişi cavan vaxtında çox yaxşıymış. Əyər vaxtı keçməsaydı, pulu-zadı lazım dö-yüldü; cannan-başnan gedərdim. Böyünnən sonra o, alını yərə qoyub, əllərini göyə qaldırıb, "Allah-u-əkbər" deyəcək. Mən də deyib-gülmək istəyəjəm. Onnan mənimki tutmaz.

İskəndər Molla Balıdan bir az cavanıydı. irəli yeridi, dedi:

- Bəli, 18 min manat da mən gətirmişəm. Gör, mana sözü nədi?

Qadın qayıdıb, İskəndərin sözünü Həcər xanıma dedi. Həcər xanım bir az ucadan dilləndi:

- Qabaxkı kişi yaşdı olsa da, bir adamlıx sufətə sadə vaxtıydı. Bu ku qır yerin qurbağasıdı. Qadam onun puluna.

İskəndərgil bu sözdəri öz qulaxlarınyan eşitdilər. Qadının qayıtmasını gözdəmadilər. Atdarın başını döndərdilər, ölürləri ölmüş kimi kor-peşman kəndə tərəf üz qoydular. Günorta olmamış Söyünqulağalıya çatdılar.

Camahət gördü kü, Molla Balıgil çox məyusdu. Soruşdular ki, yoxsa qaçaq-quldura irast gəldiniz?

Molla Balı dedi:

- Kaş yolda bizi öldürüb, pulumuzu da aparaydılar, əmə başımıza bu iş gəlməyaydı.

Molla Balı başdarına gələnı danışdı. Biri dedi Məşədi İsiyə belə deyib. O biri dedi Dünyamalı bəyə belə deyib... Xülasə, Həcər xanım kimə nə demişdisə, hamısını bu məclisdə danışdılar.

Aşıq Ələsgər iki gün toydə qaldı, ağır məclis keçirdi, öylərinə qayıtdı. Yolda fikir elədi ki, Həcər xanım bəyi bəyənmir, qalavayı bəyənmir, molluyu bəyənmir, məşədiyi bəyənmir, bə kimi bəyənjək; yəqin ki, bunun meyli aşışxadı. Get, bir bunu yoxla.

Aşıq Ələsgər öyə çatan kimi dəllək çağırırdı, saqqalını-başını yaxşı düzəltirdi, getməyə hazırlaşdı.

Böyük oğlu Aşıq Ələsgərdən soruşdu:

- Ay dədə, harya gedirsən?

- Oğul, Qızılvangə gedirəm, toya çağırılar.

Aşıq Ələsgər atını mindi, sazı saldı çiyinə, yol başdadı Qızılvangə. Yolda üst-başına fikir verdi, gördü hər geyimi yaxşıdı, əmə məsti bir az köhnə kimidi.

O zaman Şuşa qalasından Həmid addı bir çəkməçi vaxtıydı, Basarkeçərdə işdiyirdi. Əmə Həmid Aşıq Ələsgəri görməmişdi. Arzu edirdi ki, bir onun məclisinə düşəydi. Bir də gördü kü, bir canını kişi gəldi, çiyində də saz var.

- Salaməleyküm.

- Əleyküməsalam.

- Usta, hazır məstin varmı?

- Bəli, var.

- Zəhmət çək, bir cüt mana ver.

Yeddi cüt məst varyıydı. Heş biri Aşıq Ələsgərin ayağına olmadı; xırda gəldi.

Aşıq Ələsgər dedi:

- Usta, bir təzəsinı tik.

Həmid Aşıq Ələsgərin ayağının ölçüsünü götürdü.

Aşıq Ələsgər soruşdu:

- Usta, nə zamana hazır olacax?

- Sabah bu zamana hazır eliyəjəm.

Aşıq Ələsgər gördü kü, iki gün burda gözdüyə bilməyəcək. Öz-özünə dedi ki, əşi, kimdi sənin ayağına diqqət eliyən. Elə belə gedim, Həmidə dedi:

- Usta, onda məsti tik, iki günənnə sonra gəlib apararam. Əmə məsti əməlli tikərsən; altına padoş qoyarsan, üstü də ki yaxşı xurumnan olaxax.

- Baş üstə.

O zaman məstin birini on şahiya tikirdilər. Aşıq Ələsgər bir manat verdi.

Həmid soruşdu:

- Əşi, haralısan?

- Ağkilsədənəm.

- Adın nədi?

- Ələsgərdi.

Həmid axtardığını tapmışdı. Heç işin üstünü vurmadı.

Aşıq Ələsgər atını minib, Qızılvəngə yola düşdü. Həmid o saat nə qədər xurumu, padoşu varyıdisa gətirdi tökdü, seşdi, bir cüt sən deyən məst tikdi. Aşıq Ələsgər verən manatı da içinə qoydu, götürüb saxladı. Bir cüt də dağarcıxdan boyanma dəridən cələri məst kimi bir şey kökərtədi, bunu da götürüb saxladı.

Həmidin müştəriləri çoxuydu. Tez-tez onun yanına gedib-gəlirdilər. Gördülər ki, Həmid əlindəki işi yarımçıx qoydu, iki məst tikdi. Birini elə tikdi ki, lap qızqaytaran; o birini başınnan elədi. Ermənilərdən biri soruşdu:

- Usta, nə təhər şeydi ki, əlinin işinin kişi bir-birinə oxşamadı?

Həmid məsəliyi aşdı:

- O məstin ikisini də Aşıq Ələsgərə tikdim. Elə mən onu görmək istəyirdim, Allah öz ayağıynan yetirdi. Deyirlər çox hazırcavab aşıxdı. Mən onu sinayacam.

- Həmid, qaza səni dolaşdırıb, özünü biyabır elətdirəjəksən. O, çox belə sinaxlardan çıxıb.

- Biyabır elətdirsəm də sinayajam.

- Yaxşı, nə zaman gələsidi?

- Sabah bu zaman.

Bu məsələ ağızdan-ağıza yayıldı. Sabah hamınınüzü-nə xeyirriknən açılısın, sabah açıldı. Basarkeğərin saz-söz həvəskarı olan erməniləri, müsulmanları çəkməçinin yanına yığıbmışdılar. Aşıq Ələsgərin yolunu gözdəməyə başladılar.

Mənim əzizdərim, bunnar burda Aşıq Ələsgərin yolunu gözdəməkdə olunsun, indi də sizə Aşıq Ələsgərdən deyim.

Aşıq Ələsgər atını sürüb, Qızılvəngə yetişdi. Qızıl-vəngli Aşıq Usuf Aşıq Ələsgərin şayiətdərinəniydi. Aşıq Ələsgər birbaşa Aşıq Usufgilə gəldi. Aşıq Usuf onu böyük hörmətnən qarşıladı. O saat bir erkək kəsdi, çay-çörək hazırlatdı. Yemək-ışməkdən sonra Aşıq Usuf soruşdu:

- Ələsgər əmi, nə yaxşı gəlişən?

- A bala, yaxşı günün olsun, Həcər xanımı görməyə gəlmişəm. O nə qədər artıq adamdı ki, heş kəsi bəyənmir, hərədə bir eyib tapır.

- Ələsgər əmi, o kişi kimi bir qızdı. Dilinin də qorxu-qadağası yoxdu. Gedərsən, sana ağır cavaf qaytarar, el içində yaxşı olmaz.

- Yaxşı ola, yaxşı olmuyca, gərək onu görəm, sözümlə deyəm.

Aşıq Usuf gördü kü, Aşıq Ələsgər əl çəkəsi döyül, dedi:

- Ələsgər əmi, onda mən qolumu boynumnan asım, guya ki, yıxılmışam. İskəndər kişinin yanına gedək. Orda yəqin ki, deyəjəklər oxu. Onda nə söziñ olsa, Həcər xanıma deyərən.

Aşıq Ələsgər bu fikrənin irazlaşdı. İskəndər kişinin öyünə yola düşdülər. İskəndər kişinin öyünə az qalmış gördülər ki, kəndin cavannarı yığılıf burda "tərədöymə" oynuyullar. Nədi, nədi, bəlkə Həcər xanım eşiyə-bacıya çıxdıqda onu görək. Aşıq Usufgili görəndə cavannar da onların arxasınca İskəndər kişinin öyünə tərəf gəlməyə

başladılar. Birdən elə bil o tərəfdən Günəş doğdu. Həcər xanım sənək çiyində bunnarın qabağına çıxdı. Aşiq Usuf Aşiq Ələsgərə pıçıldadı ki, Həcər xanım budu. Həcər xanım, nə Həcər xanım, zalımın balası elə bil mələkdə. Qara qaş altından ala gözdəri az qalır ki, adamın canını ala. Ağ ipəkdən dizdik geyinib atəyində mirvarı var. Sarı ipək qoftanın altından məmələr cənnət nari kimi dikəlib. Başına bir herati kalağayı örtüb, ayağına sarı başmax geyinib. Heç suya gedən adama oxşamır. Elə bil ki, qəsdən bəzənib Aşiq Ələsgərgilin qarşısına çıxıb.

Həcər xanım görünəndə içi Aşiq Usuf qarışığı cavannarın hamısını elə bil ki ildırım vurdu; heş birinin dizində təqət qalmadı, hamısının nitqi lal oldu. Aşiq Ələsgər özüni bir təhər cəmləşdirib, Həcər xanımı dindirmək istədi:

- Həcər bəji, İskəndər öydədimi?

Belə deyəndə Aşiq Ələsgər gördü kü, Həcər xanımın irəngi allandı, dillənib bir cavab vermədi, əmə başıynan işarə elədi ki, öydədi.

Aşiq Ələsgər Həcər xanımı tanıdırdı, əmə Həcər xanım bir neçə dəfə Aşiq Ələsgərin məclisində olmuşdu. Onu ən hörmətdi bir aşiq kimi tanıyırdı. Aşiq Ələsgərin yerinə başqa birisi olsa, Həcər xanım onnan açıx danışardı.

Aşiq Ələsgər başa düşdü kü, Həcər xanımın irəngini allandıran "bəji" sözünün heş yeri döyüldü. Aşığın dili bu sözə çox örgənmişdi; irast gəldiyi qız-gəlinin hamısına "bəji" deyirdi. Əmə burda özü istəmədən "bəji" demişdi. Əslində Həcər xanımın irəngi ona görə allanmışdı ki, Aşiq Ələsgərdən "qızım" deməyi umurdu.

Həcər xanım su gətirməyə getdi, Aşiq Ələsgərgil İskəndər kişinin həyatına gəldilər, İskəndər kişi çölə çıxdı,

xoş, beş, on beş... Qonaxları içəri təhlif elədi. Aşiq Ələsgər dedi ki, Usufun qoluna bax, gedəjəyik.

İskəndər kişi Usufun qolunu yoxladı, dedi:

- Qırığı yoxdu, ağrıyıfdu, heç bir şey olmaz.

İskəndər kişi Aşiq Ələsgərin nə fikrənən gəldiyini bilmədi, qızından giley eləməyə başladı; elçilərin gəlif-gətməyinnən uzun-uzadı danışdı.

Həcər xanım sudan qayıtdı, sənəyi öyə qoydu, çay hazırlamağa başladı. Məhəllənin qız-gəlini də Aşiq Ələsgərin gəldiyini eşitdi, burya topladı. İskəndər kişi vəziyyəti belə görəndə Aşiq Ələsgərə dedi:

- Aşiq Ələsgər, camahat burya nədən ötrü yığılıf?

- Aşiq Ələsgər cavaf vermək əvəzinə sazı köynəyindən çıxartdı. Çalmağa başladıyanda Həcər xanım da sazin səsinə gəldi, məclisin bir tərəfində dayandı, diqqətnən tamaşa eləməyə başladı. Aşiq Ələsgər üzünü Həcər xanıma tutub görək nə dedi:

Nə qafil çıxdın qarşıma,
Gözəllər sultanı, Həcər!
Gəzmışəm, görməmişəm,
Sən kimi insanı, Həcər!
Dişlərin dürr dənəsi,
Ağzın göhərkanı, Həcər!
Ay qabax şölə verir,
Cahan çıraqbani, Həcər!

İskəndər kişi sazdan-sözdən o qədər də başı çıxan adam döyüldü. Gördü kü, Aşiq Ələsgər Həcəri tərifləyir, çox şad oldu. Aşiq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Qırqın düzüb livasına,
Qavağının teli göyçək;
Qaş qara, gözədar ala,
Yanağının güllü göyçək;
Dəhan baldı, dodaq qaymaq,
Şirin ləhcə, dili göyçək;
Şəkər sözün bəndə salıf
Tutiyi-imranı, Həcər!

Başında herat kalağay,
Hər paltarı daraydı;
Başara bənzətmək olmaz,
Göydə mələklər taydı;
Turuncılar baş görsədif,
Qoynu behişt saraydı;
Aşıq görüb bu dünyada
Cənnəti-rizvanı, Həcər!

Aşıq Ələsgər elə hesab elədi ki, bu bəndi deyəndə Həcər xanımın əjri tutajax. Əmə gördü kü, gülümsünür, aldı o biri bəndini:

Ağ ipəkdən dizdiyi var,
Köynəyini geyif sən;
Gərdənə hamayıl salıf,
Ətəyə düzüf mirvarı;
Yaradannan istəmişəm,
Var əlində ixtiyarı,
Sara qismət etməsən
Sən kimi tərlandı, Həcər!

Aşıq Ələsgər gördü kü, bu bəndi deyəndə Həcər xanım gül kimi açıldı. Bu yerdə Həcər xanıma "bajı" dediyi yadına düşdü, aldı o biri bəndini:

Gözəllərin gözəlisən,
Sədan düşüb hər mahala;
Qaşların cəllad olub
Qəsd eliyir cannar ala.
Mən sana "bajı" dedim,
Xalq düşməsin kəc xəyalə,
Ələsgərdən incik olma,
Gözlərin qurbanı, Həcər!

Söz tamama yetişəndə Aşıq Ələsgər su istədi. Həcər xanım qızıl quş kimi yerindən durdu, su əvəzinə pürəng çay gətirdi. Aşıq Ələsgər gördü kü, Həcər xanım çox şadı. Fikirrədi ki, gəl sözünü bir az açığ de, görək nə cavab verir. Bir istəkan çay içdi, sazın kökünü dəyişdi, görkək bu dəfə Həcər xanıma nə dedi, ordakılar nə eşitdi:

Həcər xanım, qaşın, gözün təhrində
Xətt yazsam, Quranda ayə düşərmü?
Götürsən niqabı mah camalınan,
Hüsünün nuri-təcəllaya düşərmü?!

Aşıq Ələsgər gördü kü, Həcər xanım əlini üzünə qoyub çox diqqətnən qulaq asır, aldı o biri bəndini:

Saxlasan, qapında mən ollam nökr,
Dışdərin mirvarı, dodağın şəkər.

Səni sevən bu dünyadan əl çəkər,
Daha qeyri təmənnaya düşərmə?

Gözlə arif olub, mətləb qanmısa,
Yayınıb, yaşınıb daldalanmısa,
Aşiq müştəq olub, qəlbi yanmısa,
Bir bu qədər ilticaya düşərmə?!

Həcər xanım bir kəlmə də olsun dillənə mirdi, elə bil ki,
sözdərin hamısını sinəsinə yazırdı.

Qamətin mələkdi, hüsnün pəridi,
Konul gözdərinə çox müştəri di,
Camalın şoxunun cismim əridi,
Zülfünən üstümə sayə düşərmə?!

Yazıq Ələsgərin var etiqadi,
Möhr olunub gözəlliyin barati,
Cismın sadağası, hüsnün zəkati
Sail olan binəvaya düşərmə?!

Söz tamlama yetişən kimi Həcər xanım əyağa durdu,
gülə-gülə o biri öyə getdi. Aşiq Ələsgər elə hesab elədi ki,
iş düzəldi. Tələsik sazı köynəyinə qoydu, Uşfa dedi ki,
gedək. Məclis dağıldı, Aşiq Ələsgər Uşfugin qapısına
çatanda dedi:

- A bala, a Uşuf, atı çölə çək.
 - Əşi nə danışırısan, böyiün qal.
 - Qalmağa təhərim yoxdu, gedəjəm.
- Aşiq Ələsgər atı mindi, yola düşdü. Yol uzununu toy tə-

darükü fikirraşa-fikirraşa gəlirdi. Basarkeçərə çatanda
məst yadına düşdü, atı sürdü çəkmaçının yanına:

- Ay usta, məst hazırdı?
- Bəli, hazırdı.

Aşiq Ələsgərin burya yığılan dost-tanışdarı gəlir onnan
görüşdülər. Aşiq Ələsgər çəkmaçıya üzünü tutuf dedi:

- Görüm nə təhəri tikifsən?

Çəkmaçı dağarcıxdan tikdiyi məsti Aşiq Ələsgərə
uzatdı:

- Buyur.

Aşiq Ələsgər məsti əlinə aldı, gördü kü, çəkmaçı bu-
na kələk gəlib, dedi:

- Usta, axı biz belə danışmamışdık. Sən söz verdin ki,
yaxşı məst tikəsən.

- Yaxşı məst döyül, bə nədi? İki gündü kü, bunun üs-
tündə əlləşirəm.

- Əlləşməyinə bir söz demirəm, əmə bir şey tikə bilmir-
yıfsən.

- Əşi, xoşuna gəlir, pulunu ver, apar, xoşuna gəlmir,
başqasına sataram.

Aşiq Ələsgər gördü kü, dillənən dava çəkmaçının olmu-
yayax. Çəkmaçı pulu da danmax fikrindədi. Yavaş sazı
köynəyinnən çıxartdı. Sazın sasini eşidən kimi bazarda
nə qədər adam varıydısa hamısı orya yığıldı. Aşiq Ələs-
gər görək çəkmaçıya nə dedi, qulaq asannar nə eşitdi:

Danışdık, barışdık məhəbbətinən,
İncikdik arıya qatma, hayıfsan!
Sən tacir olmazsan bir manatınan,
Namısı, qıryatı atma, hayıfsan!

Həmid dedi:

- Əşi, nə manat?

- Oğul, dünən verdijəyim manatı deyirəm, da!

- Əşi, sən havaxt mana pul verdin. Düzdü, əlində bir manat varyıdı, genə qaytarıf civinə qoydun. Elə bilifsən ki, mana verdin.

Aşıq Ələsgər aldı sözün o biri bəndini:

Mövlam məni nəzərinə salmışıf,

Huşum cəmdı, ağılm heç azalmıy,

Fəni dünya Süleymana qalmıy,

Oyan bu qəflətdən, yatma, hayıfsan!

Siz tələş eylərsiz iynə-bizinən,

Bizimkidə gəlib gedər sözüən.

Əyri ol əyriynən, düz ol düziynən,

Hər yetəni sən aldatma, hayıfsan!

Həmid dedi:

- Allah xətrinə, pulunu da istəmirəm, məsti apar, yaxamnan əl çək.

Aşıq Ələsgər gördü kü, bu çox ağır söz oldu. Həya gedəsən, hörmətin başdan artıq ola, bir çəkmaçi səni bi-yabır eliyə...

Aldı o biri bəndini:

Düşəndə məclisə, ağır yığnağa,

Mənə hörmət qoyur irəşbər, ağa,

Söz uzansa, həcv çıxar qurşağa,

Sözün dalın çox uzatma, hayıfsan!

- Ay camahat, görün bu məstin malınnan yaxşı mal var ki, aşıx bunu bəyənmir.

Aşıq Ələsgər aldı görək tapşırımda nə dedi:

Qəşəm olsun xüdkəşlərin sərinə,

Yalan söz iydi salar dərinə,

Köhnə dağarcığı tumaş yerinə,

Aşıq Ələsgərə satma, hayıfsan!

Söz tamama yetişdi. Aşıq Ələsgər gördü kü, burdakı dost-tanışdın hamısı gülür. Özgə zaman olsaydı işə qarırdılar. Aşıq Ələsgərə tərəfdar çıxardılar. Başa düşdü kü, burda bir iş var.

Həmid o biri məsti çıxartdı, Aşıq Ələsgərə verib dedi:

- Aşıq Ələsgər, sənə qurban olum, mənim gəzdiiyim elə buydu, buyur, məstini götür.

Aşıq Ələsgər məsti aldı, baxdı gördü kü, zalım oğlu elə tikif ki, elə bil üstündə heç əl gəzmiyif, iki göz görək tamaşa eliyə. İçinə baxanda gördü kü, həman verdiyi manat içindədi. Manatı çıxartdı, neynədisə, Həmid almadı, dedi:

- Sənə peşkaş tikmişəm. Əmə qadan alım, bu söz burda qalsın, özgə yerdə oxuma.

- Qorxmə, toydan başqa, heç harda oxumaram.

Səfər oğlu Hovanes Aşıq Ələsgəri öylərinə təhlif elədi, Aşıq Ələsgər getmədi ki, işim tələsiydi.

Aşıq Ələsgər atını mindi, birbaş Ağkilsəyə. Axşam gəlib kəndə çatdı.

Ağkilsə kəndinin qonşuluğundakı Zəd kəndində Bəhlul adlı bir kişi varyıdı. Həmişə qoyun alveriynən məşğul olurdu. Aşıq Ələsgər kəndə çatan kimi Bəhlula xəbər göndərdi ki, 5-10 heyvan satajam, səhər gəl, sövdələşək.

Mənim azızdərim, Zoddü Bəhlulə xəbər getməkdə olsun, sizə deyim Həcər xanımdan.

Həcər xanım məclisdən durub öyə getmək istiyəndə gördü kü, Aşiq Ələsgər çox şaddı. Öyə gələnnən xeyli son-
ra eşitdi ki, Aşiq Ələsgər kənddən çox tələsik qayıtdı. O sa-
at ağlına gəldi ki, Aşiq Ələsgərə bir söz demədim. O bəd-
bəxt özgə xiyala düşəjək. Hörmətli adamdı, el' içində sonra
biyavır olajax. Yaxşısı budu ku, nə deyəcəksənsə, kağıza
yazdır, xələvətə özünə göndər, qoy irahət olsun. Qonşulux-
dan bir uşax göndərdi ki, get burya bir molla çağır.

Bir öydə yığıncax varıydı. Kəndin oxumuşdarının ha-
mısı burdaydı. Oğlan gəldi, yığıncağın ayağınnan dedi ki,
Həcər xanım bir molla çağırır. Məclisdə bir oxumuş
adam varyıdşa da durdu, beş oxumuş adam varyıdşa da.
Bir-birinin dalıncax Həcər xanımgilə yüyüirdülər. Həcər
xanım bunnarı belə görəndə dedi:

- Mən birinizi çağırmışam, bu qədar adam nə gəzir?!

Biri irəli yeriyib dedi:

- Həcər xanım, oğlan demədi ki, Həcər xanım hansı-
mızı çağırır, ona görə hamımız gəldik.

Molla Məmməd adlı biri varyıdı, çox yaxşı xətti varyı-
dı, həm də əhli-halıydı. Həcər xanım bunu saxladı, qalan-
narı getdilər.

Molla Məhəmməd kağız-qələm hazır elədi. Həcər xa-
nım dedi, Molla Məmməd gözəl xətnən yazdı, bir paketa
qoydu. Həcər xanım paketin üstünə yazdırdı ki, çatajax
Ağkilsə kəndində Aşiq Ələsgərə.

Beyvadəydi. O günü Həcər xanım bir adam tapıb ka-
ğızı göpdərə bilmədi. Sabah tezdən gördü kü, bir atdı ki-
şi var, kirəcəyə oxşuyur. Bir az irəli yeriyif soruşdu:

- Əmi, kirəcəsən?

- Bəli, kirəcəyəm.

- Hansı kənddənsən?

- Böyük Qaraqoyunnudanam.

- Adın nədi?

- Camaldı.

- Camal əmi, Ağkilsəynən sizin kəndin arası yaxındımı?

- Bəli, yaxındı.

- Kirəcəlik eliyən günü nə alırsan?

- Nə bilim, olur da, altı abbası, bir manat alıram.

- Camal əmi, həm öyünüzə gedərsən, həm də bu kağı-
zı aparif Aşiq Ələsgərə verərsən. Al, bu bir manat da sə-
nin zəhmət haqqın.

Camal gördü kü, bu elə bir gözəl qızıdı ki, yemə, içmə,
bunun xətti-xalına, gül camalına tamaşa elə.

- Əşi, pul-zad lazım döyül, aparajam.

Həcər xanım pulu güjnən verdi.

Camal kağızı da, pulu da cibinə qoydu, ata dəydi.

Camal Ağkilsəyə gəlməkdə olsun, sizə hardan xəbər
verim, Ağkilsədən.

Aşiq Ələsgər tezdən çobana tafsırmışdı ki, qoyunu
kəndin qırağında otar, müstəri gələjək, heyvan satajam.
Zoddü Bəhlulə xəbər yetişdi. Səhər gün bir az qalx-
mışdı, Bəhlul gəldi.

- Salaməleyküm!

- Əleyküməsalam!

- Aşiq Ələsgər, heyvan satajaksana?

- Bəli, satajam. Bir az pul lazımdı. Əyər alajaxsansa,
heyvannar burda, kəndin qırağındadı, gedək, bax.

Aşıq Ələsgərən Bəhlul getdilər sürünün yanına. Aşıqın nə qədər heyvanı olayıydı ki. Aşıq Ələsgər bir-bir qoyunlarını göstərdi, Bəhlul hamısına baxdı. Bu zaman Aşıq Ələsgər gördü kü, Söyünquluğağı yoluynan bir atdı gəlir. Atdı gəlif arxa çatanda döndü, başdadı arxnan yenişə onnara tərəf getməyə. O saat Aşıq Ələsgərin ürəyinə damdı ki, bu atdıda bir xəbər var. Bəhlula dedi ki, heyannara baxdın, gedək qiyamatını öydə danişax.

Atdı bunnardan qabax qapıya çatdı, çatan kimi də qa-yıtdı. Aşıq Ələsgər Bəhlulu otağa apardı, özü öyə getdi ki, oğlu Bəşir əlində bir kağız oxuyur, əmə gah gülür, gah irəngi qaçır.

- Oğul, nə kağızdı?

- Nə kağız olajax, durdun, durdun, saqqalının ağ vaxtında özünü biyavır elətdirdin.

- Oğul, kağızı gətirən kimiydi, göndərən kimdi?

- Qaraqoyunnu Camal gətirdi, göndərən də Həcər xanımdı.

Belə deyəndə Aşıq Ələsgərin dizi qırıldı. Ona qədər Aşıq Ələsgərin qardaşı Məşədi Salah öyə gəldi. Aşıq Ələsgər dedi ki, qonax var, otağa get. Məşədi Salah gəldəndən sonra dili tutar-tutmaz Bəşirə dedi:

- Oğul, oxu görüm nə yazıf!

Bəşir kağızı oxumağa başdadı, görək nə oxudu; biz də saznan oxuyax, siz qulaq asın:

Loxmadan kəc olan, nütfədən ayrı
Yüz dərs alsə, pür kamala yetişməz.
Bir qul düz dolansa haqqın yolunda
Qəza tapmaz, ona bələ yetişməz.

- Oğul, burda nə var ki! Bu çox nəsiyyətdi sözdü. O biri bəndini oxu görüm!

Bəşir o biri bəndini oxudu:

Gər hökmün işləsə Qafınan Qafa,
Beyhuda xərc çəkə, əfsana cəfa,
Qəvvəs tapar, ləli satar sərrafa,
Nə axmağa, nə avdala yetişməz.

Aşıq Ələsgər gördü kü, Həcər xanım burda yaman toxunub. Həm də işarə eliyif ki, fikrini dəyişdirif, özünü xərcə-borcə salma, düzləsi iş döyül. O saat yadına Bəhlul düşdü. Bəşir sözün o biri bəndini oxudu:

Əsrit bu sözdəri, saxla yadigar.
Gözəllərdə həyə, ititlərdə ar,
Əbləh köpək qaysavadan pay umar,
Nahaq düşüb o xiyala yetişməz.

Aşıq Ələsgər gördü kü, zalımın qızı bu bənddə lap belinin nəziyyənnən vuruf. Bəşir də çox pərt oluf dedi:

- Bunumu istəyirdin?!

- Hə, a bala, burda bir balaja toxunub.

- Balaja yox, lap yekəyə toxunuf; lap biyavır eliyif.

Bəşir o biri bəndini oxudu:

Qəza insanatı tənabdan asar,
Leyli-nahar muşdu, cəhd eylər kəsər,
Əjdaha ayaqdan çəkər sərəsar,
Əlləşər, barmağı bala yetişməz.

- Ay dədə, mən bunnan bir şey başa düşmədim, de görüm, nə deyir?

- Oğul, bəndin mənası çox dərinidir. El arasında deyərlər ki, Əzrayıl bir qızmış dəvə donunda insanı qovur, öldürsün. İnsan həyana qaçarsa, dəvə də dalınca gələr. İnsan axırda gəlib bir quyunun yanına çıxar, görər ki, quyunun üstündə ağaca bağlı bir kəndir var. Kəndirdən tutuf ağaca sallanar ki, dəvədən canını qurtarsın. Bu zaman görər ki, bir ağ siçannan bir qara siçan gəlir kəndiri kəsməyə başlamışlar. Aşağı baxar ki, quyunun divində bir əjdaha var; ağzını açır ki, düşən kimi onu kamına çəksin. İnsan gözüni quyunun qırağında gəzdirdəndə görər ki, bir çöl arısıdır, burada yuva qayırır. Bu zaman insan dəviyi də yadınnan çıxardar, siçannarın kəndiri kəsməyini də, quyunun divindəki əjdahanı da; çalışır ki, arının yuvasının bal çıxardır yəsin. Baş o qədər qarışar ki, siçannar kəndiri kəsər, insan gumbultuynan quyunun divinə düşər. Oğul, ağ siçannan qara siçan gecəyən gündüzdü kü, insanın ömrünü kəsir. Əjdaha cəhənnəmdir ki, ağzını açır, hazır durur; gözdüyür kü, kəndir üzülür. Quyunun qırağındakı arı yuvasında olan bal da dünya malının şiriniyi deməkdir; dünya malı insanı aldadar, ölümü, cəhənnəmi yadınnan çıxardar, bir gün yıxılar ölür. Oğul, bir də burada onu deyir ki, qəzadan qaçır qurtarmaq olmaz. Həyana getsən, nə tədbir görsən, ölüm insanın boynunda həmişə, buna əlac olmaz.

- Dədə, əfərin bu qızın kamalına. Çox qiymətli sözdü.

- Oğul, o biri bəndini oxu görüm!

Bəşir sözün təfsirini oxudu:

Var Həcarin gözəllikdə isbatı,
Zər libasə naxış vurur xəyatı.
Olar gözəllərin xumsu, zəkati,
Cavəna yetişər, çala yetişməz.

Söz tamamə yetişdi, Aşıq Ələsgər gördü kü, Həcar xanım onun qocalığına işarə eliyif, lap umudu üzildü, Bəhlulun yanına qayıtdı.

Bəhlul dedi:

- Əşi, harya getdin, gəl qoyunnarın qiymətini də, tələsiyirəm.

Qoyunun biri gedirdi 5 manata, Aşıq Ələsgər dedi 7 manata. Nədi ki, almasın. Bəhlul nə qədər elədisə, Aşıq Ələsgər aşağı enmədi. Bəhlul çıxdı getdi.

Aşıq Ələsgər Bəşirin yanında özünü vermədi; Həcar xanım onun ciyarına dağ çəkmişdi.

Gün gəldi axşam oldu, o gejə ilan vuran yatdı, Aşıq Ələsgər yatmadı. Öz-özünə deyilməyə başladı: "Belə də iş olarmı! Sən Aşıq Ələsgər olasan, molluya, alimə, müsəyidə cavaf verəsən, bir qız səni bu avıra sala!"

Aşıq Ələsgər səhər təzədən durdu atını yohərrətdi ki, yola düşsə, Bəşir soruşdu:

- Ay dədə, harya gedirsən?

Aşıq Ələsgər istədi ki, bu məsələyi heş kəsə bildirməyə, Bəşirə dedi:

- Toya çağırılar.

Bəşir gördü kü, dədəsi toya çağırılana oxşamır, dedi:

- Düzünü de görüm, harya gedirsən?

Aşıq Ələsgər gördü kü, cıdanı çuvalda gizlətmək olmaz; bu məsələ açılaxdı, dedi:

- Həcər xanımın deyisməyə gedirəm. Allah ya ona verər, ya mana!

Başır üzəngisini basdı, gülümsünüb dedi:

- Yaxşı yol! Əmə gözdə ki, dünənkı muşdulıq olmasın. Aşıq Ələsgər yol başdadı Qızılvəngə.

Mənim əzizdərim, Aşıq Ələsgər Qızılvəngə getməkdə olsun, indi sizə kimnən xəbər verim, Qızılvəngdə Məşədi Əhməddən.

Məşədi Əhməd oğluna toy eliyirdi. İstədi ki toyu başlıya, camahat bir səsnən dedi ki, əyər Aşıq Ələsgəri gətirməsən, sənin toyuna gəlmıyəcəyik.

Məşədi Əhmədin əlacı kəsildi, atını mindi, yol başdadı Ağkilsəyə. Qoşabulaq suyunda Aşıq Ələsgərnən qavaxlaşdılar.

- Salaməleyküm!

- Əleykümasalam!

Məşədi Əhməd başdadı Allaha şükür eləməyə.

Aşıq Ələsgər soruşdu:

- Əşi, nə olub, de görüm?

- Aşıq Ələsgər, oğlumun toy yuxası bişib. Sana mətəlik. Böyün burda olursan, sabah Qarabağda; səni öydə tapmağıma heç umudum yoxuydu. Ona görə şükür eləyirəm ki, Allah səni yolun ortasında mana yetirdi. De görüm, harya gedirsən?

- Mən də elə düz sizin kəndə gedirəm.

- Xeyir ola, nə işdən ötrü gedirsən?

- Bilmirsənmi, sazdı gədəndə xeyir olar.

Sözün doğrusu, Həcər xanımın deyisməyə gedirəm.

- Aşıq Ələsgər, Həcər xanım bilsə ki, sən onnan deyisməyə gəlıfsən, sənin meydanına çıxmaz. Yaxşısı budu ku,

sən heç işin üstünü vurma, toyu başda. Mən Həcər xanıma da toya gətirdim, nə sözü var, orda de.

Aşıq Ələsgər bu fikirnən irazlaşdı, gedif toyu başdadı. Həcər xanıma da toya gətirdilər. Bunnan əvvələ toyda kişilərin mərkəsi ayrı olardı, ərvadarnın da mərkəsi ayrı. Aşıq Ələsgər kişilərin məclisində bir neçə qatar oxuyandan sonra dilavar qadinnardan biri xəvər gətirdi ki, Həcər xanım deyir ki, bizi Allah yaratmıy? Aşıq gəlsin bir az da bizim üçün oxusun!

Bu söz Aşıq Ələsgərin lap ürəyinnən oldu. Kişilər dedi ki, Həcər xanım ki, deyir, getsin oxusun.

Aşıq Ələsgər ərvadarnın məclisinə gələndə gördü kü, Həcər xanım toyuz kimi bəzanif, başda aylaşib. Əmə ağ ipək qoftanın altınnan tapananın ucu görünür. Aşıq Ələsgər tapançıyı görəndə bir az ehtiyat elədi, əmə baxdı ki, Həcər xanım əjxılı adama oxşarm. Fikirləşdi ki, Həcər xanım mənənn qorxmur ha. Əyər o günkü sözdərim xoşuna gəlməsəydi, gülə-gülə getməzdi. Ola bilər ki, kəğızi istəmiyənin biri Həcər xanımın dilinnən yazar göndərrər. Yaxşısı budu ku, hələ deyismək fikrinnən əl çək; bunnan soruş ku, axı sənin ərə getmək vaxtın keçir, bu qədər istiyənnən niyə birini bəyanmırsən.

Aşıq Ələsgər sazin zilini zil, bəmini bəm, sinasında müstəkam elədi, görək Həcər xanıma nə dedi:

Bilmirsənmi, subay gəzmək günahdı,

Şəriətə, yol-arkana nə dedin?!

Hər konul özünə bir padışahdı,

Sındırdın, döndərdin qana, nə dedin?!

Həcər xanım başa düşdü kü, Aşıq Ələsgər bu sözdəri
buna deyir. Diqqətnən qulaq asmağa başladı. Aşıq Ələ-
səg aldı o biri bəndini:

Yüz iyiddən birin bəyan, boyun ay,
Gələnin, gedənin az qəlbinə dəyi!
İmirzə, Məhəmməd, Dünyamalı bəy
Az qalıb eşqindən yana, nə dedin?

Aşığam, gedirəm hər xeyir-şərə,
Əsirtcək vəsfini yazdım dəftərə,
O gümüş vəznəli gələn bəylərə
Bilirsənəm, sən zənana nə dedin?

Aşıq Ələsgər gördü kü, Həcər xanım gülümsünür. Öz-
özünə belə mülahizə elədi ki, o kağızı mana özgə adam
yazıpmış, başladı ürəyində deyinməyə: Camalın kağız gə-
tirən öyü yıxılsın. Bircə ayax gəj gəlsə, heyvannarı satmış-
dım, işim də düzəlmişdi. Bir də mən Bəhlulun dalıncax
neçə adam göndərəjəm... Götürdü o biri bəndini:

Kəsəmənni nə cür geyir papağı,
Sana nə dəxli var, beymürvət yağı!
Onnarın köysünə çəkibəsən dağı,
Heş sağalmaz o nişana, nə dedin?!

Həcər xanım gördü kü, Aşıq Ələsgər burda həxli da-
nışmır. Özünü saxlaya bilmədi. Qızılquş kimi yerinnən
durdurdu. Aşıq Ələsgər elə hesab elədi ki, Həcər xanım onu
tapançaynən vurnax istiyir. Bir az geri çəkildi. Həcər xa-
nım dilləndi:

- Aşıq, niyə məni suala tutufsan? Qəvəhətini qanmı-
yannara nə deyəjəksən de, bir hesafdı. İndi qulaq as gör,
nə deyirəm.

Həcər xanım hörlüklərinənnən birini ayırıb sinəsinə bas-
dı, Aşıq Ələsgər çaldığı havaynən başladı:

Arif olan bu sözdərə inansın,
İzin versin ata-ana deyirəm.
Annamaz annasın, qanmıyan qansın,
At sürməsin bu meydana, deyirəm.

Aldı Aşıq Ələsgər:

Məşəd İsə gəldi səni görməyə,
Kimin nə həddi var qəlbinə dəyə,
Baş əymir sərdara, sultana, bəyə,
Söylə görüm, o tər lana nə dedin?

Aldı Həcər xanım:

İşim yoxdu döylətinən, varnən,
Əhdim var xudayi-kirdigənnən,
Gül xarınən uymaz, tər lan sarınən,
Qarğa qonmaz gülüstana, deyirəm.

Ona qədər kişilərin məclisinə xəbər oldu ku, Həcər
xanım Aşıq Ələsgərnən deyışir. Kimi saxlamax olardı,
hamısı gəlif qulaq asmağa başladı.

Aldı Aşıq Ələsgər:

Bilmirsən, ərz edim, olgunan həli,
Onnara möhtaşdı Göyçə mahalı;
Sana müştəq oldu, bəy Molla Bəli,
İskəndər tək ac əsdana nə dedin?!

Aldı Həcər xanım:

**İnanma hədyana, lafi-kəzəfa,
Bu sevdaya düşən heç tapmaz şəfa.
Ələc haqqa qaldı, insaf sərrafa,
Yetirsən göhəri kana, deyirəm.**

Aşıq Ələsgər fikirləşdi ki, xalxın dördü sanamı qalif.
Öz mətləbini de, gör nə cavaf verir. Aldı tafsırmasını:

**Ələsgər də hər elmidən halıdı,
Mövla baratıdı, öz kamalıdı.
Çəkdiyim özgənini qılu-qalıdı,
Axırında, mən cavana nə dedin?!**

Həcər xanım Aşıq Ələsgərin fikrini əvvəldən başa düşmüşdü. Gördü burda lap ağ elədi. Fikirləşdi ki, qanana bir işarə bəsdı, ağılı söz nəyə lazım. Aldı görək nə dedi:

**Mən Həcərəm, əbrü ətlaz geymənam,
Öz-özümə sultan mənəm, bəy mənəm,
Şövk əhlisən, xətirinə dəymənam
Səhv düşübsən sən pirana, deyirəm!**

Sözdər tamama yetişdi. Aşıq Ələsgər üzünü camahata tutuf dedi:

- Mən bu yaşa gəlmişəm, halə belə tutarlı cavab eşitməmişəm. Həcər xanım məni bağladı.

Həcər xanım yerindən dilləndi:

- Yox, ay Aşıq Ələsgər, səni heç kəs bağliya bilməz. Mən qıfılənd deyif səni aciz qoymamışam ha.

- Həcər xanım, mən qıfıləndən bağlamağı bağlamax hesab eləmirəm; ola bilər ki, biri yerdən, göydən, cənnət-

dən, cəhənnəmdən sual verə, o biri cavabını bilməyər. Bu tapmacadı. Aşırıxıx aləmində əsil bağlamax odu ku, birinin oxuduğu sözün qafiyəsində onnan yaxşı, sanballı söz deyəsən. İnsaf məqamına qalanda, sənin sözdərin mənimkinnən qiymətdıdı. Ona görə deyirəm ki, məni bağladın. Böyünnən belə mən sənin atanam, sən də mənim qızım. Kimi istəsən ona gedərsən; toyunu da mən özüm eləyəyəm. Əmə gününü keçirtmə.

- Ələsgər əmi, bilirəm nə deyirsən. Bu qədər istiyənən heç olmasa, birini bəyənərdim, anjax əhdim var.

Aşıq Ələsgər bildi ki, Həcər xanım qardaşlarının gəlməyini gözdüyür, dedi:

- Qızım, Allah əhdinə çatdırsın!

Aşıq Ələsgər o gejrə Qızılvangdə söhbət elədi, səhər öylərinə qayıtdı.

Mənim əzizdərim, gün o gün oldu ku, Həcər xanımın qardaşlarının ikisi də sağ-salamat qayıtdılar.

Qızılvangin özünnən Musa addı bir oğlan vardı. Atmaxda, vurnaxda, iyitdikdə o qədər adı-sanı yoxuydu, əmə ağilda, mərfət-qanajaxda tək bir oğlanıydı. Bunnarın elçisi gəldi, Həcər xanımı Musaya verdilər. Toy tədarükü görüldəndə Həcər xanım qardaşı Məhəmmədə dedi:

- Toyu Aşıq Ələsgər eliyəyək.

Atdı göndərdilər, Aşıq Ələsgər gəldi, toyu başdadi. Üç gün, üç gejrə Tufarqanı Abbasın nağılını danışdı. Məclisin axırında Həcər xanım ilə xoş gün dilədi, uzun ömür arzuladı.

Həcər xanımmən Musa ömürrərinin axırına qədər şad və xoşbəxt yaşadılar. Siz də ömrünüzi axırına qədər şad və xoşbəxt yaşayasınız!

ANAXANIMIN KÜSMƏYİ

Aşıq Ələsgər Eldar yaylağının təzə Ağkilsə kəndinə qayıtmışdı. Camahat yığılıb, onun yanına gəldi. Aşıq Ələsgər başdanna nə iş gəlmişdi, hamısını danışdı. Əmə şayırdı Aşıq Usuf da, Aşıq Ələsgər nə qədər söz demişdisə, hamısını əzbərləmişdi. Sazı köynəkdən çıxartdı, ustanın qızdara, gəlinnərə dediylə təriflərdən xeyli oxudu, camahata ləzzət verdi.

Aradan iki gün keçdi. Aşıq Usuf o tərifləri oxuyanda Aşıq Ələsgərin arvadı Anaxanım çox diqqətnən qulaq asmışdı. Elə ki axşam oldu, qıraqlar yandı, Aşıq Ələsgər sazin açılan simlərinin yerinə təzəsini qoşdu, saz nizamla nannan sonra Anaxanım dedi:

- Ələsgər, gözəmədiyin yer qalmadı, tərif demədiyin gözəl. Nolar, mana da bir tərif deyəsən!

Ələsgər zarafatdan dedi:

- Anaxanım, tərif dediyim gözəllər mana xələt verir, sənə tərif desəm, mana nə verəcəksən?

- Öyündə nə var, onnan.

- Onda dur, bir ballı qayğanaq bişir, yeyim, huşum cəmləşsin, deyim.

Aşıq Ələsgər belə deyən kimi Anaxanım durdu, ocağı qaladı, bir tava qayğanaq bişirdi. Külfətdikcən oturdular yedilər. Çay gətirdi, içdilər, sonra sazı Aşıq Ələsgərə verdi. Aşıq Ələsgər zilini zil, bəmini bəm, sinəsinə müstə-kəm eliyib, görək arvadını necə təriflədi:

Ala gözdü, nazdı dilbər,
Elinnən xəbər varmı?

Dörd bir yanın bağça, söyüd,
Gülünən xəbər varmı?

Elə ki Aşıq Ələsgər sözü bu bəndini oxudu, Anaxanım iki dəfə "sağ ol" dedi. Aşıq Ələsgər gülümsünüb dedi:

- Ay qız, bu da olsun sənə tərifin, bu bənd bəsdı, gə-risinə bənd olma.

- A kişi, sözü yarımçıx qoymuyacaxsan ha! Hələ nə de-yibəsən ki? Qalanını de.

Aşıq Ələsgər gördü Anaxanım əl çəkmir, götürdü sö-zün o biri bəndini:

O zaman ki, gəldim sizə,
Mayıl oldum ala gözə,
Zivilin çıxadı dize,
Külünən xəbər varmı?

- A kişi, deyəsən axı burasını yaxşı demədin? Zivil nə idi ortalığa qatdın?

- Arvad, söz düz gəlmirdi; onçun elə dedim.

- A kişi, sən allah sabah onun orasını düzəlt. El içinə çıxası deyil.

- Baş üstə, sabah bir qayğanaq da bişirərsən, düzəldə-rik. Ancaq gəlsənə daha demiyəm, huşum yaxşı gətirmir. Qorxuram yaxşı deyər bilmiyəm, qayğanaq bata.

- A kişi, qorxma, de, sabah gənə qayğanaq bişirəcəm. Əmə bu dəfə yaxşı de!

O vədə ki gəlin oldun,
Qabırğası qalın oldun,

**Qaynanana zalım oldun,
Dilinnən xəbərin varmı?**

Bu bəndi deyəndə Anaxanımnan başqa hamı gülüşdü.
Ələsgər aldı o biri bəndini:

**Daha düşübsən hənəkdən,
Suyun qurtarıb sənəkdən,
Məməni çıxıbdı köynəkdən,
Tulunnən xəbərin varmı?**

Bu bəndi deyəndə genə bərk gülüşdülər. Anaxanım
lap pərt oldu. Bir təhər acıqlı-acıqlı dilləndi:

- Daha mən bu öydə dura bilmərəm, kağızımı ver, çı-
xıb gedəcəm!

Aşıq Ələsgər Anaxanımın xətrinə dəydiyiini bilirdi, əmə
bu sözdəri gerçək hesab eləmədi. Aldı o biri bəndini:

**Ələsgərnən çəkmə dava,
Ariflər baxsın hesava:
Cəhizindi qırıq tava,
Malinnən xəbərin varmı?**

Elə ki söz tamama yetişdi, Aşıq Ələsgər gördü kü,
Anaxanımın halı hal deyil, dedi:

- Ay qız, mən sana dedim ki, huşum götürmür, qoy qa-
lanı qalsın, irazlaşmadın.

Anaxanım dinib, cavab da vermədi. İki gün idi küsülü
durmuşdu ku, qardaşı Kalvay Zeynal gəlib çıxdı. Əmə
Anaxanımın Aşıq Ələsgərdən küsdiyini bilmədi. Saba-

hı koxa Aşıq Ələsgəri çağırtırdı. Elə ki, çağırdılar, Kal-
vay Zeynal da getməyə hazırlaşdı.

Anaxanım dedi ki:

- Mən də sənən gedəcəm.

Sual-cavabdan Kalvay Zeynal məsələni başa düşdü,
çox dannedi, öyüt-nəsiyət verdi, olmadı. Qəsdən çox yu-
bandı ki, bəlkə Aşıq Ələsgər gələ çıxa. Əmə Aşıq Ələsgər
gəlmədi ki, gəlmədi. Əlaci kəsildi, yola düşməli oldular.

Aşıq Ələsgəri koxa o qədər yubattı ki, düz gün batıb,
şər qarışanda öyə gəldi. Gəldi gördü kü, nə Kalvay Zey-
nal var, nə Anaxanım...

Anaxanım elə hirsələnmişdi ki, kiçik oğlu Talıbı da
nənnidə qoyub getmişdi. Qardaşı arvadları uşağa baxırdı-
lar. Əmə altı aylıq uşağa anasının başqa kim baxa bi-
lər? Uşağın səsi kəsilmirdi ki, kəsilmirdi.

Qoraz, o gecə ilan vuran yatdı, Aşıq Ələsgər yatmadı.
Səhər açılan kimi yola düşdü. Sazını da götürdü kü, bəl-
kə sazın gücünə qaytara. Gethaget, gethaget, Arıxallarda
Kalvay Zeynalğilin dalınnən çatdı.

Bir az Kalvay Zeynalı məzəmmət elədi. Kalvay Zeynal
işarə elədi ki, gör özüni yola gətirə bilirsənmi? Aşıq Ələs-
gər dilnən nə qədər dedisə, Anaxanım yola gəlmədi. Aşıq
Ələsgər gördü olmayacaq, sazı köynəyinnən çıxartdı, gö-
rək Anaxanımı qaytarmaqdan ötrü nə dedi:

**Gözəllər sultanı, mələklər şahı,
Alagöz cananım, getmə, amandı!
Dərdinnən xəstəyəm, çəkirim ahı,
Ölürəm, loğmanım, getmə, amandı!**

Camalın göyçəkdi bayram ayının,
Görən doymaz saçdının buyunun.
Layiq döyül qurban kəsim qoyunun,
Sana qurban canım, getmə, amandı!

Sən mələkzadasan, ay minə gərdən,
Kəsmə məhəbbətin gəl Ələsgərdən,
Günahkar qulunam, salma nəzərdən,
Kərəmli sultanım, getmə, amandı!

Söz tamama yetişdi, Anaxanım yola gəlmədi ki, gəlmədi. Aşiq Ələsgər dilnən də yalvardı, olmadı. Kalvay Zeynal Aşiq Ələsgərə dedi:

- Ələsgər, indi qayıtmağınan keçdi. Qoy kəndə çat-sın, qonum-qonşu bir az dannasınnar, sən də sabah gəl, görək neyliyirik.

Onnar Yanşağa getdilər, Aşiq Ələsgər Qanlıkəndə qayıtdı. Gecə Qara Mərdənin öyündə qaldı. Sabah açılarda sazını götürüb, üz qoydu Yanşağa. Gəlib Yanşağa yetişəndə gördü kü, Kalvay Zeynal qapıda yolunu gözdüyür. Görüşdülər, içəri keçdilər. Aradan bir az keçmədi ki, camahat da yığışdı. Hamı işdən halı oldu. Onlar da nə qədər nəsiyət elədilərsə, Anaxanım yola gəlmədi. Axırda Ələsgər sazı sinəsinə basdı, görək Anaxanıma nə dedi:

A beymürvət, axı sənnən ötür
Ah çəkməkdən bağrım qana dönübdü!
Qədd ayilib, gül irəngim saralıb,
Xəzan dəymiş gülüstana dönübdü.

"Sağ ol"un biri bir qəpiyə çıxır, hamı "sağ ol" deyirdi, əmə Anaxanım dinib danışmırdı. Aşiq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Dindirirəm, danışmırsan, gülmürsən,
Xəbər alıb öy halını bilmirsən,
Endiribən məclisimə gəlmirsən,
Yoxsa taxtın Süleymana dönübdü?!

Dal gərdəndə siyah zülfin hörübsən,
İnkər eyləmə sən, ilqar veribəsən,
Yazıq Ələsgərdən üz döndəribəsən,
Ya baxt yatıb, ya zamana dönübdü.

Elə ki, söz tamama yetişdi, Anaxanım ağladı. Doğrudan da, bu vaxta qədər Ələsgərmən Anaxanım çox məhəbbətli dolanmışdılar. Aşiq Ələsgərin "üz döndəribəsən" deməyi Anaxanıma ağladırdı. Uşağın fikri də ki, Anaxanımın yadınan heç çıxmırdı. Aşiq Ələsgərdən soruşdu:

- Görəsən uşaq necə oldu?

- Nə bilim, mən də sənnən barabar öydən çıxmışam. Gecə mən gəldim ki, ağlayır. Sabah yola düşəndə də çıxır çığırır.

Bu dəfə Anaxanım Aşiq Ələsgərdən bərk tələsməyə başladı.

- Qərər, camahat dağılan kimi, Anaxanımdan Aşiq Ələsgər Yanşaqdan Göyçiyə yol başdadılar.

Əmə mənim əzizdərim, Aşiq Ələsgər Anaxanımın dalınca gedən günü Qərvənd camahatı gəlib, Söyütdü yaylağına tökülmüşdü. Qərvənddə Zamanxan oğlu Qaraynan

Aşıq Ələsgər sığa qardaşıydılar. Qara da həmişə yaylağa çıxardı.

Aşıq Ələsgər gördü kü, el gəlib, dedi:

- Arvad, gəl bu tərəfki yolnan gedək.

- A kişi, niyə?

- Əyar burdan getsək, bizi tanyacaqlar, yubanacıyq.

Aşıq Ələsgərgil bu biri yolnan getməkdə olsun, Zəmanxan oğlu Qara da Göllərdən Söyüdlü yaylağına gəlməkdə; birdən-birə qabaqlaşdılar. Xoş-beş, on beş... görüşdülər.

Qara onları obaya dəvət elədi.

Ələsgər razılaşmadı ki:

- Tələsirik. Gərək axşama özümüzü evə çatdıraq.

Qara əl çəkmədi, Aşıq Ələsgərgili evlərinə gətirdi. Bir heyvan kəsdi, yaxşı kabab bişirdilər, sizdən naxoş, yedilər, içdilər, axşam oldu.

Ələsgər gördü kü, bunnar buraya gələndən bir gəlin qonaqlara qulluq eliyir; həm çox gözəldi, həm də çox mərfətdidi.

Qara iki alaçıx qurmuşdu. Biri qonaq alaçığıydı, birində də özdəri olurdu. Yatmaq zamanı gələndə həmənin gəlin gətirdi burda iki yer saldı. Birini Aşıq Ələsgərə, birini də bir özgə qonağa.

Anaxanım o biri alaçıxdə irəhat oldu. Gəlin əylilib, yaşıca bu qonağın qulağına pıçıldadı ki:

- Aşıq Ələsgərdən ayıfı, mən o biri alaçıxdə yatım.

Kişi yaşdıydı, gəlin cavanıydı. Sən demə, gəlin bu kişinin arvadıymış. İkisi də gəlibmiş ki, bir ay yaylaxda qal-sınnar.

Kişi dedi:

- Mən Aşıq Ələsgər-zad qanmıram. Mən harda yatıram, sən də orda yatacaqsan.

Gəlin istədi ki, alaçığın qapısınınnan çıxas. Kişi elə hesab etdi ki, arvad bunun sözüne baxmadı, ağacı götürdü bunun təpəsinə... Gəlin çığırdı, yıxıldı. Gəlinin səsinə o biri alaçıxdan töküldülər.

Aşıq Ələsgər sazı sinəsinə basdı, dedi:

Kamil ovçu ölməyincə usanmaz,

Öldən qoymaz belə sərxoş maralı.

Eşq oduna düşən aşkara yannmaz,

Pünhan-pünhan mənim kimi saralı.

Əşidənnərdən biri dedi:

- Aşıq, bayaqdan deyirdin yorulmuşam, bu nə söhbətdi?

- Bu söhbət özümümdü, dərdimi danışırım. İstiyirsiniz siz də qulaq asın:

Öldürsələr qorxum yoxdu qanımnan,

Yolunda durmuşam başu canımnan;

Tərk oldum vətənnən, xanimanımnan,

İnsaf deyil, gəzmə mənənnən aralı!

Aşıq Ələsgəram, söyləmir adım,

Budu ürəyimdə mətləb-muradım;

Sənin ərin ölsün, mənim arvadım,

İkimiz də qalaq yasdı, yaralı.

Ələsgər sözünü qurtardı, sazı yerə qoyub, özü də uzandı. Camaat işi belə görüb dağılışdı. Hərə öz çadırına getdi.

Sabah açılan kimi Aşıq Ələsgər yerinnən durdu, Anaxanımı çağırdı ki, getsinnər. Anaxanım alaçıxdan çıxıb, cavab vermədi.

- Arvad, dur gedək!

Anaxanım dedi:

- Mən gedəsi deyiləm.

- Əşi, dəli olma, dur gedək.

- Əyər dəli olsam, mən də öz ərimnən xalxın arvadına qarğardım.

Ələsgər gördü kü, azar arvadın harasınnan dəyib.

Özüni o yerə qoymadı, dedi:

- Nə qarğamaq, nə filan, dur gedək. İndi çağa öldü.

Anaxanım heç ona cavab da vermədi. Üzüni Qaraya tutub dedi:

- Qara qardaş, səni and verirəm Allaha, gör Yanşaq tərəfə gedən varmı, mən qayıdacam.

Aşıq Ələsgər gördü Anaxanım bərk hirisdənib, getmi-yəcək; sazı köynəyinnən çıxartdı, bu səhər-səhər görək alacağın qabağında nə dedi:

Ala gözlüm, sənnən ayrı düşəli,

Hicrannan, qəminən kef eyləmişəm;

Ah-vayınan günüm keçib dünyada,

Dərd alıb, qəm satıb, nəf eyləmişəm.

Sənnən ayrı şad olmuram, gülmürəm,

Canınnan bezmişəm, ölə bilmirəm,

Nə müddətdi qulluğuna gəlmirəm,

Bağışda taqsırım, səf eyləmişəm!

Anaxanım yönünü o tərəfə çöyürüb dedi:

- Mənnən ayrı ki, gülmürdün, bə axşam dediklərin nəydi? Niyə mana qarğıyırdın?

Aşıq Ələsgər gördü özgə sözü yoxdu, aldı görək bu də-fə nə dedi:

Həsərət qoyma gözü gözə, amandı!

Yandı bağrım, döndü közə, amandı!

Keçən sözü çəkmə üzə, amandı!

Hədyan danışmışam, laf eyləmişəm.

Anaxanım üzünü Aşıq Ələsgərə çöyürüb dedi:

- Yaxşı mana qarğıyırdın, bə o kişiyyə niyə qarğıyırdın? O ku, səni bir ziyana salmamışdı?!

Aşıq Ələsgər aldı, görək tapşırmada buna nə cavab verdi:

İnsafdımı, gülə həmdəm xar ola!?

Tülək tarlan oylağında sar ola?!

Ələsgər istər ki, bir bazar ola,

Seçmişəm gövhəri, saf eyləmişəm.

Elə ki söz tamama yetişdi. Anaxanım gördü kü, Ələsgər günahını boynuna aldı, kişiyyə qarğamaxda da konlun-nən özgə bir şey keçmirmiş, bir az konullandı. Evin, uşa-ğın fikri də biri tərəfdən onu Ağkilsiyə meyilləndirdi.

Qara da xayış elədi, Anaxanım bu dəfə onun xayışını yerə salmadı.

Aşıq Ələsgərnən Anaxanım Qaragilnən xudahafizdə-şib Ağkilsiyə yol başladılar.

İndi Aşıq Ələsgərgil Ağkilsiyə gəlməkdə olsun, siza hardan xəbar verim - Ağkilsədən.

Aşıq Ələsgər sazı götürüb, Anaxanımın dalınca gedəndən sonra qonum-qonşu hərə bir söz dedi. Kimi dedi: Aşıq Ələsgər Anaxanımı qaytarıb gətirəcək, kimi dedi: Anaxanım gəlməyəcək, Ələsgər boş qaydacaq, kimi dedi: Ələsgər Anaxanımı boşuyub gələcək... Bir gün gözdədlilər, iki gün gözdədlilər, üç gün gözdədlilər, Aşıq Ələsgərin gəlmədi. Bu dəfə də qorxuya düşdülər ki, Aşıq Ələsgərin başına görəsən nə iş gəldi. Hətta Məşədi Salahnan Xəlil hazırtdılar ki, dalınca getsinlər, bir də gördülər ki, Aşıq Ələsgərnən Anaxanım budu gəlirlər.

Qonum-qonşu, tanış-bilis, qohum-aqraba hamı yığışdı. Dedilər, danışdılar, gülüşdülər, axırda Məşədi Cabbar adlı birisi zarafatnan Ələsgərə dedi:

- Ay Ələsgər, sənə arvatmı qəhətdi? Bu ku, səni bu qədər incidir, boşə, özgəsini al dal..

Bu sözə hamı gülüşdü. Anaxanım dönüb əyri-əyri ona baxdı. Ələsgərsə camahata göz basdı, sazı köynəyinnən çıxardıb, döşünə basdı, dedi:

**Hərçayının, dilbilməzin ucunnan,
Dönə-dönə nə ziyana düşmüşəm!**

Anaxanım hirsənən döndü ona tərəf. Ələsgər tez sözün dalısını düzəldti, dedi:

**Doymaq olmaz gözəllərin boyundan,
Pərvanə tək yana-yana düşmüşəm.**

Anaxanım sakitləşib, uşağı basdı döşünə. Elə ki, Ələsgər gördü Anaxanımın başı qarışıb uşağa, aldı sözün o biri bəndini dedi:

**Döylətim çox oldu, qıymadım pula,
Kor oldu gözdərim, yapışdım dula,
Nə ölər, nə itir, canım qurtula,
Məcnun kimi biyabana düşmüşəm.**

Məşədi Cabbar gənə dedi ki:

- Boşa dal!.. Daha niyə biyabana düşürsən ki?.. Bu saat kimi istəsən sənə gələr!

Anaxanım başa düşdü kü, Ələsgər zarafat eləyir. Dedi:

- Day biyabana niyə düşürsən? Boşayaydın dal!.. Həzır çıxıb getmişdim ki...

Ələsgər aldı sözün axır bəndini, dedi:

**Yazıq Ələgərim, budu yarımnan,
Aləm yatmaz mənim ahu zarımnan,
Boşasam, qorxuram oğlannarımnan,
Boşuya bilmirəm, qana düşmüşəm.**

Söz tamama yetişdi, məclisdəkilərin hamısı gülüşdü. Bil-dilər ki, Aşıq Ələsgər zarafatnan deyir, arvadını boşamaz.

Aşıq Ələsgərnən Anaxanım ömürərinin sonuna qədər bir daha dalışmadılar. Ələsgər heç onun xətrinə də dəymədi.

Siz də həmişə yoldaşınıznan möhübbatdı olarsınız. Aşıq Ələsgərgil kimi uzun ömür sürəsiniz!

AŞIQ ƏLƏSGƏRİN **QARABAĞA TOY SƏFƏRİ**

Mənim əzizdərim, indi sizə hardan xəbər verim, Qarabağın Xanqərvənd kəndinnən. Buranın camahatı da göyçəlilər kimi sazi-sözü çox xoşduyur. Məclisdərinə aşix gələndə, elə bil ki, dinə-imana gəlillər.

Qarabağın camahatı yayda Qonur, Söyütdü, Göllər yaylağına çıxırdılar. Payız girənə qədər bu dağların cah-cəlalı dilnən deyiləsi olmurdu. Hansı dəryəyə baxsan elə bil ki bir kənd varyıdı. Alaçix alaçığa söykənirdi. Gejələr səhərə qədər toy səsi, saz səsi, aşix səsi dağları başına götürürdü. Çoxları xeyir işdərinə yaylaxda keçirdirdi.

Bir ili də Xanqərvəndin addı-sannı adamlarınнан Əhməd bəy, Hacı Baba, Mədinə oğlu Kürd, Baxşalı kişi, Murad kişi, Zəmanxan oğlu Məşədi Qara, bir neçəsi də bunlardan başqa toy tədarüküynən yaylağa çıxdılar.

Camahatın köçü gəlif yaylağa toxtuyan kimi, toy eliyəsi adamlar bir yerə yığışdılar, toylara vaxt qoydular. Əvvəlcə Mədinə oğlu Kürd oğlunun toyunu başdamalı oldu. Yaxındakı kənddə, qonşu yaylaxlara xəbər verildi, nəmər paylandı.

Buranın camahatı Aşiq Ələsgəri çox yaxşı tanıyırdı. İstər aranda, istərsə də yaylaxda toy eliyəndə çox zaman Aşiq Ələsgəri tapa bilməsələr, başqa aşix çağırardılar.

Aşiq Ələsgərin dalıncax atdı göndərmək lazım oldu. Kağız yazdılar, bir cavan oğlana verdilər ki, Göyçüyə yola düşsün. Mədinə oğlu Kürd irazlaşmadı; Məşədi Qaranın yanına gəlif dedi:

- A Məşədi, Aşiq Ələsgərin dalıncax özüün get! Əyər öydə olmasa, soruş, yerini örgən, harda olsa, tap gət!

Zəmanxan oğlu Məşədi Qara Aşiq Ələsgərnən sığa qardaşıydı. Bu qış Aşiq Ələsgər Qarabağa getməmişdi. Odu ku, Qara qardaşını görməyə çox darıxırdı.

Kürd belə deyən kimi Məşədi Qara "baş üstə" deyif, atını mindi. Ordan birbaşa düz Ağkılısya gəldi.

Aşiq Ələsgər qapıda cüt nizamlıyırdı. Qara qapıya yetişdi:

- Salaməleyküm!

- Əleyküməsalam!

Aşiq Ələsgər başını qaldırdı ki, Məşədi Qaradı. Bil-mədi əlindəki kərkiyi harya qoydu. Öpüşdülər, görüsdülər. Dost-qohumların hamısı Qaranın başına yığıldı. Heyvan kəsdilər, yaxşı yemək-ışmək düzəldilər. Gəlmişdən-getmişdən danışdılar. O günü Qara məjəl tapıf Aşiq Ələsgərə deyə bilmədi ki, nə məqsədə gəlif.

Gejədən xeyli keçənə qədər söhbət elədilər, yatışdılar. Gejə axşamnan bir yağış başdadı, bir yağış başdadı ki, gəl görəsən. Səhər açılanda gördülər ki, yağış hələ kəsmiyif. Yernən göyün arası tamam qoyuşfdu. Qara gördü ki, gediləsi dəyül, heş fikrini demədi. O gejə də qaldı, səhə tezədən çox gözəl bir hava oldu. Qara üzünü Aşiq Ələsgərə tutuf dedi:

- Qardaş, xeyir işimiz var, sazını götür gedək!

- A Qara, bə bilmirsənmi, mən məhərrəmlikdə bir yana getmirəm.

- Məhərrəmlik çoxdan çıxıf ki...

- Yox, hələ məhərrəmliyin qırxı çıxmağına üç gün var.

Üç gününə sonra gedərik.

- Əşi, qırxına bənd olma. Mədinə oğlu Kürddə, Əhməd bəy də nəməri paylıyif. Mən gələndə qonaxları da bir ujdən gəlirdi. Görək biz dünənnən orda olaydıx.

- A Qara, onda sən get, mən üç günnən sonra gələm. Bu toyu başqa aşınan yola salın, o biri toylan mən eliyəm.

Qara çox pərt oldu. Çırtıx vursan, qanı damardı. Bil-mədi ki, Aşıq Ələsgərə nə desin. İncimiş halda Aşıq Ələsgərin oğlu Başırə dedi:

- A bala, mənim atımı gətir!

Başir Qaranın atını gətirdi. Qara atın irəşməsinin bir ujunu Aşıq Ələsgərə uzatdı dedi:

- Tut!

Aşıq Ələsgər ipin ujunun tutanda Qara civinnən bir bıçaq çıxartdı dedi:

- Əyər mənən getməsən, bu mana ölümən betərdi. Qarabağ camahatı bilir ki, biz sığa qardaşx. Ya gərək, gedək; ya da qardaşdx ipin kəsirəm.

Aşıq Ələsgər gördü kü, yamanca yerdə axşamlıyır. Qardaşdxdan keçmək olmaz. Məşədi Qarıya dedi:

- Gedək! Əmə indi çox beyvədadi, səhər tezdən yola düşərik.

O geçə də qaldılar, səhər tezdən yol başdadılar Göllər yaylağına. Atdarı ajıydı; toyladan çəkif minmişdilər. Bir mənzil gedənnən sonra Zod kəndiynən Zərzivil kəndinin arasında Qarabulaq deyilən bir otda yerdə atdan düşdülər ki, atdar bir az otdasın. Aşıq Ələsgər gənə də fikirriydi. Düzdü, gedirdi, əmə ələci olsa, getməzdi. Bilirdi ki, camahat, eşidən, bilən yaxşı demiyəyə. Ürəyi darıxdı, sazi köynəyinnən çıxartdı, çalmaq istiyəndə Qara dedi:

- Qardaş, bə bəyaxdan məhərrəmliyin qırını gözdüyüdü; indi saz çalmağa tələsiyirsən?

- Öyün tikilsin, vurhuvuru görmürsən?

- Nə vurhuvur?

- Bu sahat mənim qəlbimdə iki padişahın davasıdı.

- Hansı padişahların?

- Qulaq as, gör hansı padişahların.

Aşıq Ələsgər belə deyənnən sonra sazi sinəsinə basdı, görək nə dedi, Məşədi Qara nə eşitdi:

Nəfsinən mərifət durur cahada,

Mərifət deyir: - Belə kar eyləməynən!

Nəfs deyir: - Baxma naqqal sözüne,

Xeyrin gələn yerdə ar eyləməynən!

Qara indi başa düşdü kü, Aşıq Ələsgərin qəlbində davə eliyən hansı padişahlarıymış. Ələsgər aldı o biri bəndi, görək

Mərifət nə deyir:

Günahkardı nə ki yoldan azan var,

İki mələk - xeyir-şəri yazan var,

Qiyamat var, qıl körpü var, qazan var,

Röyşan yollarını tar eyləməynən!

Aşıq Ələsgər qışın son ayını bir yana getməmişdi. Onan sonrada ki məhərrəmlik arıya düşmüşdü. Bu il birinci dəfəydi ki, xeyir işə gedirdi.

Aldı Nəfs:

Zimistan çəkmişəm, yeni yaz oluf,

Üzüüm gözəllərə payəndaz oluf,

Sözüm bəyənilif, İşim saz oluf,

Sən allah, sifəmi kor eyləməynən!

Aldı Mərifət:

Haqq bizə göndərif dəlili ayət:

Oruc tut, namaz qıl, eylə ibadət,

Mehdi divanında cəhmə xacəlat,

Məhşərdə yerini nar eyləməyən!

Aldı Nəfs:

Sən müztersən, loyğa-loyğa danışma,

Bələ sualları mənən soruşma.

Nə xeyrimə, nə şərime qarışma,

Qarışsan, çıx, yeri dar eyləməyən!

Aşıq Ələsgər də Nəfsənə birrəşdi, sazı köynəyinə qoydu. Qarayan baravar atdarı minib yola düşdülər. Gəlif Rumbasar gədiyini aşdılar. Söyütdü dərsinə baxanda gördülər ki, Söyütdü qəbirsannığında böyük yığncax var.

Mənim əzizdərim, o geçə Qonur yaylağına çox güjdu yağış yağmışdı. Təzə toyu olmuş bir oğlannan bir qızı da sel aparmışdı. Onların meydilərini basdırmağa gətirmişdilər. Qəbiristannıxdakı yığnjax da həmə yığnjaxıydı.

Aşıq Ələsgərgil atdalarını sürüf yığnjaxa yaxınlaşdılar. Camahat gördü kü, gələn Aşıq Ələsgərdi. Ölən oğlanın atası, anası, qohumları başdadılar təzədən özdərini döyüf ağlamağa. Oğlanın anası camahatdan aralandı, Aşıq Ələsgərin qavağına yeridi, saçını yona-yona dilnən ağladı:

- Ay Aşıq Ələsgər, oğlumun toyunamı gəlifsən? Ay Allahı istiyən, mana daha sağlax lazım deyül, öldürin məni!.. Allah, bu zülmü kimin başına gətirirsən!?

Arvad özünən getdi. Üzünə su səpif ayıldılar. Oğlanın o biri qohumları, atası özdərini döyməkdən haldan-dildən düşmüşdülər.

Aşıq Ələsgərgil atdan düşdülər. Cənazələrə sarı getdilər. Bir kişi meydərin üzünən örtüyü götürdü. Aşıq Ələsgər gördü kü, oğlan pəhlivan kimi iri göydəli, enni kürəkli, çatma qaşlı bir gözəl oğlandı ki, gəl görəsən. Qızın gözəlliyi də ki dilnən deyiləsi deyül.

Bunnarı belə görəndə Qara da özünü saxlıya bilmədi; hönkür-hönkür ağladı. Doğrudu, Aşıq Ələsgər ağlamadı, əmə dünya gözündə qarənnix oldu.

Mənim əzizdərim, insan belədi ki, ölü görmüyəndə, qəbirsannıx görmüyəndə ölmək yadına düşməz. Elə bilər ki, dünya durduxja yaşıyaxıxdı. Bu pərişannığı görəndə Aşıq Ələsgəri də fikir götürdü. Gördü kü, dünya çox vəfasızdı. Nə qədər çalışsan, nə qədər əlləşsən, nə qədər var tofflasan, axırı gənə ölümdü; dünyanın malı dünyada qalajax. Aşıq Ələsgərin sinəsi söznən doldu, dərdi tüğyan elədi. Ona kimi ölən oğlanın atası dilləndi:

- Aşıq Ələsgər, oğlumun toyunda ələ keşmədin, çal-madin, oxumadin, tarif demədin; səsinə eşitmədik. Vay gününə öz əyağınnan gəlif çıxıfsan. Allahın bu işinə sən nə deyirsən?!

Aşıq Ələsgər gördü ki, bu kişi söz istiyir. Fikirrəşdi ki, gəl elə bir söz de ki, həmə qəmli olsun, həmə də ölən cavannarın ata-anasına təskinnik versin. Sazı köynəyinnən çıxarmadı ki, saz çalmax burdakı adamlara pis gələr. Elə dilcəvabı öz könlünə üzünü tutdu dedi:

Qafil dilim, bu nə yoldu tutufsan,
Sərf edirsən nə kamaldı dünyada?!
Dövlətə güvənif, gül tək açılma,
Çox sənin tək güllər soldu dünyada.

Aşıq Ələsgər belə deyəndə kişi dilləndi:

- Aşıq Ələsgər, axı sən Aşıq Ələsgərsən; sazını çıxart, saznan de! Oğlunun toyunu eliyə bilmədin, vayını elə!

Kişi belə deyəndə camahat gənə təzədən ağlaşdı. Aşıq Ələsgər sazı köynəyinnən çıxartdı, "Hicran Kərəmi" havasıyan görək nə dedi:

Kibridən qəlbində bərkitmə bari,

Top dəyər dağlar bürcü, hasarı.

Yüz səni tək ahu gözən şahmanı,

Fələk kəməndinə saldı dünyada.

Guşumda sırğadı, sinəmdə dağdı,

Ağıllı unutmaz neçə ki, sağdı,

Dövlətdən qismətin beş arşın ağdı,

Çəkdiyin qovğadı, qaldı dünyada.

Atalar deyirdi: "Ölüm var ölüm kimi, ölüm var zulum kimi". Bu cavannarın ölümü çox zulumlu ölümüydü.

Aşıq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Fələk bərhəm edif çox nizamları,

Zulumnan söndürüf yanan şamları,

Hayıf cavannarın gül əndamları,

Mara-mura qismət oldu dünyada!

Camahat bu bəndi eşidəndə gənə hönkür-hönkür ağlaşdı. Aşıq Ələsgər fikirəşdi ki, gəl bunnara de ki, heş kəs dünyada qalası döyül; hamı bu yolun yolçusudu. Mən özümdə də böyün varam, savah yoxam. Aldı görək özünün axır gününü neçə yad elədi:

**Yığılar məxluqat, qurular məhsər,
Boyunnarda kafən, əllərdə dəftər,
Onda vay halına, yazıq Ələsgər,
Özün getdin, söziñ qaldı dünyada!**

Söz tamama yetişənnən sonra ölüləri dəfn elədilər. Aşıq Ələsgərgil atdarını mindi, Göllər yaylağına yola düşdü, adamlar da ağlaşa-ağlaşa geri qayıtdılar.

Aşıq Ələsgərgil Göllər yaylağına çatanda gördülər ki, toy adamları gediflər.

Qara soruşdu:

- Camahat hanı?

Dedilər ki, dünən axşama qədər sizi gözlədilər, gəlif çıxmadınız. Böyün Alağalı yaylağına gəlin gətirməyə getdilər. Dedilər ki, Aşıq Ələsgərgil gəlsə, bizim dalımızjax Alağalı yaylağına gəlsinnər.

Aşıq Ələsgərgil Qaranın açığına getdilər. Tələsik çay-görək yedilər, Alağalı yaylağına yola düşdülər.

Çay Alxasdı kəndinə yetişəndə, gördülər qavaxda bir dəstə qız-gəlin gedir, az qalılar ki, Hacı Ələmşahın körpüsünə çatınnar.

Bu gedən qız-gəlin də həməm toya gedirdilər. Qılışdı, Alxasdı, Kəndyeri, Qasımuşağı kəndlərinin gözəllərinin çoxusu burdaydı.

Sel aparən cavannarın qəm-qüssəsi Aşıq Ələsgərin əhvalını çox pərişan eləmişdi. Düzdü, toya gedirdi, əməm könlü yasdən ayılmırdı.

Qız-gəlinlər Aşıq Ələsgəri görəndə tanıdılar. Bir-birinnən nə danışdırlarsa, körpünün üstünə çatanda əl-ələ tutuf yolu kəsdilər.

Aşiq Ələsgərgil bunnara yetişdilər. Qara qızdara üzünü tutuf dedi:

- A bala, bu tərəfə durun, keçək!

Qızdının biri dilləndi:

- Aşiq Ələsgər bizim üçün bir qatar oxumasa, qoyma-
rıx keçəsiniz.

Aşiq Ələsgər dedi:

- Tələsiyirik. Gedək, toyda nə qədər desəniz, sizin
üçün oxuyaram.

- Heç elə şey ola bilməz. Burda bizə tərif deməsən, yol-
dan çəkilmərik. Bizi atnan əyaxladır keçəjhəsinizsə, keçin.

Aşiq Ələsgər gözünü qızdara gəzdirdi, gördü ki, doğru-
dan da, bunnara tərif yaraşır. Yerindən gözəl olan qızdar toy
paltarını da ki geyif, oluf hərəsi bir məleykə. Yavaşca atdan
düşdü, sazını köynəyinnən çıxartdı, zilini zil, bəmini bəm
elədi. Aldı görək bu körpünün üstündə gözəllərə nə dedi:

Səhər vaxtı, mənim müşkiil çağımda,

Çıxdınız qarşıma dəstə, gözəllər!

Camalız şöləsi nuri-tacalla,

Görsə, şafa tapar xəstə, gözəllər!

Qəmginiydim, sizi görüf güllürəm,

Qaşınız qıvladı, səcdə qılıram,

İlhamınan sizə sarı gəlirəm,

Siz də gəlin asta-asta, gözəllər.

Dilavər qızlardan biri dilləndi:

- Aşiq Ələsgər, nə çoxdu bizdə dövlət, Şuşa qalasının
alverçilərində çit. Hərə bir dəs alabazək paltar geymək-

nən hamı gözəl olmadı ha! Sən gərək burya yığılannardan
kim gözəldisə, adını deyəsən!

Aşiq Ələsgər qızdının danışığına da fikir vermişdi.
Çoxusunun adını eşitmişdi. Eləsi də varydı ki, dost-tanı-
şın qızıydı, adını bilirdi. Aldı görək bu bənddə gözəllərin
hənsinin adını çəkdi:

Minəş güna bənzər, Əsli bir aya,

Şəms olub, aləmə salıflar saya.

İncimərəm, qasəm olsun xudaya,

Qədəm basa gözüüm üstə, gözəllər.

Sizi gördüm, çaşdı aqlım, kamalım,

Güllüyə qurbandı döylətim, malım.

Olmuyaydı bir qocalıx, bir ölüm,

Yaşıyaydı bu həvəsə, gözəllər!

Aşiq Ələsgər sazı çıxardıf oxumağa başladıyanda qızdar
yavaş-yavaş körpüdən çəkilib, yolun qırağındakı göyçə-
mənniyə toflaşdılar. O tərəfdən gələn adamlar da, bu tə-
rəfdən gələn adamlar da əyağını burda saxlıyif, Aşiq
Ələsgərə qulaq asırdı. Kəndin adamları da sazın səsinə
eşidif, bir ujdən burya axışdı. Nə başınızı ağrıdım, bə-
yük bir məclis düzəlmişdi.

Aşiq Ələsgər aldı sözüün təfsirmasını:

Pərzad məleykədi, Göhər bir xanım,

Görən kimi yandı dinim, imanım.

Yazıq Ələsgərəm, sərgərdan canım

Qurban sizi kimi dostə, gözəllər!

Elə ki söz tamama yetişdi, Aşıq Ələsgər gözəllərə bir də diqqət elədi. Gördü kü, sarı geyimli bir gəlin var, boy-buxununa heş söz ola bilməz. Elə bil ki sərv ağacıdır. Hər rükləri düz topuğuna dəyir. Əmə üzü ürbənddidi; sufatı görünmür kü, bilə camalı nejadı. Aşıq Ələsgər istədi ki, sazı köynəyinə qoya. Ona qədər meh əsdi, həmə gəlinin üzündəki örtüyü atdı. Aşıq Ələsgər gördü kü, hələ bu sufatda adama irast gəlməyif. Elə bil ki belindəki qızıl kəmərlə parıltısını üzünən alıfı. Sazı sinəsinə basdı, görək bu sarı geyimli gəlini neyə təriflədi:

Cilvələnilib nə qarşında durursan,
Anam sana qurban, ay sarı köynək!
Mələksən, qırıbsan cənnət bağınan,
Heç kim olmaz sana tay, sarı köynək!

Doymaq olmur işvəsinnən, nazınnan,
Fərə kəklik kimi xoş avazınnan,
Yel vurdu, ürbəndi atdı üzünən,
Elə bildim doğdu Ay, sarı köynək!

Gözəlsən, tərifin düşüb mahala,
Zər kəmərlə yaraşır qaməti-dala,
Ləb qönçə, diş inci, yanağın lala,
Çəkilib qaşdının yay, sarı köynək!

Gərdənə yaraşır qızıl hamayıl,
Görənin ağlıni eyliyif zayıll,
Həsərin çəkənnər olubdu sayıl,
Yığır qapılardan pay, sarı köynək!

Ona kimi qızdar bir-birinnən danışdı ki, aşıq bu tərfi təkcə Salatına deyir. Aşıq Ələsgər sarı geyimli bu qızın adını eşitdi, aldı görək tafsırmada nə dedi:

Tutu dilli, sərvı boylu Salatın!
Yoxdu mərhəməti bu səltənətin.
Göndər gəlsin Ələsgərin xələtin,
Eyləmə əməyin zay, sarı köynək!

Mənim azızdərım, elə ki söz tamama yetişdi. Aşıq Ələsgər istədi ki, sazı köynəyinə qoysun, bu zaman qızdarın içinnən biri hirsdi-hirsdi dilləndi:

- Düz deyiflər ki, yekə gözədən yivəsinə xeyir yoxdu; aşıq üzü örtülü qızdarı təriflədi, üzünə tamaşa ələyan əsil gözəlləri görə bilmədi.

Aşıq Ələsgər başa düşdü kü, bu qız nə deyir, əmə özü-nü o yerə qoymuyuf dedi:

- Burda heç gözəl olmuyan qız yoxdu, toya gedək. qalanını da orda deyərəm.

- Axı özün deyifən: "Aşığın niyyəsi..." "Elə bu niyyə də o niyyə kimidi. Toyda bizdən gözəl qız görəndə heç biz yada düşmüyəyik. Mənə tərif yarasırsa, bu tərifli qızdarnan getmirəm.

Qız belə deyənnən sonra yoldaşlarınnan ayrılıf geri qayıtmaq istədi. Qızdar onun qolunna tutuf yalvardılar:

- Ay Şəkər, sən getməsən, biz də getmiyəyik. Hamımızdan sən gözəlsən. Aşıq sənə də tərifini orda deyər.

Şəkər ipə-sapa yatmadı. Aşıq Ələsgər gördü kü, bu qızın doğrudan da, küsməyə haqqı var; elə bil ki qaşı, gözü qələm-nən çəkilib. Sazı sinəsinə basdı, görək Şəkərə nə dedi:

Gətmə göz önünən, ay Şəkər xanım,
Könül mayıl oluf o qələm qaşa.
Gəl aylaş məclisdə, sən mənim canım,
Mən saz çalım, sən də eylə tamaşa.

Mən aşığam, yasaq yoxdu dilimə,
Şükr eylərəm haqdan gələn zülmə.
Sənin kimi gözəl keçməz əlimə,
Yüz il gəzsəm bu dünyanı baş-başa.

Gözəllər sultanı, mələklər xanı,
Qaytarmazdar pırə gələn qurbanı;
Öldür Ələsgəri, qurtarsın canı,
Vay xəbərin göndər qohum-qardaşa.

Söz tamama yetişənnən sonra Şəkər də bu qızdara qoşuldu, gülüşə-gülüşə, danışa-danışa şad-xürrəm yol başdadılar Alağalı yaylağına. Aşıq Ələsgərgil də atdarını minib, birbaşa toya gəldilər.

Aşıq Ələsgərgil yaylağa çatanda gördülər ki, qonşu kənddərdən, yaxındakı yaylaxlardan bura o qədər adam gəlif ki, sayı-hesabı yoxdu. Camaat Aşıq Ələsgəri görəndə çox şad oldu. Hamı gəlif əlinən tutdu, əhvalını soruşdu. Camahat Məşədi Qaradan o qədər razı qaldı ki, az qaldılar götürüf başdarında gəzdirsinnər.

Aşıq Ələsgərgilə çay gətirdilər, kabab bişirdilər. Bir böyük mağar tikmişdilər. Axşam oldu, camaat mağara toflaşdı. Bir tərəfdə kişilər, bir tərəfdə arvatdar aylaşdılar. Aşıq Ələsgər sazı götürdü, söhbəti başdadi. Gözünü gəzdirəndə gördü kü, arvatdaların içində bir gözəl gəlin ay-

laşif, ay kimi dörd tərəfinə işıx salır. Nə qədər gözəl görülsə, heç beləsinə irast olmuyuf. Aldı görək "Köhnə gözəlləmə" havasıynan nə dedi:

Xəstə könül dərdü qəmnən ayıldı,
Bu gün məclisimə bir can gəlifdi.
Şöləsi aləmi edib münəvvər,
Zahir deyil, özü pünhan gəlifdi.

Onun bu gəlməyi gör nəyə bənzər,
Nə xana, sultana, nə bəyə bənzər,
Misirdən gəlmiş bir köynəyə bənzər,
Kənanda Yaquba dərman gəlifdi.

Ələsgər görcəyin cannan usanıf,
Camalinnan şəmsü qəmər utanıf,
Nə behiştə belə qılman yaranıf,
Nə dünyaya belə insan gəlifdi.

Aşıq Ələsgər sözü başdiyanda gözəl qızdaran çoxusu elə hesab elədi ki, tərif ona deyilir. Əmə camahat başa düşdü kü, Aşıq Ələsgər kimi təriflədi.

Aşıq Ələsgər o gejë Qurbanın nağılını başdadi, xoruz banına kimi danışdı, eşidənnərə ləzzət verdi. Camahat aşığa yaxşı döyran pulu yığdı. Pul yığılanda gördülər ki, bir qadın gətirib Aşıq Ələsgərin qabağına bir bağlama qoydu.

Aşıq Ələsgər soruşdu:

- Ay bəji, bu nədi?

- Aşıq Ələsgər, adın çəkmasən də, hamı bildi ki, axşamkü tərifi mənim qızıma dedin. Biz də özümüza görə

adamıx. Bağlamada elə artıx bir şey yoxdu; bir çuxalıx mahuddu. Sağlıx olsun, arana yönün düşəndə xələtini orda verərik.

O geçə qaldılar, səhər hamının üzünə xeyirliknən açılıs, səhər açıldı. Yemək-içməkdən sonra gəlini atdandırıdılar, Göllər yaylağına gəldilər.

Hava çox xoşuydu. Gəlin mənzilə çatanda qurban kəsildilər. Aşıq Ələsgər bir neçə oyun havası çaldı, cavannar oynadı.

Camahat alağığın qavağında halğa vuruf əyləşmişdi. Aşıq Ələsgər də dizinin altına bir mütəkkə qoyuf, dizi üstə söhbət eliyirdi. Ağsaqqalların çoxusu Aşıq Ələsgərin yanındaydı. Dəmirçidamlı Kalvayı Ojaqqulu onun sağ tərəfində qalyan çəkirdi.

Aşıq Ələsgərgilə çay gətirdilər. Aşıq sazını o tərəfə qoydu ku, çayını içsin. Bir də gördü bunu bir dəstə qızgəlin Ələm ağacının bəri töküldü. Əmə bunnarın içində bir gözəl var, iki ağaşıxdan adamın gözüünü qamaşıdırır. Aşıq Ələsgərin təbi cusa gəldi, sazını götürəndə Kalvay Ojaqqulu dedi:

- Aşıq Ələsgər, çayın soyuyur, sonra çalarsan.

Aşıq Ələsgər elə bil ki bunun sözünü eşitmədi, sazi sənəsinə basdı, görək nə dedi:

Kalvayı, fəhm elə, gör,
Bu gələn insandı, nədi?!
Ay qabaq şölə verir,
Mehri-dirəşəndi, nədi?!
Titraşır var əndamı,
Dərddərə dərməndi, nədi!|

Gözdəri canım alır,
Afəti-dövrəndi, nədi?!
Huridimi, pəridimi,
Mələkdi, qılmandı, nədi?!|

Camahat gördü kü, Aşıq Ələsgəri qınamalı döyül; doğrudan da, zalımın balası elə gözəldi ki, tayı-barabarı bu dünyada yoxdu. İsti gündə yoxuşu çıxıf, enişi enif tərriyə qızın yanaxları bir az da qızarıf; elə bil ki, laladı. Bogazının iki düyməsini açıfıdı, sinəsi qüzey qarı kimi ağarıf. Alə gözdəri az qalıf ki, cəllad kimi adamın canını ala.

Aşıq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Göz gördü, konul sevdı
Gözdərinin alasını;
Gül görsə xəcl olar
Yanağının lalasını;
Getmə gözüüm önünə
Alım boyun balasını;
Xəstə içsə dirli
Ləbinin piyalasını;
Şirəsi Abi-həyat,
Şərbəti-Loğmandı, nədi?!|

Dünya təbdil olubdu,
Gözəl biilqar görünür;
Aqlıb mərmər sinə,
Aləmə aşkar görünür;
Örtməynən sən üstünü,
Dünya mana dar görünür;

Qoynudu gülşan bağı,
Bir cüt qoşa nar görünür;
Ey xudaya, sirr qaldım,
Cənnəti-rizvandı, nədi?!

O ordan dedi bu kimdi, bu burdan dedi bu kimdi? Tanıyannar dedilər ki, Güneypəyəli Dİlbardı, filankəsin də gəlinidi.

Aşıq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Bu simi-zənəxdanın
Mirvarı xallarına bax!
Bərq verir büllur buxaq,
Savalanın qarına bax!
Çarxı dönmüş fələyin
Sən kəc irəftarına bax;
Fəhm elə, diqqətinən
Öziünə bax, yarına bax!
Çəkilif dal-qaməti,
Sərvi-xuramandı, nədi?!

Aşıq Ələsgər bu bəndi deyəndə Dilbar Aşıq Ələsgərgilin gözünün qavağının sallana-sallana keçdi, qız-gölinərin yığınağına qarışdı. Burdakı qızdar ona dedilər ki, sən ordan çıxan Aşıq Ələsgər səni tərifləyir. Dilbar da öz tərifinə qulaq asmağa başladı.

Aldı Aşıq Ələsgər:

Yeriyir yüz nazınan,
Qavağımdan keçir zalım;

Nə cahalı, nə ahalı
Bir endirif seçir zalım;
Ömrümün zəmisini
Dəstləyif biçir zalım;
Öldürür mən yazığı,
Qəsdən qanım içir zalım;
Qaşdarı cəllad oluf,
Kırpiyi peykandı, nədi?!

Görəni eşqə salır
Oğrun baxan gözü bunun;
Tutini bəndə vurur
Şəhdi-şəkər sözü bunun;
Alxatın almasına
Bənzəyir ağ üzü bunun;
Basılıf sinəm üstə
Yanar-yanar közü bunun;
Zülm oluf mən fəğira,
Qatlım fərmandı, nədi?!

Hazarat, haqqa baxın,
Qəlbdən ehsan eləyin;
Mənim bu dərdi-dilimi
Dəsdara ayan eləyin;
Ölürəm, mən xəstənin
Dərdinə dərman eləyin;
Aparın Ələsgəri
Payında qurban eləyin;
Beymürvət bəlkə baxa,

Deyə: "Bu qurbandı, nədi?!"

Aşıq Ələsgər o geçə də orda qaldı, Qurbanın nağılının qalanını danışdı.

Camahat 15 gün Aşıq Ələsgəri buraxmadı. O, bir-birinin dalıncax altı toy elədi, sonra şad-xürrəm öylərinə qayıtdı. Sizi də həmişə sazda-söhbətdə, kefdə-damaxda olarsınız!

ŞAİR NAĞI

Mənim əzizdərim, sizə hardan xəbər verim, Şəmşəddin mahalının. Şəmşəddin mahalında Şərif bəy addı bir bəy varydı. Şərif bəyin atası varrı bəylərdən biri ydi. Şərif bəyin öylənmək vaxtı çatanda atası öldü. İki ilin içində qonum-qonşu, nökrə-nayır mal-döyləti elə dağıtdı ki, Şərifin birca "bəy" adı qaldı; neçə deyəllər, "quru bəy" oldu. Əmə gənə də camaat ona "Şərif bəy" deyirdi. Adam kasıf olanda nə olar; bu zalım oğlunun adamlığı, qanacax-mərifəti də yoxuydu. Danışanda dəvə-dəvədən dəm vurardı; ağzına çullu doysan sığışardı.

Bir gün Şərif bəy öylənmək fikrinə düşdü. Kimin qızını istədilsə, vermədi. Şərif bəyin xəsiyyətini bilənnər ona qızını verərdi? Axırda özü kimi bir kişinin qızıynan öylənməli oldu.

Aşıq Ələsgərnən şayırdı Aşıq Usuf Şəmşəddin mahalına getmişdilər. Toyların birində Şərif bəy bunnara irast oldu, xayış elədi ki, Aşıq Ələsgər, filan vaxt toy eliyəjəm, bir yana getməyin! Bunu eşidənnərdən, Aşıq Ələsgəri tanıyannardan çoxusu dedi ki, Aşıq Ələsgər, o, hüllükbazin birisidi; sən onun toyuna getmə. Əmə, Aşıq Ələsgərdə belə bir xəsiyyət varyıdı ki, istər ağa olsun, istər nökrə olsun, istər varı olsun, istər yoxsul olsun, hamının toyuna gedərdi. Şərif bəyə də söz verdi ki, dediyin vaxt sizdə olaram.

Aşıq Ələsgərgil söz verdikləri vaxt Şərif bəyin öyünə getdilər. Bəyin toy tədarükü hələ düzəlməmişdi. Aşıq Ələsgərə dedi ki, üç günnən sonra toyu başdıyajam. Şərif bəy aysik işdərinin dalıncax getdi, öydə də Aşıq Ələsgərgilə hörmət eləmədilər. Bəyin anası aşixların "tez gəl-

məsinə" bir az donqulandı da. Kəndin qanan adamları aşxıqları öylərinə apardı, yaxşı hörmət elədi. Üş günnən sonra toy başlandı. Şərif bəy özüənə layix da toy elədi. Heş bilmədi ki, bu altı gündə Aşiq Ələsgərgilin vəziyyəti neşə keşdi. Toydan sonra Şərif bəy aşxıqları öyə apardı. Anası qonağa şor-görək qoydu. Çörək nə çörək, darı fətri. Sonra da bir dəsmal gətirdi ki, bu da sizin toy xələti. Aşiq Ələsgər gördü kü, yox, Şərif bəy aşxıqları sarıdı. Neçə ilin aşığıydı, belə bir iş başına gəlməmişdi. Daha bilmədi ki, Şərif bəyin qandığı elə bu qədərdir.

Aşiq Ələsgər ordan durannan sonra Şərif bəyə bir həcv dedi. İki günün içində ordakı kənddərin hamısına yayıldı. Şərif bəy də həcvi eşitdi, qaldı yana-yana. Şərif bəy kimi adam Aşiq Ələsgərə neyliyə bilirdi ki!?

Aşiq Ələsgərgil daha orda qalmadılar; toyun savahısı günü kefləri pozğun halda Göycüyə gəldilər.

Şərif bəy baş qaldırır kənd içində gəzə bilmədi. Axırda Yekallar kəndinə gəldi. Şayır Nağıyı tafdı, yalvardı, bir az da ayrınnan-oyunnən verdi ki, görək Göycüyə bir həcv deyəsən! Sən demə, Şayır Nağı da ağıldan bir az yuxaymış. Ağılna gələnə yazdı; söyüşnən, latayırnən Göycüyü həcv elədi. Nədənsə, həcv yaman tez yayılan olur. Beş-on günün içində yaxın kənddərin hamısı eşitdi ki, Şayır Nağı Göycüyü yaman bəziyif.

Bəli, mənim əzizdərim, indi sizə hardan xəbər verim, Göycənin Ağbulax kəndinnən. Ağbulax kəndində Molla Əli, bir də Kalvay İrvaham addı iki kişi vardı. Bunnarın ikisi də dana alveriyənən məşğuluydular. Deməli, payız olanda gedif ordan-burdan ucuz qiymata dana alırdılar; qışda bir təhər saxlıyif yaza çıxardırdılar. Payıza dönən-

də dananın hərəsi olurdu bir cöngə. Aparırdılar şəhərrər-də birə-beş qazancına satırdılar.

Kalvay İrvahamnən Molla Əli dana almax üçün Şəmşəddin mahalının Yekallar kəndinə gəlmişdilər. Bir öyde yığincax vardı. Molla Əligil də burdaydılar. Ona kimi Şayır Nağı da gəldi buraya. Bir az o yannan - bu yannan söhbət eliyənnən sonra mərdimazarın biri dedi:

- A Şayır Nağı, Göycüyü bəzədiyini de, qulax asax!

Şayır Nağı başladı, görək nə başladı. Biz saznan de-yək, siz qulaq asın:

**Düşəsiniz Şəmşəddinin əlinə,
Tərən kimi sizi yola göycəli!
Kənd içində olanda diliniz ötür,
Çöldə döntürsünüz mala, göycəli!**

Molla Əliyənn Kalvay İrvaham bir irəng aldı, bir irəng verdi. Əmə heş biri dillənif bir söz demədi.

Şayır Nağı sözü başdıyanda qoşmayan başdamışdı, dalını çöyürdü müxəmməsə:

**Cavannarı qulampara,
Qocaları felmanıdı;
Əyaxlarında çöpük coraf,
Çarxları kalmanıdı;
Oxşuyullar persoylara,
Haranın müsəlmanıdı;
Hər şəhər püş səvətin
Alıllar dala göycəli.**

Ağbircək qanları
Baş-başə kərmə çatıllar;
Ağsaqqal qocaları
Təndirə saşqı atıllar;
Yığıllıllar hamısı
Kürsüniün altıda yatıllar;
Ala qarğa kimi püşü
Dağıdır çələ göyçəli.

Molla Əligil elə olmuşdular ki, çırtıx vursan, qanı tökü-
lərdi.

Şayır Nağı o biri bəndini dedi:

.....
Göyçəlinin qalağına;
İrisini arvaddar döşünə yığır,
Xırdasını balağına;
Hər yerin nəcis eyliyir,
.....
Qanmullar mürdar-təmiz,
Vurullar şələ göyçəli.

Ayıflarına kor olmullar;
Bəyanmıllər bizim şorı;
Südüün üzünü alıllar,
Suyu qalır qavda duru;
Qıçğırmuş pendir tutullar,
İta versən, it quduru;
O içinə
Vurmaram dila, göyçəli!

Yəhya oğlu Şayır Nağı
Düşmüşmü onların yadına;
Ocaqlarına
Həsərət qalır oduna;
Mən söymüşəm
.....
Şəmsəddin aşrəfidi,
Siz qara pul, a göyçəli!

Söz tamama yetişən kimi bəziləri güldü, qanan adamlar Şayır Nağıyı məzəmmət elədi ki, bu yaxşı iş döyü! Molla Əliynən Kalvayı İrvaham nə çörək yedi, nə çay içdi. Ordan durdular, bilmədilər ki, nəyləsinlər. Çox fikirdən sonra belə məsdahadaşdılar ki, bunu yazıf Aşıq Ələsgərə aparsınlar. Bəlkə Aşıq Ələsgər bu işə bir əncam çəkə. Kəndin içində bir oğlan uşağına irast gəldilər. Molla Əli onu yanına çağırır dedi:

- A bala, heç oxuyufsanmı?
- Oxumuşam, indi də oxuyuram.
- Həryə qədər oxuyufsan?
- Altıncı baba qədər.

Molla Əli əlini civinə saldı, bir qədər xırda pul çıxartdı, dedi:

- Al bu on şahıyı; get Şayır Nağının yanına. Göyçüyə dediylə sözü yaz gətə. Gələndə on şahı gənə verəjəm.

Oğlan pulu aldı, söyünə-söyünə getdi. Bir azdan sonra əlində kağız qayıtdı. Oxutdular, gördülər ki, olduğu kimi yazıfı. Uşağa on şahı da verdilər, özdəri dana-zad almadılar, düz birbaşa Ağbulaya qayıtdılar.

Molla Əli Ələsgərnən çoxdan dostuydu. Götürdü Aşıq Ələsgərə belə bir məktub yazdı: "Ey nuri-çəşmanım, Aşıq Ələsgər! Atam öldü sarsılmadım, qardaşım öldü qorşmadım, oğlum öldü porsumadım; əmə Yekallar kəndində başımıza bir iş gəldi, bu dərdədrin hamsınnan bətar oldu. Bir məclisdə "Şayır Naği" deyilən, bizi də pəsinmədi, Göyçənin adına bir həcv dedi. Ölüm bizə fərz oldu. Vuruş meydanı olsa, ölünək vuruşardım. Söz meydanında Göyçənin kilidi sənsən. Şayır Nağının dediyi həcvi yazıb sana göndərirəm. Burdan beləsini özün bilərsən..."

Molla Əli Şayır Nağının həcvinin üzünü köçürtdü. Yazdığı kağızın arasına qoydu, Kalvayı İrvahama dedi:

- Bu kağızı kimnən göndərək?

- Kalvayı İrvaham dedi:

- Heş kimə vermək olmaz; mən özüm aparajam.

Kalvayı İrvaham atını mindi, yol başdadı Ağkilsə kəndinə.

Payızın günüydü. Hava qaraldı, yağış başdadı, dalını qara çöyürdü. Kalvayı İrvaham yağış-qar vura-vura günortadan xeyli keçmiş Ağkilsə kəndinə çatdı. Aşıq Ələsgərin öyünü xəvər aldı, atı sürdü qapıya. Aşıq Ələsgərin qardaşı Məhəmməd qapının qarını küürüyürdü.

- Salaməleyküm!

- Əleyküməsalam!

- Aşıq Ələsgərin öyü buradı?

- Bəli, buradı. Düş!

Kalvayı İrvaham atdan düşdü, içəri keşdilər. Məhəmməd tez çay-çörək hazırladı. Çay qavağa gələndə Kalvayı İrvaham soruşdu:

- Aşıq Ələsgər hanı?

Məhəmməd cavaf verdi ki, Kalbəcərə gedif.

Kalvayı İrvaham əlini dizinə vurdu, dedi:

- Bay sənin! Zəhmətim neyə hədəf getdi!

- Əşi, Aşıq Ələsgər öydə yoxdu, öyü, qohum-qardaşı burdadı. Nə mətləbə gəlifsənsə, düzələr. Daha niyə vayıdanırsan!?

- Mana Aşıq Ələsgərin özü lazımdı.

Məhəmməd ələ hesab elədi ki, toy işdəri var, ona görə Aşıq Ələsgərin dalıncax gəlirdi. Qonağı sakit eləmək üçün dedi:

- Əşi, çayını iç, Allah kərimdi!

Ona kimi Aşıq Ələsgərin qardaşları Məşədi Saleh, Xəlil, oğlu Başır qapıdan girdilər, qonaxnan görüşüb əyləşdilər.

Çay işdilər, çörək yedilər. Əmə gördülər ki, qonağın boğazınnan çörək getmir; çox fikirridi.

Məşədi Saleh soruşdu:

- Kalvayı, nə fikir eliyirsən?

- Məşədi, fikirdi, bə fikir döyülmü. Ordan burya Aşıq Ələsgərin dalıncax gəlmişəm; baxtımmın o da öydə yoxdu.

- Toyunuz havaxt başdıyır?

- Əşi, nə toy, nə filan! Mənim başıma gələn iş sənin başına gəlsə, bir saat duruf dincələ bilməzsən.

- Əşi, başına nə iş gəlir?

Kalvayı İrvaham Yekallar kəndində başdarna gələn əhvalatı Məşədi Salehgilə nağılladı. Sonra da Molla Əli yazdığı kağızı göstərdi. Məşədi Saleh kağızı Başıra verdi, dedi:

- Oğul, oxu, görüm nə yazılıf!

Başır Molla Əlinin məktubunu da, Şayır Nağının həcvinə də oxudu. Bir az gülüşdülər, bir az da pərt oldular.

Kalvayı İrvaham dilləndi:

- İndi görün mənim yerimə siz olsanız, fikir eliyərsiniz, yoxsa eləməzsiziniz?!

Məhəmməd dedi:

- Əşi, bu barədə heş fikir eləmə. Aşıq Ələsgər burda yoxdursa da, onun qohum-qardaşı burdadı. O içən sudan biz də işmişik, o yediyi çörəkdən biz də yemişik. Allahın köməkliliyinnən Şayır Nağının cavabını biz də qaytara bilərik.

Kalvayı İrvaham az qaldı ki, Məhəmmədi qucaxlayıf öpə.

- Ay sənin dilinin qadasın alım! Mənim də istədiyim elə bu döyülmü!

Məhəmməd üzünü Başırə tutuf dedi:

- Kağız-qələm gətir!

Başır kağız-qələm hazır elədi, Məhəmməd götürdü, görək nə dedi, Başır nə yazdı:

Eşitmişəm, hədyan yazıf
Bizim mahala Yahyoğlu;
Altmışında zurna tapıf,
İstəyir çala Yahyoğlu;
Gözünü tikif harama,
Baxmır halala Yahyoğlu.
Qızdının odun şələsin
Alıllar dala, Yahyoğlu!

Şayır Nağı, bəyanmədin
Bizim bu kürsü-təndiri;
Odun şələsi çəkməkdən
Çiyini kəsif kəndiri.
Dədən Yahya çox yeyidif

Murdarramaynan pendiri;

Altını qala, Yahyoğlu!

Səhər vaxtı xörəyindi
Pencərə, kəngər, kortun, çaşır,
Qıçı, giriş, cincilim,
Sümdürük həddinnən aşır.
İçirsən dəni hörrəsi,
Saqqalın, bığn buluşır;
Görən deyir: "Ağzını sil,
Batıfdı yala Yahyoğlu!"

Mən deyirəm bu sözdəri
Çünkü sən düşəsən başa;
Yeyirsən dəni cadını,
Qursağında döntür daşa;

.....
.....
.....
.....

Bu oldu bədələ-bədəl;
Göygəliynən bəbə girdin,
Çox çəkərsən cəngi-cədəl;
Gizdanma tülkü kimi,
Çənbərək meydanına gəl!
Şayırnağın isbat olsun,
Düşsün mahala, Yahyoğlu!

Kalvayı İrvahamın əl-ayağı yerə dəymirdi; elə söylünürdü kü, elə bil dünyaları buna bağışdıysan. Bu bəndi dəyəndə az qaldı ki, Məhəmmədi qucaqlıyır öpə, dedi:

- Ay sənin başına dönüm, bax belə ha!

Məhəmməd aldı sözün tapşırmasını:

Sözümdə rəkih tutma,

Həm çovanam, həm naşıyam;

Müxənnətə xan olmaram,

Mərd yolunun peşkəşiyam;

Öz adım Məhəmmədi,

Ələsgərin qardaşıyam;

Nə sözün var əsngəmə,

Göndər dal-dala Yahyoğlu!

Elə ki söz tamama yetişdi, Məhəmməd dedi:

- Başır, oxu görüm, neçə yazırsan!

Başır sözü oxudu, xeyli güllüdülər. Hərəsinin qavağına gənə bir istədən çay gətirdilər. Birdən Məhəmməd dilləndi:

- Aha, qağam gəldi!

Məşədi Saleh dedi:

- Nə bildin gəldi?

- Əşikdə ayağının qarını çırpdı. Onnan başqa heç kəsin ayağının səsi içəridə eşidilmir.

Bir də gördülər ki, Aşiq Ələsgər qapıdan girdi. Xoş, beş, on beş!... Öpüşdülər, görüşdülər... Aşiq Ələsgər çuxasını çıxartdı. Əl-üzünü soyux suynan yudu, gəldi aylaşdı. Ona da bir istikan çay gətirdilər.

Birdən Aşiq Ələsgərin gözü Başırın əlindəki kağıza sataşdı.

- A bala, o nə kağızdı?

- Məhəmməd əmim Şayır Nağıya söz deyif, odu.

- Şayır Nağı kimdi?

Bu dəfə Kalvayı İrvaham dilləndi. Yekallar kəndinə getdiklərinə başdadi, başdarına nə gəlmişdisə, hamısını təzədən Aşiq Ələsgərə nağılladı.

Aşiq Ələsgər əvvəl Molla Əli yazdığı kağızı Başırə oxutdurdu, sonra Şayır Nağı yazdığı həcvi oxutdurdu, güllümsünüf dedi:

- Zalım oğlu, lap aşıxlısına vuruf. Siz yazdığınızı oxu, görüm neçədi!

Başır Məhəmməd dediği həcvi də oxudu. Qurtarandan sonra Aşiq Ələsgər başını buladı:

- Yox, bu olmadı. Bu sözü göndərsək, biz də olarıx Şayır Nağının tayı. Özgə yerə göndərilən sözdə belə lata-yır, belə hədyan lazım döyül. Qavaxkını söysən də gərəkdir mərfətnən söyəsən.

Ona qədər bir qav xörək gətirif Aşiq Ələsgərin qavağına qoydular. Aşiq Ələsgər qavı Kalvayı İrvahamın qavağına sarı itələdi. Kalvayı İrvaham dedi ki, biz bu saat yemişik, sən ye!

Aşiq Ələsgər xörəyi qavağına çəkdi, iştahnan yedi. Sonra də üstünnən bir istikan qaynar çay içdi, üzünü Başırə tutdu:

- Oğul, o sazı mana ver, öziinə də qələm-dəftər gətir! Aşiq Ələsgər belə deyəndə hamı bildi ki, nə deyir. Tez sazı verdilər. Başır də qələm-kağız hazır elədi. Aşiq Ələsgər sazın zilini zil, bəmini bəm, sinəsinə müstəkam elədi, aldı görək Şayır Nağıya nə dedi, Başır nə yazdı:

Qarıqdırma Şəmsəddini, Göyçəni,
Kəndinnən kəndimə yaz, Şayır Nağı!
Hərca dilin salar bəlayə səni,
Çox da bilsən, danış az, Şayır Nağı!

Arvatdar ki, əlin vurur qalağa,
Yuyallar, gün vurur, çıxardar sağa,
Xub yaraşır sənin kimi uluğa,
Noxta, torva, palan, biz, Şayır Nağı!

Bu bəndi deyənnən sonra Başırdən soruşdu:

- Oğul, yazıf çatdırı bilirsənmi?

- Ay dədə, lap sənənən baravar gedirəm. Sən de gəlsin!

Aşıq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Bir ocaxdı, hədyan demə təndirə,
Dədən çox yeyifdi, söymə pendirə,
Qəza vurdu, başın keşdi kəndirə,
Sağlıxdan umudun üz, Şayır Nağı!

Göyərif gicirtkan, baş verif çasır,
Doldur dağarcığı Göyçüyə aşır,
Elə billəm, qoca çaqqal uluşır,
Olsa sənin kimi yüz Şayır Nağı.

Şəmsəddin iyiddi aləmdə məşhur,
Aldədədə olur möcüzat zühur,
Əl çəhmərəm səndən dəm olunca sur,
Vaxtikən qəbrini qaz, Şayır Nağı!

Söz tamama yetişənnən sonra Aşıq Ələsgər Başırə dedi:

- Oğul, oxu görüm, düzmü yazıfsan!

- Ay dədə, qurtardın?

- Qurtardım.

- Bə tafsırması hanı? Nə bilsinnər ki, kimin sözüdü?

- Oğul, elə kimin sözü olduğunu bilməsələr yaxşıdı. Bu sözdə də hədyan var. Hələ oxu görüm, nə təhəri yazıfsan!

Bəşir oxudu, gördülər ki, çox düzgün yazıf.

Düzdü, Aşıq Ələsgər bu sözüni qurtarmışdı, əmə Şayır Nağıya deyiləsi sözü hələ qurtarmamışdı. Gənə üzünü Başırə tutdu:

- Oğul, kağız-qələmini götür, bu dəfə tafsırmalı söz deyəcəm.

Bəşir kağız-qələmini götürdü. Aşıq Ələsgər sazı sinə sinə basdı. Görək bu dəfə nə dedi, Bəşir nə yazdı:

Bir adamsan, bir adama nama yaz,
Mahalı incidif, eldən danışma!
Ara qarıqdırma, ay səmi diraz!
Kər çıxmaz qovğadan, qaldan danışma!

Göyçənin qonağa çoxdu hörməti;
Qaysava, qayğanaq verir ləzzəti,
Puloy, dolma, kavaf, əmliyin əti...
İnsaf eylə, tək motaldan danışma!

Kalman çıxır bizə adəti-nasdi,
Müsəlmana persoy deyən xənnasdi.
Ulağın eşşəkdi, yükünü girbasdi,
Əbrü ətlaz, tirmə, şaldan danışma!

Əgər şayırınsa, gəl eyləyək bəhs;
Bir sözüne min söz deyim dəsbadəs.
Himarın dümbündə lağarı - məkəs,
"Zənbur mənəm", - deyib, baldan danışma.

Bu bəndi deyəndə Məhəmməd də güldü, Başır da. Qalan adamlar da bunnara baxıf gülüşdülər. Aşıq Ələsgər özü də güldü. Məhəmməd dedi:

- Ay qağa, bə deyirdin ki, özgə yerə göndərilən sözdə söyüş, latayır, hədyan yaxşı döyül.

- Əwələn, burdakı söyüş təkcə Şayır Nağıyı tutur; elə, mahala söymürəm. İkincisi, bir az örtülü söyürəm. Çox adam bilməz ki, nə deyirəm. Əmə Şayır Nağı oxuyanda hesabını qanajax.

Kalvayı ırvaham dilləndi:

- Səni mana yetirən Allaha qurban olum! Əsirgəmə, də gəlsin!

Aşıq Ələsgər aldı o biri bəndini:

Neçə aşıq qaçırmuşam meydannan,
İstəyirsən bir-bir keçirim sannan,
Gəmirif kəngərdən, içif ayrınnan,
Coşuf kəngədannan, fildən danışmal!

Aşıq Ələsgər üzünü Başırə tutdu:

- A bala, yazdınımı?

- Ay dədə, yazdım.

- Deyim, təşirmasını da yaz!

Aşıq Ələsgər aldı, görək təşirmasını neçə dedi:

Adım Ələsgərdi, mərdü mərdana,
On iki şayirdim işdə hər yana,
Tülküsen, asdannan girmə meydana,
Danasan, sürtünüf kaldan danışmal!

Bəli, mənim əzizdərim, elə ki söz tamama yetişdi, Aşıq Ələsgər bu sözü də Başırə oxutdurdu. Gördü çox düzgün yazıf.

Başır Aşıq Ələsgərin dediği sözdərin ikisinin də üzünü çox səliqəynən köçürtdü, Kalvayı ırvahama verdi. Kalvayı ırvaham pul kisəsini çıxartdı, ağzını açdı, kağız içinə qoydu.

Aşıq Ələsgər Kalvayı ırvahamnan soruşdu:

- A Kalvayı, bu sözdəri kimnən göndərəjən?

- Molla Əliynən baravar özüm aparajam.

- Aparıf kimə verəjən?

- Düz Şayır Nağının özünə.

- Yox, Şayır Nağıya verməyin; özgə adama verin. Əyər Şayır Nağıya versəniz, sözdəri üzə çıxartmaz. Əmə özgə adama versəniz, camaat eşidəcək. Şayır Nağının da qulağına çatajax.

- Bə kimə verək?

- O mahalda sazı-sözü qanan, mərifətdi-qanacaxlı adamlardan Nəşif bəy, bir də Usuf bəy addı iki qardaş var; aparıf onnara verəsən.

Aşıq Ələsgər fikirləşdi ki, Molla Əligil kağız orya çatdırannan sonra söz yayılajax. Ola bilər Şayır Nağı bu sözdərin üstündə Molla Əligili incədə. Yaxşısı budu ku, gəl qonaxları amanatda.

Aşıq Ələsgər gənə sazını götürdü, Başırə dedi:

- Oğul, kağız-qələmini götür, birini də yaz!

Başır kağız-qələmini götürdü. Görək Aşıq Ələsgər bu dəfə nə dedi, Başır Nəşif bəynən Usuf bəyə nə yazdı:

Bir şayır çuxufi Yekəallardan,
Bəyənmayıf Göygəlinin gərməsən.

**Simeh tapif, heş qurtarmaz azardan,
Onun dərđin heş gözdüler görməsin.**

- Oğul, yazdın?

- Ay dədə, yazdım.

Aşıq Ələsgər aldı görək bu bənddə Molla Əligili bəylərə neşə tafsırdı:

**Birisi molladı, biri kalvayı,
Haqq özü buyuruf mehmana sayı.
Adı şayır, özü himarın tayı,
İncidif, qonağa zəhmət verməsin.**

Molla Əlinin yazdığı kağız Aşıq Ələsgərin yadından heş çıxmırdı. Şayır Nağının Molla Əligili o məclisdə pıskıdarması Aşıq Ələsgərə çox yoxuş gəlirdi.

Aşıq Ələsgər aldı görək sözünü neşə tamamladı:

**Molla Əli naməni yazannan bəri,
Bu söz çox incidir qul Ələsgəri.
Tavaqqam var, Şəmsəddinin bəyləri,
Acıqlanın çal köpəyə, hümrəsin!**

Söz tamama yetişən kimi Aşıq Ələsgər dedi:

- Başır, Şayır Nağının yazdığı həcvin də üzünü köçürt, bu sözdərin içinə qoy. Nəşif bəygil bilsinnər ki, bu sözlər onun cavabıdır.

Başır Şayır Nağının yazdığı sözün də üzünü köçürtdü, bu kağızların arasına qoydu, Kalvayı İrvahama verdi. Kalvayı İrvaham gənə kisəsini çıxartdı, bu kağızları da o biri kağızların içinə büktdü, kisəni qoyun cibinə qoydu.

Elə bil ki dünya varının hamısını Kalvayı İrvahama bağışlamışdılar. İstədi ki, yola düşə, qoymadılar ki, axşamdı. O geşə keşdi, səhər hamının üzünə xeyirrihnən açılısın, səhər açılan kimi Kalvayı İrvaham yol başdadı Ağbulalağa. Ağbulaxdan Molla Əliyi də götürdü, Şəmsəddin mahalına getdilər. Nəşif bəynən Uşuf bəyi tafdılar. Kağızı verdilər, başdarına nə gəlmişdisə, başdan-əyağa hamısını bunnara nağılladılar.

Nəşif bəygil Şayır Nağıyı çağırtırdı. Fikirəşdilər ki, birdən başqa adam "Şayır Nağı" adınan o həcvi yazmış olar, naxah yerə bunu incidərik.

Nəşif bəy dedi:

- Şayır Nağı, eşitmişik ki, Göyçüyə bir yaxşı həcv de-yifsən; onu oxu qulaq asax!

Şayır Nağı elə hesab elədi ki, həcv onların xoşuna gəlir. Ona görə ürəkli-ürəkli yazdığı həcvi oxudu.

Uşuf bəy hirisli-hirisli dedi:

- İndi qulaq as, gör Aşıq Ələsgər sənə nə yazıb.

Həcvləri oxudular. Nağı qıpqırmızı qızardı.

Uşuf bəy dedi:

- Ələsgər çox gözəl deyib ki:

**Bir adamsan, bir adama nama yaz,
Mahalı incidif, eldən danışmal!
Ara qanışdırma, ay səmi diraz!
Kər çıxmaz qovğadan, qaldan danışmal!**

- Get, bu sözdəri yadında yaxşı saxla, bir də belə iş tutsan qulağını elə dartaram ki, Ələsgər deyən kimi səmi diraz olarsan.

AŞIQ ƏLƏSGƏRLƏ AŞIQ HÜSEYN⁶⁶

Göyçəli Aşiq Ələsgərin otuz nəfərə yaxın şayiirdi varıymış. Bunnardan aşıqlıqda kamil olmuş Nəcəfnən Əsədə ustalari Ələsgər tərəfindən sərbəst aşıqlıq etməyə icazə verilmişdi.

Bu iki şayiirdə bir-birinnən ayrılmalıy, birlikdə gəzməyə başlayırlar, gəzə-gəzə gəlir, bir gününəri çıxırlar Touza. Onnar Touzda məclis keçirərkən təsadüfən Aşiq Söyün gəlir çıxır həmin məclisə. Nəcəfnən Əsəd Aşiq Söyünnən həmin məclisdə tapışıb tanış olurlar. Aşiq Söyün Nəcəflə Əsədin gözəl səs, mərifət, kamal sahibi olduqlarını görür, onnara çox hörmət eləyir, həm də fikirləşir ki, Ələsgərin şayiirdəri belə olanda gör onda özü nətəri olar? Əmə orasını da deyim ki, Aşiq Söyün Ələsgərin adını eşidif, üzünü görməmişdi. Oydu ku, Ələsgərin şayiirdərindəki bu dərrakıyı görəndə ürəyində Ələsgərə məhəbbəti bir daha artdı. Aşiq Söyün şayiirdərdən soruşur ku:

- A bala, bə nə yaxşı ustadınız sizi tək buraxıb?
- Nəcəfnən Əsəd elə bir yerdəyə cavab verillər ki:
- Dədə, umudu gəlməsə buraxmazdı.

Bu söhbətdən bir neçə vaxt sonra Nəcəfnən Əsəd bir-birlərinə qoşuluf, Göyçüyə qayıdır, Aşiq Söyünün etdiyi hörmətdəri öz ustadlarına danışırırlar. Aşiq Söyünün tərifini Ələsgərə nəql eliyəndən sonra Ələsgərin də bu gün-nən Aşiq Söyünə rəğbəti birə beş artır; həm də Aşiq Söyünnən görüşmək arzusuna düşür.

Günlər dolanır, aylar keçir, yenə də günlərin bir günü Nəcəfnən Əsəd bir-birlərinə qoşuluf, gəlirlər Touza. Öz-dəri də özgə yerə getmiyif, Aşiq Söyünün öyünə düşürlər.

Aşiq Söyün çox mərifətdi adamıydı. Oydu ku, Nəcəfnən Əsədə əlinnən gələn hörməti eləyir. Aşiq Söyün söhbət əsnasında bunnara aşıqlıq sənətinin çox çətin olduğundan, ağır məclisdərə düşəndə məclisi necə aparmalarından danışib, nəsihət eləyir ki:

- Sazı əlinə aldın, məclisi də al. Xalqı azdırma, sonra yığa bilməzsən. Başladığın kimi də qurtar. Məclisdəkilərə bir gözünən bax. Xüsusən kasıflara. Onnarın ürəyi tez sınar.

O geja Əsədnən Nəcəf Aşiq Söyünün evində qalır, savax üzüünüzə xeyirriynən açılısın, savax açılır. Hərə öz yerinnən qalxır, əlini-üzünü yuyur, elə səhər çörəyinə otururlar ki, bir də qapıda bir atlı görünürlər. Əhval-piursanlıq əsnasında məlum olur ku, atdı Qazaxdan, Qırax Kəsəmənnən gəlir, Aşiq Ələsgərin şayiirdərini toya dəvət eliyir. Aşiq Söyün bu işə çox sevinir. Əmə özü getmək istəmir. Nəcəfnən Əsəd qırsaqqız olub yapışırlar ki:

- Aşiq Söyün, gərək biznən gedəsən.

Onu da özdərinnən barəbar aparırırlar Kəsəmənə, toya.

Bəli, bunnarı Qırax Kəsəməndə qırx gün, qırx gecə saxlıyır buraxmırlar. Bu vaxt içərisində bunnara hörmət olunur. Yaxşı döyrənnən, açıq qavaxnən, güllər üzünə yola salınırlar.

Qırax Kəsəmənnən Poylunun arası çox yaxındı, elə demək olar ki, bir kənddilər. Bunnar da kəsə yolnən Poyludan gələsi olullar. Yolda Aşiq Söyün deyir:

- Mən bu tərəflərə bələdəm, buralar çox yaxşı qonax-pərəstdilər. Bu iki kənd dədə-bavadan bir-birərinə qız verif, qız alırlar. Xeyirrərinən, şərrərinən qalmazlar. Odu ku, buralarda belə deyərlik:

... Kəsəmənlər,
Yol gedər kəsəmən nə;
Poyludan ölən olsa,
Dərd elər kəsəmənlər.

Bəli, Poylu, Qaralar kəndləri eşidirlər ki, Aşıq Söyün-
nən bir yerdə Aşıq Ələsgərin şayirtədi gəlirlər Poyluya.
Poylular axışdan buraxmırlar. Aşıqlar üç gün də Cinallarda
toydə qalırlar. Onları hörmət-izzətnən evlərinə yola salırlar.

Aşıq Nəcəf Aşıq Söyünə deyir:

- Oğluma kırıvəsən!..

Aşıq Söyün bir az duruxuf deyir:

- A Nəcəf, kırıvəlik işdətmək çox çətindi. Atalar deyif:
kırıvə kırıvənin damının üstünə çıxmaz ki, damdan torpaq
ələnər.

Uzun söhbətdən sonra Aşıq Söyün razılıq verir, aşıq-
ları da ehtiramla yola salır.

Nəcəfnən Əsəd Ağkilsəyə çatan kimi ən əvvəl ustadla-
rı Ələsgərin yanına gedirlər. Əhval-pürsənlik əsasında
bunnar yenə də Aşıq Söyünün məlumatlı, qonaqpərust
bir aşıq olduğunu ustadlarına danışirlar.

Bu vaxt Ələsgərin yanında Aşıq Alının şayirdi Alınçalı
Məhərrəmnən Musa Nəcəfnən Əsədin sözünü kəsirlər ki:

- Şəmşəddin gədəsinin tərifini ala buluda çıxardif, bi-
zim başımıza mindirməkdə məqsədiniz nədir? Yoxsa fik-
riniz budu ku, biz daha bundan sonra sazdarımızı tullu-
yuf, aşıqlığa getmiyək?!

Aşıq Musanın acığı tutur. Aşıq Söyünə bağlama mək-
tubu göndərmək fikrində olur.

Aşıq Ələsgərsə bunu eşidib, Musuyu töhmətləndirir,
kağız yazmağa icazə vermir.

Elə, söz vaxtına çəkər, bu vaxtdar Aşıq Nəcəfnən oğlu-
nun toyu olmalıydı. Aşıq Söyün həmin toya gələrkən yol-
da yağış, qar, dolu bunu atın üstündə bərk qarıxdırır. Çox
əziyyətdən sonra, gəlib Nəcəfnən toy məclisinə daxil olur.
Məclisə daxil olarkən məclisdə olan Aşıq Ələsgər: bu,
Aşıq Söyün olacaq,- deyib qalxır, onun əlini tutur, onun
gəlməsindən şad olduğunu bildirir.

Ələsgər məclisdən icazə alır. Aşıq Söyünnən müsahi-
bəyə qoşulur. Əmə görür kü, şayirdi Aşıq Musa Söyün-
nən üzdəşmək fikrindədi. Aşıq Ələsgər nə qədər him-cim
eliyirsə, Musa özünü saxlaya bilmir, deyir:

- Ələsgər əmi, Şəmşəddindən bizə bir bayatı göndəriflər.

Aşıq Ələsgər soruşur:

- Nə cür bayatıdı, a bala?

Aşıq Musa deyir:

... kafir ayı,

Açıldı kafir ayı;

Aydın lama düyün oldu,

Nə qandı kafir ayı?!

Aşıq Söyün arif adamıydı. Məsəliyi o dəyqə başa dü-
şüb deyir:

- Şəmşəddinnən yazsalar, ləyaqətdi söz yazarlar, belə
söz yazmazdar!

Aşıq Ələsgər Aşıq Söyünü sinamax üçün onnan soruşur:

- A Söyün, bu bayatı nə deməkdə ki, acığın tutur?

Aşıq Söyün deyir:

- Qulaq as! "Kafir ayı" - kəffarə ayıdır, yəni ramazan
ayı. "Açıldı kafir ayı" - ayı salavatdamax deməkdədi. "Aydın
lama düyün olması" - Əli deməkdədi. "Nə qandı kafir ayı"

da ki, Ələsgər əmi, aydındı, yəni Əliyə qailliyi olmayan şəxs həm kafirdi, həm ayıl!..

Aşıq Ələsgər Aşıq Söyünün bu hazırcavablığını görəndə söhbəti dəyişdirir. Touzda ki addı-sannı adamlardan bir-ikisini xəvər alır. Aşıq Söyün də onlardan kimisinin ali aşağı düşməyini, bəzisinin də ölməsini xəvər verir. Aşıq Ələsgər isə bu xəvərə çox təəssüflənir deyir:

- A Söyün, mən bilsəydim heç onları səndən soruşmazdım. Kefim çox pərişan oldu. İndi yaxşı olardı ki, bir sazi götürüb kefirmizi açasan.

Aşıq Söyün Ələsgərin fikrini anlamadan başlayır özü-nün yol məşəqqətindən söhbət eləməyə.

Aşıq Ələsgər görür kü, Aşıq Söyün dılcavabı danışır, götürür sazi, deyir:

... dəh nədi,

Arxın başı dəhnədi.

Əsli bədöy olana

Qamçı nədi, dəh nədi?

Bunun cavabında alır Aşıq Söyün:

... Ordubada,

Salmasıdan Ordubada;

Sərkərdə qoçax olsa,

Heç verməz ordu bada.

Aşıq Ələsgər görür kü, bayatı uzanajax, odu ku, deyir:

- Qardaş oğlu, bir sözüüm var, ona cavab ver.

Aşıq Söyün:

- Buyurun!

Aşıq Ələsgər:

Demədimmi içmə eşqin camını,

Gen dünya başına dar olacaqdı.

Ya dost olma, ya zəhmətə dözüünən,

Dost yolunda boran, qar olacaqdı.

Aşıq Söyün "boran", "qar" sözüündən başa düşür kü, taxsır özündədi, yolda çəkdiyi əziyyətdən nahaq söhbət salıb, heç yeri döymüş. Ələsiz qalır alır:

Dedim, könül, düşmə şeytan felinə,

Hiyləsi, fitnəsi şər olacaqdı.

Bu dünya bir bağdı, bağbanı iblis,

Alması, heyvası nar olacaqdı.

Ələsgər Söyünün işi tez başa düşməsindən təəccüflənib, deyir:

Təvəcüh elədim mən bu hesava,

Fələk qurğusuna əhsən, mərhəvə!

Nurəstə gözəllər tapmasın hava,

Qönçə tək həmdəmi xar olacaqdı.

Aşıq Söyün:

- Ələsgər əmi, doğru buyurursuz, əmə burası da var:

Alma haqqənəsdı, tamı şirindı,

Heyva dəribadı, qandı, irindı.

Nar səğir malıdı, hədsi dərinđi,

Dənəsi cəsəddə nar olacaqdı.

Ələsgər görür ki, gülün təşbihi qarşısında Söyün bu cavabı verdi; götürür dübarə:

Bir gün soruşsalar günah, savabı,
Günahkarlar necə gətirər tabı
Sirat, sual, mizan, qəbir azabı -
Bu sual qavaxda var, olacaqdı.

Söyün görür, aya, Ələsgər bunu qiyamətə çəkir, alır
cavabında:

Nütvədən pak olan, siratdan keçər,
Çuğul şeyidbazdı, almazlar biçər.
Səxavət əhlini mələklər seçər,
Cənnəti-rizvanda yer olacaqdı.

Ələsgər annıyr ki, Söyün tərəpanəsi daş döy, onun
dostluq rəsmini yoxlamaq istəyir, deyir:

Cəhd elə əməyin getməsin zaya,
Kəsb eylə özünə halaldan maya.
Haramxor, zinakar heç yetməz baya,
Dosta xain baxan kor olacaqdı.

Aşıq Söyün baxıb görür bunu dağa-daşa, dəryaya ça-
kirlər, başlayır:

Əməl bir parçadı, mələklər dərzı,
Dərk eylə vacibi, sünnəti, fərzi;
Nəkrail hayxırıb çalanda gürzi,
Rövşan gözün tirə-tar olacaqdı.

Aşıq Ələsgər qət edir ki, bu adamın dərrakəsi artıqdı,
götürür görək son bəndi necə deyir, deyək şad olun:

Ələsgər, axtarma qüdrətin sirin,
Zülmətə işıq var, acıya şirin.

Dilində car eylə mərdlərin pirin,
Qorxma, dar günündə yar olacaqdı.

Aşıq Söyün görür Ələsgər nəsihətə keçdi, bunun qar-
sısında görək nə deyir:

Hüseyn, nəfs zoğətıl- motu yazanda
Şərm eylə, sal yada fəhmin azanda.
Gün hərarət edib, yerlər qızanda
Şahi-mərdan şafəkar olacaqdı.

Aşıq Ələsgər:

- Oğul, çox sağ ol, bir az da oxuyaql!
- Nə deyirəm, Ələsgər əmi.

Aşıq Ələsgər:

- Bir günnəri şayırdımla çöldən gəlirdim. Şayırdım
dua eləyib deyirdi:

- Allah belə eliyəydi ki, gedib sevgilimi yaylaxda tək
göreydim, onunla şirin söhbət edəydim. Oğlan bu təmən-
na ilə gəlib doğrudan da qızı binələrinin qabağında tək
görür. Mən də ona dedim ki, oğul, əhdin yerini alıb, mən-
dən heç utanma, get sevgililə müləqa ol. Oğlan qıza tə-
rəf gələrkən bir çovan nağafıl dərədən çıxır. Oğlannan qız
onu görür, bir-birilə görüşə bilmirlər; həsrətlə qız geri,
oğlan da mana tərəf qayıdır. Mən oğlanın pərişanlığını
görüb, ona bu sözü demişəm:

El yeridi, yalqız qaldın səhrada,
Çək atını, çal çatığın çata-çat!
Hərcaşılar səni saldı ırağa,
Həsərət əlin yar əlinə çata-çat.

Söyün görür, aya, Ələsgər əmisi dodaqdaymaz başda-
dı. Götürüb deyir:

Həllac gələr dağlar, atar yayını,
Qayalardan səngi salar çata-çat.
Ya qanğınan, deyilənə ya inan,
Xeyir-şərin çəkəcəklər çata-çat.

Aldı Ələsgər:

Qışda dağlar ağ geyinər, yaz qara,
Sağ dəstinlə ağ kağıza yaz qara.
Əsər yellər, qəhr eyləyər yaz qara,
Daşar çaylar, gələr daşlar çata-çat.

Aldı Söyün:

Dilin dəysə o narazı nara hey,
Ərəsatdə atacaqlar nara hey.
Nar içində ha çəkərsən nara, hey...
Ətin ərir, azan yanar çata-çat.

Aldı Ələsgər:

Gəl Ələsgər, xəttin çıxdı çal indı,
"Hey"i "yey"ə, "dal"ı "rey"ə çal indı,
Hərçayılar kəlləsindən çal indı,
Çal çəngəlin, çək ciyərin çata-çat.

Aldı Söyün:

Yazıq Söyün, yaşın yetdi daha, sən...
Cəhd elərsən yekin yetər daha, sən.
Nə anlarsan, nə qanarsan daha sən,
Leyli nəhar dərsin alar çata-çat.

Aşıq Ələsgər Aşıq Söyünün şayırılıqda bacarığı oldu-
ğunu qət edir, dönür Aşıq Musaya tərəf baxanda görür
kü, o, yerində dincəlmir. Musa haqqında üstüörtülü sözə
başlayıb, deyir ki, bəlkə Musa başa düşə:

İbtida xəlf oldu külli-kainat,
İnsan nəqə mindi, nəqə nə mindi?
Gözlərin canıma salıbdı afat,
Müjgan kirpiyindən nə qanam indı?

Aşıq Söyün hərflərin himləşməsinə duyur, alır görək
nə deyir:

İbtida xəlf oldu cümmlə məxluqat,
Onda yer nə mindi, nə yerə mindi?
Hüsnündən qalmadı cismimdə taqat,
Nə Arif, nə Mənsur, nə Aram indı?

Söyün bu sözdəri deyən kimi Aşıq Ələsgər bunun mə-
nasını Musaya qandırmaq fikrində deyir:

Nə artıq gül, nə əşkik din, nə danna,
Zahər olmur hərçayıya nədən nan?
Sarıyaqıfıdan, dilbilməzdən nadannan
Əzəl nə qanmışam, nə qanam indı?

Söyün bu sözün kimə ayıddığı olmasını anlayır alır:

Mərd iyidin bu dünyada qala adı,
Hərçayılar cismim oda qaladı,
Tənə sözdər ürəyimdə qaladı,
Nə kəsə bilirəm, nə yaram indı.

Aşıq Musa hədəfin özüne vurulmasını başa düşüb,
məclisdən çıxır. Bunun çıxmasından Ələsgərin xəbəri ol-
mur, görək nə deyir:

Ələsgəri çəkməginən yar, ala,
Layix bunu yar könlünü yar ala;
Sınmış dəndən nə yar ləbin yarala
Əmmək istəsən də nə qan, əm indil

Aşıq Söyün:

Söyün ölsə canan bükər özü ağa,
Şeyda bülbül sığınarmı o zağa?
Mən can dedim, canan düşdü ozağa*,
Nə qəlbim yaxındı, nə aram indil.

Söyünün bu sözdərinnən Ələsgər o saat başa düşdü
kü, hərif Göyçənin bütün sim tərpadənnərini meydana ça-
ğırır. Tezəcə xoşdilliklə onun qəlbini ələ alıb, deyir:

- Bir dodaqdəyməz divanı demişəm, a Söyün, onun
cavabını görək verəsən!

- Nə deyirəm, Ələsgər əmi, siz deyən olsun!

Aldı Aşıq Ələsgər:

Nahaq yerdə gizdin sirri
Gizdədin xandan, gədal!
Ah çəkərsən, nalə edər,
Can gedər candan, gədal!
Sıdqi dilnən çağırır,
Gəlsin şahlar şahını;
Nahaq işdi dilək dilər,
İnsan insadan, gədal!

*Uzağa

Aldı Aşıq Söyün:

Aşığa nə layıqdı
Deyə hədyandan, gədal!
Danuş sən həqiqətdən,
Yeddi ərkindən, gədal!
Yeddi yerdən, yeddi ərşdən,
Yeddi sirdən qan gədal!
Yeddi dərdən dərsin alsın,
Şiri-yazdandan gədal!

Elə bu arada Ələsgər nə qədər gözüünü gəzdirirsə, gö-
rür Musa yoxdu. Bu vaxt Ələsgərə xəvar verirlər ki, bəs,
bilməzsən, Aşıq Musa məclisdən küsüb gedib. O saat gö-
türüb deyir:

Al çətin, çıx səhraya,
Sal sərinə sayə, gəz!
Qaza ki, sənə gəzəcək,
İstər gir dəryaya gəz;
Sın içində sakit aylaş,
Həqiqətdən aya gəz;
Ağ eylə sinən aynasın,
Şəri-şeytandan, gədal!

Aşıq Söyün:

Aşıq, gəl həqiqəti
Dilində izhar elə!
Şeytanın şər işindən,
Sərinə kənar elə;
Səcdə qıl şahlar şahına,
Sərinə insar elə;

Həsrəyə xilas eyləyər
Nari-nirandan, gədə!

Aşıq Ələsgər:

Ələsgərnən danışanda

Al əlinə saz, danış!

İncisən də istiyənnən

Elə ərki-naz, danış;

Əyləşəndə ağır aylaş,

Danışanda az danış;

Əşidənlər "əhsən" desin

Sana hər yandan, gədə!

Aşıq Ələsgərin bu son yarpaqları Aşıq Söyünün könlünə dəyir. Sazı sinəsinə daha da bərk sıxır, alır görək bu dodaqdəyməz divanının son yarpaqlarını necə cəmləşdirir. Deyək, eşidənnər sağ olsun:

Söyün dəyər eşq əhlilər

Aitəşə yana görək!

Şəriəti, şəkiiyyəti,

Təqlidi qana görək;

Təcnisi, təriqəti

Sayıla sana görək;

Nə seçər xiridarı

Qeyri qanandan gədə!

Söz tamama yetişir. Hərə bir yannan hər iki aşığı al-qışlayır. Aşıq Ələsgər burada Aşıq Söyünnən icazə alır, Aşıq Musanın dalınca eşiyə çıxır, bir az çəkilmədən onu məzəmətdəyib, məclisə gətirir. Aşıq Söyünnən bəzişdirir. Yənə də Aşıq Ələsgər Aşıq Söyünnən xahiş edir ki, bu bəzişqıdan sonra görək bir söz oxusun.

Aşıq Söyün Aşıq Ələsgərin mərifətinnən çox razı qalır. Bir az da şadlanıb, sazı yerə qoymadan ətrafa nəzər salır. Göz gəzdirib görür kü, məclisdə bir gözəl, cavan gəlin ayaq üstünlük edir. Daha da ruhanur, başdiyir onu nəzmə çəkməyə:

Hazarat, yaxşı baxın,

Qarşıda duran gözələ!

Ay qabax, lələ yanax,

Qaşları kaman gözələ;

Huridi, ya paridi,

Mələkdi, qılman, gözələ;

Bu surətdə, bu camalda

Kim dəyər insan gözələ?!

Gətirin arifləri,

Fəhm ilə diqqət ələsin;

Sözümdə xilaf varsa,

Göstərsin isbat ələsin;

Qoynunda bir cütləli

Sərraflar qiymət ələsin;

Mümkünə cəza versin,

İşin ədalət ələsin;

Hər kimin dərdi varsa,

Durub şikayət ələsin;

Zülfünnən dara çəkən

Ədalət, divan gözələ.

Tovuz kimi cilvələnilib,

Çıxıb qabağa, yaraşır;

Ağ libas, tər əndama

Başdan-ayağa yaraşır,
 Ağzda mirvari diş
 Qaymaq dodağa yaraşır,
 Çay süziir, padnos düziir,
 Gətirir qonağa, yaraşır,
 Zərəfşan xalları var,
 Büllür buxağa yaraşır,
 Afərin, səd afərin,
 Alıcı tarlan gözələ!

Şəms olub gözəlliyi,
 Nuru qalxıb təcəllaya;
 Mələklər "əhsən" deyir,
 Ərşdə durub tamaşaya;
 Hər kəsin dərdi olsa,
 Onlar gəlir təmənnaya;
 Hüsnda, vəcəhətdə
 Bənzəri var Züleyxaya;
 Xaçpərəst görə yəqin
 Daha getməz kilişaya;
 Hüsniyə könül verib,
 Gətirər iman gözələ!

Dodağın südlü qaymaq
 Şəkər zülalından betər;
 Dil şirin, dahan şirin,
 Təbrizin balından betər;
 Şox salıb ay qabağa,
 Həbəşi xalından betər;
 Çəkilib qələm qaşı
 Qüdrət hilalından betər;

AŞIQ ƏLƏSGƏRİN NAXÇIVAN SƏFƏRİ²

Aşiq Ələsgərən şayırdı Nağı bir günləri İravan çuxu-
 runa çıxıllar səfərə. Bu halda bullara bir neçə əhli-hal -
 cavan, qoca rast gəlir. Bunlar salamlasırlar:

- Salam, ay usta, bu yanınızdakı kimdi? Naminiz, bə-
 yanınız nədi?

Siz ki, xəbər alırsınız, deyim, oğul, mənim adım Ələs-
 gərdir, bu yanımdakı da Şair Nağıdır, şayırdımdı.

Bunnan Şair Nağı bir qədər özünü dardtı, öz-özünə
 deyindi: "Əşi, mən Şair Nağı olam, bə özüm də Ələsgərə
 şayırd olam?" Bunu ətrafdakıların hamısı hiss elədi ki,
 Nağı özünü ustadından üstün tutdu.

Hamı Ələsgərin zəhmətinə hayıfılanıb dedilər ki:

- Gəlin, bu sarsağı bir kələynən bu kişinin yanından
 aralıyax.

Nağını çağırırlar öz yanlarına, dedilər:

- Ədə, sənin Ələsgərdən nəyin əksiydi? Çıx get aşıqlı-
 ğını elə! Özü də sən onnan yaxşısan, o nədi ki, onunla
 hərlənersən?

Nağı inanıb, öz ustadı Ələsgərdən ayrıldı ki, bə mən
 özüm kamil aşığam. Bunu eşidən Ələsgər dedi:

- Oğul, sən heç yarımcıx da döyülsən. Getmə, peşman
 olarsan!

Nağı:

- Peşman özün olarsan. Sən tərs, mən də ovand, -de-
 yib, sazını götürüb, Ələsgərdən aralandı. Bəli, görək Na-
 ğı hara getdi?

Nağı fikirləşdi ki, çox da məni tərəflədilər, əmə məni axı aşıqlıq edə bilmərəm. Fikirləşib, öz-özünə: "Gedim, şərilli Məhəmməd bəyin yanında qalım. O məni öz himayəsində saxlar. Onun adına heç kəs mənə dəyməz, əl vura bilməz. Mən də öz aşıqlığımı eliyərəm"- deyib, birbaşa Şərilə tərəf üz qoydu. Axşam gün batandan sonra, yatmaq vədəsi Məhəmməd bəyin qapısını təklifsiz-zadsız açıb, içəri girdi, dedi:

- Salam, Məhəmməd bəy!

Məhəmməd gördü, ayə, bir oğlan, əlində də saz. Dedi:

- Salam, oğul, xoş gəlmisən, səfa gətirmisən! Oğul, adın nədi?

- Bəy, adım Şair Nağıdı, özüm də Ələsgərin şayirdi olmuşam. Əmə indi Ələsgər məndən dərs alırdı.

- Oğul, bu sözdə fikrin nədi?

- Bəy sağ olsun, Ələsgər mənə dedi ki: özüni kü, mənən üstünsən, get qardaşdığım Məhəmməd bəyin könülünü aç, şad eylə!

- Bıy, oğul, çox yaxşı, aylaş, xoş gəlmisən, gözüm üstə gəlmisən. Bu yaxşı oldu, çox yaxşı oldu!

Məhəmməd bəy öz gəlininə dedi ki:

- Dur, şairə hörmət elə! Əyağını yu, çay qoy.

Gəlin hazırlıq eləsin, görək Məhəmməd bəy nə dedi:

- Oğul, doğurdan, kefim qarışmışdı. Bəylər it boğuşdurmuşdu, onların aşıqları da var idi, söz dedi, əmə mənim aşığım yox idi. Bu yaxşı oldu, qoy savax açılınsın, məclisimizi quraq, görək aşığım necə fəğan ələyir.

Bəli, səhər açıldı, üzünü də xeyirlikdən açılınsın. Məhəmməd bəy qasid göndərdi o biri bəylərə ki, aşığınızı götürün, özünüzlə barabər bu axşam mənim məclisimə gəlin!

Oydu ku, bəylər öz aşıqlarını da götürüb, özləriylə barabər Məhəmməd bəyin məclisinə gəldilər.

Əmə orasını deyim ki, gələn aşıqların biri şərilli Aşıq Əsədullah, biri də Aşıq Cəfərullahıydı.

Aşıq Əsədullah dedi:

- Ədə, Cəfərullah, sazi götü düş meydana, bu aşığı elə günə sal ki, Məhəmməd bəy bizi çağırdığına peşman olsun!

Bəli, məclis quruldu, sazlar köynəyinnən çıxdı. Məclis əhlə yərbəyər aylaşdılar. Söz verildi əvvəlcə şərilli Aşıq Cəfərullah.

Aldı Cəfərullah:

Əzəldən can deyib, can eşidən yar,

İndi bəybafalix ay nədən oldu?

Deyirdin, ölüncə dönmərəm səndən,

Yadınan aşnalıq ay nədən oldu?

Məhəmməd bəy:

- Ə mənim aşığım, bir onun cavabını ver görək!

Nağı heç bir cavab verə bilməyib, yerində mat-məhətdəl qaldı, çiyini çəkif, "bilmirəm" işarətini elədi, sazi əlinnən yerə qoydu. Bunu görən Məhəmməd bəy Nağıya dedi:

- Ədə, bə sən deyirdin mən şairəm, sən heç yarımcıx da döysən! Qaç bu saat ustan Ələsgəri gətir, mənim gözü-mün qabağında o aşıqların görək sazını alsın, yoxsa səni öldürəcəm!

Nağı kor-peşman üz çöyürdü Göycüyə.

Bir neçə gün yol gəldikdən sonra gəlib Ələsgər bavanın evinə çatdı. Qapını açıb gördü kü, Ələsgər öydə yoxdu, əmə arvadı öydədi. Salam verdi:

- Salam, ay xala!

Xala cavab verdi:

- Əleyküməsalam, oğul, xoş gəldin, adın nədi, bala?

- Adım Nağıdı, xala!

- Hə, oğul, o yarımçıx qaçansanmı? Oğul, sazın-zadın hanı, yaqin bağlayıb alıblar?

Arvad işi bilib, Nağıya yol göstərdi:

- Oğul, Ələsgər Daşkənddədi, get ustanın yanına, dər-dini ona de.

Nağı evdən çıxıb, qoca-cavan, bir dəstə də özünənn götürüb, Ələsgərə minnətçi gəldi.

Bir təhər Ələsgərnən Nağını barışdırdılar. Ələsgər elin hörmətini yerə salmayıb, Nağıyan barışdı.

Ələsgər dedi:

- Oğul, bə sazın hanı?

- Usta, elə yadıma düşmüşdü, gəldim, sazı gətirmədim.

Bu halda bir neçə molla, şeyx, alim qapıdan içəri girdilər, soruşdular:

- Qoca, biz gəlmişik sizin adınızı bilməyə, adınız nədi?

Ələsgər dedi:

- Oğul, o sazı yendir ordan, adımı deyim bullara.

Saz eşidən mollalar dedi:

- Günahdı, sən şeytan felinə aldanmısan, saz nədi?

Ağlın çaşıb, qocalmısan, adını de!

- Oğul, qulaq as deyim.

Aldı Aşıq Ələsgər:

Ağıldan kəm, huşdan çaşqın, dildən kiit,

Naqabil, kəlməsi beysəmar mənəm.

Məcnun kimi viranələr küncündə,

Sərgərdan, sərgərdan, qələndər mənəm.

Molla dedi:

- Əşi, qoca cavanlığında nəynən məşğul idin?

Ələsgər:

Cavanlıx vaxtında müşkül hal oldum,

İblis əməlində pürkamal oldum,

Qəza vurdu, sin içində lal oldum,

Hər sözü dillərdə bir dəftər mənəm.

Bu sözü eşidən şeyx dilləndi:

- Əşi, qoca, sənətin nəydi sənin?

Ələsgər dedi:

- Qulaq as deyim:

Sənətim nəsəyatdı, yoxdu savabı,

Suvab üçün dilin tutmur cavabı.

Ədalət hakimi xaki, turabı,

Kamil ustadlara qul kəmtər mənəm.

Bunu eşidən alim də soruşdu:

- Əşi, qoca, dünyanı necə dolandın?

Ələsgər cavab verdi:

- Qulaq as deyim.

Aldı Ələsgər:

Dolandım dünyanı, gəzdim əfsana,

Tabe oldum nəfsə, uydum şeytana,

Xeyr əməlim yoxdu, mərdi- mardana,

Günahkar, günahkar, günahkar mənəm.

- Əya, görəsən, bunun günahı nədi, adam öldürüb, yol kəsib?

- Əşi, qoca, günahın nədi? De görüm, bə sən niyə gü-nah elədin?

Ələsgər dedi:

- Oğul, qulaq as deyim:

Dünyanın cıfəsi aldatdı məni,

Unutdum üqbani, tutdum dünyanı.

Sonradan anladım cahanlım fani,

Bu fanidən köçən Ələsgər mənəm.

Hamı bildi ki, bu Ələsgərdir, dedilər:

- Əşi, qoca, sən ki, bir alim imişsən. Gəl bizim yanı-mızda ya şıx ol, ya molla.

- Xeyr, oğul, mənim saz çalmağım sizin mollalığınız-dan təmizdi.

Bu cavabdan sonra şeyx, molla, alim çıxıb getdilər.

Ələsgər sazı köynəyinə salıb, üzünü Nağıya tutub so-ruşdu:

- Oğul, nə yaxşı məni yada salıb gəlmişən, düzünü de?

Nağı dedi:

- Usta, düzünü kü bilmək istəyirsən, Məhəmməd bəy məni göndərüb sənin yanına. Əlində toyu var, deyir gərək gedif Ələsgəri gətirəsən.

Ələsgər dedi:

- Oğul, sən hara, Naxçıvan hara, ŞərİL hara, Məham-məd bəy hara? Sən hardan gedif o kişiyə tuş olmusan?

Nağı dedi:

- Usta, onu soruşma! Əhvalat uzundu, özün gedif gö-rərsən.

Ələsgər dedi:

- Yaxşı oğul, bə axı mən qocalımışam. Əyağımda ça-rıx var, bağı yox; köşəsi var, altı yox; altı var, köşəsi yox.

Nağı dedi:

- Usta, sənə bir xrom sapox mənim boynuma. Əmə ge-dəciyik.

Ələsgər razılaşdı, dedi:

- Oğul, bəylərdə belə adət olmazdı, nə yaxşı, məni yad eliyif? Nəysə, burda bir iş var, dur gedək.

Oydu ku, yola rəvan olub, günə bir mənzil, teyyi-mən-zil, gəlif Vədiyə çıxdılar.

Ələsgər burda dedi:

- Oğul, çıxır əyağımдан düşdü, mənim sapoğumu bur-da alacaxsan, yoxsa başqa yerdə? Gəl, elə gedək burda mənə bir sapox tikdirək.

Bali, Nağı padoşu, tumaşı aldı, əmə tikdirif danışma-ğını Ələsgər özü elədi.

Çəkmaçıyla deyib danışdılar. Bir neçə gündən sonra gəlib çəkmaçından sapoğu aldılar. Ələsgər gördü verdiyi tumaşa görə sapoq döyül, dedi:

- Oğul, bə sən bilmirsən ki, mən aşığam?

Çəkmaçı dedi:

- Əşi, aşıq nədi? yəni o qoynun qıçasındakından?

- Xeyir, oğul, oxuyuram, çalıram, deyirəm, bir mətləb qandırırım.

Çəkmaçı dedi:

- Onda birini çal görüm.

Ələsgər Nağıya dedi:

- Qaç, sazı gətir, bu çəkmaçını başa salım.

Nağı sazı gətirib, Aşıq Ələsgərə verdi. Aşıq Ələsgər görək, sazı götürüb çəkmaça nə dedi. Biz deyək, siz də şad olun.

Aldı Aşıq Ələsgər:

Danışdın, barişdın mərhəmət eylə,
İnciklik araya qatma, hayıfсан!
Sən tacir olmasan bir manat ilə,
Namusu, qeyrəti satma, hayıfсан!

Bu sözü eşidən çəkməçi gördü kü, qoca başa düşüb,
tez qocaya dedi:

- Qoca, deyəsən zavıllayıbsan.

Ələsgər dedi:

- Oğul, qulaq as!

Ellər məni nəzarindən salmayıb,
Huşum cəmdə, ağılm heç azalmayıb,
Fani dünya Süleymana qalmayıb,
Oyan bu qəflətdən, yatma, hayıfсан!

Boylum, bu sözü eşidən çəkməçi, gördü işin üstü
açılıb, dedi:

- Ə, peşə tapmamızsız, bu nə peşədi? Sazı tulla o yana.
Mən də elə bildim mənə bir yaxşı söz deyəcəksən.

Ələsgər dedi:

- Oğul, qulaq as deyim.

Aldı Ələsgər:

Siz talas eylərsiz iynə biz iylə,
Bizimki də gələr, gedər söz iylə.
Əyi ol əyriylə, düz ol düz iylə,
Hər yetəni sən aldatma, hayıfсан!

Bu sözü eşidən çəkməçi yenə dedi:

- A kişi, çıx get işinə-peşənə, qoca kişisən, işimiz-gü-
cümüz var, indi yaxşı müştərilərimiz gələcək.

Ələsgər dedi:

- Oğul, harda yaxşı adam var, orda da mənim hörmə-
tim var, qulaq as deyim:

Düşəndə məclisə, ağır yığnağa,
Mənə hörmət eylər irəncbər, ağa,
Söz uzansa, həcv çıxar qurşağa,
Sözün dalın çox uzatma, hayıfсан!

Bu sözü eşidən kimi çəkməçi öz şayirdinə dedi:

- Gücün çatarsa, bu qocanı gəl itəliyək çıxaraq çölə.

Ələsgər bunu eşidən kimi, gördü çəkməçi bunu lap
avam yerinə qoyub, aldı gerisini:

Qasəm olsun xütkeşlərin sərinə,
Yalan söz iyidi salar dərinə,
Köhnə dağarcığı tumaş yerinə,
Aşıq Ələsgərə satma, hayıfсан!

Ələsgər adını eşidən çəkməçi dedi:

- Paho, əmi, sən Ələsgər imişsən? Bağışla, bu sənin
sapoğun! Atam həmişə səni arzulardı.

Ustad dili yüyürək olar. Aşıq Ələsgərin sapoğunu qay-
dasilə tikib verdilər.

Aşıq Ələsgər sazi da, sapoğu da, Nağıyı da götürüb
gəldilər Şəriflə, iki yol ayrıcına.

Ələsgər gördü, axı, Nağı həmişə irəlində gəlirdi, indi
nədənsə geridə gəlir. Üz tutdu Nağıya, dedi:

- Nağı, bəlkə, Məhəmməd bəy səni hədələyib, gec gəl-
məyimizə qorxursan?

Nağı başını əyağının altına salıb dedi:

- Usta, düzünə qalsa, məni bağliyf, sazımı alıflar, özüümü də kötəynən yola salıflar. Məhəmməd bəy deyif, get, ustan Aşıq Ələsgəri gəti.

Ələsgər dedi:

- Ədə, əksik, bə mən deyəndə ki, sən yarımçıx da döyül-sən, getmə, sən mənə deyirdin sən tərs, mən avand, Di get!

Ələsgər bir az fikirləşəndən sonra dedi:

- Oğul, indi ki, belədi, gəti xərc qoyax, mənə balax dəri-sindən bir kürk tikdirək, bir də bir çarx. Erkək dərisindən də bir papax. Orda da kim mənim adımı soruşsa, deyərsən adı Solaxqaydı. Özü də qoca aşığı, mənim şayirdimdi. İndi de görək, oğul, Məhəmməd bəyigilə gedəcəyik, yoxsa hara?

Nağı dedi:

- Xeyr, Müşgünaz bacımgilə.

Ustad dili yüyürək olar. Tez libası tikdirib, Müşgünaz-gilə üz qoydular.

Göy üzün duman бүürüdü, bu halda yağış yağdı, pəlçix dize çıxdı. Ələsgər bəvanın hər ayağında bir duvaxlıq pal-çıq, Müşgünaz xanımın qapısını döydülər.

Müşgünaz qapını açıb, Nağını tanıdı, əmə yanındakı-nın kim olduğunu bilmədi, fikir elədi ki, qardaşım Mə-həmməd bəy qardaşdığı Ələsgərin dalınca Nağını göndə-rib, bəlkə bu odu, yox, əmə Ələsgər deyilən alim təhər bir insandı, axı bu insana da oxşamır. Müşgünaz xanım Na-ğını içəri qoydu, Ələsgəri yox. Nağı ayağı çıxardıb, dö-şəyin üstə bardaş qurdu. Müşgünaz xanım dedi:

- A Nağı, o kimdi? Adı nədi?

Nağı dedi:

- Adı Solaxqaydı, özü də qoca aşix, mənim də şayir-dimdi.

- De buyursun o da içəri. Ancax qapının ağzınan əy-ləşsin, paltarın üstə keçməsin.

Ələsgər "buyur" kəlməsini eşidəndə salamsız-kəlam-sız düz döşəyin üstə addımladı. Pəlçığın biri qapının ağ-zına düşdü ayağınan, biri də əyləşdiyi yərə.

Burasın da deyim ki, Ələsgər Nağıya demişdi: "Nağı, mən neyləsəm, sən dinib, danışmazsan! Denən, qoca aşixdi, altmış yaşında adamdı, ağılı zayıldı, kərrən-kərrən gəlir, birdən də yaxşı olur".

Sənə deyim Müşgünazdan, Müşgünaz dedi:

- Nağı, dur bu pəlçığın birin salax çölə, o birisi isə qoy qalsın, bir duvaxlıq elərik, qalanını da kərpic kəsdirib, to-yux damı tikdirərik.

Bəli, pəlçığın birini güc-bəla ilə kəməkləşib atdılar çölə. Müşgünaz dedi:

- Nağı, sənin xatırın olmasaydı, bu qonağa bir stəkan su da verməzdim. Ancaq odu ku, əyləşin, sənin xatırna samavar salım, yol gəlmisiniz.

Müşgünaz xanım samavarı saldı. Ələsgər Müşgünazın samavar saldığını görçəyin dedi:

- Bacı, odu da ordan tökürsən, suyu da, bəs onu iç-mək olarmı?

Müşgünaz eşitcəyin bu sözü dedi:

- Nağı, bu nə qanmaz adamdı.

- Ay qız, dinmə, ağılı kəsəndə yaxşı söz də danışacax.

Müşgünaz əlini atıb bir nimçə düyü götürüb, ayırt-da-mağa başladı. Düyünü görən qoca dedi:

- Bacı, o nədi?

Müşgünaz xanım dedi:

- Qonax, görmürsənmi, sənə xörək qayırıram, düyüdü.

Qoca dedi:

- Bacı, o qarışqa boyda şeydən də qonağa hörmət olarmı?

Müsgünaz xanım dedi:

- Nağı, bu nə axmaxdı, bunu hansı meşədən tutub gətirmisən? Avandına da döy, tərsinadi.

Müsgünaz xanım çayı, xörəyi hazırlayıf, qabağa gətirdi.

Qonaxlar başdədilər çörək yeməyə. Müsgünaz xanım qocanın adam kimi çörək yediğini görüb təəccübləndi, dedi:

- A Nağı, gör bu qoca necə də adam kimi çörək yeyir.

Nağı dedi:

- Bacı, bu qocanı çox tənqid eləmə, sənə dedim, ağıl kəsəndə yaxşı söz də danışır.

Bunnar burda qalsınlar, indi sizə kimnən deyim, Məhəmməd bəydən. Aşıq Cəfərullahdan, Aşıq Əsədullahdan.

Aşıq Əsədullah eşitdi ki, Nağı bir aşıx gətirib, özü də tərsinə. Ancax əlində bir sazı var ki, özündən qiymətddi. Əsədullah dedi:

- Ədə, Cəfər, qızıl, mal, mülk nə qədər alsax, bölərək, əmə saz mənimkidi.

Bəylərnən danışib, axşama məclis qurdurdular.

Məclis quruldu.

Aşıqlar hamısı gəlib məclisdə əyləşdi. Bu məclisə Qaxıxdan İsrafil ağa da öz dəstəsiylə dəvət olunmuşdu. Hamı öz yerində əyləşdi, Məhəmməd bəy dedi:

- Gedin, Nağıya deyən şeyirdini də götürüb gəlsin.

Qasid gəlib xəbəri Nağıya yetirdi.

Nağı qocaya dedi:

- Qoca, dur gedək.

Müsgünaz xanım dedi:

- A Nağı, bu qocuyu hara aparırsan? Qoy bu uşaqları saxlasın, biz gedək.

Nağı:

- Yox, Müsgünaz, bu mənim şeyirdimdi, bunsuz mənim məclisə getməmə, deyə, qocanı da götürüb məclisə gəldi. Hamı Nağıya yol göstərdi. Qocanı isə "çölə qovun" işarəsini elədilər.

Qocanı görən kimi, İsrafil ağa yaxınlaşıb, yavaşca dedi:

- Qardaşım, xoş gördük!

Qoca dedi:

- Qardaş, üstünü vurma. Məsələ ayırdı.

İsrafil ağa arif adamıydı, tez başa düşüb üstünü vurmadi. O, öz yerində əyləşib, qəlyanı doldurdu, çəkməyə başladı. Qoca isə heç salam da verməyib, düz başa keçdi. Bəyin birini o tərəfə itələdi, birini bu tərəfə dirsəyilə itələdi, aralarında oturdu. Qazablənmiş bəylərdən biri tez tapançaya əl atdı. İsrafil ağa bəyin əlini tutub dedi:

- Bu pis olsa, qanmaz olsa, nə xərci olsa, mənim boy-
numa. Mənə bağışlayın, yurmayın!

Bundan sonra hamı öz yerində əyləşdi.

Ancaq Aşıq Cəfərullah əyləşmədi, sazin alıb, meydana girdi. İsrafil ağa dedi:

- Məhəmməd bəy, bu nə işdi, məclis bir cür görünür.

Məhəmməd bəy işarə elədi Aşıq Əsədullahı ki, di cavab ver.

Əsədullah dedi:

- Heç bir şey, bu Nağıynan Aşıq Cəfərullahın bir az çəkilməmiş yarması var, çəkib qurtarsınlar, sonra söhbət elərik.

Nağıya dedilər:

- Ay abırsız, səni bağlayıb, özünün də sazını almışsıq, özün nə bildirin ki, indi də gedib bu qanmazı gətirmisən, hələ bir bəyi xərcə saldığın da bəs deyil?!

Solaxqay dilləndi:

- Ustalar, siz deyişirsiniz, ya döyüşürsünüz?

- Cəfərullah dedi:

- Yox deyişirik.

Solaxqay dedi:

- Onda gəlin deyişək, deyin görək nə təhər deyişək.

Cəfərullah dedi:

- Elə söz deyək ki, "ay nədən oldu" olsun. Özü də kim bağlasa, ustaynan da deyişəcək.

Sazlar köynəkdən çıxdı. Birinci söz çatdı Aşiq Cəfərullaha.

Aldı Cəfərullah, görək nə dedi:

Əzəldən can deyib, can eşidən yar,

İndi beybafalx ay nədən oldu?

Deyardın ölüncə dönmərəm səndən,

Yadınan aşnalx ay nədən oldu?

Solaxqay dedi:

- Oğul, bir kəs ki, bağ becərə, zəhmətini çəkə, saxlaya, meyvənin yetişən vədəsi ola, bağbandan ixtiyarsız bar qopardasan, bə bağ sahibi deməzmi mənim barımı niyə qopardırsan? Yəni bu söz sənin döy, özgənin sözünü öz adına niyə deyirsən?

Aşiq Ələsgər bunu deyib, aldı görək necə cavab verdi:

Yerin, göyün, ərşin, gürsün, asmanın

Künhü, bünövrəsi ay nədən oldu?

Yeri göydən, göyü yerdən kim seçdi?

Hikmətin dəryası ay nədən oldu?

Hamı bir ağızdan dedi:

- Əy, bu nə mərifətli qoca imiş...

Müsgünaz xanım da öz-özünə dedi:

- Ə, mən bilsəydim, onun ayaqlarını təmizlərdim.

Müsgünaz xanım öz hərəkətlərindən xəcalət çəkdi.

Qoca dedi:

- Oğul, bu sözdən varındımı? Gənə de gəlsin.

Aldı Cəfərullah:

Başına döndüyüm şahın becanı,

Şahın tövləsinə yol budu, tanı.

Deyardın həftiyə olaram qanı,

Həftən ilə döndü, ay nədən oldu?

Cəfərullah əlavə elədi:

- Qoca, adın nədi? İndiyatən soruşmamışam.

- Oğul, adım Solaxqaydı. Ancaq qulaq as, sözünün cavabını verim, sonra bilsənsən.

Aldı Ələsgər:

Necə süttün, necə qəndil vuruldu?

Sən kimsən, mən kiməm, kimdən soruldu?

Elmin müəmması harda duruldu,

Ustadlar ustası ay nədən oldu?

Aldı Cəfərullah:

Gözlə şahım bizi saldı bir sayə,

Rəhm eylə sən mənim tək beynavaya,

Abbas deyə, sirr qaldım xudaya,

Pərim bir başardı, ay nədən oldu?

Ələsgər dedi:

- Oğul, o sözü Abbas açmayıb, bə mən necə açım?

Aşıq Cəfərullah dedi:

- Abbas mənəm, söz də mənimdə. Elə biz də bunu gəzirdik, aça bilmədin sazı qoy yerə.

Qoca dedi:

- Oğul, sən ki, alimsən. Qulaq as deyim:

**Bir qoca aşığam, intizarım var,
Alimsənsə, mənə eylə xəbərdar:
Elmi hardan tapdı cümlə aşıqlar?
Şeir müəmması ay nədən oldu?**

Aşıq Cəfərullahla Aşıq Əsədullah belə qərara gəldilər ki, göyçəli Aşıq Ələsgərin bağlı bəndini bu qocaya desinlər. Bəlkə onunla bu qocanı bağliya bilsinlər.

Usta Əsədullah dedi:

- Cəfərullah, o sözü de!

Aldı Cəfərullah:

**Altı gündə dünya neçə don geydi,
Nə üstə əyləşdi bərqərar oldu?
Əzəl kimlər oldu Turun bənnası,
Ulduzlar nə təhər yərbəyer oldu?**

Solaxqay dedi:

- Oğul, o sözü kü, deyirsən, bə demirsən birdən söz sahibini böyürdən çıxar, onda neynərsən?

Cəfərullah dedi:

- Nəhlət sənə şeytan, tərs ki, tərs. Nə tərsinə aşığımış. A qoca, fikrin var bunu da açasan? Sazı bari ver!

Solaxqay dedi:

- Qulaq as, oğul!

Aldı Solaxqay:

**Altı gündə dünya iki don geydi,
Gavi-mah üstündə bərqərar oldu.
Haqq özü olubdu Turun bənnası,
Ulduzlar göy üstə yərbəyer oldu.**

Aldı Cəfərullah:

**De, neçədi müqərrəyin mələyi,
Onların içində hansıdı bəyi?
Nə canlı, nə cansız, ərşin dirəyi,
Nə ilə çalındı, mötəbər oldu?**

Aldı Solaxqay:

**Onaltı müqərrəyin mələyi,
Hürnisədi onun içinin bəyi,
Nə canlı, nə cansız, ərşin dirəyi
Salavat çalındı, mötəbər oldu.**

Aldı Cəfərullah:

**Ələsgər ağahdı etiqaından,
Yer də xəbərdardı göy büsatından;
Haqq ilə peyğəmbər əhvalatından
İslamam deyənə nə xəbər oldu?**

Solaxqay dedi:

- Oğul, o sözü Ələsgər açmayıb, mən necə açım, özü də Ələsgər kimdi, onu camaatnan tanış eliyə bilərsənmi?

Aşıq Cəfərullah öz ustadı Aşıq Əsədullahı Ələsgər yerinə camaata tanış elədi və dedi:

- Çox bizim başımızı ağrıtmı, uzun-gödək danışma, biz bildik sən bunu aqan deyilsən, sazı ver bura!

Aldı Solaxqay, görək bu cavabda necə dedi:

Ələsgər ağahdı etiqadından,
Yer də xəbər verər göy büsatından;
Tut oruc, qıl namaz, ibadətindən
İslamam deyənə bu xəbər oldu.

Aşıq Cəfərullah sazı ortaya qoyub əyləşdi. Müşgünaz xanım dedi:

- Bu qoca döyülmüş ha... Çox ola qırx yaşı ancaq olarmış. Bilseydim belədi, mən bu aşığa başqa cür hörmət elərdim.

Müşgünaz xanım öz yerində corab bəzəməkdə olsun, aldı görək ustadlar ustadı Aşıq Əsədullah Solaxqaya nə dedi:

Əsədullah:

Solaxqay aşıqsan, az düşüntürsən,
Qeyli-qallı bir bazara düşərsən.
Altıмыш yaşda təzə şayird olmusan,
Çoyğuna, borana, qara düşərsən!

Aldı Solaxqay:

Məğrurluq eyləyib, ustadam demə,
Bir gün olar sən də dara düşərsən.
Baş tülək deyilsən, çolpa balasan,
Sürbədən ayrılıb, tora düşərsən.

Aldı Əsədullah:

Nəbələdsən aşıqlığın işinə,
Düzəmməzsən mən tək nər savaşına,
Yönünü salaram dağlar başına,
Vəzifəndən tez kənara düşərsən.

Aldı Solaxqay:

Alçaxda əyləşib, dırmaşma başa,
Tülküsan, aslanla girmə savaşa,
Gəl yapışma gücün çatmayan daşa,
Götürə bilməzsən, zora düşərsən.

Aldı Əsədullah:

Əsədullahla sən girmə meydana,
Mərd iydi görək tək doğsun ana;
Şagirdli, ustalı salam zindana,
Gözü yolda intizara düşərsən!

Aldı Solaxqay:

Sən çəkmə Nağının işvə-nazını,
Zimistana döndərərəm yazını;
Soyaram libasın, allam sazını,
Yal, quyruğu qırıx, yola düşərsən.

Əsədullah söz tapmayıb, sazı yerə qoydu.

Solaxqay dedi:

- Oğul, dediyin Ələsgər mənəm, indi qulaq as, gör Ələsgər kimdi?

Aldı Solaxqay:

Saxla dilin, özün üçün yağıdı,
Aşıq Ələsgərin odlu çağıdı,
Alar cəynəyənə, səni dağıdı,
Göydən yerə para-para düşərsən.

Xalq, hamı Ələsgəri tanıyandan sonra, xələt xələt üstündən töküldü. Aşıq Ələsgər dönüb baxanda gözləri Müşgünaz xanımı gördü. Aldı, Müşgünaz xanımın tərifini görək necə dedi:

Səhər vaxtı mah camalın görəndə,
Xəstə könlüm gəldi saza, Müşgünəz!
Sona tək silkinib göldən çıxanda,
Bənzəyirsən quya, qaza, Müşgünəz!

Könlü gördü, ürək dərdü vərəmli,
Səni gördüm səxavətli, kərəmli,
Bir mirzə lazımdı əli qələmli,
Mən deyəm, vəsvini yaz, Müşgünəz!

Hər tərəfin bənövşəli bağ olsun,
Həmişə yediyin bal, qaymağ olsun,
Sağ-solunda qardaşların sağ olsun,
Corabları yaxşı baza, Müşgünəz!

Ötkün söztüm, kəskin baxtım olaydı,
Ağ otağım, zərri raxtım olaydı,
Ələsgərim, cavan vaxtım olaydı,
Qəddim əyib qədri-qaza, Müşgünəz!

Bununla söz tamam oldu, Ələsgər Əsədullahnan Cəfərilahın sazını alıb, Müşgünəz xanımın peçinə odunlux verdi.

MARAQLI VƏ ZƏNGİN MUZEY

Hüseyn Həsənov 2002-ci ildən üzü bu yana xəyirxah bir işin qulpundan yapışib. Azərbaycanın məşhur aşıqlarının fotoşəkillərinin və səs yazılarının toplanması ilə məşğul olub. Öz təşəbbüsü ilə yaradılmış muzeydə hazırda Azərbaycanın 620 aşığının şəkli və səsləri yazılmış 400-ə yaxın val var. Muzeydə qorunub saxlanan aşıqların səsləri ilə tanış olmaq üçün şərait də mövcuddur. Belə ki, petafon və valları oxudan radioqəbuledici də H.Həsənovun təşkil etdiyi Aşıq Ələsgər adına Azərbaycan Aşıqlar Muzeyinin bəzəyinə çevirilib. Bu səbəbdən də muzeyə baş çəkənlər təkcə aşıqların şəkilləri ilə deyil, həm də onların səsləri ilə də yaxından tanış olmaq şansı əldə edə bilər.

Bəs gəlin görək, H.Həsənov kimdir? Bəs bir muzeyi yaratmağa onu nə vadar edib?

80 yaşlı Hüseyn kişinin xalqımızın qədim sənəti olan aşıqlığa, saza-sözə böyük marağı və sevgisi var. Onunla söhbətimizdən məlum oldu ki, hələ uşaqlıqdan aşıqlıq sənətini çox sevib, aşıqların söylədiyi dastan və rəvayətlərə maraqla qulaq asıb, müxtəlif havacatlar üstündə oxunan sözləri həvəslə dinləyib. Bəlkə də H.Həsənovun saza-sözə hüduzsuz sevgisinin başlıca səbəbi onun aşıq məktəbinin beşiyi sayılan Göyçə mahalında doğulması ilə bağlıdır.

Zəmanəsinin ən qüdrətli saz-söz ustadı Dədə Ələsgər onun babası Məşədi Həsənlə sədaqətli dost olub və evlərinə

gedib-gəlib, ağır yığnaqlar keçirib, məclislər qurub, aziz qonaqlarından biri olub. Həmin dostluq əlaqələri Məşədi Həsən dünyasını dəyişəndən sonra oğlu Hacıqulu (Hüseyn Həsənovun atası) kişi ilə davam edib. Ulu usta Dədə Ələsgər yeri düşdükcə dostunun ailəsinə baş çəkib, onlardan hal-əhval tutub, Hacıqulu kişinin vəziyyəti ilə maraqlanıb. H.Həsənov arzu edir ki, yartadığı muzey dövlət qeydiyyatından keçsin və ona Aşıq Ələsgərin adı verilsin. Səbəbini isə belə izah edir: "Mən Göygə mahalının Ardanış kəndində anadan olmuşam. Aşıq Ələsgər rəhmətlik babam Məşədi Həsənlə (el arasında "San Hasan" deyirmişlər) möhkəm dost olub. Bu dostluq telləri babam rəhmətə gedəndən sonra da qırılmayıb, atam Hacıqulu kişi ilə davam etdirilib. Aşıq Ələsgərin aşıqlıq sənətinə verdiyi misilsiz töhvələrə, həmçinin ata-babamla sədaqətli dost olduğuna görə istəyirəm ki, yaratdığım bu muzey Aşıq Ələsgərin adını daşısın. Bu həm də qədim yurd yerlərimiz kimi ermənilərin əsarətində qalan ulu ustadın ocağına və ruhuna hörmət olardı".

H.Həsənov muzeyin dövlət qeydiyyatından keçirilməsi üçün Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinə müraciət də edib. Müraciət nazir Əbülfəz Qarayev tərəfindən müsbət qarşılanıb və Hüseyn müəllim dafələrlə nazirliyə dəvət olunub. Ona muzeyin bu il nazirlik tərəfindən qeydiyyata götürüləcəyinə söz verilib.

Muzeydə Azərbaycanın əksər aşıqlarının, məşhur bala-bağclarının, hətta saza-sözə qiymət verən tarixi şəxsiyyətlərin şəküllərini də tapmaq olar. Buranı həm də tarixi şəxsiyyətlərin muzeyi adlandırsaq yanlışmarıq. Burada Atatürkdən tutmuş, ötən əsrin əvvəllərində bizi daşnaqların qırğınlarından xilas etmiş Ənvər və Nuru Paşanın foto-şəküllərinə rast gəlməyimiz olduqca sevindirici hal idi. H.Həsənov şəxsi evini

sanki Aşıq Ali, Dədə Ələsgər, Dədə Şəmsir, Aşıq Şakir, Aşıq Əkbər, Aşıq Mirzə, Aşıq Əsəd, Aşıq Nəcəf, Mikayıl Azafli, Aşıq Nəbat və adları sadalanmaqla qurtarmayan ustad sənətkarların bir məclisinə, yığnağına çevirməkdə xalqımız qarşısında böyük xidmət göstərmiş.

Muzeydə daha kimlər var?

Görkəmli aşıqların əksəriyyətinin portretləri təbiət qonunda, dağlar döşündə təsvir olunur. Dədə Ələsgər əlində sazı təbiət qonunda xəyallara dalıb, bəlkə də başımıza gələn müsibətlərin, bələlərin fikrini çəkər! Onun usadı Aşıq Ali də buradadır, şagirdləri də, hətta yaradıcılığında istifadə etdiyi qəhrəmanlar da.

Ötən əsrin əvvəllərində, yəni 1915-1918-ci ildə erməni daşnaqları tərəfindən belinə samovar bağlanaraq vəhşicənə öldürülən Aşıq Ələsgərin şagirdi Aşıq Nəcəfin və Göygənin adlı-sanlı adamlarından olan Səməd ağanın da şəkli var.

Əslən Gəncəbasardan olan, 25 il Çar qaçağı olmuş Aşıq Ələsgərin ən böyük qəhrəmanlarından hesab olunan Dəli Alının da böyüdülmüş portreti muzeyə bir yaraşıq, xüsusi görkəm verir.

Xüsusi şairlik təbinə malik olan və cavan ikən itkin düşmüş Aşıq Ələsgərin qardaşı Məşədi Salehin oğlu Növrəst İman da buradadır. Muzeyə baxdıqca burada özüne yer tapmış hər bir foto-portret haqqında ayrıca məqalə yazmaq olar. Tarixi və zəngin olan muzey ölkədə şəxsi bütöçə hesabına yaranmış ilk aşıq muzeylərindəndir.

Hüseyn Həsənov gördüyü işlərə görə alışıq layıqdır. Bu kitabda istifadə etdiyimiz fotolara görə də ona təşəkkür edirik!

QEYDLƏR

1. Deyilənlərə görə, aşağıdakı bu bənddə həmin şəirdəndir.

Sıdığını Allaha bağla,
Məhəmmədin yolun saxla.
Hüseyn əzasında ağla,
Dəmi-eynin zəbərcəddi.

2. Bu qoşma əvvəlki nəşrlərdə üç bənddən ibarət gedib. Üçüncü bənd ekspedisiya zamanı aldə edilib. Bayıstan Kəlbəcər rayonunun Qamışlı kəndindən olan Məşədi Firidunun arvadı olub.

3. Mirzə Bəylər (1837-1919) Göyçənin Zəd kəndindən olub. Zəmanəsinin savadlı ziyalılarından sayılan Bəylərin az-çox təbi də olub. Bir sıra qəzəllər və Aşıq Ələsgərin şeirlərinə bənəzmələr yazıb.

4. Bəziləri bu qoşmanın Ələsgərin deyil, qardaşı Məhəmmədin olduğunu deyirlər.

5. Heydər Kəlbəcərin Kilsəli kəndindən olub. O, Aşıq Ələsgəri oğlunun toyuna dəvət edir. Abbas bundan xəbərsiz olduğu üçün Göy Aşıq ləqəbli Aşıq Sadiği toya gətirir. Şeir həmin münasibətlə yazılıb. Şeirdə adı çəkilən Göyüş Heydər qardaşı olub. Aşıq Sadiq isə Göyçənin Böyük Qaraqayunlu kəndindən imiş.

6. Bu qoşma əvvəlki nəşrlərdə beş bənddən ibarət olmaqla aşağıdakı şəkildə gedib:

Müxənnət zamana, bımürvət fələk,
Şamı süha, sübhü şama çəkirsən.
Ləhzədə açrsən min cürə kələk,
Gahdan ayıb, gah nizama çəkirsən.

Hər kəsde axtarar öz kimsəsini,
Yasa döndərsən toy məclisini,
Tərəqqi, tənəzzül kəməncəsini
Gah zilləyib, gah da bəmə çəkirsən.

Həm seydəsən, həm mollasən, həm qazı,
Bu işindən heç kəs olmaz irazı,
Eşşəyə bəzərsən əbru atlaşı,
Bədoy deyib, şahlıq dama çəkirsən.

Səksən il qurğuna qılım tamaşa,
Səndə bir etibar görmədim, haşa...
Çox zəhmət çəkənlər getmədi başa,
Əkməz kətan kimi xama çəkirsən.

Xəlc edibsen mənim kimi məşuqu,
Adım Ələsgərdir, el yaraşığı,
Şadlıq ilə saxladığın aşığı,
Zəlliliklə imtahana çəkirsən.

7. Bu qoşma müxtəlif nəşrlərdə müxtəlif cür gedib. Amma Ələsgər irsi ilə yaxından tanış olanlar bu variantın əslinə yaxın olduğunu hesab edirlər. Şeir 1905-ci ildə Əmirəhməd adlı bir qacağın məclisində deyilib.

8. Şeir XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində çar üsul-idarəsinə qarşı 25 il mübarizə aparan Dəli Ali adlı qacağa həsr edilib. Dəli Ali Görənboynun Qarasuçu kəndindən olub. Onun haqqında "Aşıq Ələsgərlə Dəli Ali" dastan-rəvayətdə ətraflı bəhs olunub.

9. Aşıq bu şeiri Murov yaylağında bir çeşmə başında rast gəldiyi qızlara yazıb. Son bəndin son iki mısrasında aşağıdakı variant da var:

**Senin həsrətinlə xəstə xəyalım
Divanədir, biyabanlar dolanır.**

Ustadın şəyridi Aşıq Ağayın dediyinə görə, aşağıdakı bənd də bu şeirdəndir:

**İyidlərin gördüm, mərdü mərdana,
Bərbəbir vəsfini yazdım dastana,
Gözəllər şövqündən dəli, divana,
Məcnun olub, biyabanlar dolanır.**

10. Baziləri bu qoşmanın Səhnəbəniyə deyildiyini iddia edir. Bildirirlər ki, guya Kalvayı Qurban qızına Ələsgərlə görüşməməyi, Alməmmədlər məhəlləsinə getməməyi qadağan edir. Ələsgər bir gün təsadüfən Səhnəbəninə görünür və onda bu şeiri deyir.

Baziləri isə deyirlər ki, aşıq şeiri arvadı Anaxanıma həsr edib.

11. Bu qoşma Kəlbəcərli Nənəxanım adlı bir qıza deyilib.

12. Qoşma 1918-1919-cu illərdə Göycədə baş vermiş aclıq zamanı deyilib. Deyilənə görə, şeirdə işarə olunan "ağa" Göycənin mülkədarı Həmid bəy olub. Qoşmanın aşağıdakı bəndinin də olduğu bildirilir:

**Zalım cəllad susayıbdı qanına,
Bizimki də qalsın haqq divanına.
Fələk eşq atasın salıb canına,
Lazımdı, pərvana nara dolansın.**

13. Bu qoşma Tovuzun Yekallılar kəndində yaşamış və göyçillərə həvc yazan Şair Nağıya yazılmış cavablardan biridir.

14. Bu qoşma da Şair Nağıya verilən cavablardandır.

15. Bu qoşmanın üçüncü, dördüncü bəndləri pozulmuş vəziyyətdə dərc olunub. Hələlik əslini tapmaq mümkün olmayıb.

16. Əvvəlki nəşrlərdə bu şeir üç bənddən ibarətdir. Axırcı bəndi isə aşağıdakı şəkildə olub:

Mənəm-mənəm deyən Süleyman hanı?

Onun da bir zaman vardı ad-sanı.

Ələsgər, sözlərin yoldan çıxanı

Qayıtarar haqq yola, düz insan eylər.

17. Deyilənə görə, bu qoşma Səhnəbəni arə gedəndən sonra deyilib.

18. Bu qoşmanın son bəndi əvvəlki nəşrlərdə aşağıdakı kimi gedib:

Sən mələkzadəsan, ay minə gərdən!

Kəsmə məhəbbətin qul Ələsgərdən.

Günahkar qulunam, salma nəzərdən,

Kərəmli sultanım, getmə, amandı!

19. Qoşmada adları çəkilən Güllü, Minəş, Əsli, Leyli, Pərizad, Gövhərin Kəlbəcərin Sinq Kilsə kəndindən olduqları deyilir. Aşıq toya gedərkən yolda həmin qızlara rast gəlib və həmin şeiri bədahətən deyib.

20. Deyilənə görə, bu şeir Ələsgərin qardaşı Çoban Məhəmməndir.

21. Güləndam Kəlbəcərin Almali kəndindən olub. Deyilənə görə 150 ildən artıq ömür sürüb və 1986-cı ildə dünyasını dəyişib.

22. Qoşmanın birinci bəndi əvvəlki nəşrlərin bəzilərində aşağıdakı kimi gedib:

Çarxin gərdisindən, bəmürvət fələk,
Sifəmindən necə canlar itibdi.
Zülmünü aşkar qıldın nüməyan,
Qurğular pozulub, sanlar itibdi.

23. Rəvayətlərin birində aşiq Qərvənd yaylağında Həsən adlı bir qoca kişinin evində qonaqçı olur. Həsənin çox cavan və gözəl arvadı var imiş. Ələsgər gecə onun evində qonaq olduğuna baxmayaraq arvadını döyür. Həmin qoşma bu zaman yazılır.

Digər rəvayətə görə isə Ələsgər bu şeirini siqə qardaşı Zamanxan oğlu Məşədi Qaranın alacağında qonaq qaldığı zaman yazıb. Bu barədə "Aşiq Ələsgərin Qarabağa toy səfəri" dastan-rəvayətdə ətraflı söhbət açılıb.

24. Ələsgərin xalası oğlu Molla Rəhim təsadüfən Başürin alından açılan güllədən dünyasını dəyişir.

25. Aşığın bu qoşması Kəlbəcərin Qamışlı kəndində bir qıza həsr olunub. Əvvəlki nəşrlərdə dərc olunan variant aşağıdakı kimi gedib:

Ay nəzənin, ay qabağın altından
Nə göyçək çəkilib qara qaşların?!
Süzüləcək gözlərin canım üzüldü,
Vurubdur sinəmə yara qaşların.

Əslin mələkdə, cismın qılmandı,
Eşqin fıraqətindən ciyərım yandı.
Ədalət sultanı, haqqı divandı,
Mürvət eylər günəhkara qaşların.

Bülbül kimi qaldım gül fərağında,
Leyli-məcnun kimi Tərsə dağında,
Yazaq Ələsgəri qoca çağında
Çəkirdirdi zülm ilə dara qaşların.

26. Deyilənə görə, bu qoşma basarkeçəri Səfər oğlu Hovanəsin qızı Yazdağıla həsr olunub.

27. Bu qoşma Kəlbəcərin Alxaslı kəndindən olan Sənəm adlı bir qıza deyilib. Bəzi nəşrlərdə bu qoşma üç bənddir, sonuncu bənd isə aşağıdakı kimi gedib:

Ələsgər sözlərin dəyər ay sinin,
Ağlıdan düzgündür, kamaldan dərin,
Hər görən söyləyə: ay səd əfərin!..
Nəinki mədisdə yüz qanan ola.

28. Qızına elçi gələn oğlanı bəyanmədiyinə görə, aşiq bu şeirini zərəfatla qızı barədə deyib. Şeirdə səsləndirilən fikirlərin həqiqət olduğunu hesab edən oğlan bir söz demədən çıxıb gedib.

29. Müşgünəz dərəcəyazlı Seyid Qaranın qızı olub. Ələsgər qızı Kəlbəcərdə dəyirmanda görüb və həmin şeiri orada deyib.

30. Əvvəlki nəşrlərin bir neçəsində bu qoşmanın axırını bəndi belədir:

Dünyanın cəfəsi aldatdı məni,
Unutdum üqbani, tutdum dünyanı,
Sonradan anladım: cahənmiş fani,
Bu fanıdan keçən Ələsgər mənəm.

31. Bu qoşma əvvəlki nəşrlərdə üç bənd gedib. 1937-ci il nəşrinə üçüncü bənd aşağıdakı kimidir:

Ələsgər, mətləbin tənindən istə,
Kərəm olmaz müxənnətdə, xəsisdə,
Mürvət olmaz nainsafda, nakəsədə,
Onda yoxdur namus, ar nişanəsi.

32. Əvvəlki nəşrlərində qoşmanın üçüncü bəndinin üçüncü misrası:

Əndamı bənövşə, güldən saf gerek...

Dördüncü bəndin son iki misrası isə:

**Ələsgərim, bir tərflənə torun qur,
Bəlkə tora gələn bir şahbaz ola** -şəkildə demişdir.

Qoşmanın son bəndinin pozulduğu və təhrif edildiyi güman olunur. Çünki son bənd nə bədiliyyə, nə də mənasına görə, Ələsgər qələmindən çıxmış şeirlərə bənzəmir.

33. Əvvəlki nəşrlərdə bu qoşmanın ayrı-ayrı misraları belə gətirilmişdir:

2-ci bəndin 1-ci və 2-ci misraları:

Yoxsulun malını halal bilərsiz,

Şeytani-ləindən mətləb dilərsiz...

4-cü bəndin 2-ci, 3-cü və 4-cü misraları:

Göhr sözüm söyləmərim əfsana,

Ürəkden xainsiz mərəd-mərdana,

Mədis başlarında yeriniz olmaz.

34. Qoşma 1918-ci ildə yazılıb. Ələsgər həmin il ailəsi ilə birlikdə Kəlbəcərin Qanlıqand kəndində yaşayırmış. Elə olur Ələsgər həyat yoldaşı Anaxanımın xətrinə dəyir, o da heç kəsini xəbərləmədən atası evinə yola düşür. Qarlı-boranlı bir gündə Anaxanımın Yanşağa gedəcəyinin çətinliyini bilən ailə üzvləri narahat olur və onu axtarmağa başlayırlar. Səhər

tezdən Aşıq Ələsgər bir uşağıdan öyrənə bilir ki, Anaxanım Tərtər körpüsünü sağ-salamat keçib, Yanşağa gedib. Aşıq evə qayıdır və oğlu Başire bu şeiri deyir.

35. Bəzi aşıqlar bu qoşmanın Ələsgərin qardaşı oğlu Aşıq Nəcəfə məxsus olduğunu deyirlər.

36. Bu qoşma Kəlbəcərin Çayqılcı kəndində Qonça adlı bir qıza həsr olunub.

37. Bu qoşma da Şair Nağinin həvcinə verilmiş cavablardandır.

38. Bu qoşma da Şair Nağiyyə həsr olunub. Şeir Molla Əli və Kalvay İrvaham tərəfindən Şəmşəddin mahalına aparılıb və Şair Nağinin diqqətinə çatdırılıb.

39. Bu qoşma əvvəlki nəşrlərdə üç bənd gedib və şeir Kəlbəcərdə dəyirməndə deyilib:

**Yazıq aşıq, vermə ömrünü zaya,
Qədir bilən can bu yerdə tapılmaz.
Kişidə abır yox, arvadda həya,
Nə adil divan bu yerdə tapılmaz.**

**Çərx-fələk mənə saldı kəməndə,
Bunların oduna düşmüşəm mən də,
Adlan müsəlman, özü şərməndə,
Əsl müsəlman bu yerdə tapılmaz.**

**Ələsgər, bicadır sən söz deməyin,
Dağılıbdır arxan, ölüb köməyin,
Yoxdür ağı otağın, ipək döşəyin,
O şövkətü şan bu yerdə tapılmaz.**

40. Deyilənlərə görə, Qarabağda Zeynal adlı bir kişinin bir dilli arvadı, bir fərsiz oğlu, bir bədxoy atı, Gilas adlı qanaçaqlı bir qızı var imiş. Aşıq bu şeiri Zeynalın evində deyib. Qoşmanın son bəndində də Gilasın adı çəkilib. Aşıq "Töküldü" rədifli qoşmasında da ona işarə edib.

41. Bu gəraylı bəzi aşıqların dediyinə görə, 5 bənddən ibarət olub və biri tamamilə unudulub. Bəzi nəşrlərdə ikinci bənd isə bu şəkildə gedib:

Dilbərin qəsdinə girdim,
Ala gözlerini gördüm,
Qövr eylədi köhnə dərdim,
Olubdur təzə, bilmirəm.

42. Deyilənə görə, aşıq bu gəraylı Səhnəbanı haqqında deyib. Keçmiş nəşrlərdə gəraylının aşağıdakı iki bəndi gedib:

Görcəyin gözəl Leylini
Beyəndim şirin dilini,
Eşqə büləndim, meylini
Bil, bizə sən görəndə.

Hüsnü tək yox tamaşa,
Çəkdim mən əlindən haşa,
Fərhad eşqi vurdu başa,
Çəşmi-xuman görəndə.

43. Deyilənə görə, aşıq bu şeiri həyat yoldaşı Anaxanım haqqında deyib. Bu şeirdən sonra Anaxanın küsüb və Yanşağa gedib.

44. Bu gəraylının sonuncu bəndi əvvəlki nəşrlərdə belə gedib:

Mən sənə görəndən bəri,
Sinəm oldu qəm dəftəri,

Yazıq Aşıq Ələsgəri
Qoydu, yana-yana, keçdi.

45. Bu gəraylının 2-ci bəndi əvvəlki nəşrlərdə belə gedib:

Kaş ki, gözəl olmayaydın,
Sarıliban solmayaydın,
Mənnən aşna olmayaydın,
Ayrılanda ölürəm mən.

46. Bəzi aşıqların dediyinə görə, gəraylı 5 bənddən ibarət olub. 3-cü və 4-cü bəndləri aşağıdakı kimidir:

Şəkər sözü, şirin dili,
Gümüş bilek, nazik əli
Axsam, sabah, səhər yeli
Deyəndə əsə tellərin.

Vəsfinə sözlər yaraşır,
Qolları boynumdan aşır,
Keklik kimi qaçaqlıdır,
Gəlirdi səse tellərin.

47. Əvvəlki nəşrlərdə bu gəraylının son bəndinin iki misrası belə gedib:

Öldür Aşıq Ələsgəri,
Özün günahkar ol, yaylaq!

48. Bu qıl bənd Qarayazıda tiffisli Aşıq Cəfərə deyilib.

49. Bu qıl bənd düyü haqqındadır.

50. Bu isə iblis haqqında qıl bənddir.

51. Bu qıl bəndi nərimanlı Aşıq Bəhman aşağıdakı şəkildə açıb:

Ustadım, dəyənlər məğrur olmasın,
Cəsəd damarının səri yeddidi.
Sinə yuvasında məskən salıbdı,
Ürak bir quş olsa, pəri yeddidi.

Xudam qəhr edərsə, xəyalım çaşar,
Gəlməyə ol şəfi, dilim dolaşar,
Ruz-şəb içində mömün çalışar
Səcdə əzasının yeri yeddidi.

Bir il də dolanır yeddi gün üstə,
Həftələr düzülür dalbadal dəstə,
Qüdrətdən xalq olub, odu növrəstə,
Şəmsi ruzların şəri yeddidi.

Məclisdə var sözlün isbatı, Bəhman!
Əfsanə keçirtdin həyatı, Bəhman!
Dilində əzbar qıl ayatı, Bəhman!
Müqəddəmat, sövm, ləngəri yeddidi.

468

52. Bəzi aşiqlərin dediyinə görə, bu müxəmməs Aşiq Ələsgərin qardaşı Məhəmməddir.

53. Bu şeir Göyçənin Aşağı Zağalı kəndində bir keşişə deyilib.

54. Deyilənə görə, aşağıda dərc olunan bənd də həmin müxəmməsdəndir:

Orucu çox bəyənmişəm,
Məhəbbətim var Qəfərə;
Qasımlı mardana gördüm,
Vəstini yazdım dəftərə.
O kişilik, o səltənət
Halal olsun İskəndərə;

Unudub dünya cəfasın,
Tabə olub peyğəmbərə;
İbadəti var məscidin
Qareyt-Qurani kimi.

55. Bu müxəmməs 1963-cü il nəşrindəki variantı aşağıdakı kimi gedib:

Həyətdən qafil bəxəb,
Eylədin yüz qan, a Pəri!
Qaşların xub çatlıb,
Elə bil kəman, a Pəri!
Neçə-neçə aşiqlərə
Çəkirdin aman, a Pəri!
Şah kimi taxta çıxıb,
Elərsən divan, a Pəri!
Yərə-göyə hökmün işlər,
Sənsən Süleyman, a Pəri!

Başında bir dəstə gözəl,
Bağçanı seyrən elədin;
Nərgizi, bənövşəni
Qəddinə heyran elədin;
Sallandın məclisimdə,
Bir dəli dövrən elədin;
Çəkib almaz kirpiyini,
Bağırımı şan-şan elədin;
Qövr eləyən bu yarama
Sən elə dərman, a Pəri!

Bəzənib yeddi qələm,
Bürünmüsən şalı göyçək:
Zər tuman, zər axallıq,
Yaşılı, həm alı göyçək;
Yanaqların güldən təzə,

469

Ağ üzünün xalı göyçək;
Gəzmışəm, görməmişəm
Sən kimi ləb balı göyçək;
Qənd əzib dilə, dişə,
O qönçə dahana, Pəri!

Gəlməyib yer üzünə
Bələ yaman bala, bilin;
Onu görən hər kimsənə
Düşər yüz xəyalə, bilin;
Gözləri qan salıbdı
Bu külli-mahala, bilin;
Töküb şahmar zülfəri
Çin-çin, qəddi-dala, bilin;
Boynundan xacələtdi
Sərv-xuraman, a Pəri!

Ey gözəl, pişvazına
Neçə-neçə can yeridi
Səd məhəbə deyib sənə,
Səf çəkib insan yeridi;
Göylərdə huri, mələk,
Behşiddə qılman yeridi;
Cümləsi gül qədəmə
Olmağa qurban yeridi;
Belə də mürvət olarmı,
Baxmadın qurbana, Pəri!
Süzürsən sona kimi
Yayıq alıb ələ, gəlin!
Qurşayıb gülmüş kəmə
Nazik, incə belə, gəlin!
Götürüb şırmaşı şana,
Siğal verdin telə, gəlin!
Çoxların məcnun edib,
Saldın çöldən çölə, gəlin!

Bu qədər zülm ələmə
Nahaqdan insana Pəri!

Ələsgər də aşiq olub
Qaşının tağına sən
Qoynunda nənnc, turunc,
Bəsənən bağına sən;
Mən dözə bilməyirəm
Sinəmdə dağına sən,
Müxtəsər, ürcah oldum
Bu gözəl çağına sən;
Gəl demə, mərhəmət et
Mən qarıb mehmana, Pəri!

56. Bu müxəmməs 1963-cü il nəşrində "Keçdi" sərlövha-si ilə gedib.

57. Deyişmə əvvəlki nəşrlərdə təhrif olunmuş şəkildə gedib. Buna görə bu nəşrdə 1982-ci ildə çapdan çıxan "Aşiq Ali" kitabından istifadə olunub. Həm də bu, bölümə yer alan və deyishmə hesab olunanların əksəriyyəti bənzətmə və nəzirdir.

58. **Aşiq Hüseyn Qurban oğlu (Şəmkilli)** - Azərbaycanın məşhur aşiqlərindəndir. 1811-ci ildə Şəmkir rayonunun Qapanlı kəndində anadan olmuş, 1891-ci ildə Gədəbəy rayonunda vəfat etmişdir. Deyilənlərə görə, Aşiq Hüseyn Aşiq Ələsgərlə şəxsən görüşmüş, dəyişmişdir. Belə bir rəvayət vardır ki, Aşiq Hüseynin anası Zəhra Molla Pənah Vaqifin bacısı imiş.

Deyilənlərə görə, Aşiq Hüseyn aşığılıq sənətini Gəncə yaxınlığındakı Alabaşlı kəndində yaşayan məşhur dəmirçi Məcnun təxəllüslü şair Kəblə Bağirdən öyrənmişdir.

Aşiq Hüseyn aşiq şeiri formalarının əksəriyyətini işlətmış ustadlardır. Əldə olan məlumata görə, üç dastanı da var imiş ki, bunlardan "Hüseyn və Reyhan"la "Hüseyn və Keşiz

qızı" çox məşhurdur. Bu iki dastanı qarışdırıb bir dastan şəklində deyirlərsə də, əslində hər birinin müstəqil dastan olduğu müəyyən edilmişdir.

59. **Şair Məhəmməd (Molla Tağı oğlu)** 1830-cu ildə anadan olub. 1910-cu ildə vəfat etmişdir. Deyilənlərə görə şair öz zamanasına, mühitinə görə savadlı adam idi. Aşıqlar arasındakı Zədi Şair Məhəmməd adı ilə məşhurdur.

60. **Şair Vəli** Azərbaycanın ustad aşıqlarındandır. Tovuz rayonunun Yuxarı Bozalqanlı kəndində 1860-cı ildə anadan olmuş, 1933-cü ildə vəfat etmişdir.

Deyilənlərə görə, Aşıq Ələsgərli dost olmuş və dəfələrlə dəyişmişlər ki, bu da hamı dəyişmələrdəndir.

Dəyişmənin axırına bəndi 1934, 1936 və 1937-ci il nəşrlərində belə getmişdir:

Aşıq Ələsgərim, budu calalım,
Hər bir hal əhlinə bellidi halım.
Axır kəm taleyim, loğman kamalım,
Qəza vurdu, qara döndü, nə döndü?

61. İrəvan aşıqlarından Xəstə Həsən adlı birisi Xəstə Qasımın "daimül-övqat" qafiyəli müstəzad qılıbbəndini öz əsəri kimi yazdırıb, bir üzünü Ələsgərə, bir üzünü də Aşıq Misgin Bürçüyə göndərib. Aşıq Ələsgər qılıbbəndi hamı müstəzad ilə açıq, altıncı bənddə də qılıbbəndin Xəstə Qasımın əsəri olduğunu ona xatırladı. Xəstə Qasımın qılıbbəndi belədir:

Bir çərsidə dörd dəvəşə uğradım,
Dördü bir-birynən eylər itxilat.
Dördünün də dili ayı, dini bir,
İki də biz olanların şəx cahat.
Əsil kainat.

Bir şəhərin gördüm padşahını,
Qulun, yasovulun, hər dəsgahını,
Üç yüz altmış altı xoş süpahını
Onlar bir kişidən istədi sürsat,
Xoş çəker səffat.

Altı, səkkiz, doqquz idi binası,
Otuz calalı var, bəyaz sinəsi,
Altı min altı yüz məddü mənası,
Ərəb idi, əcəm idi, türkü, tat,
Bir ismə fəryad.

Altıdan qırıxtan sərgərdan idi,
İki yüz otuzdan özün tanıdı;
Altı min altı yüz pasiban idi,
Kimi yahu çəker, kimi əssalat,
Kim edər fəryad.

İki derya xoş görünmür gözüne,
İki qırx, dörd gəlməz ərin dizinə;
Xəstə Qasımın bu şeirinə, sözüne
Qazı, molla, müctəhidlər qaldı mat,
Tapmadı kəlmət.

Misgin Bürçünün Xəstə Həsənə göndərdiyi cavab da dərc olunur:

Arif olan, bizə bir namə gəldi,
Amma ona bəxdim təlx oldu ovqat.
Şair bunu nə növ ilə düzəltdi,-
İmlası rəkkidli, inşası qələt.

Verdim çapları mindi səməndi,
Dəydi oymaqlara, gəzdirdi kəndi,
Nə qədər var idi alim, əfəndi,
Onlar da bu sözə tamam qaldı mat.

Apardım derdə, asət lincə səs,
Dedi "asdex yeginin dun uy umes".
And içli mahrəsa, xac-gidumçes,
Pop skazal: "Yey boqq, neznayem, brat!"

Sən əhl-i-xibrə, biz olaq dağlı,
Sözün maddi gerek manaya bağli.
Nə çərən-perəndi mərhumun oğlu,
Sənəmi qalıbdı hər cəfəngiyat?

Müsəmma Məsinəm, mən zışdi-camal,
Çün adam güdmüşdü, nə qoyun, nə mal,
Sən ki cüz etmişən bu nəzmi-kamal,
Bizə lazım deyil, özələre sat!

62. Rəvayətə görə, bir məclisdə çardaqlı Aşiq Mıqıçla Aşiq Mikayıl dəyişmişlər. Aşiq Mıqıç, nəhayət, şəmirkirli Aşiq Hüseynin "Verir" rədifli qılíbəndini demiş, Aşiq Mikayıl qılíbəndi açə bilmədiyi üçün iki gün möhlət istəmiş, gizlicə yazdırıb Aşiq Ələsgərə göndərmiş, Ələsgər isə qılíbəndi həmin qafiyə ilə açib Mikayılə qaytarmışdır:

Bir gün bir heyvanat gördüm, zənbur kimi şən verir,
Xərəyi yük ilə gəlir, nəfəsi duman verir;
Dindirirsən danışmağa, nələ verir asmana,
Nə yerdədi, nə göydədi, sədrü üstə yan verir.

Bir başı var, bir ayağı, gör neçə barmağı var,
İki qolu, bir boğazı, tək birçə dodağı var,
Əyləşibdir bir məğamda, neçə min oylağı var,
Qoy eşitsin, hamı bilsin, hər gələne nan verir.

Gəl biçərə Aşiq Hüseyn, qıl sözümü müxtəsər,
Abi onun bol olanda olur dəli, dengesər.
Eşidənlər, fikr verin bu sözüme sərbəsər,
Əgər ki, ağam olmasa, siddiqinə güman verir.

63. Bu bağlama tufəng haqqındadır.

64. Aşiq bu divanını ustadı Qızılzəngli Aşiq Aliyə deyib.

65. Bəzi aşıqlar bu təcnisin Ələsgərin qardaşı oğlu Qurbanın olduğunu deyirlər.

66. Bu dastan-rəvayət Rüstəm Rüstənzadə tərəfindən Dursun Qaraoğlundan toplanıb. Dastan-rəvayətin digər bir variantı da mövcuddur. Amma bu variantə görə, Aşiq Ələsgər Aşiq Hüseyn Bozalqanlı ilə görüşür. Aşiq Hüseyn Cəfər-qulu oğlu Bozalqanlı 1872-ci ildə Tovuz rayonunun Bozalqanlı kəndində anadan olub, 1939-cu ildə vəfat edib. Mütəxəssislər isə Aşiq Ələsgərin Aşiq Hüseyn Şəmirkirli ilə olan görüşünü real variant hesab edirlər.

67. Dastan-rəvayət Naxçıvan ekspedisiyası zamanı Aşiq Elmandan toplanıb. Bu dastan-rəvayət "Aşiq Ələsgərin Şinax səfəri" ilə oxşarlıq təşkil edir. Deyilənə görə, "Aşiq Ələsgərin Naxçıvan səfəri"ndə bir çox məqamlar təhriflə verilib.

MÜNDƏRİCAT

Dədə Ələsgərin ömür yolu.....	3
Allahın adı ilə.....	9
Qoşmalar	
A bivəfa, a bimürvət, nainsaf.....	11
Annax bəy.....	12
Bəyistan.....	13
Bəylərin.....	14
Bu dağlar mənim.....	15
Bax-bax.....	16
Bila.....	16
"Can" desin.....	17
Çəkirsən.....	19
Çəkməyə.....	20
Çıxıbdı.....	21
Dağıstan.....	22
Dağlar.....	22
Dağlar.....	24
Dəli Ali.....	25
Dolanır.....	27
Dönübdü.....	28
Düşdü.....	28
Dayanmaz.....	29
Dəyməmiş.....	29
Dolansın.....	30
Döndü, nə döndü.....	31
Dönübdü.....	32

Dünyada.....	33
Dünyada.....	34
Dünyada.....	35
Danışma.....	36
Düşərsən.....	37
Düşmüşəm.....	38
Eyləmişəm.....	38
Eylə.....	39
Eylər.....	40
Əvəzdi.....	41
Gedibdi.....	42
Getmə, amandı.....	42
Gəlibdi.....	43
Gözəldi.....	44
Gözəllər.....	44
Gördüm.....	45
Görürsənmi oğrun baxan gözəli.....	46
Güləndam.....	46
Güllü.....	47
Gülpari.....	48
Getdi.....	49
Gərəkdi.....	50
Gəlsin.....	51
Görmədim.....	51
Hayıfsan.....	52
Xoş gəldin.....	53
Xurşid.....	54
İncimərəm.....	54
İtibdi.....	55
İçində.....	55
İndi.....	56
Kamil ovçu ölməyincə usanmaz.....	57

Kimi.....	57
Köynəyinə.....	58
Kəsildi.....	59
Qadan alım.....	60
Qaşların.....	61
Qırmızı.....	62
Qaldı ki, qaldı.....	63
Qalmadı.....	63
Qanan ola.....	64
Qoymadı.....	65
Qoca baxdım.....	65
Qərib-qürbət eldən qız sevən oğlan.....	67
Qohum bildik, qoyduq adam yerinə.....	68
Leyli.....	69
Ləzzət çəkar.....	69
Müşğünaz.....	70
Mənəm.....	71
Məni.....	72
Mənim.....	72
Mənim.....	73
Mənim.....	74
Məhəmməd.....	74
Nə damağı var.....	75
Nəfslə mərifət.....	76
Nişanəsi.....	77
Oynamasın.....	78
Ola.....	78
Ola bilməz.....	79
Olar.....	80
Olacaqdı.....	81
Olmaz.....	82
Olmaz.....	83

Olmaz.....	83
Olmaz.....	84
Olmaz, olmaz.....	85
Olmuşam.....	86
Olmuşam mən.....	86
Öldürür.....	87
Salamatdı.....	88
Sarı köynək.....	89
Sevdiyim.....	90
Seçilmiş.....	90
Sənə qurban.....	91
Sinəmdə var.....	91
Sinə üstə.....	92
Sığışmaz.....	93
Şirindi.....	94
Şair Nağı.....	94
Şair Nağı.....	95
Telli.....	96
Tapılmaz.....	97
Töküldü.....	98
Üzün bürümə.....	99
Ürəyimdə.....	99
Variymiş.....	100
Yavaş get.....	101
Yaylaq.....	101
Yaraşır.....	102
Yaxşısı.....	103
Yaşıldı yaşıl.....	104
Yazıq.....	105
Yaman at.....	105
Yandırır.....	106
Yaxşısı.....	107

Yaxşı xanım.....	107
Yetmədi.....	108
Yaxşı hörmət ilə, təmiz ad ilə.....	109
Zülfərin.....	110
Gəraylılar	
Bilmirəm.....	111
Ceyran.....	111
Gəlmədi.....	112
Gəlsin.....	113
Gözl.....	113
Görəndə.....	114
Gülxanım.....	115
Xəbərin varmı.....	116
Xoş gəldin.....	117
Keçdi.....	118
Kəlik.....	118
Maral.....	119
Mən.....	120
Öldürəcək bu qəm məni.....	120
Tellərin.....	121
Üzün məndən niyə döndü.....	122
Yaylaq.....	122
Yeridi.....	123
Bağlamalar	
Ay nədən oldu.....	124
Biləsən.....	125
Bizdən salam olsun arif olana.....	126
Bu günləri bir hikmətə tuş oldum.....	127
Danışaq.....	127
Olur.....	128
Sübhün çağı bir hikmətə tuş oldum.....	129
Yeddidi.....	130

Müxəmməslər

Aparır.....	132
Artıqdı.....	135
Bahalıq.....	138
Baxın.....	139
Betər.....	142
Birə.....	144
Bu gün.....	146
Deyin.....	148
Dolanır.....	154
Eləyək.....	155
Eləyib.....	157
Fatmanın.....	160
Gəlin.....	162
Gəlir.....	165
Gözl.....	167
Gözələ.....	169
Həcər.....	171
Xırdaca qız.....	172
Kimi.....	173
Maladəs.....	178
Mələk.....	179
Mollalar.....	181
Nədi.....	184
Pəri.....	186
Pişik.....	189
Şah dağı.....	192
Şapəri.....	195
Yeridi.....	198
Deyişmə və bənzətmələr	
Aşiq Ali ilə deyişmə.....	200
Aşiq Ələsgərlə Həcər xanım.....	202

Aşiq Ələsgərlə Aşiq Hüseyn.....	207
Qozqara kötüyü ilə.....	209
Aşiq Ələsgərlə Aşiq Musa.....	211
Aşiq Ələsgərlə Zədlü Məhəmməd.....	213
Aşiq Ələsgərlə Zöhrə.....	217
Aşiq Ələsgərlə Şair Vəli.....	219
Müstəzad qoşma	
Dörd kitab hər yana yolu göstərir.....	223
Qəzəl	
İstər.....	225
Dildönməz	
Bax-bax.....	227
Qoşayırpaq	
Düşdü.....	228
Divanilər	
Baş endirir.....	229
Dalbadal.....	230
Dünyada.....	231
Gözlə, gözlə sən.....	232
Keçmişəm.....	234
Verir.....	235
Yeter.....	236
Dodaqdəyməz divanilər	
Gədə.....	239
Zəncirləmə.....	240
Təcnislər	
Ayağa qarqar.....	241
Ay ana, ana.....	241
A Yaməndədi.....	242
A yara mənədən.....	243
Ay "sin"ə, "sin"ə.....	244
A yüzə tək-tək.....	244

Ay üzə, üzə.....	245
Biri "Sin".....	246
Bu dala bax, bax.....	247
Dağıt "əmmə"ni.....	247
De bir üz, bir üz.....	248
De bir üz, bir üz.....	249
Ha bular, bular.....	249
Ha lala çıxar.....	250
Həmayil eylə.....	251
Narın üz.....	251
Naqa nə mindi.....	252
Nas ağı belə.....	253
Sarı, görəndə.....	254
Sayılam məni.....	254
Sini-sin.....	255
Yarat, ərməni.....	256
Yara yetirər.....	256
Yazıq "əmmə"ni.....	257
Dodaqdəyməz təcnislər	
A yağa-yağa.....	258
Ayağa, ayağa.....	259
Ay eylər qıj-qıj.....	259
Çata-çat.....	260
Qıjhaqıj.....	261
Nədi adı.....	261
Sə qalı tez-tez.....	262
Cığalı təcnislər	
A yağa məni.....	264
Baş-baş.....	265
Dal-dala.....	267
Üz ha üz.....	268

Dodaqdəyməz ağalı təcnis

Nə yaxşı-yaxşı.....270

Müstəzad təcnis

"Bismillahir-rəhmanir-rəhim" deyib.....272

Aşıq Ələsgər haqqında deyilmiş şeirlər

Gələndə.....274

Ələsgəri.....275

Gəldi.....277

Gedib.....278

Varmı.....279

Dastan-rəvayətlər

Ələsgərən Səhnəbanı.....280

Aşıq Ələsgərən Dəli Ali.....302

Həcər xanım.....337

Anaxanımın küsməyi.....372

Aşıq Ələsgərin Qarabağa toy səfəri.....384

Şair Nağı.....403

Aşıq Ələsgərlə Aşıq Hüseyn.....420

Aşıq Ələsgərin Naxçıvan səfəri.....435

Maraqlı və zəngin muzey.....455

Qeydlər.....458

QEYD ÜÇÜN

QEYD ÜÇÜN

486

AŞIQ ƏLƏSGƏR. BÜTÜN ƏSƏRLƏRİ

AŞIQ ƏLƏSGƏR
BÜTÜN
ƏSƏRLƏRİ

NƏŞRİYYAT REDAKTORU:

Nəriman ƏBDÜLRƏHMANLI

KOMPÜTER TƏRTİBATI:

Sahib QƏNİYEV

OPERATOR:

Səbinə HÜSEYNOVA

KORREKTOR:

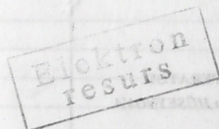
Ceyran ABBASOVA

Çapa imzalanmışdır: 28.01.2008

Formatı 84x108 1/32.

Fiziki q/v 15,25; s.q/v 25,47.

Tirajı 500.

QANUN NƏŞRİYYATI

Bakı, AZ 1001,

Natəvan döngəsi 1.

Tel: 493-84-30; 431-16-62;

437-52-84; 498-76-04

Faks: 493-84-30; 498-76-04

E-mail: ms@azdata.net

Web: qanun.az

Fr $\frac{2008}{2427}$

QANUN NƏŞRİYYATI

BAKİ ŞƏHƏRİ, NATƏVAN DÖNGƏSİ 1.

TEL\FAKS: 4375284; 4987604;

4938430; 4311662

E-MAIL: MS@AZDATA.NET

WEB: WWW.QANUN.AZ

99402